

AGIN
E YÜZÜ
3

YAŞAR KEMAL

ÖLMEZ OTU

YAŞAR KEMAL ÖLMEZ OTU

DAĞIN ÖTE YÜZÜ : 3

ÖLMEZ OTU

Ölmez Otu, Yaşar Kemal / 7. Basım, Mart 1983 /
Kapak, Erkal Yavi / Kapak Baskısı, Özyılmaz Mat-
baası / Dizgi - Baskı, Yaylacık Matbaası / Cilt, Ars-
lan Mücellithanesi / Kitabı Yayımlayan, Kemal
Karatekin. Tekin Yayınevi, Ankara Cad. No. 51
İst. - Tel. : 27 69 69

YAŞAR KEMAL

ÖLMEZ OTU

(Yedinci Basım)

TEKİN YAYINEVİ

Memidiğin içindeki öfkenin gün geçtikçe azması, dayanılmaz bir hal alması.

Memidik söğüt yaprağı bıçağını olanca hızıyla kınından çekti, bıçak ayışığında bir şimşek mavisinde balkıyarak havada geniş bir yay çizdi. Memidiğin bütün bedeni avına atılmağa hazır kaya atmacaları örneği iliklerine kadar gerildi. Olduğu yerde bir sıçradı, sonra gene gergin, gerilmiş bacakları titriyerek öyle kalakaldı. Bedeni tepeden tırnağa ağır bir kurşun külçesine dönmüştü. Öyle kıpırtısız.

Silme bir ayışığı vardı. Ağaçlar, otlar, tümsekler, tepeler bu gümüş pırıltısında sallanır, genişler, uzar gibiydi. Dereleri, koyakları ak bir karanlık doldurmuş, Anavarza kayalığının gölgesini güneye Ceyhan ırmağının üstüne düşürmüştü. Ceyhan ırmağı uçsuz bucaksız ovanın üstünde eritilmiş gümüş ışıltısında durgun, sessiz, kımıltısız kayalıkların gölgesinde bir süre yitiyor, kayalıkları geçince de parlak kıvrıltısını yeniden sürdürüp akıyordu.

Karanlık dereden çakıltaşlarını yuvarlayarak gelen ayak sesleri gittikçe yaklaşıyor, yaklaştıkça da Memidiğin gerginliği artıyordu. Çakıltaşlarının uzun, hiç bitmez sesleri dereden bir süre geldi. Bir süre ayışığı çınladı durdu. Ayak sesleri bir süre çok uzaklardan, derinlerden geliyor, bir süre de şurada, kulağının dibindeymiş gibi ötüyordu.

Bir ara deredeki ayak sesleri kesildi, ortalık tarifsiz bir sessizliğe gömüldü. Ta uzaktan bir çobanaldatan kuşunun bir daldan ötekine atlarken kurumuş çöplerin çıkardıkları çıtırtılar duyuldu. Birden, derenin yanından uzun, kocaman, heybetli bir karartı çıktı. Memidik kendini yandaki çalının arkasına yıldırım gibi attı.

Karartı ağır ağır sallanarak yürüyordu. Yürüdükçe uzuyor, genişliyor, heybetleniyor, yumuluyor, şişiyor, atlıyor, düşüyor kalkıyor, yeniden uzuyor, upuzun seriliyor, sonra birden ayağa fırlıyor, Memidiğin üstüne bir hışım gibi geliyordu. O yaklaştıkça da Memidiğin gerginliği usul usul geçiyor, bedeni çözülüyordu.

Ağır ağır yükselen bir su gibi korku onu sardı. Eli ayağı tutmaz oldu. Akşamdan beri sıkı sıkıya elinde tuttuğu bıçağı yere düştü. Avucu uyuşmuş, kan oturmuştu. Yanıyor, kaşınıyordu. Eğildi, anızların içindeki bıçağını aradı buldu. Bıçak ayışığına değince birden mavi mavi kıvılcımlandı, balkıdı söndü. Memidiğin elleri uçacakmış gibi titriyordu. Sonra da bütün bedeni titremeğe başladı. Karartı daha üstüne üstüne geliyordu. Geldi önünden geçti. Bir ara ortada yalnız geniş adımlar atan uzun, yaylanan bacakları kaldı. Kapkara, uzun bacaklar gidiyor geliyor, yalpalıyordu. Bacaklar geldi bir kapkara duvar gibi önünü kapattı. Memidik artık ayakta duramadı, bacakları bedenini götüremedi, usulca çalının dibine yığılıverdi.

«Hay ananı avradını bıçak,» dedi. «Hay ananı avradını bıçak... Hay ananı avradını korku, bu sefer de olmadı.»

Karartı uzaklaştıktan çok sonradır ki Memidik kendine gelebildi.

Hep böyle oluyordu. Her zaman böyle oluyor, elleri ayakları bedeni Memidiği dinlemiyorlar, Memidik de Seferi öldüremiyordu. Salt bu yüzden öldüremiyordu.

Karlı bir kış gününü ansıdı. Avdan dönmüş Seferi kapısının önündeki dut ağacının altında beklemişti. Beklemiş beklemiş, avuçları yanmış delicene gerilmiş, Sefer dışarı çıkınca da çözülürmüştü. Gene böyle tepeden tırnağa tere batmış, su içinde kalmıştı.

Çalının içine yumulmuş daha titriyordu. Hem titriyor, hem de söğüt yaprağı bıçağının sapını var gücüyle sıkıyordu.

«Bu gece öldürmeliyim şunu. Bu gece bu gece... Bu gece son... Bu adam ölmezse ben iflah olmam.»

Tabanları, hayaları, dizleri sızlar gibi oldu. Bir de içi bulandı kusacağı geldi.

Yediği dayak hiç aklından çıkmıyordu. Hiç mi hiç... Arkasına takılmış yedi kavak boyunda yedi top ışığı olan, geceleri gündüz eden, aydınlık su yüzlü varmış yitmiş de Kırklara karışmış ermiş Taşbaşoğlu yüzünden yemişti bu dayağı. Seferin adamı, zebella boylu Ömerden yemişti dayağı. Dayaktan sonra üç ay yataktan çıkamamış, kan işemişti. Bir adam da böylesine döğülür öldürülür mü? O canavar Ömerin bile eli varmazdı bu kadarlığına... Taşbaşoğlunun can bir düşmanı Sefer yaptırmıştı bunu.

Komşuları başına birikmiş:

«Bu dert iflah etmez Memidiği öldürür,» demişlerdi. «Gavur Sefer.»

Anası hep ağlamıştı.

Memidik ölmedi, ölmedi ama iflah da olmadı. Yataktan çıktıktan sonra köyün içine çıkamadı, kimsenin yüzüne bakamadı. Hep dağlarda, koyaklarda, bozkırda dolaşıyordu. Bereket versin avcıydı da dağlarda tek başına av avlıyordu da insan içine çıkmak gereğini duymuyordu. Anasının da yüzüne bakamıyordu, utancından.

«Sefer ölmeyince ben bu dertten kurtulamam. Onu öldürmeliyim ki insan içine çıkabilmeli, insan yüzüne bakabilmeliyim.»

Söğüt yaprağı bıçağını günlerce bileyledi. Bıçak değer değmez kılı keser oldu.

Karlı kış gecelerinde sabahlara kadar Seferin kapısını bekledi. Avucunun içine kan oturdu. Sedef bıçağı elinde buz tuttu. Seferle karlı gecelerde çok karşılaştı, çok burun buruna geldi. Titredi, çözöldü, bıçağı elinden karların üstüne düştü. Sefere bir şey yapamadı. İçindeki öfke de azdıkça azdı.

Sonunda:

«Bu kışta kıyamette, bu donda soğukta, insan beklemekten çözülüyor,» dedi. «Çukurovaya indiğimiz gün, onu Çukurova toprağına sermek boynumun borcu olsun.»

Çukurovaya inince, elinin ayağının çözölmeyeceğıne inanıyordu. İşte gene çözöldü.

Memidik ucu bucağı bulunmaz bir karanlık duvarına geldi dayandı. Umutsuzluğun son ucundaydı.

«Kendi kendimi öldürmeliyim,» dedi. «Öldüreceğim.»

Ya kendini öldürürken de eli ayağı kesilirse?

Karartının gittiğı yöne doğru yürüdü. İki yüz, üç yüz adım gidince bir karaçalılığa düştü. Dikenler bacaklarını daladı, şalvarını azıcık yırttı. Ortalık acı pıtırak kokuyordu. Bir yerlerden bir nane kokusu, bataklık kokusuna karışmış geliyordu. Geceyi kurumuş ekin sapı, sığır kuyruğı çiçeğı kokusu almıştı. Kokular, gece, ayışığı ıpıslaktı.

Memidiğın bedeninden bir an yıldırımla vurulmuşcana bir ürperti geçti. Bir süre olduğı yerde irkildi kaldı. Sonra yürüdü. Yürüdükçe, kurumuş ekin kokusunu içine çektikçe, ağır ağır kendine geliyor, bedeni de yeniden geriliyordu.

Top dutların yanına vardığında iyice kendine gelmiş, tüm bedeni de gerilmiş, dopdolu olmuştu. Alttaki incecik yoldan dereye indi, sonra da tepeyi çıktı. Tepenin öte yüzü bir eski mezarlıktı, gözlerini yumup oradan uzaklaştı. Başını kaldırdığında gene dereye, derenin apak çakıtaşlarıyla döşenmiş büyük, düz bir alan kadar yayılmış geçidine geldiğini gördü, hiç şaşırmadı. Burada su ancak insanın ayak bileklerine kadar çıkıyor, yanar döner karınları parlayarak yukarılara giden balık sürüleri suyun yüzünden fırlayacakmış gibi oluyordu.

Karartı geçitte büyük bir çakıtaşının üstüne oturmuş, ayaklarını suyun içine sokmuştu. Arkası Memidiğe dönüktü. Omuzları amma da genişti! Dev bir adamın omuzlarına benziyordu.

«Muhtar Sefer bu kadar iri değildir,» dedi Memidik kendi kendine. «Allalem ayışığında böyle gözüküyor, ka-

ranlıkta insanlar gittikçe büyür, dört misli, beş misli olurmuş. Şimdi belki ben de on misli büyümüşümdür.»

Bunu üstüste, seslice birkaç kere tekrar etti. Güven geldi.

Karartının üst başında bir oylum ağınağacı vardı. Ayaklarının ucuna basa basa ağınağacının arkasına kaydı. Bıçağının sapını kavradı, karartının üstüne atılacakken gene çözüldü, bir titreme sıtmasına tutulup yere çöküverdi.

Karartının önünde büyük bir pullu balık gümüş karını ayışığında parlayarak üç kere suyun yüzüne atladı. Karartı başını kaldırdı balığa baktı. Sonra balığın fırladığı yere bir çakıltaşı attı.

Memidiğin öfkesi arttıkça artıyor, kendine lanetler yağıdırıyordu. Aaah, şimdi eli ayağı bir tutsaydı, içi böylesine üşümese, titremeseydi! Şimdi varsaydı, elindeki bıçağını köküne kadar onun sırtına, tam yüreğinin üstüne saplasaydı... Kanı suyun içine akardı. Akan su kızıl kana keserdi.

Karartıysa hiç kıpırdamıyordu. Ayaklarının ucuna basa basa... Hiç çıtırtı çıkarmadan...

Karartıdan bir «of anam yandım,» çığılığı yükseldi. Sonra da Memidiğin kulağına bir yerlerden «of anam yandım,» sözleri gelmeğe başladı.

Memidik çalının arkasında bir süre çaba harcadı, ama bir türlü ayağa kalkamadı. Sürünerek suya indi, bir iki avuç su içecek oldu, elleri öylesine titriyordu ki avuçladığı azıcık su bile yakasına döküldü. Aldığı suyla ağzını bile ıslatamadı.

Başını sola çevirince baktı ki suyun başındaki adam gitmiş. Göz açıp kapayınca kadar yokolmuş. Cin mi, şeytan mı bu adam?

Adam yitince kendine geldi hemen. Titremesi geçti. Ayağa fırladı. Koşmağa başladı. Şimdi, şu anda Sefer eline bir geçseydi, sayısız hançer üşürürdü onun pis, onun alçak bedenine. Suyun kıyısı boyunca çakıltaşlarını dört yana sıçratarak koştu koştu, ortalıkta kimsecikleri göremedi.

«Aaah, bir elime geçse... Şimdi, şimdi...»

Artık ne elleri titriyecek, ne de bedeni çözülecekti.

Tabanları sızlıyor, ayaklarının başparmakları yanıyor-du. Sefer ona dayak attığı zaman o bayılmıştı da... Sefer onun başparmağına çakmak tutup yakmıştı. Bayılmış-ken ayağı yanınca nasıl da fırlamıştı havaya... Ahırın damına degecek kadar.

«Tam tamına bir yıl oldu, Seferin beni öldürdüğü güne,» diye düşündü.

Sonra seslice düşüncesini sürdürdü:

«Sefer beni bir yıl üç ay önce öldürdüydü. Tam bir yıl üç ay önce... Beni öldürdü, öldürdü.»

Bedenini bir acı, bir sızlama aldı. O günkü gibi. O gün, dayak yediği, öldürüldüğü o gün ne zaman aklına gelse hep böyle olurdu. Olduğu yerde kalakaldı, kıvrandı kaldı. Kasıklarını iki eliyle tuttu, üstüne yumuldu. Bir süre böyle uğundu kaldı.

Kendine geldiğinde inceden bir yel çıkmış, ay bulut-ların arkasına girmişti. Bir yerlerde bir kamış topu hışır-dıyordu.

Ayağa kalktı, gerisin geri dönüp suya aşağı koşma-ğa başladı.

«Beni Sefer öldürdü... Ben de onu, ben de, ben de onu...»

Geçit yerine geldi. Birden olduğu yerde kalakaldı. Karartı eski yerinde, ayakları gene öyle suyun içinde durup duruyordu. Aralarında elli adım ya var, ya yok.

«Haydi,» dedi. «Sefer dünyasından geçmiş. Kıpırda-mıyor. Fırsat bu fırsat.»

Bu sözleri söyler söylemez gene bedeni çözülür-
di. Yere çöktü. Sefer başını çevirip de ona bakmıyordu.

Seferin önünden bir büyücek balık üç kere sudan dışarıya atladı, gümüş karnı ayışığında balkıdı söndü.

Sefer kalktı, gerindi, kollarını gerdi. Bedeni çatırda-dı. Memidiğin üstünden yürüyerek geçti.

O üstünden geçerken, Memidik elindeki bıçağı kal-kıp bu adama saplamak için büyük bir çaba harcadı.

Harcadı, ama yerinden de kalkamadı. Sefer yürüdü gitti, hıltanların ardında gözden kayboldu.

«Beden, beden,» diye bağırdı Memidik. «Ne oluyor, ne oluyor sana böyle? Ananı avradını ulan! Böyle de iş olur mu hiç? Ne yaparsan yap, nasıl çözülürsen çözül, ben de Seferi öldüreceğim.»

Derken Sefer geldi gene eski yerine oturdu, önünden uçup giden balıkları taşlamağa başladı.

Memidik ona baktıkça karartı gözünde irileştikçe irileşiyordu. Irileştikçe Memidiğin içindeki korku da büyüyordu.

«Bu Seferde bir sır, bir keramet var. Ne yapayım, ele avuca sığmıyor adam. Su gibi... Şeytan gibi, cin gibi. Ben de onu öldürmem. Ne olacak, öldürmem işte...»

Doğru, bir azıcık dayak attı, kemiklerini kırdı diye bir adam öldürüldüğü nerede görülmüş. Bir dayak için bir can... Fazla değil mi?

«Ama daha kimsenin yüzüne bakamıyorum. İnsanlar bana baktıkça yerin dibine geçiyorum. Zeliha kızın değil yanına varmak, değil Zeliha kıza gönlümü söylemek, yüzüne bile bakamıyorum. Ama çare yok, elimden gelmiyor. Gücüm yetmiyor. Allah Allah, bu nasıl iş? Çözülüyorum, bu ne korku?»

«Korku değil, korku değil,» gibi bir ses geldi kulağına. Dinledi. Ses kesildi.

Karşı karşıya kaldılar. Aralarındaki uzaklık silindi, burun buruna geldiler. Suyun çağıltısını dinlediler. Uzaklarda patlayan bir traktör sesi geceyi doldurdu. Farları Anavarzanın kayalıklarını yalayarak bir otomobil geçti. Bir süre ışık içinde kaldılar. İkisinin de gözleri kamaştı, birbirlerini, akar suyu, kamışlığı, çınar ağaçlarını göremediler.

Üstlerinden, ışığın içinden kara bulut gibi bir kuş sürüsü geçti.

Memidik sıtmaya tutulmuş. Sıtması arttıkça artıyor. Titremekten bedeni yoruldu.

Ay battı. Toprak soluk alır gibi öfkeyle içini çekti, titredi, gerindi, sallandı. Memidiğl yaktı.

Sefer karanlıkta daha irileşmiş, ayağa kalktı. Gerindi. Kemiklerinin çatırtısı duyuldu. Gerinirken kollarını ulu bir kârtalın kanatları gibi karanlığa açtı. Kanatlarını indirirken de Memidiğin üstüne doğru kocaman bir adım attı. Memidik kıpırdayamadı, kaçamadı, bacaklarının arasında kaldı.

Çınar ağacının dalları karanlık kadar büyümüştü. Memidiğin üstünü, gökyüzünü örtüyordu. Sudaki balık üç kere suyun yüzüne sıçradı. Üç kere bir şimşek uzandı göğe doğru.

Sefer, Memidiğin başında durmuş büyüyordu boyuna. Sonra oradan uzaklaştı.

Uzaklardan bir ses geldi:

«Hişt, hişt! Memidik kardaş! Hişt, hişt! Sen misin? Ne arıyorsun buralarda? Konuşsana benimle! Benimle hiç kimse konuşmuyor. Sen konuşsana! Taşbaşıoğlu yasak etti benimle konuşmayı. Hiç bir mahlukat benimle konuşmuyor. Kurt kuş bile. Taşbaşıoğlu ermiş değil ki... Hiç ermiş olsaydı boranda kışta donup ölür müydü? Taşbaşıoğlu öldü, öldü...»

Memidiğin o anda titremesi geçti, birden ayağa fırladı. Kaya atmacası örneği. Söğüt yaprağı bıçağının sapını sıktı. Avucuna kan oturdu.

«Taşbaşıoğlu ölmedi,» diye var gücüyle bağırdı. «Düş değil, gerçek. Düş değil, düş değil. Ölmedi! Onu ben gördüm. Arkasında yedi dağ gibi yedi top ışık, onu yürür gider gördüm. Arkasındaki ışıklar kaynaşp durur, onu güler gördüm.»

Seferin sesi inceden, yumuşacık, sevgi dolu, okşar gibi:

«Öldü yavrum öldü. Işıklar da öldü. Taşbaşıoğlu da... Sen bana inan ve de benimle konuş! Öldü. Işıklar da ölür, toprak da ölür, sular da... Ermişler de ölürler.»

Birden büyük, Seferden de büyük bir karartı geldi

önüne duvar gibi gerildi. Kolları ulu kartal kanatları gibi geceye düştü. Kartal kanatları gökyüzünü örttü. Gece, kanat, ağaç dalları, ışıklar, karartı biribirine karıştı. Memidik dönemedi, çözülemedi. Elindeki bıçak fırladı, kıvılcımlandı, karanlıkta yalımdan ince, uzun kırmızı bir yay çizdi.

Söğüt yaprağı toprağa uzanmış ses seda vermeyen yumşacık ete girdi çıktı, girdi çıktı.

Bıçağın ucundan, Memidiğin ellerinden gün ışığınca-ya kadar kumlu toprağa şıp şıp diye kan damladı durdu. Kumlu toprak kanı emdi.

Koca Halilin pamuk tarlalarına düşüp köylülerini araması.

İncecikliler pamuğa inerlerken Koca Halilin altına bir at çektiler. At yaşlı, zayıftı ama olsun, Koca Halili Çukurovaya kadar götürürdü. Ata bir de Çerkes eyeri vurmuşlardı. Eyer eskiydi, derisi yüzülmüş, nakışları dökmüştü ama gene de yumşacıktı.

Koca Halil atın üstünde dimdik duruyor, göçün başında gidiyordu. Sol elindeki kırbaç da eskimişti. Kırbaçlı elini sol dizine eski zamanın ünlü atlıları gibi dayamıştı. Kabarıyor, içi sevinçle dolup dolup taşıyordu.

«İşte adam dediğin, yiğit, insan dediğin bunlar, bu İncecik köylüleri gibi olur! Kadrim bilmemişin eline düştüm o alçak köyde. Meryemce orospusunun, yedi düvel orospusunun, sümüklü de alçak Seferin, ahmak Taşbaşın eline düştüm. O köye bir daha gidilmez, tövbe! O köpeklerin yüzüne bir daha bakılmaz, tövbe... Tövbe de tövbe!»

Şimdi şu atın üstünde, şu köyün önündeyken, hiç olmazsa o köyden Meryemce onu görmeliydi. Şu Çukura inerlerken bir kavşakta o köylülerle bir karşılaşsalar. Ne iyi olurdu! Meryemcenin gözleri faltaşı gibi açılırdı. Belki de karşılaşsalar. İçinde sevinçli bir umutla altındaki kır atı kırbaçladı.

Koca Halilin içindeki umut bir dakika bile sönmeden, o köylülerle de karşılaşmadan Çukurovaya indiler.

Kır ata bindiği de, Çerkes eyeri de, kırbacı da, atın üstünde bir şıvgacık dal gibi dimdik duruşu da, hepsi hepsi de boşa gitti...

Kösrelinin oralarda bir ağanın büyük çiftliğine inmişlerdi. İncecik köylüleri ilk olarak buraya pamuk topluyorlardı. Daha önceleri Yüreğir toprağıydı pamuk topladıkları yer.

Pamuk tarlaları şıkırdım gibiydi. Her pamuk avuç içi kadar kocaman açmıştı. Tekmil ova apaktı, kar yağmış gibi. Koca Halil apak kesilmiş ovaya baktı da:

«Bir hoş oldu bu dünya,» dedi. «Değil mi arkadaş? Değil mi Cabbar? Bizim gençliğimizde böyle çok, bu kadar kocaman açsaydı pamuklar, Çukurova böyle tepeden tırnağa apak olsaydı, günde biz yüz kilo toplardık.»

Cabbar:

«Dünya çok ilerledi,» dedi. «Çukurova adamının boyu bile uzadı. Eskiden her birisi parmak kadar parmak kadardı, değil mi?»

Koca Halil mutlu:

«Şimdi bile bu halimle yirmi kilo toplarım,» dedi.

Cabbar:

«Ben de...»

Köyden kaçıp da kendini Uzundereye vurduğunda Koca Halil soluğu İncecikte almıştı. Uzundereyi nasıl geçmiş, donmaktan nasıl kurtulmuş, gece karanlığında, boran oradan oraya vururken İncecik köyünü nasıl bulmuş, İncecik köyünü buldu diyelim, gelip de arkadaşı Cabbarın kapısında nasıl durmuştu? Hiç birisini, hiç birisini ansıyamıyordu.

Gözünü açtığı zaman, üstüne eğilmiş, elinde sıcak, tüten bir çay bardağı, Cabbarın gülec yüzü aklına geliyor.

«Ne olmuş bana Cabbar?»

«Ne olmuş sana Halil?»

«Kaç gündür buradayım?»

«Var bir on beş gün.»

Hemen o gün ayağa kalktı. Hemen o gün de bütün

İncecik köyü başına birikti. Koca Halil de başladı konuşmağa.

«Delirmiş o köylü. Yediden yetmişe delirmiş. Adil de delirmiş. Taşbaş da delirmiş, Muhtar Sefer de. Hele Meryemce iyice kudurmuş. Yakında duyarsanız ki o köylü hep biribirini yemiş, öldürmüş, bitirmiş, yakında duyarsanız ki o köyde siniler sinek kalmamış, köy bomboş, hiç şaşmayın.»

O köyün üstüne her gün bir gülünç hikaye uyduruyor, İnceciklileri gülmekten kırıp geçiriyordu. Ne kadar gülünçleştirirse gülünçleştirsin, Yalak köyüne karşı içindeki öfke büyüdükçe büyüyor, azdıkça azıyordu.

Koca Halili saatlerce konuşturmak için bir Yalak köyü lafı yetiyordu da artıyordu bile.

Her sözünü de:

«Taşbaşın dediği olacak, Taşbaşın dediği olacak. O köye yılanlar, ulu yılanlar yağacak, her bir Yalaklıyı da bir ulu yılan yutacak. Meryemceyi de Taşbaşı da...» diye bitiriyordu.

İncecikliler, Koca Halili deşiyorlar deşiyorlar, Yalaklılara bu bitmez tükenmez düşmanlığının, öfkesinin sebebini bir türlü bulamıyorlardı. Bulamıyorlar:

«Kimbilir, şu onmayası Yalaklılar bu kocacığa ne yaptılar ki bu hale düştü, kendini ölüme, borana kışa attı? Kimbilir?» diyorlar, işin içinden çıkıyorlardı.

Koca Halil postu ocağın başına serdi. Cabbarın evinden dışarıya çıkmaz oldu. İkide birde de kapıya korkuyla bakıyor, irkiliyor, yerinden sıçırıyordu.

«Öldürecekler. Beni Yalaklılar, o alçaklar, firavunlar öldürecekler,» diyor da kapıya bacaya sığmıyordu.

Son günlerde uyku da uyumaz oldu. Bütün İncecik köylüleriyle haftada bir kere helallaşıyor:

«Buraya geldim. Yoğurdu südü bol, ballı ballı, güzel, mor kayalıklı, kamalaklı, kara ardıçlı, adamı ince, adamı gönül kırmaz, adamı dost incecik köyüne canımı dar attım, gene kurtulamadım. Cabbar benim öz bir kardaşım, canım ciğerim, at hırsızlığında onun üstüne yoktu. Bir onun, bir de benim. İşte geldim de onun evine sığındım.

Gene de kurtulamadım. Tatlı canımı Yalaklıların elinden kurtaramadım gitti. Hakkınızı helal edin, beni bugün değilse yarın öldürecekler,» diyordu.

«Siz hiç bilmiyorsunuz o zalımları, hiç! Ben onları pamuğa geç koydum. Onlar da bana at vermedi. Ben bu kocamış hal ile Çukura kadar nasıl yürürüm, öyle değil mi? Ben de onları geç götürdüm Çukurovaya. Vardılar ki Çukurovaya, iyi pamuklu tarlaları öteki köylüler paylaşmışlar. Onlar avuçlarını yaladı. Bir kilo bile pamuk toplayamadılar. Öldürmek, parça parça etmek için beni aradılar. Ben kaçtım, geldim köye. Saklandım ambarın içine. Ambarın içinde sümüklü Hacı, sözümüne benim oğlum, beni bulmasın mı? Buldu. Bulur bulmaz da tek-mil köye, babam gelmiş ambarda saklanıyor, diye ila-nat verdi. Köylüler bir başıma biriktiler, bir biriktiler! Ço-luk çocuk, avrat uşak... El değer etek değmez beni so-yuverdiler. Çırılçıplak kaldım. Bir de baktım, köyün orta yerine büyük, bir harman yeri kadar büyük bir ateş yak-mışlar. Beni çırılçıplak ateşin içine atacaklar. Ya Allah, dedim, ateşi görünce, ellerinden kurtuldum, kaçtım. Büt-ün Yalak köyü, başta yedi düvel orospusu Meryemce arkama düştü. Yetişemediler. Gittim, doğru mağarama saklandım. Sonra da buraya geldim. Saklayın beni, sak-layın...»

Kış böyle geçti. Koca Halilin korkusunu İncecikliler de yaşadılar. Onlar da her gece binlerce adamın gelip köyü basacağını, önce Koca Halili, sonra da kendileri-ni keseceğini hayal eder oldular. Yaz geldi geçti, herkes-te bir korku. Korkular büyüdü. Çocukları Koca Halilin kor-kusuyla, kendi korkularıyla alay ediyorlardı ya, gene de korkuyu içlerinden söküp atamıyorlardı.

Pamuk açmazdan bir hafta önce Çukura indiler. Çu-kurovaya indiklerinde bütün ova dümdüz, esiksiz kesik-siz bir aklıktı. Çukurun üstünde bir ak, düz duman sal-lanıyordu.

Çukura indikleri gece, Koca Halil belki bir yıldır ilk olaraktır ki deliksiz bir uyku çekti. Uyandığında tan yer-leri ışıyordu. Gün doğdu doğacak.

Köylüler bir uçtan pamuğa girmişler, elleri makina gibi işliyor. Koca Halil uyanır uyanmaz, daha yüzünü bile yumadan, aptestini bile yapmadan, halbuki canı öylesine bir çatlamak istiyordu ki... Şu suyun kıyısına varmak, şu derenin içinde, ılgınları koklaya koklaya, şöyle bir keyfince çatlamak... Bir saat, iki saat oturarak, kokulu, bayıltıcı ılgın yapraklarını çiğneyerek çatlamak... Her Çukura indiği gün böyle yapardı. İlk olaraktır ki töresini bozdu. Çatlayamadan vardı pamuk toplayanlara katıldı. Elleri en sıkı bağlanmış atları çözmekte, en açılmaz bukağıları açmakta ne kadar hünerliyse, pamuk toplamakta da öylesine hünerliydi. Öğleye kadarki pamuk yığınları içinde en büyük pamuk yığını Koca Halilindi. Herkes bakıp bakıp Koca Halilin el çabukluğuna hayran kalıyordu.

«Bu yaşta, bu hız!..»

«Bu yaşta, bu güç.»

«Eski toprak...»

Koca Halil üç gün, durmadan, şöyle bir keyfince Çukurova toprağına çatlayamadan pamuk topladı. Üçüncü günün gecesi uyumakta olduğu dereden, ılgınların arasından usulca kaydı, geldi pamuk yığınlarının dibinde bir süre yere yatmış bekledi, sonra kalktı kendi yığını ar-kadaşı Cabbarın yığınının üstüne koydu. Cabbarın iki misli olmuş yığını bir süre uzakta durup seyrettikten sonra arkasını döndü, yürüdü. Tozlu bir yola düştü. Ayakları, bilek kemiklerine kadar yolun serince tozlarına gömülüyordu.

Hep aklına ağlamaklı bir türkü geliyordu. İçinde bir boşluk, bir kimsesizlik, öksüzlük duyuyordu. Gün doğarken boğazına bir yumruk geldi tıkanı. Gözlerinden bir iki damla yaş aktı. Sonra hemen kesildi.

Gülümsedi, kendi kendine:

«Avrattan kötü oldun, Koca Halil. Avrattan,» dedi.

Yandaki tarlada giyinişlerinden Toroslu oldukları belli bir köy pamuk topluyordu. Onlara saptı. Ter içinde kalmıştı. Irgatlar da ter içindeydiler. Çok sıcak vardı. Selam

verdi. Çalışanların hepsi doğruldu, ona baktı. Sonra gene eğilip işlerine daldılar.

Koca Halil böyle ortada yapayalnız kalınca bir yaşlıya yaklaştı:

«Kardeş,» dedi, «sana bir sorum var.»

Yaşlı adam pamuktan doğruldu:

«Sor bakalım arkadaş.»

Koca Halil gülümsedi. Sonra gülümsemesi birden uçtu. Yüzü acılaştı. Sonra hemen gene mutlu bir gülümseme baştan aşağı yüzünü kapladı.

«Sen Yalak köyünü hiç duydun mu? Bana oradan Koca Halil derler. Köylülerimi arıyordum. Nerede pamuk topluyorlar acaba? Bir haberin var mı?»

Yaşlı adam:

«Sen Koca Halil misin?» diye biraz şaşkınlık, biraz da hayranlıkla sordu. «Açılmaz bukağıları açan, kırılmaz kapıları kıran, şahın padişahın, Köroğlunun bile atını alıp da kaçıran Koca Halil sen misin?»

Adamın Koca Halili böylesine tanıması onu bir hoş etti. Boğazı tıkanı. Bir ağlama geldi, onu sarstı. Ancak:

«Benim,» diyebildi. Bir sözcük daha söylese tıkanaçtı. Arkasını döndü, koşar adımla oradan uzaklaştı. Yaşlı adam, öteki pamuk toplayanlar doğrulup, o tarladan çıkıncaya kadar kaçışını seyrettiler. Koca Halil tarladan çıkmış, yola düşmüş daha koşuyordu. Hem koşuyor, hem ağlıyordu.

«Dağlar kartalı Koca Halil bu hale mi gelecekti? Vay dünya vay! Yıkılası dünya vay!»

O böyle uğunup giderken, karşısından gömleğinin bütün düğmeleri çözölmüş, kara kıllı göğsü ortada, kara kıvrıkcık sakallı, gözleri kocaman, öfkeli, sağlam, güneşte yanmış, bedeninden sağlık taşan bir genç adam geldi. Koca Halil ona imrendi. Yerleri dürer gibi, toprağı sar-sarak, yolun tozlarını dört yana fışkırtarak yürüyordu:

«Eeee, Koca Halil, sen de bir zamanlar böyleydin. Alıcı kuş gibiydin. Kimse yüzüne bile bakmıyor. Kimse seni öldürecek kadar bile adamdan saymıyor. Yakaca-

ğım, ateşe verip yakacağım o köyü, daha da adam sayamayacaklar mı beni? Daha da...»

Yolcu yaklaştı. Koca Halil yolun kıyısına çekildi. Önünden geçerken en sevgi dolu sesiyle:

«Dur kardaş,» dedi.

Yolcu durdu. Uzun boyluydu. Yüzünden kendine güvenmişlik okunuyordu. Bıyığının sağ ucu solundan daha aşağıdaydı, çenesine doğru sarkıyordu. Koca Halilin bu gözüne takıldı. Bir tutam kara perçemi alnına düşmüş, kıvrılmıştı. Kara perçem bu güvenli, sert, öfkeli yüze bir çocuksuluk veriyordu.

Koca Halilin yüreği çarpıyordu. Kendini topladı:

«Sağ ol yolcu, iyi ki durdun. Durduğuna iyi ettin...»

Yolcunun tavrı yumşadı. Derin derin, terli soluk alıyordu.

«Yalak köyü nerede pamuk topluyor? Ben Yalak köyünden Koca Halilim.»

Yolcunun yüzü sertleşti, eski halini aldı.

«Ben Yalak köyü diye bir köy duymadım ki nerede pamuk topladığını bileyim!»

Elini salladı. Sinek kovar gibi bir hareket yaptı.

«Sen, şahın, şahbazın, padişahın, ağaların, beylerin, koç Köroğlunun bile atını çalan, açılmaz kapıları açan, kırılmaz bukağları kıran Koca Halilin adını da mı duymadın?»

Yalvarırcasına onun yeşili çok, birisine kızmış gibi bakan gözlerinin içine baktı.

Yolcu bir an şaşkınladı, az sonra da toparlandı. Gü-lümsedi. Geniş, candan:

«Hiç duymadım,» dedi. «Ben hiç at hırsızı da görmedim. Bukağı nedir, onu da bilmem.»

Elini gene sinek kovar gibi salladı, yürüdü. Eli kap-kara yağ içindeydi. Koca Halilin gözünden kaçmadı.

«Şuna bak, şuna,» dedi seslice. «Şuna bak, şuna, şu boyu devrilesi yalancı herife. Şunun yağlı, pis eline bak. Ne Yalak köyünü, ne de Koca Halili duymuş, ne de bukağı görmüş. Bak hele bak, şu eşşeğe bak! Sen bu akıllan ne geziyorsun şu dünyada? Ulan it soyu. İşte böy-

le bu yollara, tek başına, elin yüzün yağ içinde düşersin... Bu akıl sende oldukça sen çok daha bu yollarda yalnız başına sürtersin. Elin yüzün de yağ içinde. Teh, Yalak köyünü de bilmiyormuş. Koca Halili de hiç duymamış. Ulan, ya akılsızsın, ya da eşek. İşte böylece sürürürsün Çukurova düzünde yüzün gözün yağ içinde. Tek başına...»

Adam gözden uzaklaşıp gözükmez oluncaya kadar Koca Halil arkasından onunla çekişti durdu. Öylesine çekişti ki ağzı köpürdü.

Derken adamın gittiği yönden bir araba geldi. Arabanın içinde on altısında gösteren bir genç oturuyor, bir salkım üzümü tutmuş, tane tane ağzına atıyordu. Koca Halilin önüne gelince:

«Bin amca. Haydi atla bakalım,» dedi. Koca Halil hemen, bir delikanlı çevikliğiyle arabaya atladı.

«Atının birisi doru, birisi de kır,» diye geçirdi içinden. «Kır atla doru atın bir araya gelmesi uğur getirir.» Sonra da: «Amma yalan atıyorsun Halil,» dedi kendi kendine. «Belki de getirir,» dedi sonra da. «Şu dünyada ne var, ne yok bilmiyoruz ki. Neyin uğur getirip getirmeyeceğini bilmiyoruz ki.»

Delikanlı ona bir salkım üzüm uzatıyordu. Koca Halil üzümü aldı, şöyle bir süzdü. Delikanlı bir duruyor, bir dört yanına bakıyor, sonra da ağzına bir tek üzüm tanesi atıyordu. Koca Halil de tıpkı onun gibi yapmağa başladı.

Delikanlı:

«Nereden gelip nereye gidiyorsun amca?» diye sordu.

Koca Halil, ben Koca Halilim. Yalak köylülerini arıyorum, diyemedi. Bu delikanlıyı çok sevmişti. Aralarında bir kırgınlık olsun istemiyordu. Işıklı, sevinç dolu, umutlu gözleri vardı delikanlının. Parlak gözleri kocamandı. Yüzü tatlı bir sevgiyle ışıklanmıştı. Kulakları, kasketi toz içindeydi. Alnına dökülen saçları güneşten solmuş kırmızı olmuştu.

Koca Halili gittikçe bir öfke kasırgası sarıyordu. O

alçak köyde şu delikanlı gibi bir adam olsaydı ölümden kurtulmuş gitmişti.

«Kaçıyorum,» dedi. «Beni öldürecekler arkadaş. Kanımı içecek, derimi yüzecekler. Düşman zalim, arkadaş, halim yaman arkadaş...»

Sonra köylünün kendini nasıl çırlıçıplak soyduğunu, nasıl ateşe atacıklarını, nasıl İncecik köyüne sığındığını bir bir anlattı. Sonra da İncecik köylülerini anlattı.

«Baktım gece yarısı... Beş zebella giib adam beni arıyorlar. Beş tane karartı geliyor ki üstüme, amanallah. Bir tanesi diyor ki, bırakın kocamışı, fıkaraı. Gelmiş bu köye sığınmış. Öteki diyor ki, Yalak köylülerine söz verdik. Mademki söz verdik, bu kocamışı öldürmemiz çok gerekli. Ben hemen yanımdaki ilgın çalısının içine akı-verdim. Geldiler, baktılar yerime, kimsecikler yok. O çalıdan ötekine, o çalıdan ötekine kaydım. Böyle kaya kaya sabaha karşı yola çıktım. Yürüyorum işte. Sen geldin arabana bindirdin. Senin gibi iyi adamların hiç bir zaman sırtı yere gelmez. Hızır babamız, iyiliğin ve de iyi adamların her bir vakit yardımcısıdır. Hızır bir adama yardıma karar vermişse sen hiç gerisinden korkma. Sana yardım edecek. Neden belli, diyeceksin. Atıyın biri doru, birisi de kır düşmüş. Bu uğurdur.»

Delikanlı:

«Şimdi sen nereye gidiyorsun amca?»

Koca Halil bir durakladı, düşündü. Geniş geniş mutlu güldü:

«Ölümün olmadığı, ölümün ulaşamayacağı bir yer arıyorum,» diye inledi. Yüzü anında değişti. Yüze, geldi bir acı, bir hüznün çörekledi kaldı. Elleri, dudakları titriyordu.

Delikanlı tekrarladı:

«Ölümün ulaşamadığı bir yer?» İçinden çıkamadı, vazgeçti. «Ölümün ulaşamadığı yer neresi ola?»

Koca Halilin gene yüzü ışıdı:

«Bilsem hiç durmaz giderdim,» dedi, güldü.

İkisi de salkımlarını yediler bitirdiler.

Koca Halilin içi içini yiyordu. Yalak köyünü şu deli-

kanlıya sorsa mı? İçinden ikirciklenip dururken, kendi kendini yerken, uzakta pamuk toplayan bir sürü ırgat gördü. Kendini hemen arabadan attı.

«Ben,» dedi, «şu köylülerin oraya gidiyorum. Belki onların oraya ölüm ulaşamaz.»

Delikanlı yanındaki sepetten bir kocaman salkım üzüm aldı, ona uzattı.

«Al,» dedi. «Sen çok zayıf kalmışsın. Böyle gidersen ölüm sana çabuk ulaşacak.»

Koca Halil döndü üzümü aldı.

«Sağlıcakla git yavrum,» dedi. «Ayağına taş değmesin yaşadığın sürece. Gözlerinden öperim.»

Tarlaya doğru çabuk çabuk yürüdü.

Yalak köyünün Çukurovaya inmesi.

Yalım kırmızısı döngeler gelmiş ev aralarını doldurmuştu. Yalak köyü Çukurovaya inmenin hazırlığının telaşındaydı. Köylü yediden yetmişe durmuyor, bir patırtı, bir gürültü, bir gidip gelmeler... Köyde kıyamet kopuyordu. Her yıl Çukura pamuğa inerken köylerde böyle kıyametler kopar.

Bu hırgüre köyde bir tek kişi katılmıyor, uzaktan seyirci kalıyor. O da Uzunca Ali. Elini ılıktan soğuğa vurmuyor, şuradan kalkıp da şuraya oturmuyor. Ne telaşı var, ne bir şeyi. Köyde bir uyurgezer gidi dolanıp duruyor. Kimse de onun bu halinin farkında değil. Herkes işinde gücünde, kimse burnunun ucunu görmüyor ki...

Önce onun bu halini Ökkeş Dağkurdu gördü. Bir besmele çektikten sonra:

«Bu halin ne Ali?» diye sordu. «Yarın sabah gün ışımadan köy yola çıkıyor. Bakıyorum sen elini kolunu bağlamış öylecene duruyorsun. Yoksa Çukurovaya bu yıl gitmiyor musun? Adil insanın derisini yüzer, gözlerini oyar, donunu alır kışından, gömleğini soyar. Adil köyü başımıza yıkar.»

Sonra tekmil köy çalkandı. Uzunca Ali bu yıl Çukura inmiyormuş diye.

Sebep aramağa başladılar. Kurnazlık, kötülük düşündüler. Ali bir şey düşünüyordu. Elbet bunda bir çıkarı

vardı. Köyde kalınca pamuktan kazanacağından mutlak daha çok kazanacaktı. Ama nasıl kazanacaktı? Nerden kazanacaktı? Aradılar taradılar, nasıl kazanacağı üstüne uzak yakın bir şey bulamadılar.

Bir tanesi ortaya en akla yakın bir düşünce attı. Uzuncayla Taşbaşoğlu çok sevişirlerdi. Demek ki Uzunca Ali bu yıl ıssız köyde tek başına kalacak Taşbaş Efendimizi bekleyecekti.

«Taşbaş Efendimiz köylü Çukura inince gelecek, Uzunca Aliye hayırlı kismetler getirecek.»

«Ali onu bekliyor. Beklemez mi, koskocaman bir ermiş kan kardeşi var. Taşbaş Efendimiz anasını, babasını, avradını unuttur da Uzunca Ali kardaşını hiç bir vakit unutamaz.»

«Arkadaş unutmamak ermişlerin şanındandır.»

«Hele beklesin Taşbaş. Hele gelsin Taşbaş köye. Gelsin de bet bereket getirsin. Sağlık esenlik getirsin. Hele bir gelsin efendimiz.»

Bundan başka ne Ali kimseyle konuştu, ne de kimse Aliye bir şey sordu.

Daha tan yerleri ışımadan köyde bir patırtı, bir gürültü patladı. Öyle bir gürültü doldurmuştu ki ortalığı bütün bozkır yankılanıyor, yer yerinden sarsılıyordu. Gürültü eksilmeden bir zaman böyle sürdü gitti. Sonra birden kirp diye kesildi. Şimdi artık aşağıdaki dereden tenekelelerin sesleri tek tek, uzak uzak yankılanarak geliyor. Son teneke tıkırtısı da duyulmaz oluncaya kadar Ali kulak verdi dışarıyı dinledi. Sonra ortalığa ıssız, soluksuz bir sessizlik çöktü.

Yataktan kalktı, dışarıya çıktı. Parlak, gündüz gibi bir ayışığı vardı. Evlerin aralarına billur kırmızısı döngeleler dolmuştu. Sabah yelinde oradan oraya kaynaşıp duruyorlardı.

Ayışığı altında ak bir şerit gibi uzanmış, ince akar bir su gibi tepenin dibine kadar parlayan yola baktı. Üstbaştaki sivri tepe gölgesini yolun üstüne sermişti. İşte orada, giden göçten kalan ince bir toz bulutu ağır ağır yola iniyordu.

Şafağın yeli inceden yüzünü yaladı. Kendine gelir gibi oldu. Bir taşın üstüne çöktü, başını elleri arasına aldı. Gün ışıyınca kadar orada öylecene kaldı.

Elif yatağından kımıldamamış, gün ışıyınca kadar Meryemcenin homurtularını, iniltilerini dişlerini sıkarak dinlemişti.

Dışarı çıktığında kocasını taşın üstüne çökmüş, oracığa yumulmuş gördü. Onu dürttü:

«Ali, Ali! Kalk hele!»

Ali ellerini başından çekti, karısından yana döndü.

«Ne diyorsun Elif?» diye sordu. Sesinde hiç bir anlam yoktu. Bomboş, sabah sessizliğinde cınladı.

Elif:

«Anan,» dedi, «sabaha kadar inledi durdu. Kulak kabarttım, boyuna fıkara oğlan deyip duruyordu. Benim yüzümden borcunu veremedi. Dünyaya rezil oldu. Bu yıl da benim yüzümden Çukura pamuğa gidemiyor. Çocukları benim yüzümden aç, çıplak kalacak. Öldüreyim de kendimi, kurtulayım. Ne diyorsun, onurlu kadındır, kendini öldürür, öldürür. Ha, Ali?»

«Bilmem.»

«Gitmezsek Çukura anan kendini öldürecek.»

Az sonra değneğine basa basa içerden Meryemce çıktı. Konuşmaları yarıda kaldı. Meryemcenin yüzü çiçek gibi açılmış, gencecik olmuştu. Yüzü tam yirmi beş yıl önceki yüzüydü. Yüzünden sevinç taşıyordu. Beli de doğrulmuş, Meryemce dimdik olmuştu. Elindeki değnek bir alışkanlık gibi eğreti duruyordu.

Geldi, Alinin karşısında durdu.

«Alim,» dedi, «kurban olduğum yavrum, bak bak! Bak-sana bana! Nasılım ha? Dimdik, ceren gibi değil mi anan?»

Ali neye uğradığını bilememişti. Şu dimdik, gelin gibi, ceylan gibi kadın anası mıydı gerçekten? O muydu? Bir türlü gözlerine inanamıyor, gözlerini uğuşturup uğuşturup bakıyordu.

Sevincinden ne yapacağını bilemedi, bir ara kekeleydi, bir şeyler söylemek istedi, söyleyemedi. Sonra çabuk çabuk:

«Ceren gibisin, ceren... Şaştım. Hayat suyu mu içtin anam? Koroğlunun kıratı gibi? Ceren, ceren gibisin, anam, dimdik.»

Meryemce avluda oradan oraya koşarcasına yürüyor, koşuyor, atlıyor, zıplıyordu.

«Alim, yavrum, sen ne sandın ananı. İşte senin garip anacığın böyledir. Ben Çukura kadar da, Akçadeniz gölüne kadar da işte böyle böyle yürürüm. Kalma benim yüzümden burada. Bir daha senin sırtına yük, başına bela olmam. Giden yılı unut. Adam hiç Çukurovaya gitmez mi? Tüm köylü gider de adam bir başına kalır mı burada? Olur mu yavrum? Bak, bak, anana bak!»

Elinden değneğini de fırlatıp attı, oradan oraya koşarak gidip gelmeğe başladı.

«Maşallah deyin, maşallah! Demir gibiyim de som çelik. Kurban olduğum yavrularım. Bakın, hele bakın. Bakın ha, bakın!»

Soluğu taşıyor, yıkılacak gibi, ölecek gibi oluyor, ama Meryemce canını dişine takmış yaşlılığı, zayıflığı yeniyor. Hiç belli etmemek için bütün gücünü toplamış.

«Gördünüz ya... Gördünüz, gördünüz ya... Ben işte böyle... Böyle işte... Cirit atı gibi inirim Çukurovaya. Geçen yıl bela oldum sana, güzel yavrum, yiğidim. Kocalıktan değildi yük olmam. O canavara, geberesiceye öfkemdendi. Bu yıl hiç yük olur muyum sana...»

Sallandı, soluğu kesildi, düştü düşecek... Göğsü köruk gibi inip inip kalkıyor.

«Sana... yük... Bak... Bak... Cirit... Çukur... ova...»

Bir iki adım attı. Dizleri onu taşıyamadı, büküldüler. Meryemce daha yere düşerken iki elini yere dayadı, doğruldu, eve yollandı, içeriye kendini attı. Yarı baygın yatağın üstüne düştü.

Ali dayanamadı:

«Ana, ana,» diye bağırdı. «Yeme kendini. Burada kalmam senin yüzünden değil. Kurana el basarım, çocukların üstüne andıçerim ki senin yüzünden değil...»

Anasına sokuldu, ona çok saklı bir sır verir gibi usul usul kulağına söyledi:

«Ana dur, azıcık sabırlı ol. İşin içinde bir iş var. Hele dur.»

Sonra yanına yönüne kuşkuyla bakındı, ağzını anasının kulağına dayadı.

«Beni iyi dinle ana,» dedi. «Beni iyi dinle de sırrımızı kimseciklere açma. Kurda kuşa, hem de karıncaya...»

Meryemcenin soluması azıcık durdu, telaşı **kesildi**. Yüzünün kırışıklıkları çözüldü. Solmuş, bulanık gözleri ışıklandı, yanaklarına usuldan, inceden bir pembelik geldi. Meryemce merak kesildi.

Ali:

«Taşbaşı beklerim. Oturmuş burada ermiş Efendimin yolunu gözlerim. Belki yolu buraya düşer de, şu fı-kara halimizi görür de, yüreği acır da bize bir imdat eyler. Bir de Vurgun Ahmet kardaşımızı beklerim.»

Meryemce iki eli üstüne doğruldu, gözlerini Uzunca Alinin gözlerinin üstüne dikti. Bir süre hışım gibi oğluna baktı.

«Bana bak, bana bak,» diye gürledi. «Sen beni mi kandırıyorsun? Beni mi?» Sonra sustu. Gerisin geri, halsiz yatağına yattı. Derin derin, üstüste soluk aldıktan sonra:

«Aaah, aah!» dedi. «Taşbaşoğlu da senin, benim gibi beni adem. Vurgun Ahmet, yavrum, iki gözüm, cerenim. O nerede?»

«Onu bekliyorum ana. Onu işte...»

Meryemce usuldan, belli belirsiz, alaycı güldü.

Ali bu gülüşü gördü. İçine tarif edemediği bir acı, bir utanç oturdu, bir daha da anasının yüzüne bakamadı.

Meryemce hiç bir şeyi yutmamıştı. Ali, başka bir hileye başvurmak zorunda kaldı. Ayağa kalktı, evin içinde bir iki dolandı, elini arkasına bağladı, kasıldı. Kendi kendine güldü. «Hah, hah!» diye gürledi. Meryemce onun bu çocukça hallerini seyreyliyordu.

Elini kaldırdı:

«Ana,» dedi. «Hah, hah! Ben niye gitmiyorum Çukurovaya? Niye gitmiyorum da Çukurovaya, kalıyorum?»

Bil bakalım.» Sustu. Birkaç adım daha attı, sonra: «Bil bakalım,» diye üsteledi. «Haydi bil bakalım. Bil de niye gitmedim. Bil de...»

Dışarıya çıktı, içeri girdi.

«Bil bakalım.»

Durdu, gözlerini sevinçli, müthiş sırlar bilirmiş gibi anasının yüzüne dikti. Sonra sesini yükseltti:

«Bu yıl Çukurovada pamuk olmadı. Tekmil pamukları kurt yedi. Çukurova öylesine kurak kaldı ki, tüm suları kurudu. Bir tek, ilaç için arasan, göz için arasan bir yeşil yaprak bile yok Çukurovada. Bunu ben biliyorum. Köylü de biliyor. Biliyorlar ama gene de gidiyorlar. Biz de mi gidelim, söyle? Biz de gidip o ahmak köylüler gibi perişan mı olalım? Göreceksin, yakında, bu hafta değilse gelecek hafta köylüler hep burada. Permeperişan. Biz de mi gidelim, söyle? Gidelim de eli boş, perişan, ayakları şişmiş geri mi dönelim? Söyle!»

Meryemce gene dirsekleri üstüne doğruldu:

«Gidelim yavrum,» dedi. «Yaaa, biz de gidelim. Eli gelen gelen düğün bayram. Pamuk olmasa da, çeltik bitmese de, sular akmasa da, yansa kavrulsa, yana yana ört olsa da Çukurova Çukurovadır, beti bereketi vardır. Ol sebepten hiç durmamalı, Çukurovaya inmeli yavrum. Gün geçirip fırsat vermemeli zamana.»

Ali:

«Gitmem işte,» diye var gücüyle bağırdı. «Ben o ahmak köylü gibi deli değilim. Deli, deli, deli değilim. Bu yıl Çukurova boz toprak. Kırac, boz, bomboz toprak. Boz toprak burada da dolu, maksat boz topraksa...»

Meryemce düşercesine sırtüstü gene yattı.

«Gitmeli,» diye inledi. «Bozmamalı göreneği. Boz toprak olsa da gene gitmeli. Ucunda ölüm olsa da gene gitmeli. Gitmekte hayır vardır. Mutlak gitmeli.»

Alinin kolları ölücesine iki yanına düştü.

«Oooof ana, oof,» dedi. «Oooof...»

Damdan koşarcasına çıktı. Yönünü boz tepelere döndü, yürüdü. Ayakları ayaklarına dolanıyordu. Dereyi yuvarlanırcasına hızla indi. Üstünden bir top kuş geçti çığ-

lık çığığa. Durup bir süre dalga dalga bir o yana bir bu yana vuran kuşları gözden ırayıncaya kadar izledi. Kırmızı döneleler de oradan oraya, kuşlar gibi dalga dalga vuruyorlardı. Öteki tepenin ardı kuytuluktı. İnce bir pınar sızardı yamacından. Pınarın başında çıplak, yapraksız bir ağaç bitmişti. Ağacın ne ağacı olduğunu, kimse bilmiyordu. Ağaç, oldum olası kel, öyle cılızdı. Döndü, pınardan yöne yürüdü. Kınalı bir sırtı geçti. Sonra mas-mavi topraklı bir koyağa düştü. Koyakta sarı, kırmızı dikenli çiçekler bitmiş, masmavi toprağın üstüne serilmişti. Sivri bir kayalığı tırmandıktan sonra pınara geldi. Sıska ağaca belini verdi oturdu. Gözlerini kapadı. Boz, mas-mavi, kırmızı yeşil toprakları, sivri kayalıkları, çiçekleri, döneleleri, kuşları, ak bulutlarıyla dünya başında dönüyordu. Dünya ıssızlık içinde çın çın ötüyordu. İçinden kaçmak, arkasına bakmadan, evi barkı, Meryemceyi, çocukları, kuşları, şırıltılı pınarı, şu uluyan, kızıl döneleli, kurtlar yatağı bozkırı bırakıp kaçmak, kaçmak geçiyordu.

Korkuyla gözlerini açtı. Bıçak yemiş gibi bir yerleri acıdı. Bir süre gözleri kamaştı, yanına yönüne bakamadı. Sonra tepeye doğru koştu, tepenin başına çıktı. Aşağılar, Çukurovaya kıvrıla kıvrıla giden ak yol duman içinde kalmıştı. İlk defa gördüğü deniz geldi aklına. Deli deli homurdanıyordu deniz. Çok büyük, çok heybetliydi. Tuz kokusu, boz toprağın kokusuna karıştı. Bozkır toprağı da deniz gibi derinden derinden soluk alıyordu. Bozkır toprağı da deniz gibi tuzludur. Bozkır toprağı tıpkı denize benzer.

İkindiye kadar tepenin üstünde dikildi kaldı. Dimdik durmuş, gözlerini yummuştu. Ayaklarının dibinde çıtırdayan yalın kırmızısı döneleler, güneş, yol, boz toprak, kekik kokulu kayalar... Neden sonra uykudan uyanırcasına uyandı. Sallandı, az daha düşecekti, toparlandı.

Toprağa oturdu. Yarı hayal, yarı gerçek kafasının karanlığında, yüreğine yakın bir yerlerde denizi, tuzu, pamuğu, çeltiği, yağlı traktörleri, binlerce binlerce yalın ayak, başı kabak, bir paçavra yığını gibi yollara dökülmüş ırgatları, tozu dumanı, pırıl pırıl otomobilleri, benzin

kokusuyla Çukurova geçmeğe başladı. İçindeki bıçak acısı, zehir yeşili gibi çökmüş keder bir an dindi. Bu özlemle titredi. Sağ elini sıcak toprağa bastırdı. Çukurovaya giden yol boyuna tozuyordu. Durmadan tozuyor ha tozuyordu. Çukurovaya doğru bir yel akıyor, yoldan kalkan tozlar direk direk oluyor, ormana kadar gidiyor, orada yemyeşil, mavi, mor ormana karışıyordu. Sonra pamuk tarlaları, Çukurova toza dumana batık...

Sararmış ince, uzun, sakallı yüzünde usuldan, tatlı, gülümseyen bir pembelikle hızla tepeden inmeğe başladı. Soluk soluğa tepeyi indi, sırtı çıktı bozkıra düştü. Eve geldiğinde ayakta duracak halde değildi.

İçeriye seslendi:

«Elif, Elif! Elif, çık dışarı hele...»

Elif telaşla dışarıya çıktı, kocasının yüzünü görünce şöyle bir irkildi ama belli etmeden toparlandı. Ali onu elinden tuttu, az ötedeki komşusunun damının köşesine çekti.

«Çukurovaya gitmeliyiz, başka çaremiz yok.»

«Yok ama, Meryemce anayı ne yapalım? Beraber götürsek bir adım atamaz. Sen de geçen yılki gibi onu sırtında taşıyamazsın.»

Alinin sırtından soğuk bir ürperti geçti. Kemikleri sızladı.

«Ben bir yol buldum... Buldum amma...»

Kadın telaşla, sevinçle gözlerini aç aça:

«Nasıl bir yol?» diye bağırdı.

Ali eliyle Elifin ağzını örttü.

«Sus,» dedi. «Bağırma o kadar. Yavaş yavaş.» Ağzını Elifin kulağına götürdü: «Bana bak, beni iyi dinle. Telaşlanma. İyi düşün. Anamı burada, köyde bırakalım. Biz gelinceye kadar...»

Elif:

«Bir başına! Tek başına, bomboş köyde... El tutmaz, ayak tutmaz. Kurdun kuşun, urlunun uğursuzun içinde... Biz dönene kadar kemiklerl bile kalmaz.»

Ali başını kederle salladı:

«Gücü yetmez, el ayak tutmaz. Öyleyse vazgeçelim.

Olmadı, olmadı. Burada kaldık gitti. Varsın Adil Efendi de canımı alsın.»

Elif:

«Burada kalırsa ardımıza düşerse yollarda da ölüp kalmaz mı? Biz onu burada koyar gidersek o bomboş köyde kalmaz. Başını taştan taşa vurur.»

Ali:

«Şaştım kaldım.»

Elif:

«Şaşırdım. Köylü dönünceye kadar biz de burada deliririz.»

Ali:

«Sıkıntıdan. Boş köy mezarlık gibi.»

Köy ıpıssızdı. Ölü ıssızlığı. Vızıldayan sineğin sesi duyulur. Yalnız kediler, köpekler azıcık bir canlılık verir gibiydi köye. Yakında onlar da çekilip gidecekler.

Toprak damlar yerden bir metre yüksekliğinde. Bacalar ağaçları kesilmiş orman kalıntıları gibi. Köy bir boz topraklı tepe gibi apak gözüküyor. Döngeler damların aralarında billur kırmızısı... Doldurmuş. Köy, köy oldu olalı sanki buraya insan ayağı değmemiş. Burası da insan eli değmemiş bir doğa parçası... Bir bozkır kadar yalnız, ıssız, bir dağ başı gibi rüzgarlı. Köpekler, kediler bile durumu değiştirmiyor. Belki de köye biraz daha keder, biraz daha yapayalnızlık veriyorlar. Her halleri, bellerini kamburlaştırıp, tüylerini diken diken ederek gerinmeleri, her halleri buraya uygun. Yalnız kalmış, üşümüş. Bu yer bundan sonra kedilerin, köpeklerin yeri. Dünya kurulduğundan bu yana kediler, köpekler burasını mekan tutup oturmuşlar. Öylesine yerleşmiş bir halleri var. Yerlerine öylesine sahipler.

Ali yemeden içmeden tam üç gün köyün içini, ıssızlığını dolaştı. Düşündü.

Koca Halilin pamuk tarlasının içinde çöküp köylüyü beklemesi.

Önce Memidik gördü. Geçen yıldan kalmış, ırgatların unuttuğu saman dolu bir kıl çuval sandı. Ona doğru yaklaştı. Az daha yaklaşınca ıslıl ıslıl yanan bir çift göz gördü. Bir irkildi, duraladı. Yüreği attı. Gözünün önünden bir takım acaip hayaller geçti. Önce bu iki ıslıl ıslıl delikli karartının ne olduğunu anlayamadı. Azıcık daha yaklaşınca bunun bir insan olduğunu gördü. İnsandı ama hiç kıprdamıyordu. Gözlerini bile kırpmıyordu. Memidiğin içine bir korku düştü, geriye döndü, koşarak alaçıkların yanına geldi. Köylü pamuk tarlasının kıyısına alaçıklarını kurmuş, öteberilerini alaçıklara yerleştiriyordu. Gün karardı kararaçak.

Soluk soluğa:

«Gördüm,» dedi. «İki gözüm önüme aksın ki, işte bu gözlerle gördüm. İşte orada, tarlanın ortasında kapkara bir şey, bir topak. Yalnız, kapkara topakta bir çift göz. ıslıl ıslıl yanıyor. İşte orada... Orada taş gibi duruyor. Çok korktum.»

Tarla kar yağmış gibi apaktı. Buradan ta Ceyhan ırmağının kıyısındaki büklüğe kadar uzuyor, bir tepe gibi yığılmış büklüğün ağaçlarında bitiyordu.

Köylü önce bir durakladı, düşündü. Sonra Gömleksizoğlu ayağa kalktı:

«Ulan,» dedi, «gene bir hayal görmiyesin? Karartının arkasında yedi dağ gibi, yedi top ışık da var mıydı?»

Memidik:

«Işıkları göremedim,» dedi. «Amma gözleri bir çift ışıktan.»

Gömleksizoğlu ellerini beline dayadı, uzun uzun tarlanın üstünden ötelere baktı. Öteki köylüler de öyle yaptılar. Sonra Memidiğin boynundan tuttu:

«Düş önüme uğursuz oğlan,» dedi. «Bu bokluklar hep senin başının altından çıkar. Taşbaşoğlu, Gök tüfekli Hocanın tüfeğinin ışkın vermesi, hem de çiçek açması, hem de kış yaz çiçeklen donanması, her dalında yedi renk, yedi türlü çiçek açması hepsinin hepsinin senin başının altından çıkması, hepsi hepsi senin başının altından çıkar. Yürü ulan... Yürü...»

Gömleksizoğlu uzun, dimdik adımlarla tarlanın ortasına yürüdü. Bir eli de Memidiğin boynunda. Tavşan enciği gibi tutmuş çocuğu. Öylesine kavramış boynunu, Memidik can acısıyla yüzünü buruşturmuş, yüz kırış kırış tanınmayacak gibi. Gömleksizoğlu yürüyünce öteki köylüler de çoluk çocuk, genç ihtiyar, işlerini bırakıp Gömleksizoğlunun ardına düştüler.

Muhtar Sefer belini bir ağaca dayamış, başı önünde düşünüp duruyordu. Baktı ki köylü tümcek düşmüş tarlaya gidiyor, hemen yerinden fırladı arkalarına düştü.

Gömleksizoğlu uzaktan karartıyı görünce biraz yavaşladı, içine de bir korku düştü. Köylüler de bir göz keşilip gözlerini karartıya diktiler. Şimdi ağır, sakınarak yürüyorlardı.

Birden Gömleksizoğlu durdu. Köylüler de durdular. İrkiliştiler. Gömleksizoğlu kalın, davudi sesiyle olanca gücüyle bağırdı:

«Kimsin sen? Ayağa kalk. Sağ mısın, ölü mü? Ölü mü, sağ mı? Cin misin, peri misin? Şeytan mısın, melek mi? Kalk ayağa!»

Karartı kıpırdamadı bile. Köylülerle karartı öyle karşı karşıya durdular kaldılar. Gömleksizoğlu arada sırada karartıya doğru bir adım atıyor:

«Kalksana ayağa, gelsene bu yana,» diyor, sonra Memidiğe dönüyor: «Ulan Memidik kardaş, sen avcılar başısın, geceler gezensin, karanlıklar yoldaşısın. Şu karartı ne biçim bir mahlukattır, gitsene yanına. Gitsene kardaş,» diye onu arkasından karartıya doğru itiyordu.

Memidik bir iyice korkmuştu. İçinde büyük bir çalkantı vardı. Karartının ne olacağı üstünde düşünüyor, düşünüyor, bulamıyor, ikide birde aklına Taşbaşoğlu geliyordu. Böyle ıslıl ıslıl yanan göz olsa olsa Taşbaş Efendimizde olurdu.

Gömleksizin, Memidiğin, köylülerin korkusu gittikçe artıyordu. Kafalarındaki hayaletler gittikçe çoğalıyor, Taşbaşan Gök tüfekli Hocaya, onlardan Çukurova ejderhasına, cinlere, perilere, hortlaklara kadar gidiyordu.

Karanlık çöküyordu. Karartı da usul usul büyümeğe, uzamağa başladı.

Gömleksizoğlu:

«Memidik,» dedi, «ulan ne korkak adamsın! Böyle mi gezdin dağlar başını? Git şu karartının yanına. Senin gibi bir avcı başı için şuncacık bir karartının yanına gitmek de iş mi?»

Memidiği arkasından karartıya doğru var gücüyle itti. Memidik o hızla karartının ta elli adım önüne kadar vardı. Karartıda şöyle bir kıprdanma olur gibi oldu. Memidik bağırarak gerisin geri kaçtı.

Gömleksizoğlu öfkeyle onun üstüne yürüdü:

«Korkak, korkak it. Bu kadar canın tatlı da ne demeye avcılar başı olur da dağı taşı dolaşırsın? Dolaşır da böyle olur olmaz işleri köylüye haber verirsin? Değil mi?»

Köylüden çıt çıkmıyordu.

Gömleksizoğlu gür sesiyle karartıya doğru bir şeyler bağılıyor, çırpınıyor, karartıyı tehdit ediyor, ne yaparsa yapsın karartıdan bir karşılık alamıyordu. İkide birde de karartının üstüne yürüyor, sanki bağılıymış gibi bir adım atamıyordu.

Yoruldu. Sesi de kısıldı. Köylüye döndü, usulca, duyulur duyulmaz:

«Bu Çukurova tekin değildir. Bu Çukurovanın her si-neği bir cin, her arısı bir şeytan, her yılanı bir ejderha-dır. Bu Çukurovaya hiç bulaşmamalı. Hiç mi hiç. Kimbi-lir bu karartı da hangi mahlukatın hortlağıdır? Siz siz oldunuz da böyle ısl ısl yanan şavklı göz gördünüz mü? Böyle gözler ancak cinler padişahında olur,» dedi. «Hay-di yürüyün kardaşlar. Beklemeyin bu karartıyı. Yarın bu-rada hiç bir şey kalmaz. Cin padişahları üstlerine gün ışığı doğurtmazlar. Işığı görür görmez erir giderler. On-lar bir tek ışıktan bile korkarlar. Cinlerin padişahları bir de karanlıkların padişahlarıdır. Haydi yürüyün alaçıklara...»

Alaçıklara geldiler. Ateşler yandı. Ateşlerin dört ya-nına oturmuş insanlar başlarını önlerine eğmişlerdi. Ye-mekler pişti. Herkes yemeğe oturdu. Sessiz kıpırtısız ye-meği yediler. Uzaklardan traktör sesleri geliyor, nadas-taki traktörlerin ışıkları geceyi yıldız yıldız damgalıyor-du. Hepsi birden bir süre yakındaki bir traktörün pat pa-tını dinlediler.

Herkes durmadan tarlanın ortasındaki gözleri ısl ısl yanan karartıyı düşünüyordu. Çukurova tekin değildir. Ka-rartı olmasa da Çukurovaya ilk indiklerinde içlerine bir ürperti, bir yadırgama, bir korku düşer, sonra usul usul buraya alışırlardı. Alışırlardı demek kolay, yadırgamayı, o ezik korkuyu bir türlü içlerinden söküp atamazlardı.

Ne olabilirdi? Gün doğar doğmaz eriyip gidecek mi-y-di karartı? Yoksa beni adem miydi? Beni ademse neden hiç kıpırdamıyor, gözleri yalım gibi parlıyordu? Herkes ka-fasında tarlanın ortasındaki üstüne bir efsane kurdu, bü-yüttü, geliştirdi. O gece çocukların dışında kimse doğru dürüst bir uykuya varamadı. Yarı hayal, yarı düş ışıktan gözler herkesin kafasında sabaha kadar çaktı durdu.

Çukurova tekin değildir. Bir uçsuz bucaksız düzlük-tür. Bataklıktır, büküktür, akar sular, ulu denizlerdir. Bu-lut örneği gelen sivrisinekler... Çukurova bir sonsuz ak-lıktır. Göge yükselmiş, ulu devler gibi ayağa kalkmış yü-rümüş, binbir renkli ulu devlercesine uçan, akan toz di-rekleridir. Çukurova sarı sıcaktır. Toz dumandır. Otsuz

ağaçsız, yana yana ördölmuş bir belalı topraktır. Sıtma-
dır, hastalıktır. Sızlayan kemik, akan terdir. Otomobildir,
traktör, biçerdöver, konuşmayan, sırasında yalnız bağı-
ran, insanüstü bir yaratık, pamuktan el, ipek ten, ibrişim
saçtır. Hasır şapka, ak libas, kara gözdür. Tekin değil,
tekin değil... Yeşil bir ejderhadır. Bulut örneği gökyüzün-
den hışlılayarak gelir. Çukurdan dönünceye kadar Toros
köylüsü rahatsızdır, korku içindedir. İşini bitirip bir gün
önce dağına, bozkırına dönmek ister. Daha geldiğinin
ikinci günü dağlar özlemi, bozkır özlemi içini yakar, ka-
vurur.

O gece Memidik hiç yatağa girmedi, karartının yö-
resinde dolandı durdu. Çok uzağından karartıyı izledi.
İçinde yenilmez bir korku... Ama merakı korkusuna bas-
kın çıkıyordu. Sanki onu oraya bağlamışlar, bırakmıyor-
lardı. Bir türlü de karartıya yaklaşamıyordu.

Gün ışıırken köylüler pamuk toplamağa kalktılar. Efil
efil seher yeli esiyor, çocukların yüzü üşüyordu. Kimse
başını çevirip tarlanın ortası yönüne bakamadı. Çocuk-
lar bile. Gün doğuyordu ki Memidik koşarak geldi. He-
yecanından soluk alamıyordu.

«Bir insan, bir insan! Ne cin, ne peri, bir insan.»

Döndü, yeniden karartıya doğru koşmağa başladı.
Köylüler de, önde çocuklar, arkadan genç kızlar, erkek-
ler, yaşlılar karartıya doğru koşmağa başladılar.

Her gelen bir irkiliyor, sonra el kavuşturup saygıyla
duruyordu. Karartı küçüldükçe küçülüyor, büzülüp duru-
yordu. Hem de titriyordu. Gözleri gene öyle ıslıl ıslıl, her
gelenin üstüne bir an dikiliyor, sonra ötekine geçiyordu.
Çelik gibi iki pırıltı. Kıpırtısız, dimdik.

Böyle böyle tekmil köylüler geldiler karartının yöre-
sine halka oldular. Uzun bir süre, gün kızdırıncaya ka-
dar böylece sessiz beklediler.

İlk kendine gelen Gömleksizoğlu oldu:

«Allah Allah! Allah Allah! Halil Emmi ölmemiş,» de-
di, ona doğru yürüdü omuzundan tuttu. Yumulmuş, bir
topak olmuş Koca Halili kaldırdı, koluna girdi alaçıklar
yönüne yürüdü.

«Yahu Halil Emmi, sen ne biçim adamsın böyle, ödü-müzü kopardın. Tekmil köylü sabaha kadar gözünü kırp-madı. Çok şükür ölmedin ya, köylüyü de çok korkuttun. Ne biçim göz öyle, eski kurt gözü!»

Köylüler ağır ağır arkalarından geliyordu. Sonra ka-labalık konuşmaya başlayınca sabahın ıssızlığında ovada birden bir gürültü patladı.

Meryemcenin tek başına boş köyde uyuyup kalması.

Ummahan ile Hasan her kapıyı açtılar, her eve girip çıktılar. Bir kapı açılmıyordu o da Köstüoğlunun kapısı. Hasan uğraştı uğraştı da kapı bana mısın demedi. Sonunda Köstüoğlunun evine girmekten vazgeçtiler. Ama Hasanın yüreğinde onulmaz bir merak kaldı. Ne vardı şu evin içinde? Ne vardı da Köstüoğlu bu kadar muhkem kapatmış bu kapıyı?

Evlerdeki kırlangıç yuvalarını dolaştılar. Taşbaşın evinin içine tam on altı tane kırlangıç yuva yapmıştı.

Ummahan:

«Herkesin evinde bir tek yuva, Taşbaş Efendimizin evinde on altı tane yuva! Kırlangıçlar da onun ermiş olduğunu biliyorlar.»

Hasan, Ummahanın her dediğine karşı çıkardı. Buna da karşı çıkacaktı ama işin içinde Taşbaşoğlu vardı. Ermiş olsa da olmasa da Taşbaş amcasını çok severdi. Şimdi de onu çok özlemişti.

Hasan:

«Keşke ermiş olmayaydı Taşbaşoğlu. Ermiş olmayaydı da köyden gitmeyeydi. Öyle bir özledim ki Taşbaş Emimi. Burnuma tütüyor. Ne vardı sanki ermiş olmaya! Ne oldu yani ermiş olunca? Hiç... İşte yüzünü bile gör-

müyoruz. Diyorlar ki Kırkiara karışmış. Kırklar mağarasına çekilmiş gitmiş...»

Ummahan:

«O Kırklar var ya, hepsi de yeşil urba giyiyorlarmış, parıl parıl... Elleri, yüzleri, saçları, ayakları da som yeşil olurmuş Kırkların.»

Hasan:

«Sus,» diye bağırdı. «Sen karışma onların yeşiline. Taşbaşoğlu Emmimi bir canım çekti ki... Şimdi o varıp da Kırkiara karışmasaydı, yeşil don giymeseydi bizi bu köyde tek başımıza koymazdı. O da bizimlen köyde kalırdı.»

«Tekeç dağının başında her gece, her gece yedi top ışık yanıyormuş ki, şu kavak var ya, onun boyunun üç misli... Hem de som yeşil, yeşil ışık. Ya, nenem söyledi,» dedi Ummahan övünerek.

Hasan:

«Yalancı,» diye onu iteledi. «Yalancı, yalancı, pis yalancı. Nenem yeminli değil mi? O hiç kimseyle, bu köyün karıncasıyla bile konuşur mu? O, yeminini bozar mı ki seninle konuşsun?»

Ummahan gene aynı övünge tavrıyla:

«Nenem benimle her gece konuşur,» dedi. «Yatakta fısır fısır her şeyi kulağıma söyler. Nenem dedi ki, ben dedi, köyün içinde kimseyle konuşmamaya yemin ettim, dedi. Yatakta torunumla konuşurum hem de sabaha kadar. Yaa, sen ne sanıyorsun? Geçende nenem babamla da konuşmadı mı? Teh, nenem karıncayla konuşmazmış!»

Hasan öfkelen-di:

«Git başımdan mendebur kız,» dedi. «Allahın bin belası... Nenen de, sen de başımıza bela oldunuz zaten.»

Ummahan boynunu büktü:

«Doğru,» diye ağlamsı söylendi. «Doğru, başınıza bela olduk. Bizim yüzümüzden Çukurovaya gidemiyorsunuz. Aç kalacaksınız bütün kış. Bir de Adil gelecek, her şeyimizi alacakmış. Bütün kış yemsiz yiyeceksiz... Bir de çırlıçıplak. Bizim yüzümüzden öleceksiniz. Ölsek de biz de kurtulsak, siz de elimizden kurtulsanız. Nenemlen ben

ölmek istiyoruz ama... Ölüm zor. Biz ölsek siz de Çukurovaya gidersiniz...»

Ummahanın böyle konuşması Hasanın zoruna gitti. Ona dokundu. Dokunsan ağlayacaktı.

«Biz bu köyde tek başımıza nenem yüzünden kalmadık. Babam Taşbaşoğlu kardaşını bekliyor. Taşbaş Emim köylü varken köye gelemezdi. Ermişler köylülere gözükmezler. Babam Taşbaş Efendimizi bekliyor. Söyle neneme hiç canını sıkmasın, olur mu?»

Ummahan sevindi:

«Olur,» dedi. «Hemen gider neneme söylerim. O da hiç üzülmez. O da Taşbaş Efendimizi çok sever. Hasan, sana bir şey deyim mi?»

Hasan:

«De,» dedi hemen. «Haydi.»

Ummahan:

«Sen günaha giriyorsun.»

Hasan dikeldi:

«Ne günahı?»

Ummahan, Hasana doğru eğildi, büyük bir sır verircesine.

«Hasanım, kardaşım hiç ermişlere emmi denir mi? Ermişlere Efendimiz denir. Taşbaş Efendimiz, senin eskiden emmindî. Şimdi Efendimiz.»

Hasan:

«Çok doğru söylüyorsun Ummahan,» dedi. «Ama velakin bir kere ağzım alışmış. Bir kere Efendimiz demeye ağzım alışamadı. Taşbaş emmime Efendimiz demek gerek.»

Sonra Taşbaşın evine gidip, duvarın dibine oturdular.

Ummahan:

«Avradı beklemedi Taşbaş Efendimizi. Beklemedi de Çukurovaya gitti. Taşbaş Efendimiz şimdi gelirse onu aramaz mı?»

Hasan, «eksik eteklerde iman olmaz, din olmaz,» diyecekti, Ummahanı kızdırmamak için vazgeçti.

«Taşbaş Efendimiz bizi sever. Her bir şeyi yapar

bizim için. Kırklara karışanlar kıyamete kadar ölmezlermiş.»

Hasanın sırtından soğuk bir ürperti geçti. «Ben de Kırklara karışsam,» diye düşündü. «Kırklara karışmak için çok oruç tutmak, çok namaz kılmak gerek. Fakir fıkaraya çok iyilik yapmak gerek. Ben büyüyünce çok oruç, çok namaz, çok iyilik...»

«Taşbaş Efendimiz ermiş olmadan çok namaz kılar mıydı?»

Ummahan:

«Suuus... Günaha girme. Nenem diyor ki ermişlerin işine karışmak olmaz.»

Taşbaşın evinin duldasında akşama kadar hayaller kurdular. Taşbaş kaç kere köye geldi. Karanlıklar gündüz gibi oldu. Sofralar yağlı yemeklerle donandı. Bir oda dolusu ayakkabı. Bir oda dolusu da giyit... Bir oda dolusu kiraz çubuğu. Bir oda dolusu da kibrit...

Ummahan:

«Kiraz çubuğunu ne yapacaksın?» diye ona karşı koydu. «Kiraz çubuğunu verip kibrit almayacak mısın? İşte bir ev dolusu kibrit var.»

Hasan:

«Olsun,» dedi. «Ben kiraz çubuklarını çok severim. Kiraz çubuklarını verirken canım gidiyordu ama neylesin ki kibritleri daha çok istiyordum. Şimdi Taşbaş Efendimiz bana bir ev dolusu kiraz çubuğu vermişken alırım.»

Ummahan:

«O başka,» dedi. «O başka. Al! Kiraz çubukları güzeldir...»

Bir de Taşbaşoğlu köye gelirken arkasında bin, iki bin, yüz tane bin yağmuncuk kuşuyla geliyordu. Gökyüzü şakır şakır, ustura mavis, keskin, yanar döner yağmuncuk kuşuyla doluyordu.

«Öyle bir iki tane değil. Bir bulut gibi... Gökyüzü döşeli. Taşbaş Efendimizin arkasında. Bulut gibi göğe ağmış, arkasınca sağılıp durur. Taşbaş Efendimiz gelince böyle gelmeli.»

Ummahan:

«Suuus! Gelsin de nasıl gelirse gelsin.»

Hasan:

«Nasıl gelirse gelsin,» dedi.

Vardı, eğildi Taşbaşın evinin eşiğini öptü.

«Sen de öpsene Ummahan,» dedi.

Ummahan da vardı kapının eşiğini eğildi öptü.

«Bir göresim geldi ki Taşbaş emmimi, bir göresim!

Burnuma tütüyor... Keşke ermiş olmayaydı da, gidip de Kırklara karışmayaydı. O, babamdan da iyiydi.»

Ummahan:

«Sussss!» dedi. «Gene günaha giriyorsun. Efendimize emmi diyorsun.»

«Ne varmış yani, Efendimiz olunca? O benim emmim değil mi? Bıraksın ermişliği gelsin. O benim emmim. Emmim işte. Haydi benim ağzımı eğsin. Çont etsin beni. Gözümü kör etsin. Ben ona emmi diyorum işte. Ve de Taşbaş diyorum. Haydi, ne duruyor!»

Ummahan bilgiç bilgiç gülümsedi:

«Biliyorsun seni sever. Ne söylersen söyle sana kötülük etmez. Ona güveniyorsun da... Ona hiç güvenme. Ermişlerin sağı solu olmaz.»

Hasan yavaşça:

«Olmasın,» dedi. «Varsın çarpsın beni.»

Bu arada da gözlerinin önüne Taşbaşın tatlı, güleç yumşak yüzü geldi. Yüz, yeşiller içinde, top top ışıklar arasında balkıyordu.

«Sen hiç üzülme Ummahan,» dedi, «ermişlerin sağı solu olmasa da Taşbaş Efendimiz beni canı gibi sever.»

Bir masal dünyasının tadındaydılar. Mestolmuşlardı. Taşbaşın kuşlu, çiçekli, kolay, sevgi dolu düş dünyasındaydılar.

Sarhoşlar gibi mest, yalpalayarak, dudaklarında bir sevinç gülümsemesi eve geldiler ve buz gibi suya dalmış gibi ayıktılar. Meryemce yatakta, bir ölüm iniltisinde. Elif durmadan oradan oraya dolaşıp duruyor. Uzunca Ali duvarın köşesine sırtını vermiş, başı cansızca önüne düşmüş kıpırdamıyor bile. Döngeler gelmiş dizlerine kadar dayanmış, o farkında değil.

Hasanın içinden önüne durulmaz bir kaçmak isteği geçti. Az daha kalsa boğulacaktı.

«Ummahan haydi gidelim,» dedi. «Taşbaş Efendimiz gelene kadar hiç eve uğramayalım.»

Ummahanın canına minnet, onun hali Hasanın halinden de beterdi.

«Uğramayalım,» dedi.

Usulca damın arkasına kaydılar.

Elif erkenden yataktan kalktı. Gece gözlerine bir tutamcık bile uyku girmemişti. Dışarı çıktı. Köydeki hiç bir baca tütmüyordu. Sonra birden aklına düştü ki köyde yalnızlar. Bir sessizlik acısı geldi yüreğinin başına çörekledi. Tam bu sırada Ali de uyanıp dışarıya çıktı, gitti Körce Hasanın evinin önünden bir kucak kuru odun aldı getirdi ocağa koydu. Bir kucak da kırılmış, ezilmiş döngeleyi aldı geldi, ateşledi. Saçı ocağın üstüne koydu. Elif de büyük leğene yarım çuval unu boşalttı yağurmaya başladı. Onu yağurduktan sonra geriye kalan yarım çuvalı da leğene boşalttı. Onu da yağurdu.

Meryemce hep durmuş onu seyrediyordu. En küçük bir kıpırdanışta da bulunmuyordu. Elif hamuru açmağa başlayınca geldi, ocağın başına oturdu, evreci eline aldı, Elifin kızgın saç üstüne serdiği yufkayı çevirmeğe başladı.

Ortılığı keskin, iç açıcı, acıktıran bir pişmiş yufka kokusu aldı.

Hasan dayanamadı, üçüncü yufkayı saçın üstünden aldı, elinde tuttuğu çökelekle soğanı sıcak yufkanın içine sardı dürüm yaptı.

Elif:

«Ummahan sen de çökelekle soğan al da gel. Ali sen de. Anama da azıcık yağ getir.»

Herkesin elinde bir dürüm vardı. Acıkmışcana yiyorlardı.

Meryemce sevgiyle bir iki kere gelinine baktı, sonra bundan pişman olup vazgeçti.

Tekmil hamur yufka olup bittiğinde gün akşam oluyordu. Meryemce de Elif de kan ter içinde kalmışlardı. Üstlerinin unlarını çırpı çırpı kalktılar.

Meryemce her şeyi anlamıştı, bu yüzden gelinine hiç bir şey sormadı. «Bu kadar yufka ne olacak?» demedi.

Hasan geldi, yufka yığınının yanında durdu:

«Abooooov!» diye bir şaşkınlık çılgılığı kopardı. «Bouymdan da büyük.»

Oğluyla gelininin şu yaptığı insanlığa hiç yakışmazdı, ama Meryemce onuruna yedirip onlara tek sözcük bile söylemiyordu. Yalnız şu işi nasıl yapacaklar, diye içinde bir merak bekliyordu. Yufkaları seleye koydular ve seleyi damın orta yerine astılar. Meryemce bu işi gözlerini kırpmadan izledi.

Yatsıya kadar hiç kimsenin ağzını bıçaklar açmadı. Çocuklar bile konuşmadılar. Yılgın, kederli orada, köşelerinde kalakaldılar. Bir şey, bir kötülük olduğunu seziyorlardı, ama anlamıyorlardı.

Elif yatakları serdi. Yatağa ilk önce Meryemce girdi. Arkasından Ummahan, onun arkasından da Hasan. Üçü, oldum olası bir yatakta yatarlardı.

Uzun bir süre, karşı karşıya oturup kıpırdamadan orada durdular kaldılar. Sonra, Ökkeş Dağkurdunun kaçıp köyde kalmış horozu ötünce ikisi de ayağa kalktı. Ali vardı, anasının soluğunu dinledi.

«Anam uyumuş Elif,» dedi kulağına.

Meryemce bunu duydu, içinden geçirdi:

«Sen uyumuş bil, boyu devrilesi Uzunca Ali. Yediğin her bir boku birem birem biliyorum. Allah ya sana verir, ya da bana...»

Aliyle Elif, Çukurovaya götürecekleri öteberilerini toplamağa, denk etmeğe başladılar. Meryemce başını yorgandan çıkarmış onlara bakıyordu.

Sabaha kadar çalışıp dengi yaptılar. Ali dengi sırtladı dışarı çıktı.

Ökkeş Dağkurdunun kaçak horozu bir daha öttü.

Elif, Meryemcenin yatağına yaklaştı:

«Ana, ana, ana,» diye usuldan seslendi. Meryemce karşılık vermedi. Üstelik de bir horultu koyverdi havaya.

«Ali, ana uyuyor. Çocukları usulca kucağından çek. Usulcacık. Usul, usul!..»

Meryemce:

«Usulcacık, ya usulcacık orospu gelin! Demek beni tek başıma, bu karanlığın içine, bu ıssız köyde, kurda kuşa yem olayım diye bırakıp gideceksiniz. Varın gidin. Siz de adımınızı köyün dışına atar atmaz, ben de arkanızdan gelmez miyim, sizden önce de kese yoldan Çukura inmez miyim, inip de herkeslerden çok pamuk toplamaz mıyım?»

Ali, Hasanı Meryemcenin kucağından usulca çekti, dışarıya çıkardı, dut ağacının gövdesine dayadı. Ummahani da öylece çekti aldı.

«Ali, Uzunca Ali. Al! Çocuklarını da koynumdan al!»

Çocuklar gidince içinde dayanılmaz bir boşluk duydu.

Ali dengi yüklendi. Meryemce içinden, şimdi dengi yüklendi, dedi. Şimdi Elif keçileri ahırdan çıkardı. Çocukların önüne kattı. Çocuklar karanlıkta uykulu sersem yürüyorlar. Gavur Uzunca Ali, uykulu çocuklar nasıl güder keçileri!

Ayak sesleri uzaklaştı. Muhtar Seferin evinin önüne vardılar. Meryemce yataktan fırladı. Bir süre, onların alacakaranlıkta bir hayalet gibi uzamış karartılarına baktı:

«Gidin,» dedi seslice. «Cehennem dibine gidin.»

Çocuklar işin farkında değil. Karanlıkta uykulu, sersem yürüyorlar. Daha şafağa epeyi var. Ulu tepenin dibine geldiler. Ulu tepe karanlık. Alinin yüreğindeki acı gittikçe artıyor. Sallanarak karanlıkta ayağı takılarak yürüyor ya, ayakları da geri geri gidiyor. Yüreği köyde, anasının yanında. Dönüverecek, her şeyi bırakıp dönüverecek diye korkuyor.

Koşmağa başladı. Sırtındaki yük hopluyor. Elif de koşuyor. Çocuklar da keçileri koşturuyorlar. Ali hem koşuyor, hem arkasına dönüp dönüp bakıyor.

Ulu tepeyi böyle geçtiler. Dereye indiler, orman yoluna girdiler, sonra Ali kesildi. Soluk soluğa kalmışlardı.

«Uyanmadı, uyanmadı ya onun böyle derin uykuya daldığını hiç görmedim. Mahsustan çakal uykusuna vurmasın?»

Alinin yüreği cızzz etti.

«Belki haberi oldu da mahsustan bize belli etmedi. Onuruna yediremedi.»

Elif:

«Belki,» diye içini çekti. «Onun böyle derin uyuduğunu on yıldır görmedim.»

Ummahan kulak kesilmiş, konuşulanları dinliyor, konuşmalardan bir sonuca varmağa çalışıyor, bir şeyleri anlamak istiyordu. İçindeki boşluğun sebebini şimdi anlamıştı.

«Ana, nenem?..» dedi.

Elif şaşırды, kızın ağzını kapattı. Hasan önde ısıklık çalarak keçileri sürüyordu. Gözü ona ilişti. Telaşla:

«Suuus,» dedi. «Hasan duymasın.»

Ummahan korkuyla sustu.

Tan yeri aydınlandı. Büyük dağların üstüne çepeçevre bir aydınlık örtüldü. İki dağın arasından bir süre **top top ışıklar fışkırdı, sonra da günün ucu gözüktü.** Dünya tepeden tırnağa ağardı. Alinin, Elifin, çocukların, keçilerin gölgeleri gün vurunca bir hoş, bir tuhaf toprağa, yolun tozlarına serildi. Gölgesinde bile Alinin acısı belli oluyordu. Uzun, kocaman, taştan taş seken gölgede bir kıvranma gözüküyordu.

Hasan da işin farkına vardı.

«Nenem nerede, o bizimlen neden gelmedi?» diye ağlamaklı, köyden yöne bakarak sordu.

Anası ona da bir telaş içinde, korkuyla:

«Suuus,» yaptı. «Baban duymasın.»

Hasan, babasına baktı. Babasının hali hal değildi. Sustu.

Meryemce bir daha söyledi:

«Gidin cehennemin dibine. Dinsizler İmansızlar, Aılsızlar, kitapsızlar. Şu dünya dünya oldu olalı hiç bir oğul da anasına bunu yapmış mı? Hiç bir oğul da elsiz ayaksız anasını kurda kuşa yem olsun diye ıssız köyde bir başına koymuş mu?»

İçeriye döndü, pamuklu hırkasını giydi. Sandıktan değerli öteberisini koyduğu bohçasını çıkardı koşarcasına yola düştü.

Hem koşuyor, hem kendi kendine söyleniyordu:

«Yavrularım, yavrularım, çiftçelerim, o gavur ananız babanız beni ölüme terketti de, bıraktı da siz neden bıraktınız? Siz neden ayrıldınız nenenizden? Siz neden, neden?...»

Bir ara arkalarından bağırır gibi oldu sonra vazgeçti. Ulu tepenin oraya kadar soluğu bile taşmadan koşarcasına yürüdü. Ulu tepenin orada bacakları gövdesini çekemedi yere düştü. Yüzü toz, ter, zehir acısına kesmişti.

«Bana yapacağın bu muydu Alim? Nen çalıp da büyüttüğüm, ak süt emzirdiğim Alim, bana bunu mu yapacaktın?»

Öğleye kadar çabaladı çabaladı yerinden kalkamadı. Çabalamaktan vazgeçip bir sekiye oturdu. Bir süre oturduktan sonra ayağa kalkabildi, yönünü Çukurovaya döndü, usul, usturuplu yürümeğe başladı.

«Ben de düşerim Çukurova yoluna. Kurda kuşa yem olurum. Ölü-rüm yolda, ölü-rüm. Alem sana ne der Alim? Anasını kurda kuşa yem etti, demez mi? Anasını öldürdü de, leşini itlere attı, alem sana kötü söz söylemez mi? İşte ben de böyle böyle giderim Çukura, yolda da ölü-rüm. Biliyorum ulaşamam Çukurovaya, yolda ölü-rüm. Senin inadına ölü-rüm. Dostun var düşmanın var. Düşmanların yüzüne tükürmez mi? Dönmem, tam bu yolun üstünde, şuracıkta ölü-rüm. Köy de dönünce Çukurdan, kemiklerimden kim olduğumu bilmezler mi? Vay akılsız Alim vay? Sen daha bu akıllan git ki başına daha ne işler gelecek. Ulan beni değneğimden bilmezler mi?»

Daha hızlı, ölümüne yürümeğe başladı gene... Uzak-

ta kalmış Yalak köyünde her nedense köpekler hep bir ağızdan ürüştüler.

«Ürüşün Yalak köyün itleri. Ben de bir başıma Çukurovaya gideceğim. Şu ilerdeki köyden de ekmek isterim. Beni görünce bir şaşar Elif. Şaşırsın orospu.»

Köyden gelen köpeklerin sesi indi, seyreldi, sonunda hiç duyulmaz oldu. Ortalık büyük bir ıssızlığa gömüldü. Sanki dünyada hiç bir yaratık kalmamış, esen yel, kayan yıldız, akan bulut, hışıldayan orman... Her şey ortadan silinmiş gitmişti. Dünya boşalmıştı sanki. Karanlık ulu bir ağaç... Koyu yaprakları gecede... Bulutlar, akan su, yıldızlar, ay, çiçeklenmiş ağaçlar, kapkara... Karanlık. Her şey birbirine karışmış. Karanlık bir gece akıyor. Durmadan akıyor. Karanlık yıldızlar akıyor.

Gün tepenin üstünde kıpkırmızı. Dört bir yanındaki bulutlar da kıpkırmızı. Neredeyse batacak. Meryemce üşüdü.

«Akşam oldu,» dedi.

Karnı da çok acıkmıştı. Yürüyemedi. Dizleri artık iyice feldirdiyordu. Yere çöktü. Çukurovaya doğru bir süre emekledi. Emeklemek hoşuna gidiyor.

«Aaah, köylü gelse de... Gelse de şu halimi görse! Uzunca Alinin de Elifin de ağzına bir iyice sıcsa... Onları tefe koyup ölenedek söylese...»

Gün battı, ortalık iyice soğudu. Büyük yıldızlar doldurdu gökyüzünü. O, boyuna Çukurovaya doğru yolun tozları içinde yüzerek sürünüyor. Çakallar, sağdan soldan, ilerdeki ormandan haykırmağa başladılar.

Meryemce ürperdi:

«Ölümü çakallar parçalar... Dönmem ıssız köye. Dönmem!»

Yolun tozlarında... Elleri, ayakları... Yolun tozları soğumuş...

Canı çekiliyordu. Artık elleri ağır bedenini taşıyamıyordu. Durdu, doğrulmak için elleri üstüne yüklendi. Büyük bir çabadan sonra doğrulabildi. Yolun tozları ortasına bağdaş kurdu oturdu. Yumuldu, büzüldü bir topak oldu.

Memidiğin ölüyü oradan oraya taşıması.

Gövdesi toprağa upuzun ağzı yukarı serilmiş, kolları bacakları alabildiğine yanlara açılmıştı. Kumların üstünde kurumuş, kumun yuttuğu kan birikintisi kabuk bağlamış, yayılmıştı. Gömleği yol yol sağ boynundan göbeğine kadar yırtılmış, esmer kıllı ten keskin bir çizgiyle yarılıp açılmış, yara gibi cerahatlanmış güneşte kuruyordu. Gömleğin sol yanı kandan gözükmüyor, kan kurumuş, donmuş, katılaşmış, gömlek kazık gibi olmuş. Ölünün yüzüne gözüne mucuk çokuşmuş gözlerin içine kadar dolmuş. Birkaç yeşil, iri, kanatları geniş, parıltılı sinek hızla ölünün üstünde dönüyor. Arada bir güneş ışığını yırtıp, uzun bir şimşek çakıyor.

Güneş gittikçe yükseliyor, kızdırıyor. Ölünün iki yanına uzanmış, gepgeniş açılmış elleri ıslak. Çakıltaşları, tozlanmış pıtıraklar, ılgın, çınar, ağınağaçlarının yaprakları ıslak. Kırışmış saçları alnına dökülmüş, kıvrıkcık. Saçlara da mucuk çokuşmuş. Başın yarısı, sağ kulak suyun içinde. Büyücek bir çakıltaşı, damarlı, yastık olmuş. Küçük balık yavruları sürüyle gelip başın dört yanında dönüyor, kulağı kokluyor, sonra olanca hızlarıyla dağılıp, darmadağın oluyor, sonra yeniden gelip kulağa yapışıyor, sonra göz açıp kapayıncaya kadar... Su durgun. Dibine güneş vurmuş. Çakıltaşlarının sırtı balık sırtları gibi sıykalı, cilalanmış, damarlı, yosun bağlamış.

Güneş yükseldikçe ortalık kızdırıyor. Pıtraklardan acı bir koku, sıcak, dört bir yana, suya, ağaçlara, otlara si-niyor.

Ölünün üstünden kopan delirmiş, çelik yeşilinde iri bir sinek geldi çat diye Memidiğin şakağına vurdu. Memidik bir hayıt çalısının içine girmiş iyice saklanmış, yumulmuş suyun kıyısındaki çakıllara uzanmış ölüye gözünü kırpmadan bakıyor. Her şeyi en ince yerine kadar görüyor. Ölünün yüzü andan ana değişiyor. Sağ dudağının uykulu, alaycı kıvrımı gittikçe büyüyor aşağıya sarkıyor. Burnunun sivrisine bir ışık düştü, iğne ucu kadar. Üç sinek geldi ışığın düştüğü yere kondu, hemen de geri havalandılar. Çınar ışığının üstünden top dutlara doğru yanyana uçtular.

Akar suyun üstündeki buğu salınıp duruyor. Güneş kızdırdıkça açılacağına, daha da yoğunlaşıyor. Işıklı, saydam bir buğu. Ölünün giyitlerinin, ayakkabısının, ellerinin, yüzünün rengi buğu yoğunlaştıkça değişiyor.

Kuşluklayın sıcakta, buğulu yatıyor.

Memidiğin gözü avcı bir kurdun gözü gibi yuvalarından fırlamış. Ölüye bakıyor, tepeden tırnağa orada ne var, ne yok görüyor. Sağ ayakkabısının bağı çözülmüş. Kaç hançer yemiş, sırtında kaç delik var? Beş tane kan yolu, ince kumları aşındırmış, oymuş suya kadar inmiş. Beş tane delik var sırtında.

Kuşluklayın sıcakta yatıyor. Sol elin üstüne kanatları nakışlı, turuncu, çok iri, koskocaman, başı kapkara bir kelebek kondu. İki yelpaze gibi kanatlarını kavuşturdu, elin üstünde uykuya vardı. Dimdik.

Kelebeğin hortumları titredi, düş görür gibi. Kelebek kanatlarını yatırdı, açtı, gerdi. Kanatların gölgesi kapkara, kanın üstüne düştü. Ölünün gözleri çukurda. Göz çukurlarını mucuk doldurmuş, sıvanmış.

Ölü elini kıpırdatır, sallar, kaldırır gibi etti, kelebek bir saldırdı, uçtu, uzağa gitmedi, hemen yandaki bir yaban nanesinin mor çiçeğine kondu, orada sallanmağa başladı.

Sıcak kızdırdıkça kızdırıyor. Her yan, ölü, otlar, ağaç-

lar, su bir güneş sisi içinde kalıyor, yoğun.

Memidik irkildi. Bir kurbağa sertçe yandaki kaynamış sıcak hendeğe atladı. Kurbağanın sesinden akar suyun kıyısında güneşlenen, kabukları kurumuş su tosbağaları suya döküldüler.

Memidiğin yüreği çarptı. İnce bacaklı yeşile çalan bir balıkçıl geldi ölünün yanına kondu. Hiç aldırmadan, bakmadan, ölünün başına uzun bacağı sürünürcesine oradan geçti. Uzun gagasını tam ölünün başı yanında suya daldırdı bir süre gagayı orada tuttu.

Güneş sisi koyulaştı, yoğunlaştı. Ölünün üstüne ince bir duman gibi bir şey örttü. Ölü kımıldadı. Memidik ayağa fırladı, ayağa kalkmadan tarlalara doğru iki büklüm koştu. Hem soluk soluğa koşuyor, hem de arkasına dönüp dönüp bakıyordu. Anızları uzun kalmış, diken almış bir buğday tarlasına düştü. Elindeki hançeri güneşte balıkıyıp şimşeklendikten sonradır ki kendine geldi, hançeri kınına soktu. Kendi kendine:

«Ulan ne yapıyorsun, ulan Memidik,» dedi.

Tarlanın ortasında dikildi kaldı. Hiç bir kimse gözük-müyordu ortalıkta. Dünya boşalmıştı. Bir süre öyle kaldı. Çekirgeler oradan oraya sıçırıyor, sertçe eline yüzüne çarpıyor, pat diye yere düşüyorlardı.

Koşarak suyun kıyısına geldi, eğildi, ölünün bacaklarına yapıştı, ölüyü suya aşağı çekti. Ölünün suyun içine yarı yarıya batmış bedenine, iyice suya gömülmüş, çakılıtlarına çarpan, çarptıkça inip inip kalkan başına, suda sallanan, yayılan, kıvrılan, açılan saçlarına, büyü-yüp küçülen kulaklarına, çarpık çurpuk olan yüzüne bakıyor, bir hoş oluyor, var gücüyle suyun içinden ölüyü aşağılara sürüklüyordu.

Soluğu taşıncaya kadar ölüyü sürükledi.

Belinden ipini çözdü. İp çok yıpranmış, kopuk kopuk, düğümlüydü. Ölünün iki ayağını birden bağladı. İlgin yeşildi, topraktan, sudan fışkırmıştı. Uzun bir dalı çayın yarısına kadar üstünü örtüyordu. Ölünün ayağına ipi bir daha doladı. İlgin ağacına dolanmış böğürtlen dalları kırmızı yaprağa dönmüştü. Işıklı bir billur kırmızısı. Memi-

dik iki büklüm oldu. Sürünerek ilgin ağacının köküne dal-
dı. Yarisı  amur, yarisı suyd . Damar damar, sarkmış kök-
ler suyun içinde sa aklanmış. Ipin ucunu ilginin gövde-
sine ba ladı.  ekti,  ekti. Ayaklar geldi ağacın gövde-
sine dayandı.  ekti. Ayaklar, tabanlar havada ilgına tır-
mandı.  ekti. Bacaklar geldi ilginin gövdesine yapıştı.
Ölünün başı suyun içinde. Gözleri kocaman açılmış. G z-
ler, ışıklı bir dalga vurdukça iki dört beş misli büyüyor,
 arpılıyor. Birden de hiç gözükmüyor. Gözlerin, suda sal-
lanan başın üstünü kuytu, karanlık bir gölge örtüyor.

 lyi,  dedi Memidik. Derin bir soluk aldı.  Burada
kimse görmez onu. Sonra gelir toprağa g merim. 

Kim bu adam? Niye bu kadar Sefere benzedi? Niye
bir ses çıkarmadı, of bile demedi? Çürük bir  ınar gibi
yıkıldı gitti. Kimi kimsesi var mı acaba? Belki de Sefer
bu, dedi sonra.  l  diriye benzemez... Sefer bu!

Karşı kıyıya geçti. Islak giyitleri üstüne yapıştı. Bu-
 ulandı. Güneş yakıyordu.  ş d . Bedeninden ince, sızı-
ya benzer bir ürperti geçti. Az sonra kızgın toprak kı ını
yaktı. Dayanamadı, başka bir yere oturdu.

Suyun üstüne uzanmış ilgin dalının altındaki sallan-
nan başı gördü. Saçları tel tel, suyla birlikte akıyor dal-
galanıyordu. Bir ara, bir an ölünün donuk, açılmış gözle-
rini gördü. Kolları kartal gibi açılmış ak suya gerilmış
durmadan sallanıyor, karışıp a ılıyordu. Bir boşluğu ku-
caklıyordu.

Uzun, sivri, pul pul, ışıltılı bir balık suyun yüzüne
fırladı, ak, büyük bir kıvılcım parladı söndü. Memidiğin
gözleri kamaştı. Bir an için hiç bir şeyi görmedi.

Giyitleri üstünde kurudu. Kuru giyitleri sert, yapış
yapış, takırdadı. Ayağa fırladı, ölüyü ilgından çözdü su-
ya aşağı var gücüyle koştu. Suyun içine düşüyor kalkı-
yor, kalkıyor düşüyordu. Ayakları iri çakıllara takıldı,  l -
n n üstüne d ş . Ölünün kolu boynuna dolandı. Memi-
dik kendini koldan bir türlü kurtaramıyordu. Su karanlık-
laştı, derinleşti. Köpüklü, kara bir b vete döndü. Memi-
dik ölüyle birlikte suya gömüldü, geri çıktı. Ölünün eli
elindeydi.  l  dirilmış gibiydi. İki canlı dönen, köpükle-

nen sudan kurtulmağa çalıştılar. Islak kumluğa yanyana serildiler. Bir süre yanyana, ıslak ıslak, güneşin altında öyle kaldılar. Islak giyitleri bedenlerine yapıştı. Güneş yak-tı. Yoğun. Bir anda giyitleri kurudu, takır takır.

Memidik ölüyü sırtına aldı. Ince kumlar tarlalarca se-rilmişti. Kıyıda bir tek yeşil ot bile yoktu. Salt kumluktu her yan. Kumlarda büyüklü küçüklü kuş ayağı izleri gör-dü. Su kumluğa yayıldı. Incecik, bir sigara kağıdı ince-liğindeki su kumlarda çığıldıyordu. Ta uzaklara, karşıda-ki hüyüğe kadar yayılmış ince su, sis gibi, akan, ince sigara kağıdı, sis...

Ölüyü sırtından indirdi. Ölüyü yatırmadı, oturttu. Eli-ni dizinin üstüne koydu. Yanına da oturdu. Ayakları ku-rudu. Güneş yaktı. Kıcı yandı. Elini kuma koydu, eli yan-dı. Nereye dokunsa yanıyor.

Elleriyle kumu kazdı. Kumdan su çıktı. Çukuru de-rinleştirdi. Dize kadar. Ölüyü içine yatırdı. Gitti, uzaktaki tarladan bir kucak çiçekli sığır kuyruğu otu kesti. Getir-di ölünün üstüne koydu, yanibaşına da oturdu.

*Hasanın Süleymanlı yokuşuna varmadan
Kirazlı Koyaktan kiraz çubukları kestiği.*

Suyun dibine çökmüş boz bir tortu gibi Kirazlı ko-yağa bir pus çökmüştü. Gün doğmuş, pusu daha da ko-yulaştırmış, ta Kirazlı Koyağın dibine itmişti. Kalın, ge-ce gibi, bulut gibi bir pustu. Yoğun, elle tutulurcana.

Hasan ne zaman kalkmış, ne zaman Kirazlı Koyağa inmiş, ne zaman pusun içinde yitmişti, kimsenin haberi yoktu. Belki ilk ay doğduğunda, belki de ilk akşamdan ormana dalmıştı.

Uzunca Ali daha gün doğmadan, kemiklerini çatırda-tarak uyandığında gözleri ilk önce Hasanı aradı. Islak top-rağa gelmiş bedeni sabaha kadar kaskatı kesilmiş, don-muştu. Ali uzun bir süre açılmadı.

Aliden sonra Elif de uyandı, Ummahan da. Elifin göz-leri şiş şişti. Ayakları da yarılmıştı. Çok yaşlı gözüküyör-du. Ummahanın gözleri çapak bağlamıştı. Her uyandığın-da çapak bağlamış gözlerini açabilmek için uzun bir ça-ba harcardı. Ummahan anasının arkasından yardaki büyük sedir ağacının kökünden kaynayan, dört yanını diz boyu yarpuz sarmış, ak çakıtaşlı, yosun bağlamış, eğri büğrü çam ağacından uzun oluklu pınara gitti. Elif başını olu-ğun altına uzatmış boynunu, kulaklarını, uzun, birbirine dolaşmış, çalı gibi olmuş saçlarını yıkıyordu. Elif gün do-

ğuncaya kadar böylesine yıkandı. Ummahan onu orada, ayakta, dikilmiş bekledi.

Ali bir kayaya sırtını vermiş, güne karşı kollarını bacaklarını alabildiğine açmış, başını göğsüne düşürmüş kıpırdamıyordu. Sirtında, ellerinin üstünde, bacaklarında küçücük, yalım dilli kertenkeleler doğan güne karşı, gözle görünmez bir gerinmede dolaşıyorlardı. Uzunca Alinin kertenkelelerden haberi yoktu.

Ummahan da yüzünü yudu. Gözleri açıldı.

«Hasan nerde? Hasan yok,» dedi.

Ali başını kaldırdı, gözlerini oğuşturdu, ayağa kalktı, bacaklarını gerdi, kollarını iki yana açtı var gücüyle gerindi. Yanına yönüne, buraları, bu kayaları, yosunlu oluğu, puslu koyağı, karşıdaki ala karlı dağı hiç görmemiş gibi inceden inceye bakındı.

«Hasan nerde?» diye sordu.

Elif çalı çalı olmuş, karmakarış, keçeleşmiş saçlarını güneşe sermişti. Saçları çok uzundu. Uzun, yeşillenen bir siyahlıkta. Güneşte yanıp dönen kuzgun karasında.

Elif de Alinin sorusunu hiç duymamış gibi:

«Hasan nerde?» diye sordu.

Ummahan:

«Ben biliyorum,» dedi. «Dün bana diyordu ki... Kiraz çubukları...»

Koyağı aşağı gösterdi.

«Oraya indi.»

Ali öfkелendi, bağırdı:

«Zaten benim ayağım şişti, canım çıktı. Bir de bu oğlanın kiraz çubukları! Usandım, canımdan bezdim valahi. Şimdi bekle ki gelsin. Bela bir değil ki... Südüğünden düşmüş çocuğun bile başına bela.»

Ellerini boru gibi ağzına götürdü, koyağı aşağı döndü. Koyaktaki pus gittikçe koyağın dibine çöküyordu. Daha yoğun, daha ipiltili. Koyağın dibindeki ağaçların başları pusun üstüne çıkıyor, geniş, sık ulu bir fırça görüntüsünü alıyordu.

Ali var gücüyle, öfkeyle bağırdı:

«Hasan, Hasaaan! Hasaaan, Hasan! Ses ver.»

Sesi koyaktan koyağa, kayadan kayaya uzunca bir süre yankılandı. Ali durdu, sesinin yankısı sönünceye kadar dinledi. Yankı biter bitmez de yeniden:

«Hasan, Hasaaaaan!» diye bağırdı. Ve boyuna tekrar etti, sesler çoğalınca sustu, yankıları dinledi. Ses dağdan dağa uzayıp gidiyor, yankılar bir tür!ü bitmiyordu. Biter bitmez de Ali hemen arkasından, Hasan, Hasaaan'ı sallıyordu. Bir ara sesine o kadar kapıldı ki Hasanı unuttu. Bağılıyor, çağırıyor, sesinin tok koygun yankılarını dinliyordu. Bu, anası aklına düşünceye kadar sürdü. Birden gözünün önünden her şey silindi:

«Vay anacığım,» sözü ağzından ölürcesine döküldü. «Vay anacığım, şimdi o bomboş köyde, kurdun kuşun arasında neyler ki...»

Birden tepesi attı:

«Yetmezmiş gibi, bir de bu çocuk...»

Var gücüyle bağırdı. Sesi kurşun gibi kayalarda yankılandı, tuz buz oldu.

Ellerini dizlerine vurdu:

«Nereye gider, nereye bu çocuk? Kurt parçaladıysa, kuşa yem olduysa ya...»

Ağlamaklıydı. Halsiz, olduğu yere çöktü, sırtını incecik çam ışığına verdi, ışık bir yana eğildi gitti. Sustu. Elif üç irice taştan çatdığı ocağa tencereyi koymuş tarhana pişiriyordu. Ocağın altındaki yalın öylesine büyüktü ki, yalımdan tencere zor görünüyordu. Az sonra ortalığı mis gibi kokan, iştah açıcı bir kızarmış tereyağı kokusu aldı. Tereyağı kokusuna nane kokusu karıştı. Sonra hepsinin üstüne, hepsiyle birlikte bir tarhana kokusu geldi. Tarhana kokusunu alınca Alinin başı döndü. Öyle bir acıkmıştı ki, sinirleri yatıştı. Hasanı, anasını bir anda unuttu, ayağa fırladı, sahanı kapıldığı gibi, Elifin ocaktan daha hemen indirdiği, gün altında dumanlanan, tüten tencereye vardı doldurdu. Elindeki kaşığı kocaman, bir kepçe kadardı.

gun, yılgın gözlerini kapadı, sustu. Öyle kaldı, sonra ayağa fırladı, deliler gibi sağa sola koşarak, Hasaaan, Hasan, diye bağırırdı.

«Ben de seni bu dağda bırakır giderdim ama...»
Öfkesi o anda indi:

«Karı,» dedi, «bir hal gelmesin çocuğun başına?»
Elif:

«Ben ne bileyim ben. Aah, ben ne bileyim,» diye karşılık verdi, o da dizlerinin bağı çözülmüşçesine yılgın yere çöktü. Gün kuşluk oldu, sıcak kızdırdı. Oluktaki su durmadan çığıldadı. Pınar suyunun üstündeki böcekler yüzlerce kez suyun yüzünden şimşek gibi kayarak gidip geldiler.

Arkada kayalığın orada bir çıtırtı duyuldu. Ali başını çevirince Hasanı gördü, hemen ayağa fırladı, öldürürcesine çocuğa saldırdı.

Elif:

«Etme Ali,» diye inledi. «Dokunma Hasana.»

Ali duymadı. O öfkeyle bir anda çocuğun yanını buldu, elini kaldırdı, çocuk durmuş, boş gözlerle, şaşkınlıkla ona bakıyor, olan bitenden hiç bir şey anlamıyordu. Eli öylece kalakaldı. Hasanın sırtındaki kiraz çubuğu yükü Hasanın bir misli vardı belki. Tere batmış, giyitleri parçalanmış Hasanın. Yüzü kapkara kesilmişti. Ayaklarını, ellerini çalı yırtmış, kan kurumuştı. Hasan zorlu bir harp alanından döner gibiydi.

Ali usulca vardı, Hasanın sırtındaki kiraz çubuklarını iki eliyle aldı, kayanın dibine fırlattı.

«Deli,» dedi, «ne yapacaksın bu kadar çubuğu? Adam bu kadar çubuğu değil Çukurovaya, iki adım bile götürmez. Haydi git de bir şeyler ye. Elif, çorba var mı?»

Elif:

«Var,» diye sevinçle karşılık verdi.

Ali çorba kaldığına sevindi.

«Şuna bak, şunun şu haline! İki üç çubuk için...»

Hasan hiç konuşmadan tarhana tenceresinin başına

çöktü, içmeye başladı, babasının kocaman, kepçe kadar kaşığıyla. Elif, Ummahan, Ali ötede durmuşlar onun makina gibi bir ağzına, bir tarhana tenceresine gidip gelen eline bakıyorlardı.

Hasan tenceredeki son damlayı 'da kaşığına boşalttıktan sonra Ali yükünü yükledi:

«Haydi bakalım,» diyerek yola düzüldü.

Hasan bir anda çubuklarının bulunduğu kayanın dibine vardı, çubukların dibine çöktü, çalıştı, çalıştı, yükü sırtına almadı. Yalvarır gözlerle Ummahana baktı, lisanı hal ile sen benim güzel bacım değil misin, diyordu. Ummahan vardı, yükü onun sırtına doğrulttu. Hasan yükün altında iki büklümdü. Sendeleyerek, her adım attıkça bir daha adımını kaldıramayacak duygusunu uyandırarak yürüyordu.

Süleymanlının dibine gün kavuşurken geldiler. Ummahan anasının yanındaydı:

«Ana, neneme ne oldu?» diye yeniden sordu.

Elif telaşla:

«Sus, Hasan duymasın,» dedi.

Az sonra yükün altında bitmiş, kapkara marsık olmuş Hasan geldi anasının yanında durdu.

«Neneme ne oldu?» diye o da yüksek sesle sordu.

«Sussss! Baban duymasın!»

Hasan da sustu.

Az sonra Ali geldi, yükünü indirdi. Yoğun bir ter kokusu burun direklerini sızlattı. Hasan da yükünü indirdi. O da babası kadar terlemişti.

Ali Hasanın omuzuna şöyle bir dokundu:

«İnatçı herif, öle gebere Çukurovaya taşıdığın bu çubukları bu sefer de ne yapacaksın?»

Hasan, belli belirsiz, mutlu, bir gölge gibi gülümsedi:

«Bu çubukları verip kibrit alacağım. Bu sefer tam yirmi kutu.»

Ummahanın dilinin ucuna geldi ama kendini tuttu. «Ya Adil Efendi?» diyecekti, diyemedi.

Ortalık gittikçe kararıyor, orman gümbürdüyor, su

çağıldıyor, yel esiyordu. Dimdik Süleymanlı yokuşu git-
tikçe dikelerek, göğē doğru uzuyordu.

Ali:

«Hasan pehlivan,» dedi, «yarın sabah, şafakla birlik-
te şu belayı tırmanmak var. Aklında mı bu yokuş. Sü-
leymanlı yokuşu?»

«Aklımda. Nenem...» dedi, hemen sustu.

Elifin yaktığı ateş o anda parladı, büyüdü, ortalık
yanmış çam sakızı koktu. Bir de aşağıdaki akar suyun kı-
yısından su püreni kokusu geldi.

Yalak köylülerin Ceyhan suyu kıyısında güzel verimli bir tarlada pamuk toplamaları.

Çukurova donuklaşmağa, yer yer de silinmeğe başlayan yıldızların altında uyuyordu. Yağmur örneği bir çiğ yağmış, Memidik dizlerine kadar suya batmış çıkmış gibiydi. Çıplak ayaklarını yolun serin tozlarının içine sokmuş, buz gibi bir su içinde yürürcesine ayaklarıyla yolun tozlarına iki uzun, sonsuz çizgi çizerek yürüyordu. Ayaklarını okşayan tozlar, iki yana yumşacık dökülüyor, ağrıyan, sızlayan tabanlarını dinlendiriyordu. At arabalarının ağır, koygun çampara sesleri uzaklardan geliyordu. Bir de nereden geldiği belirsiz, inceden, geceye sıvanan bir türkü geliyor. Yoldan üç homurtulu kamyon geldi geçti. Kamyonların farları yandaki Ceyhan suyunun üstüne yüzlerce ışık yolu çizdi. Suyun yüzü dalgasız dümdüzdü. Su kıpırdamıyordu. Azıcık olsun bir yel de esmiyordu. Memidik ter içindeydi. Yolun kıyısına oturdu. Bir böğürtlen dalını tuttu, sıktı. Dal elini acıttı, kanattı. Memidik dalı bırakmadı. Heyecandan taşıyordu. Birden dalı bıraktı, ayağa fırladı, ayaklarını yumşacık serin tozlara gömdü, serin. Çizgilerini çizmeğe başladı. Başındaki kasketini çıkardı. Ağır, buğulu, ekşi bir ter kokusu, ıslak, yapış yapış havaya dağıldı.

Bir sivrisinek bulutunun içine düştü, kasketini hemen başına geçirdi, iki eliyle de kulaklarını, yüzünü kapattı.

Elleri çok büyüktü. Sivrisinekler saldırıyorlardı. Memidik ayaklarını tozdan çıkartıp koşmağa başladı. Yorulunca ya kadar koştu. Sonra durdu, yolun kıyısına tozların içine çöktü oturdu. Saldıran sinekleri elleriyle kovuyor, düşünüyordu. Sirtından ağır bir yük kalkmıştı. Bundan sonra, o öldükten sonra yaşayabilirdi. Üstelik Zeliha'ya gidip yüreğindeki yangını söyleyebilirdi. O aklına düştükçe, tabanları, sırtı, boynu, bacakları sızlardı. O aklına ne zaman düşse hep kan işerdi. Yataklara düşerdi. O yok gayrı. İnanılmaz bir kıvanç duydu içinde, ta derinlerde. Sivrisinekler gittikçe daha çok saldırıyor, iğnelerini mintanından tenine şalvarından bacaklarına geçiriyordu. Sefer yok, Sefer! Sefer öldü! Zaten kimse konuşmuyordu ki onunla. Taşbaşoğlu Efendimiz yitip gitmeden önce, Kırklara karışmadan önce, «kimse,» dedi, «hiç kimse, kul olan, insan olan, karınca olan, Allahın bir sevgili yarattığı olan ağzını açıp da şu Muhtar Sefere bir çift söz etmeyecek.» Onunla kimse bile konuşmuyordu. Çifter çifter karısı var. Herkesin bir tek karısı bile yok. Onun üç karısı var, hem de güzel. Güzel de ne demek. Ulan Kır İsmailin kızı. Kır İsmailin kızı geniş, şehvetli kalçalarıyla çırılçıplak... Memidik kocaman elleriyle yüzünü kapattı. Yüzlerce sivrisinek ellerini, yüzünü o anda iğneledi. Sivrisinekler deliriyor, uğulduyor, yakıyor, saldırıyor.

Memidik yorgun. Başka bir zamanda olsaydı, bu kadar yorgunluktan dolayı Memidik ayağa bile kalkamazdı. İçindeki taze, umulmaz sevinç ona her şeyi yaptırıyordu.

Kır İsmailin kızının üstünden sayısız erkek geçmiş. Kır İsmailin kızı güçlü ve azgın. Azgın kadınla başa çıkılmaz. Şimdi Kır İsmailin kızı kiminle evlenir acaba? Çok genç, çok güçlü birisi olmalı onun evleneceği erkek. Yoksa gene köy köy dolaşıp tekmil erkeklerle mi yatacak? Kızgın karı. O toprağa basınca yangınından toprağı bile titretiyordu. Ona yaklaşan erkek değil, kedi, köpek, kuş, karınca, böcek, sinek, ona kim yaklaşırsa azıyor, çiftleşecek birini bulmak için çıldırıyor.

Taşbaşoğlu Efendimiz Kırklara karışmadan önce dedi ki, kimse konuşmasın bu mendebur köpekle. Ve de

onun Allah indinde katli vaciptir... Katli vaciptir. Hiç kimse, Yalak köyün karıncası bile konuşmadı onunla. Avratları bile, akrabaları, kimse bile konuşmadı. Konuşsunlar bakalım! Yürekleri varsa konuşsunlar! Taşbaş Efendimiz Kırklar dağından bir hışımla inip gelir. Gelir de o kafirle kim konuşursa vurur başına, gözlerini kör eder, dilini lal eder, elini kolunu tutmaz eder. Konuşsunlar bakalım. Birden aklına geldi, kimse artık Muhtar Seferle konuşamaz ki... Sefer şimdi nerde, suyun altında, çınar ağacının dibinde, derin bir kuyunun içinde, üstünde insan başı büyüklüğünde otuz tane çakıtaşı. Üstünden su geçiyor. Onu kimse bulamaz. Hiç kimse. Yarın sabah ne diyecekler? Taşbaşoğlu Efendimiz Seferi aldı götürdü, diyecekler. Seferin ne olduğunu kimse bilmeyecek. Bir de kanı fışkırdı. Bir de çok ki, akar su, çakıtaşları, balıklar, böğürtlen çalıları, çınar ağacı, sığırkuyruğu çiçekleri, karıncalar kana batmış. Seferin mezarına kan dolmuş. Ağacın kökleri kan içinde. Üstünden su geçiyor. Kimse bulamaz. Kimse kimse kimsecik... Bulsalar bile, ölü Sefere benzemiyor ki... Memidik büzüldü. Sırtında binlerce sivrisinek iğnesi... Sinekler vızılıyor. Kulağını sağır edencesine. Sırtı, elleri, ayakları, boynu, burnu, kulakları kanadı. Delicesine ayak bileklerini, bacaklarını, sırtını kaşıyor. Uzun, kirli tırnakları etini yırtıyor. Ölü diriye benzemez. Değişir. Hiç benzemez. Ölü Sefer, diri Sefere hiç benzemiyor. Hiç! Hiç! Ölüler ölü gibi olurlar. Ölüler ölü gibi...

Sıcak. Soluk alamıyor. Kalktı, soyundu, suya girdi. Su buz gibi geldi ona. Halbuki kan ılık. Titredi. Üşüyor, üşümekten eli ayağı tutmuyor. Titriyerek, suyun içinden aşağılara doğru kaydı. Çınarın altına geldi. Ölü çınara sırtını vermiş, öylece duruyordu. Gözleri de kocaman kocaman açılmış. Ölüyü hemen aldı, götürdü çukura upuzun uzattı. Dallarla üstünü kapatırken bir çıtırtı duydu, arkasına döndü baktı, kocaman kapkara bir insan üstüne eğilmiş, onlara bakıyor. Bir çığlık attı, yere kapandı. Eli ölünün soğuk, vıcık vıcık kan içinde baldırına değdi. Kusaçağı geliyor, elini bir türlü beriye çekemiyordu. Birden

bir ışık içinde balkıyarak gökyüzünde ay patladı, ortalık gündüz gibi oldu. Memidik çırılçıplak kanlı vıcık vıcık ölüyle tirtir titriyordu. Korkarak, usul usul başını arkasına çevirdi, baktı baktı ki karartı yok olmuş. Ayağa fırladı, çabuk çabuk Muhtar Seferin ölüsünün üstünü kapattı, toprakla, dikenlerle, buğday sapları, sığırkuyruğu çiçekleriyle, küllerle, tozla... Koşarak suya girdi. Bir kurşun külçesi gibi suyun dibine indi, soluk soluğa yüzüne çıktı, giyitlerini giyindi.

Ovayı yağlı, mazot dumanlı, sıcak, buğulu, terli, ışıklı, fırın ağzı gibi, kokulu bir gürültü almış çalkanıyor, Çukurova uyanıyordu. Çukurova yorgundu. Serilmişti. Ağır ağır soluk alıyor, homurdanıyordu. Sıcak, yakıcı, şehvetli, azgın, kudurtucu, uyuşuk, devingen, ele avuca sığmayan bin başlı ejderha... Uyanıyordu. Yağlı, güneşte kavruan, yanmış bir sarı... Fırın ağzı. Billur kırmızısı yalımı, tozu savruan.

Pamuk tarlasının ucunda durdu. Tarlada üç tane karartı kıpırdıyordu. Eğilip kalkıyorlar. Yumşak, çekingen, korkulu. Daha çok kışların üstüne oturmuşlar. Dizlerini dikmişler, elleri kıpır kıpır.

Memidik:

«Bu dinsizin birisi Zalaca... Ötekisi Delice Bekirin avradı... Sağdaki de... Sağdaki de...»

Memidik insanları seslerinden, yüzlerinden, boylarından ne kadar tanır, devinmelerinden de o kadar tanırırdı.

«Sağdaki de Taşbaşoğlu Efendimizin karısı...»

Memidik kendine geldi. Eti, kemiği dirileşti. Doldu. Tekmil bedeni ayaklandı, azdı. Şehvetten titredi. Bedenine sonsuz, acı, ulaşılmaz bir tad yayıldı. Bir ılık çaldı. Ortadaki kadın ılıkla birlikte ayağa kalktı. Memidik usuldan, derinden bir ılık daha çaldı. Kadın Memidiğe doğru koştu. Memidik yerinde duramadı. Derisi gerilmiş çatlayacaktı.

Başka bir zaman olsa ıslığı çalmağa gücü yetmezdi. Şimdi bir hoş olmuştu. Bir daha çaldı. Islık, aşk, şehvet, delilik taşıyordu.

Memidik hiç bir kadınla yatmamıştı. Delice Bekirin karısı, köyde bülüğa eren her erkekle yatmıştı.

Kadın titreyen bir sesle:

«Sen misin Memidik?» diye sordu. «Ben de seni bekliyordum. Ne zaman beni isteyecek diye. Deliriyordum...»

Hemen soyundu, giyitlerini toprağa serdi, ağzı yukarı toprağa yattı, bacaklarını gerdi. Dolgun kalçaları toprağa yayılmış, biçimli, ayışığında daha da dolmuş. Fil-dişi bacakları dikilmişti. İri göğüsleri diri, sivriydi. Göğsüne yayılmamış, dimdik duruyordu. Memidiğin elleri titiyor, bir türlü soyunamıyordu.

Kadın inledi:

«Çabuk ol Memidik,» dedi. «Çabuk ol, çabuk.»

Parmaklarını sıcak, yanan, yumuşak, çürümüş toprağa geçirdi, gerindi:

«Çabuk ol.»

Memidik kendinden geçti. Kadının üstüne geldi. Kadının eti yanıyordu. Memidiğin bedenini kor gibi yaktı.

Ter toprağı çamur eyledi. Ve Memidik kadını elinden tutup kaldırdığında kadının kalçaları çamura bulanmış, yalın gibi olmuştu. Kadın yanıyordu. Memidiğin dizleri titredi, derin bir tad içinde toprağa çömeldi. Kadın, arkasından geldi, onun arada sırada seyiren bedenini bacakları arasına aldı, sıcak yanan kalçalarını, ıslak, onun omuzlarına, boynuna koydu.

Kadın çırılçıplak suya koştu, kendini suya attı. Daha korkunç bir şehvet inlemesindeydi suyun içinde bile.

«Memidik gel,» dedi.

Memidik büyülenmiş, ona gitti. Kadın, sıcak, ıslak, yanmış. Kadının bedeninden buğular çıkıyordu.

«Memidik gel,» dedi.

Memidik büyülenmiş. İki beden bir tek beden oldu, birlikte, sonsuz bir tadda seyiriyor, birbirine karışmış, Memidiğin dudakları yandı, kavruldu, çatladı. Kumları deşen sağ dizi, ıslak, suya değdi.

«Memidik gel!»

Memidik bir hummada yanıyordu.

Kadın Memidiği kolları arasına almış sıkıyor, kemiklerini çatırdatıyordu.

Bir kamyon geldi, suyun dibini aydınlattı, birleşmiş, bitişmiş iki bedeni aydınlattı. Hiç bir şeyi duymuyorlardı.

Memidik:

«Her gece bu saatte mi kalkarsın?»

«Her gece.»

«Çok mu topluyorsun?»

«Çok. Pamuk için değil. Bekliyorum. Zalaca da...»

«Zalaca?»

«Zalaca uyumaktan, düş görmekten korkuyor. Bir yılın musallat olmuş ona. Her gece koynuna girmiş. İki kat olup, Zalacayla yatıyormuş. Zalaca diyor ki, böyle bir tadı hiç bir erkekte görmedim. Bin erkeğe değişmem yılanımı, diyor.»

«Yalan... Yalan o. Yalan, korkuyor. Erkekten korkuyor. Ben gördüm onu.»

«Taşbaşın karısı... Hasretlikten delirecek. O da Taşbaşı bekliyor. Üçümüz her gece, gece yarısından sonra...»

«Ben gördüm Taşbaş Efendimizi. Kırklar dağında. Serin, ooh, çok serin. Ne işi var bu sineğin bu sıcaklığın, bu mucuğun içinde? Gelmem, dedi bana. Ama Çukurovayı serinletirim. İsterseniz yağmur da göndereyim...»

Zalacanın eli makine gibi işliyordu. Üç kocaman sepet kütlü toplamıştı. Memidik de onun gibi. O da iki sepet doldurdu. Delice Bekirin karısı ağzı yukarı yatmış, hiç kıpırdamadan yıldızlara bakıyor, az önceki tadı yeniden yaşıyordu. Taşbaşoğlunun karısı hiç konuşmuyordu. Elleri, ayakları, saçları, memeleri, kalçaları, giyitleri, elindeki pamuk sepetiyle, her şeysiyle düşünüyordu.

«Memidik gel! Kurban olayım Memidik gel! Senin gibisini hiç görmedim Memidik. Gel, gel, gel!»

Zalaca:

«Hayasız karı, sus!» diye bağırdı.

Doğudaki aydınlık çizgisi biraz daha ağırdı. İnce bir yel esti. Seher yeli... Yüzlerini yaladı. İnsanların içi yey-nildi. Uçacak gibi sevinç doldu herkes... Bir türkü du-yuldu sevinç dolu.

Tenekesini, sepetini alan pamuğa daldı. Sıralandılar. Ovayı da bu anda bir gürültü doldurdu. Ortalık yavaş yavaş ağıarıyordu. Ve çiğli kozaları ırgatlar topluyorlardı. Kıl çuvalar, bez torbalar, sepetler, önlükler doluyordu. Uyku açıldıkça eller de çabuklaşıyordu. En çok pamuk toplayan, en çok para kazanır. En çok pamuğu en eli çabuk insan, en iyi pamuk tarlasından toplar. Ceyhan suyunun kıyısındaki bu tarla Muttalip Beyindi. Belki bin dönüm vardı. Toprak Çukurovada en verimli topraklar-dandı. Her kozanın büyüklüğü yumruk kadar vardı. Pa-muklar dize kadar, göbeğe kadardı. Her pamukta yüzler-ce koza. Şıkırdım gibi. Bu yıl bütün Çukurovadaki pa-muklar iyiydi. Binbaşının oğlunun çiftliğindeki pamuklar bile iyiydi. Köylü teknil borcunu ödedikten sonra elinde para da kalacaktı. ,

Ayakları yumşacık toprağa gömölüyordu. Islak, açıl-mış, iri kozalar pamuk fidanlarından ellere, ellerden çu-vallara, eteklere, sepetlere akıyordu.

Gece yağın çiğden dolayı pamuk nemlidir. Onun için ırgatlar daha gün ışımada pamuğu koza olarak toplar, nemli nemli çuvalara basarlar, sonra gün kızdırınca ala-çıkların, haymaların gölgesine oturup kozalardan pamuk-ları çekerler. Kozaların yaprakları, küçük dilleri nemli ol-duğu için kırılıp pamuğu kirletmez. Pamuk sütbeyaz, le-kesiz çıkar. Halbuki sıcakta, nemsiz pamuk toplanıp çu-vallara konup da sonra çekilirse yapraklar ufalanır, pa-muğu kirletir, kirli pamuk makbul değildir.

Memidik çok çabuk çalışıyordu. Hiç bir zaman el-leri bu kadar çabuk değildi. Memidik hiç bir zaman böy-lesine mutlu olmamıştı.

ırgatlar, uzun bir çizgi, kimi çömelmiş, kimi bükül-müş, kimi dizlerinin üstünde... Öteki uçta, iki büküm Koca Halili seçti gözlerl. Hayal meyal yarı topallar gibiy-

di. Koca Halilin pamuk öbeği öteki köylülerin öbeklerinin bir misli vardı.

Memidik şimdi, diyordu içinden, şimdi Seferi arayacaklar. Nerde, diye, birbirlerine soracaklar. Arayacaklar, arayacaklar, bulamayacaklar... Üç gün sonra karısı, Kır İsmilin kızı ağlamağa, ağıt yakmağa başlayacak, sonra da Seferin imi timi bellisiz olacak. «Sefer dayanamadı,» diyecekler. «Bunca aşağılanmaya dayanamadı, canına kıydı. Kendini dipsiz kör kuyuya attı. Ceyhan suyuna attı... Ölüsü bile bulunmadı...»

Birden bedenini bir titreme aldı, eli ayağı çözöldü. Ya ölüyü o çukurda birisi görmüşse? Ya kartallar, akbabalar, atmacalar üstünde dönüyorsa çukurun? Ya ölüyü gömmemiş, ölü açıkta kalmışsa...

Elleri de uğunuyor, bir anda elindeki sepeti doluyor, sepetini gidiyor çuvala boşaltıyor, sonra gene geliyor, gene bir anda dolduruyor.

Gün kızdırdı. Toprak kuruyrsa da hâlâ pamuklar ıslak. Gün doğduktan bir iki saat sonraya kadar pamuklar kurumazlar. Ölüye ne oldu? Görmesinler! Bir görürlerse... Yüreğinin ortasındaki bıçağı tanırırlar.

Memidik kendi kendine: «Ama eşeğim be kardaş,» dedi. «Bıçağı yüreğinin başında unutmuşum. Kim bilmez o bıçağın benim bıçağım olduğunu?» Sonra eli belindeki bıçağın kınına gitti. Bir hoş oldu.

Güneş, ortalık bir fırın ağzı gibiydi. Gün doğunca sivrisineklerin vızıltısı durmuştu. Sivrisinekler gün doğunca ortalıkta gözükmez, kuytuluklara sığınır. Onun yerini mucuk alır. Mucuk, küçücük, iğne ucu kadar kara bir sinektir. Gün kızdırınca binlercesi gelir insanın yüzüne sıvanır. Yüzler mucuktan kapkara olur. Sıyırmakla, öldürmekle mucukla başa çıkılmaz. Atların, eşeklerin, ineklerin, öküzlerin, tekmil iri yaratığın gözlerinin içine girer.

Memidiğin yüzüne, saçlarına safi mucuk sıvanmış, yalnız dişleri ışıliyordu. Memidik hiç farkında değil, korku içinde ölüyü düşünüyor, acaba birisi buldu mu, gördü mü, diye ödü kopuyordu. Her an pamuğu bırakıp ölüye gitmek istiyor ama yapamıyor. Ya birisi onu iz-

lerse! O zaman işte... Ya Ömer? O alçak, o köpek, o Seferin iti? O it oğlu it! «Hele şu Seferi bir saklayayım. Hele şu Sefer bir ortadan kalksın, sıra sende aslanım...»

Köylüler yorgundular. Gün kızdırınca ortalığı bir göğümüş ot, toprak kokusu alır. Bir de pamuk tarlalarında buna ter kokusu karışır. Bir de pamuk kokusu karışır, acı, güneşte kavrulmuş.

Ter Memidiğin sırtından taşmış, tuz bağlamıştı. Alnından toprağa şıp şıp damlıyor.

Bir kadın gülüşü duyuldu. Deli Bekirin karısı Memidiğe yaklaştı, etekleri Memidiğin başını bir süre örttü. Kadın kokusu Memidiğin başını döndürdü.

«Gel Memidik, gel! Senin gibi erkek görmedim. Çok erkek gördüm, senin gibisini görmedim.»

Memidik Zelihayı gördü. Kırmızı yanaklı, kalın, kırmızı yalım dudaklı, dik göğüslü, diri, çekik kara gözlü, ışıltılı şehvetli kalçalı bir kızdı. Yaşı yirmiydi. Dul Eşe Karının kızıydı. Dişilik saçılıyordu kızıdan, taşıyordu. Memidik onun için deli olurdu. Ama utanırdı. Yüzüne bakamazdı. Hiç aklından çıkmazdı Zeliha. Düşlerinde kudururdu Memidik.

Ayağa kalktı, yüzündeki mucukları kovalamak aklına gelmedi, bu uçtan öteki uca yürüdü. Burnunda Delice Bekirin karısının bayıltıcı, deli edici dişi kokusu, Zelihaya gitti. İlk olaraktan onun yüzüne, hem de gözlerinin içine baktı. Kız buna çok şaşırdı. Memidik başka bir şey daha yaptı ki, insan yüz yıl düşünse bunu Memidikten ummazdı:

«Zeliha,» dedi, dili diline dolaşarak, «Zeliha, ben kozamı topladım. Sana toplayacağım.»

Zeliha o kadar şaşkındı ki hiç bir şey söylemedi. Memidik kızın yanına sıraya geçti. Kız durmuş kalmıştı. Uzun kirpikleri kara, yalım gibi gözlerini gölgeliyordu.

Herkes, bütün köy Memidiğin Zelihaya yangın olduğunu, ona yaklaşmadığını, hatta bir kere olsun başını kaldırıp bakmadığını biliyordu. Memidik Zelihanın yanına varınca, hem de onunla konuşunca tek mil pamuk toplayanlar durdular ona baktılar. Memidik oralı bile değil,

başını eğmiş. Zelihanın dişiliği içine girmiş, erişilmez bir tadda garkolmuş, etinde seyirmeler.

Delice Bekirin karısı geldi sağına girdi. Usuldan hep söyleniyordu.

«Memidik, Memidik, gel bana! Senin gibisini... Memidik, Memidik...»

Zeliha öylece orada kalakalmıştı. Bir ara Memidik başını kaldırdı, kor gibi olmuş gözlerle Zeliha'ya baktı, mutlu mutlu da gülümsedi. Bir anda elindeki sepet doldu, kalktı çabucak Zelihanın çuvalına boşalttı, geri geldi. Herkes ona bakıyordu. Sanki cırılçıplakmış gibi. En çok da Zeliha bakıyordu.

Toprak kızmıştı. İnsanın bir yeri değmeye görsün, dağlıyor.

Zeliha iki elini toprağa verdi. Sonra da kızgın toprağa oturdu. Eti toprağa geldi.

«Memidik...» dedi mutlu. «Canım, yığidim Memidik. Bugünleri de görecektiydim!»

Bedeni tutuştu. Altındaki toprak soğuyunca sıcak bir toprağa geçti. Eti, topraktaki elleri yandı.

Yaprak kıpırdamıyor, düz, ağaçsız, pamuk açmış lekesiz bir aklıktaki Çukurova toprağının üstünde güneş ipileşiyor, göz kamaştırıyor, tütüyor, buğulanıyordu. Her şey ak ve sarı. İncecik bir yeşillik şeridi Ceyhan suyu boyunca kıvrılıyor, karanlık bir çukura, Ceyhan suyuna iniyordu. Sağ yanda, batıda ırmağın dirsek yaptığı kıvrıntının çukur düzlüğünde iri ağaçlarıyla bir bucak, bük karışığı orman kararıyordu. Her dem bükün üstünde, bu sıcakta bulut örneği bir buğu yükseliyordu.

Memidiğin beli ağrıdı. Köylülerin çoğu alaçıklarına, çadır, hayma, gölgeliklerine sığınmışlar, çuvallarının ağzını açmışlar, pamuklarını çekmeğe başlamışlardı. Memidik iki elini beline dayadı uzaklara baktı. Sonra geri eğildi, pamuk toplamağa başladı.

Zeliha:

«Yeter gayri, yeter! Çok oldu kurbanım... Memidik yeter. Ben bu kadar pamuğu bugün nasıl çekerim? On kişi olsak gene çekemeyiz...»

Memidiğin elleri durakaldı, sepet elinden düştü yuvarlandı. Zeliha korktu. Memidiğin yüzü önce sapsarı olmuş, sonra apak, sonra da kül kesilmişti. Elleri titriyordu. Kış üstü olduğu yere çöküverdi.

Zeliha:

«Su getireyim mi sana?»

Çabucak gitti, arkadaki testiden bir tas su doldurdu, getirdi Memidiğin ağzına dayadı. Memidiğin elleri bir türlü tası tutamıyordu. Gözlerini öteden gelene, Sefere dikmiş ayırmadan bakıyordu. Gözünü bir saniye ondan ayırsa sanki Sefer kaybolup gidecek. Acaba Sefer hortladı mı, diye düşündü. Sonra, kendi kendine belki on beş kere sordu, ölen kimdi, ölen kimdi, kimdi ola?

Sefer bir elinde bir av çiftesi, bir elinde de iki turaç, bir tavşan tutuyordu. Kocaman ayaklarındaki ayakkabılarının tabanı otomobil lastiğindendi. Adımlarını kocaman kocaman atarak, heybetli, dimdik, köylülerin arasından geçti, alaçıklara doğru gitti. Şimdi en uçtaki alaçına gidecek, kendi eliyle avlarını temizleyecek, bir ateş yakacak, yağlı avları tuzlayıp közlerin üstüne serecekti. Esen yel kızarmış etin kokusunu, kursaklarına bir yıl, iki yıl et girmemiş köylülerin üstüne getirecek. Kokulu. İnsanı iştaktan deli eden bir koku.

Köylü, o gün bugündür, Taşbaşoğlunun gittiğinden, onunla konuşmayın diye emir verdiğinden bu yana onunla konuşmuyordu. O da öcünü işte böyle alıyordu. Yıllardır et yüzü görmemiş köylünün üstüne yağlı, insanı deli eden, kızarmış et kokulu dumanı salıvererek ve nar gibi kızarmış av etlerini, çoluk çocuk bütün köylülerin gözleri önünde yiyerek.

Etlerini kızarttıktan sonra Sefer tüm bir turacı eline alır, döne döne elindeki kızarmış turacı şöyle bir uzun uzun seyreder, sonra yağlı yağlı yemeğe başlar. Elllerinden, dudaklarından yağlar sızar, yağlı parmaklarını iki de bir şapırtıyla yalardı. O böylesine, köylülerin gözleri önünde döne döne, dudaklarını şapırdatta şapırdatta kızarmış av etini yerken beride, köylüler arasında kıyamet kopar, çocuklar, «Bir lokma et, et istiyorum,» diye bağırır-

lardı. Köylüler her gece düşlerinde şapırtıyla kızarmış, yağ sızan turacın etini yerler ve çocukların ağlamaları «ana et istiyorum» çığrışmalarıyla uyanırlardı. Sefer av etinden ne karısına, ne çocuklarına, ne hastalara bir zırnık bile vermez, artanını ya saklar, ya da köylülerin gözlerinin içine baka baka Ceyhan suyuna fırlatır atardı.

Memidik ayağa kalktı, sepeti orada yerde kaldı, alaçıklara doğru yöneldi. Şimdi bir daha artık Zelihanın yüzüne bakamıyacak, insan içine çıkamıyacaktı. Tekmil bedeni, daha da çok Seferin yaraladığı yerlerin yeri sızlamağa başladı. Sızlıyor, delicesine kaşınıyordu.

«Ölmedi, ama öldüreceğim.»

Ama ölen kimdi? Yoksa düş mü görüyordu, yoksa hayal mi kurmuştu?

Pamukları çekiyorlardı. Ocaklarda bulgur pilavı kaynıyordu. Yollardaki tozlar kalkmış, yer yer yolların üstü apak bulutlanmıştı.

Muhtar Sefer kendi kendine bir türkü mırıldanıyor ötede, güneşin altında ateş yakıyor, turaçları yoluyordu. Şimdi alaçıkların üstünü yağlı, insanı açlıktan öldüren bir duman saracaktı.

Köylüler başlarını bir an yoldan yana çevirdiler, ötede, yükün altında iki büklüm Uzunca Ali, arkasında Elif, Ummahan, Hasan geliyorlardı.

Obayı bir homurtu dolaştı:

«Meryemce yok! Meryemce yok...»

«Uzunca Ali öldürdü Meryemceyi.»

«Gömdü de geldi.»

Muhtar Sefer turacını, yanan ocağını bıraktı, Uzunca Aliye koştu. Belki telaşla Ali ona bir söz söyler, ondan sonra da herkes bilirdi onunla konuşan ne çont olur, ne de gavur.

«Ne yaptın Meryemceyi?» diye bağırdı. «Öldü mü? Başın sağolsun.»

Ali yükünün altında kapkara kesilmiş, ona baktı baktı, arkasını döndü.

«Selamünaleyküm komşular. Merhabayın.»

Hasan bir naylon torbanın içine tam yirmi altı ku-

tu kibrit doldurmuştu. Torbayı kucağında sıkı sıkıya tutuyordu. Kiraz çubukları bu sefer iyi para etmişti. Etmişti ama, Hasanın da o kadar çubuğu getirene kadar canı çıkmıştı. Omuzları yara içindeydi. Sırtı parça parça yarılmış, sancıyordu. Bütün yaz bu yaralar, bu Çukurova-da iyi olmazdı.

Zalaca ayağa kalktı:

«Vah vah, Meryemceyi öldürmüşler. Öldürmüşler de buraya gelmişler,» dedi. «Zaten olacağı buydu.»

Koca Halil kalktı, dizlerine çöke çöke Alinin yanına vardı. Ali yükünü daha indirmemiş şaşkın şaşkın bakınıp duruyordu. Koca Halil yutkundu, konuşamadı.

Gömleksizoğlu ayağa fırladı:

«Bire imansızlar, bire dinsizler,» diye başladı, «adam yükünü indirsin de öyle başsağlığı dileyin. Allah rahmet eylesin Ali. Hepimizin anası babası öldü. Dünyaya kazık çakacak değildi ya...»

Bir ucundan tuttu, yükü indirdiler. Birkaç delikanlı geldi, Aliye bir alaçık kurmağa başladılar. Artmış çalılardan, otlardan...

Memidik başını kaldırdı, uzak gökte yanyana üç tane kartal dönüyordu. Dayanamadı, fırladı, koşmağa başladı.

Çukurovada bol yıldızlı, sivrisinekli, yapış yapış sıcak, boğucu, uyku uyutmayan bir gece.

Tebdilhava akşamdan bu yana bağılıyor, sövüyordu. Gene karnı sancılanmış, akli başından gitmişti.

«Ulan köylü ulan ananı avradını, darıdan ufağını To-ros dağından büyüğünü... Ulan köylü, ne demeye gelirsin her yıl bu cehenneme... Ulan otursana gül gibi, buz gibi sulu, ak çağsaklı pınarı olan köyünde. Ulan alçak köylü... Ulan karnım ağrıyor. Ulan ölüyorum sancıdan. Beni Çukurovadan alın, yaylama götürün. Ulan, ulan, ulan ananızı avradınızı... Ulan ha ulan... Bu yıl pamuk iyi ha... Ah bu sancı beni öldürmese...»

Birer ikişer, yorgun, Tebdilhavanın başına biriktiler. Tebdilhava Çukurovada olsun, köyde olsun haftada bir iki kere hep böyle olurdu. Yalnız Meryemce Ana onun derdine derman olur, yaptığı ilaçlarla sancısını az bir sürede dindirirdi.

Sancısı arttıkça Tebdilhava bağıırıyordu:

«Meryemce Ana nerede? Nerede kafirler? Öldürdünüz onu. Fıkara Tebdilhava sancıdan gebersin diye öldürdünüz, değil mi? Ne istedin benden Uzunca Ali Ağa? Ne istedin benden de öldürdün gürümü güvencimi? İşte ölüyorum. Kurtarsana beni... Ulan köylü, ulan ananı avradını, ulan darıdan ufağını... Ulan...»

Sıcak yapış yapış, hiç bir fisilti yok. Yaprak kıpırdamıyor. Karanlık geceyi iri, ışıklı, kıvılcımlanan yıldızların ışığı aydınlatıyor. Ay doğmuş gibi bir hal... Gece böcekleri cikiliyor, uzaktaki bir bataklıktan binlerce kurbağanın bir ağızdan vıraklaması geliyor. Boğucu, ağır bir hava... Sivrisinekler bulut gibi dönüyor havada. Sesleri bir uğultu gibi. Tekmil köy halkı kaşınıyor, inliyor. Böylesi sivrisinek görülmüş değil.

Irgatlar, büyük bir ateş yakmışlar, dört bir yanını almışlardı. Sivrisinekler ateşin dumanına yaklaşıyorlardı ama, ateşin dört bir yanına halkalanmış köylüler ateşte pişiyorlardı. Bir yanda ıslak, vıcık vıcık bir sıcak, önllerinde ateş.

Çarşaflara, yorganlara sarındılar, çuvalların, hararların içine girdiler. Hiç birisi para etmiyor, ne yanan ateş, ne duman, ne çarşaf, ne girdikleri çuvallar... Tepelerinde bir uğultu, iğne gibi saplanan sivrisinek hortumları, insanı çıldırtan bir kaşıntı.

«Allah Allah,» diye bağıırıyordu Koca Halil. «Allah Allah... Bu Çukurova yerin dibine batsın. Böyle de memleket mi olurmuş! Allah Allah!»

Hasan çocuk boğuluyordu. Serin dağlardan birdenbire bir cehennem kazanına düşmüştü. Naylon torbasından ilk kibrit kutusunu çıkardı, bacaklarının arasında ilk kibritini çaktı. Kibrit bitinceye kadar yalımı hayranlıkla seyretti. Sonra ayağa kalktı, topluluktan uzaklaştı, ötede kendine bir karaçalı topluluğu buldu yolun kıyısında, arkasına sığındı, kibritini yakmağa başladı. Bir kibrit çakıyor, kendinden geçerek, kibrit çöpü bitinceye, parmakları yanıncaya kadar onu seyrediyordu. Bir de ikide bir ayağa kalkıyor, ona bakıyorlar mı diye köylüleri gözlüyordu. Çekiniyordu, bir gören olsa, kibritleri yakıp da seyreylediğinden dolayı ona deli diyeceklerdi.

Koca Halil, usulca Uzun Alinin yanına kaydı, onun elini tuttu, sesi ağlamaklıydı.

«Vay Meryemce vay!» dedi. «Beni sevmez görünürdü ama, bakma sen. O dış görünüşü. Beni candan, derinden, yürekten severdi. Kendi kendine bile söylemezdi

beni yürekten sevdiğini. Ben ölsem, ikinci gün ardından ölürdü. Ben de yaşamam bundan böyle... Ben de iflah olmam Meryemcenin ardından...»

Ağlamağa başladı. Hıçkırarak ağlıyor, çocuklar gibi uzun uzun burnunu çekiyor, döğünüyordu.

Köylü sineği, sıcakı unuttu, Koca Halilin başına birikti.

«Fıkara, Meryemce için ağlıyor, kapanmış da dinsiz Uzunca Alinin dizine...»

Bunu diyen Zalaca karıydı.

«Ben düşümde gördüm. Düşümde gördüm ki, aman ne gördüm! Almış eline Uzunca Ali hançeri, tutmuş Meryemceyi saçlarından, dayamış hançeri ensesine, kesiyor. Üstüne atıldım ama, geç kalmışım. Bir kan fışkırdı, Meryemcenin başı bir yana, gövdesi bir yana düştü. Düşümde gördüm, düşümde. Hayıra yordum hayıra. Bir de baktım bir kan gölü içindeyim. Bir güneş doğdu, kan gölünü kuruttu. Toprak dilim dilim çatladı. Kıpırdayamıyorum. Ayağım toprağa yapışmış, çalışıyor çabalıyorum kendimi kurtaramıyorum. Bir baktım, Ali yükünü yüklenmiş, tek başına Çukurova yoluna düşmüş. Elinde de Meryemcenin kanlı başı, saçından, kınalı saçlarından tutmuş, burnunda da altın hırızması. Meryemcenin başı gülüp durur.»

Zalaca Karı elleriyle dizini döğüyor, bir uzun ağıda başlıyordu.

«O benim yoldaşımdı, haldaşım, gönüldeşimdi. Yalnız kaldım işte, kuyunun dibindeki taş gibi. Yalnız kaldım, yalnız.»

Sivrisinekler yarıyor, parçalıyor, iğnelerini şalvarlardan, ceketlerden, fistanlardan, hırkalardan içeri sokuyor, ırgatların azalmış, kurumuş kanını emiyordu.

Uzunca Ali Koca Halili elinden tuttu kaldırdı:

«Gel hele Halil Emmi,» dedi. «Gel hele benimlen şöyle, şu yana. Gel de sana bir diyeceğim var.»

Öteye, yola doğru onu sürükledi. Hasanın kibrit yakıtığı çalının oraya doğru götürdü.

«Bak Halil Emmi,» dedi, «sana bir şey deyim mi hiç üzülme, üzülüp de kendini kahretme. Anam ölmedi.»

«Ne? Ölmedi mi?» Alinin ellerine titreyen elleriyle sarıldı.

«Ölmedi ya, ölmedi. Hiç ölür mü? Baktık elden ayaktan düşmüş anam. Çukurovaya inemez. Biz de üç aylık yufka yaptık, koyduk eve. Biz dönünceye kadar yesin içsin. Biz dönünce de... Tek başına da kalmadı köyde. Vurgun Ahmet var. Bir de Kırklar dağından Taşbaşıoğlu gelecekmiş. Taşbaş anamı çok severdi. Bilse ki anam tek başına köyde kaldı, hemen dağdan iner gelir anamın yanına...»

Koca Halilin titreyen elleri durdu, ölü eli gibi soğudu.

«Demek böyle ha, demek Meryemce ölmedi!»

Olduğu yere, çalının dibine çöktü. Bu anda da Hasan bir kibrit çaktı. Kibritin yalımı Koca Halilin ıslak sakalını aydınlattı. Koca Halil iki büklüm olup oturmuş, elleriyle yüzünü kapatmıştı.

Gömleksizoglunun sesi geceyi dolduruyordu:

«Benim soyum kellelerden kale yapmıştır. Ne demek, benim soyum sırtındaki gömleği fakire vermiş de kendisi çırlıçıplak kalmış. Dedem... İşte bundan bizim soya Gömleksiz soyu demişler... Kan döken... Ve kellelerden kale yapan... İşte bu soy bile Alinin Meryemceye yaptığını yapmazdı.»

Köstüoğlu:

«Öldürsün,» diyordu. «Varsın öldürsün Meryemceyi Ali. Bir yaştan sonra, hele elden ayaktan düşmüş, Çukurovaya inemezken, bir insanın ölmesi şart, yaşaması fazladan...»

Gece yarıyı geçiyordu. İlk akşamdan bu zamana kadar herkes, çoluk çocuk, genç yaşlı, herkes Meryemcenin ölümünü konuşmuştu. Hiç kimse Meryemcenin köyde kaldığına, ölmediğine inanmıyordu. Koca Halilden başka.

Hasan çalının dibinde hem kibritini yakıyor, hem de boyuna düşünüyordu.

«Babam nenemi öldürdü. Çukurovaya kadar sırtında taşımamak için öldürdü. Halbuki nenem onu ne kadar severdi. Öldü gitti işte. Yazık...»

İçin için ağlıyor, artık kibrit yakmıyordu. Yüzü ıpıslak olmuş, sivrisinek bedeninin her yerini kabartmıştı. Bedeni kaşınıyor, kaşıdığı yerler terleyince, yaraya tuz ekmişler gibi yanıyordu. Bir süre böyle ağladıktan sonra, orada öylece uyudu kaldı.

Sonra ortadaki büyük ateş söndü, dedikodu durdu, kaşıyan eller yavaşladı, herkes, ister istemez, bedenini bulut gibi gelen sivrisinek akınına terketti. Yorgundular. Sıcak toprağa serildiler. Sivrisinekler artık rahat, engelsiz emebildikleri kadar kan emiyorlardı.

İki kişi uyumadı, birisi Uzunca Ali, birisi de Delice Bekirin karısı. Uzunca Ali anasını düşünüyordu. Acaba onlar dönünceye kadar ölmez, yaşar mıydı? Ölürsa işi iş değildi. Bu köylü onu çiğ çiğ yer, havada da kebab eder, külünü havaya savururdu. Eğer Meryemceyi dönünce ölmüş bulurlarsa Ali de bu köyde oturamazdı. Alinin içine bir korku düştü. Bu kadar yaşlı, elden ayaktan düşmüş bir kadın iki üç ay tek başına bir köyde yaşayabilir miydi? Yiyecek yok, içecek yok. Bir kuru ekmek. Hastalansa bir yudum su veren yok. Dayanamaz ölür. Belki de şimdiye ölmüştür bile.

Anasının ölmüş, sıcakta şişmiş ölüsü geldi gözlerinin önüne. Kınalı saçları toprağa serilmiş, toza karışmıştı. İki eli yanlara açılmış, avuçları göğşe doğruydu. Yüzlerce yeşil sinek, yanan, parıldayan güneşte, bir çelik yeşili pırıltısında ölünün üstünde, şimşek gibi inip kalkıyorlar.

«Ölmez olur mu? Ölmez olur mu? Mümkünü yok, yaşamaz. Nasıl, nasıl ettim de onu orada kodum geldim...»

Ölürcesine bir pişmanlık içindeydi. Keşki, keşki bırakıp gelmeseydi anasını. Kendisine kızmağa başladı. Anası orada ölmüşse, kendi de burada yaşayamaz ölürdü. Mutlaka ölürdü.

Belki de ölmez. Ekmek var, su da var. Giderken göçten kaçmış horozlar, tavuklar da var. Ökkeş Dağkurdu'nun bal kovanları da var. Kovanları açmayı akıl eder miydi acaba anası? Dağa çıkıp çamlardan yalabuk sovar mıydı? Gücü yeter mi yalabuk soymağa? Bir akıl etse

yalabuk soymağı, bir de gücü yetse, yalabuk onu öldürmez, üstelik de gençleştirir, yirmisinde genç kız gibi yapar onu yalabuk.

Taşbaşoğlu, bizim Memet kardamız ermiş mi oldu acaba? Kırklara mı karıştı? Yoksa kar altında kaldı, dondu öldü mü, öldü mü acaba? Ölmemişse eğer, Kırklar dağında, Kırk Ölmezler arasına karışmışsa, Meryemce Anasının darda olduğunu bilir de imdadına koşar mı? Meryemce Anası onu çok severdi. Bir Taşbaşcam, derdi, ağzından bin Taşbaşcam çıkardı... Bir insan ermiş olup da Kırklara karışınca bütün bunları unutmuyor mu acaba? Vurgun Ahmet, Peri Padişahının iç güveysi Ahmedimiz köye gelir de Meryemce Anasını bulur da periler sarayına götürür mü ola?

«Of,» dedi kendi kendine. «Ooof, saçmalıyorum.»
Gülümsedi.

Peri Padişahının iç güveysi, Kırklar dağındaki Taşbaşoğlu... Bütün bunlar olacak iş mi? Fıkara Taşbaş kardaş kimbilir nerede? Belki de deliler damında. Başını yedi bu namussuz köylü, fıkaranın. Son gün, candarmaların onu alıp götürdükleri karlı, boranlı gün geldi aklına. Kurbanlık koyun gibiydi. Cumali Onbaşının önünde. Yalnız köylüye vasiyetini yapar, «bu Muhtarlar kimse, bu köyün atı ve iti bile konuşmayacak,» derken, heybetliydi. Dokuz tuğlu bir ulu peygambere benziyordu. Sonra ne oldu? Cumali Onbaşı ne rapor etti yüzbaşıya? Bir top ışık, bir koca top yalım olmuş da Taşbaş Efendimiz mağaradan dışarıya süzölmüş gitmiş. Bir top ışık, bir koca top ışık... Bir top ağaç gibi... Uçmuş dağlara, süzölmüş gibi. Cumali Onbaşı ne dedi? «Vallahi billahi şu iki gözümle gördüm. Ah, aaah! Bir daha görsem eline ayağına kapanır, ondan şefaat dilerdim. İki gözümü kendi elimlen kör ettim de Taşbaş Efendimizi kaçırdım,» dedi.

Taşbaş kardaş ermiş olmasına ermiş ama, ermişler beni ademleri düşünürler mi? Meryemce Analarını hiç akıllarına getirirler mi? «Yetiş imdadıma kardam, iki gözümün bebeği Taşbaşım, canım, yetiş!»

Delice Bekirin karısının da etinde Memidiğin genç, sıcak eti. Sıcak, çıldırtıcı, kudurtan. Öylesine kudurmuş bir şehvetle dolup taşıyordu ki... Çırılçıplak, sıcak toprağın üstünde sürünüyor, yuvarlanıyordu.

Şu köyde yatmadığı hiç bir erkek kalmamıştı. Bir yattığı erkeği bir daha istemiyordu ama, bu küçücük, bir karış boylu, kupkuru Memidik deliye çevirmişti onu. Memidikse, Memidik yoktu. Akşamdan bu yana onu arıyor bulamıyordu. Çırılçıplak olmuş, bedenini sivrisinek bulutuna vermişti. Sivrisinekler bedenine sıvanıyor, onu dalıyor, parçalıyor, ama kadın bana mısın demiyor. Bu gece, bu sivrisinekler de olmasa, bu sıcakta Bekirin karısı bunca şehvete, kudurmaya dayanamaz, çat diye ortasından çatlar ölürdü. Sivrisineklerin bedenine üşüşmesinden, kanatmasından, kaşınmaktan hiç olmazsa azıcık doyuyor, kendinden geçmiş kendine geliyordu.

Ali başını kaldırdı, tarlanın ortasında üç karartıyı gördü. Üçünü de tanıdı. Uzaktan da, çok uzaktan, bucağın karanlık ağaçlarının altından da üç karartı geliyordu.

Ali ayağa kalktı, akar suya doğru yürüdü, yarı aşağı kıyıya indi, çömeldi, uzun uzun orada kaldı, çatladı. Yukardan teneke sesleri, bağırmalar gelince ayağa kalktı, çabucak donunu bağladı bir iki avuç suyu yüzüne çaldı, köylülerin arasına, pamuk tarlasına gitti. Elifin yanına durdu, pamuk toplamağa başladı. Öteki yanındaki de Ökkeş Dağkurduydü. Buna sevindi. Neden sevindiğini kendi de bilmiyordu. Daha dağların başı ağarmamıştı. Yalnız doğudaki bulutların uçlarında incecik pırıltılar vardı. İncecik, uzun, belli belirsiz pırıltılar. Yıldızla döşeli gökyüzünün ışığı ak pamuk tarlasına vuruyor, el yordamıyla pamuk toplayan ırgatların işini kolaylaştırıyordu.

All, çok pamuk toplamalıyım, diye düşündü. Çok çabuk. Gece demeden gündüz demeden çalışmalıyım. Hiç olmazsa bir ay sonra köye dönmeliyim. Köylüden bir

ay önce... Belki o zamana kadar anam ölmez. Tek başına, insan ne kadar yaşlı da olsa bir ay yaşar.

Elleri uğunmaya başladı. Öyle çabuk pamuk topluyorlardı ki, kendi de şaştı kaldı. Böylesine hız almış, uğunan eller kendi elleri miydi?

Memidik çınarın köküne bağladığı, üstünden su akan ölünün yüzünü görmek ister. Ölüyü kaldırır çınar ağacının gövdesine dayar, eğilir yüzüne bakar ama yüzünü bir türlü seçemez. Bütün gece ölüyle uğraşır. Bu işte anlamadığı bir şey vardır. Gün doğunca ölüyü öylece, arkası çınar ağacına dayalı, elleri kucagında bırakır, pamuk tarlasına gelir. Ölünün başında on altı kadar çelik yeşili, parmak büyüklüğünde ölü sineği şimşeklenir, çıldırır. Vızıltıları da tek mil koca çınar ağacının altını tutar. Memidiğin hem tarlada pamuk toplayışı, hem de ölüyü aklından çıkaramayışı... Bir de ölüyü bir takım beyaz giyinmiş, geniş kenarlı hasır şapkalı, simsiyah, benzin kokulu, üstünü toz bağlamış üç otomobilli adamların araması.

Memidik cilpirti çalısının içine büzülmüş, öteden, uzaktan, göz kırpmadan sırtını çınara vermiş, gözlerini kocaman kocaman açmış ölüyü seyrediyordu. Ölüyü İlk olarak mı görüyordu acaba? Ona öyle geliyordu. Şimdiye kadar neden ölüye bakmamıştı acaba? İnce, sarkık bıyıkları vardı, bir şeye şaşmış gibi alt dudağını dışarı çıkarmış, büzmüşü. Saçları usuldan yana kaymış, alınının yarısını örtmüştü. İpislak, canlı gibi duruyordu. Şim-

di ayağa kalkıp yürüyecekti sanki. Bir de, arada bir, ölü tıpkı Sefer oluyor, onun gibi kederli, onun gibi sert, yalancı...

Memidik, bir hoş, bu Sefer olmaya Sefer ya, diyor. Tıpkı tıpkısına... Sefer değilse kim? Seferi de gördük. O da Seferdi.

Adamın giyitleri başka. Ayakkabısı beyaz. Pantolonu gümüş rengi. Ceketi koyu kurşun rengi. Çok uzun, çok uzun bacakları var. Gözleri açık. Büyümüştü. Beyaz gömleğinin sağ yanı omuzdan bele kadar kalın bir kan çizgisinde.

Çelik yeşili bir sinek ta çınarın dalına kadar yükseldi, şimşek gibi bir hızla oradan kendini ölünün üstüne bıraktı. Bir süre dalla ölü arasında çelik yeşili bir ışık çizgisi oldu. Sinek habire bu halini sürdürdü. Şimdi ölüyle dal arasında bir ışıktan çelik yeşili ağ gerilmişti. Yeşil sinekler çelikten ışık ağlarını ölüyle dal arasına durmadan geçiriyorlardı.

Memidik başını kaldırıncaya çelikten ışık ağı bir anda silindi, onun yerini göz kamaştıran, ipiliyen bir sarı sıcak aldı.

Memidik çalının içinden kalktı, ellerini beline dayadı, her bir yanı uyuşmuştu, gerindi. Ölünün yanına yaklaşmak, yakından onun yüzüne bakmak, ölü mü, sağ mı onu görmek istedi. Çınara doğru sallanarak bir iki adım attı, durdu. On altı yeşil sinek, güneşte yeşillenerek çelikleşip şimşeklendi. Bu korkunç hız Memidiğin başını döndürdü, düşecek gibi oldu, gözleri karardı. Çelik yeşili ışık ağı bir yok oluyor, bir ışıklanıyordu. Bir iki adım daha attı, bu sefer ne sallandı, ne düştü. Ölüyü doğruluyor sandı, yüreği ağzına geldi. Yerinden kıpırdayamıyordu... Ne bir adım sağa, ne bir adım sola atabiliyor, ne ileri, ne geri kıpırdayabiliyordu. Oraya çakılmış kalmıştı.

Bir ara ölü doğrulur gibi oldu, üstüne üstüne gelmeğe başladı. Memidik gözlerini kapadı, sonra açtı. Baktı ki ölü orada olduğu gibi duruyor. Çınardan büyük, sarı damarlı bir yaprak dolana dolana daldan indi, ölünün sağ ayağı ucuna düştü.

Memleket birden döndü, kendini kurtardı, çalının içine sığındı, büzüldü, iki kat oldu, büzüldü. Yüreği çarpıyordu. Buradan kaçmak kurtulmak istiyordu, ama bir türlü kendini buradan ayırmak gücünü kendinde bulamıyordu. Bir yaklaşabilseydi ölüye, şahadet parmağıyla bir değebilseydi. Sıcak mı, soğuk mu teni bir anlayabilseydi. Can atıyordu ama tüm bedenini tırnaklarına kadar, onu kötürüm eden bir korku sarmıştı.

Sıcaktı. Geniş kenarlı hasır, ak şapkalar giymişlerdi. Pantolonları ütülü, bu sıcakta, güneşin altında bile kıravat takmış adamlar, her önlerine gelene soruyorlardı. Adamların otomobilleri güneşin altında toza belenmiş, kara birer ışıltıydılar. Bütün ova toza bulaşmış benzin kokuyordu.

Adamın birisi çok uzundu. Yüzü kırış kırış, çizgileri düz, ta aşağılara, boynuna kadar uzuyordu. Küçücük, bir parmak bıyığı aktı.

İkincisi şişman, şaşı, patlak, kurbağa gözlüydü. Kapkara giyinmişti. Hasır şapkası ötekilerin iki misliydi. Üçüncüsü çok gençti. Bir deri bir kemik kalmış, incecik çeneli yüzü küçücük, avurdu avurduna geçmiş, dudakları inceikti.

«Şevket Beyi gördünüz mü? Şevket Beyi gören var mı? Şevket Bey...»

Bütün ovaya sormuşlardı Şevket Beyi.

Zalaca:

«Hiç görmedim,» dedi. «Düşümde gördüm, düşümde... Doğramışlar. Hiç görmedim.»

«Hiç görmedik.»

«Şevket Bey yahu... Hani kocaman, bıyıklı. Elleri üç el kadar. Şevket Bey yahu.»

«Hiç görmedik. Hiç.»

Sefere geldiler. Sefer bir çukura sinmiş, karşiki çalılıktan çıkacak tavşanı bekliyordu. Gözü nişangahta. Üç adamı görünce ayağa fırladı.

«Şevket Beyi gördün mü, Şevket Beyi?»

«Şura aşağı gidiyordu Şevket Bey. Ayağında beyaz sandalı, kocaman iki ayağı... Şevket Bey... Taşbaşı da gördüm. O yasak etti. Yasak etti de benimle hiç bir kimse konuşmuyor. Karılarım bile, iki gözümün çiçeği bekçi-başım bile, Ömerim bile... Hiç kimse konuşmuyor benimle köyde. Herkes çarpılacağından korkuyor. Bak siz çarpıldınız mı? Taşbaşıoğlu ermiş olsaydı önce sizi çarpardı. O ermiş değil, vallahi de billahi de ermiş değil. Ermiş olur mu hiç! İtin biriydi. Hem de itoğlu itin. Diyorlar ki Kırklar meclisine gitmiş. Mümkünü yok olamaz. Taşbaş bir top ışık olmuş da göğe ağmış. Cumali Onbaşı iki göz-üzle görmüş. Olamaz, olamaz efendim. Evliyalık, bir ışık olacak kadar evliyalık bu kadar kolay mı? Ben inanmam, şimdi karşıma çıksa, gene de yüzüne tükürürüm Taşbaş-oğlu ermişinin. Alnının çatına, gözlerinin orta yerine tuuu, der, tükürürüm. Köylü onu zorlan ermiş etti, o fıkara da istemiyordu ya... Zorlan... Başına da iş açtılar. Ben iyi biliyorum, yolda Taşbaşoğlu ya kaçtı, ya da dondu öldü. Cumali Onbaşı da kendini kurtarmak için bir top ışık hikayesini uydurdu. Yahu kardaşlar, bu sümüklü Taşbaş nasıl evliya olur? Olur mu hiç? Olmaz canım. İşte Taşbaş giderken Seferlen konuşursanız, dedi, olmaz. Sizi bir vuruşta çont ederim. Hiç mi hiç bana kimse ağzını açmıyor...»

Sesi ağlamaklı:

«Bana bir iki söz söyleyin kardaşlar. Adımı söyleyin. Bu bile yeter. Azıcık Muhtar Sefer deyin. Bu bile yeter. Vallahi yeter. Bir yıl oldu, belki de geçiyor, kimse bir ke-re olsun adıma ağzına almadı. Delireceğim. Delirmesem de kendimi öldüreceğim. Bugün benim misafirim olun. Bakın üç tane turaç vurdum, yağlı yağlı.»

Turaçları tuttu, teker teker kaldırdı gösterdi.

«İşte böyle, iki de tavşan vururum akşama kadar. Bir büyük şişe de rakı var. İçmelere seza. Ve de kızarmış turaçları ve de çok iyi gider. Siz bu gece bana misafir gelerseniz, ben de size Şevket Beyi bulurum. Ve de babasını, sülalesini, kızını, kısırağını, tarını takımını bulurum.

Nolursunuz gelin. Bakın Şevket Beyi gördüm. Şuraya aşağı gitti, az önce. Şevket Bey, Şevket Bey dedim. Bekle dönüyorum, dedi. Az sonra...»

Adamlar hiç kıpırdamadılar.

«Bekle burada,» dedi uzun boylusu. «Pamuk toplamak çok iyidir. Allah Taşbaşın belasını versin. Şevket Bey onu arıyor. Bulacağım da bulacağım, diyor. Allah Taşbaşın bin belasını versin.»

Nehrin kıyısına aşağı koşarcasına indiler. Bir bucağı, bir bükü geçtiler.

Memidik onları gördü. Onları görür görmez bedenini bir korku sardı, olduğu yere çöktü. On altı sineğin on altısı da delicesine vızıldamağa, çelik yeşili ışık ağırları örmeğe başladılar. Karmakarışık ışık iplikleri, çelik. Adamlar yaklaşıyorlardı. Uzun boylusunun ayağının altından top top, bazı da fışkıran bir toz bulutu yükseliyordu.

Memidik var gücünü topladı, açılmış, kocaman, mavi çakır gözlerle ona bakan ölüye doğru uzandı, parmağını baldırına değdirdi, parmak ete gömüldü. Ayak sesleri yaklaşıyordu, kendini kaldırdı çalılığın içine attı gene. Yüreğinin patırtısından başka hiç bir şey duymuyordu.

Adamlar geldiler, çınarın dibinde durdular. Dört bir yana bakındılar. Bir tanesi geldi, Memidiğin büzüldüğü çalılığın üstünde dikildi durdu. İki tanesi ölünün yanında başucunda kaldılar. Ölüye bir şey söylediler. Söylediler, ölüden karşılık alamayınca, orada bir süre dikildiler kaldılar.

Garbi yeli serince esti geçti. Az sonra da hızlandı. Yollardan tozlar yükseldi. Karşıda, Ceyhan ırmağının öteki geçesinde toz direkleri yükseldi. Döne döne düzü dolanmağa başladılar, İpiltiler içinde.

Bir toz direği geldi, maviye çalıyordu, çınarı, ölüyü, çelik yeşili sinekleri, adamları, Memidiği örttü. Toz direği çekilip gittiğinde adamların geniş kenarlı hasır şapkaları yoktu, hamaz şapkaları alıp götürmüştü. Ölü tozdan gözüküyordu. Çınar yaprakları da apak toza bulanmıştı, tozdan ağaç olmuştu çınar. Sinekler de birer toprak toz olmuşlardı. Ne şimşek yeşili, ne güneşe gelince

delici bir parıltıyla balkıyan çelik ışıltısı kalmıştı. Bir toz yumağı dallardan ölüye iniyor, ölüden dallara durmadan çıkıyordu.

Uzun boylusu:

«Tuh Allah belasını versin,» dedi. «Şevket Bey Taşbaşoğlunu bulamayacak. Mümkünü yok bulamayacak. Taşbaşoğlu dağa çekilmiş. Kırklar dağına. Bir top ışık olmuş uçmuş.»

En kısa boylusu:

«Şu adamı yakalasak mı?» diye sordu.

Ötekisi:

«Boş ver,» dedi. «Yakalasak ne geçer ki elimize? Şevket Bey gelir mi ki?»

Uzun boylusu:

«Gelmez,» dedi. «Hele bir şapkaları bulalım da... Bu lanet hamaz da nereden çıktı!»

Gün battı. Adamlar çekildiler gittiler. Pamuk tarlası yıldız ışığı altında ağarıyor, ateş böcekleri yüzbinlerce, pamuktan pamuğa uçuyordu. Memidiğin burnuna, kızarmış, mis gibi et kokusu geldi. Arkasından da rakı... Sonra gece ıslak, yapış yapış, su, bataklık koktu.

«Nereye götüreyim ben bu adamı, ne yapayım,» diye yakındı Memidik. «Vallahi başıma bela oldu. Nereye koy-sam bulacaklar, beni de ipe çecekler. Dilim bir karış dışarda, morarmış...»

Bir ipte sallanan ölüsünü gördü. Ayakları sarkmıştı. Ayağının sararmış, kirli, tırnakları yarılmış parmakları top-rağa uzanmıştı. Ayakları çirkindi, kirliydi, biçimsizdi. Ür-perdi.

Ölü sırtında, Ceyhan ırmağına yürüdü. Bükün bu yanında kör bir kuyu vardı. Sabaha karşı kuyuyu buldu. Ağzını ağır bir taşla kapatmışlardı. Gün ışıyınca kadar çalıştı, kuyunun ağzındaki taşı bir yana itebildi. Kuyunun karanlık ağzından aşağı ölüyü attı. Attıktan sonra bir oh çekti. İçini bir sevinç doldurdu. Uçar gibi pamuk tarlasına geldi. Anasının yanına girdi, pamuk toplamağa başladı. Soluna döndü ki, solunda Uzunca Ali, elleri görünmüyor, uğunuyor.

Memidik bir acaip şaşkınlık, bir acaip düş içinde çırpınır durur. Bütün bu olup bitenler düş mü, gerçek mi, anlayamaz. Uyuyor mu, uyanık mı, hiç farkında değil. Dehşet bir sıcak var, onu biliyor. Bir de bulut bulut sivrisinek... Bir de başının belası, kuyudaki... Hep aklında. Korkusu gittikçe büyüyor.

Gün battı batacak. Ceyhan suyunun yüzü önce tozlu bir maviye döndü. Sonra usul usul mavi değişti, altından ışıklandırılmış, tatlı, derin koyu bir yalım mavisi oldu. Suyun kıyısındaki otlar, böğürtlenler, bucak, ötedeki bük-lük, kıyıdaki apak pamuk tarlası da maviye kesti. Ceyhan suyunun yüzünde en küçük bir kırışık bile yoktu, dümdüz, serilmiş bir mavilik. Akmayı unutmuş bir göl gibi. Üstünde buğulanan, tüten, ipileyen ışıklar. Bir ara, güneyden ok gibi, gözle görülmeyecek kadar ince bir ışık geldi, suyun yüzü ışıltılı bir yol oldu, kapandı. Kıpırmızı. Kırmızı ışık üç kere geldi geçti. Çok sıcak vardı. Gökte karmakarış, kara lekecikler, yüzlerce, oradan oraya serpilmiş, kurşun gibi kırlangıçlar. Memidiğin burnunun dibinde gelip geçiyorlar, fırt fırt. Memidik huylanıyor ama ne yapsın, elden hiç bir şey gelmeyeceğini biliyor. Bir at ne kadar hızlı koşarsa koşsun, inadına kırlangıçlar onun önünden fırt fırt gelir geçerler. At çatlar yorulur da kırlangıçlar yo-

rulmaz. Kırlangıçlar otomobile de aynı şeyi yaparlar. Uçağa ulaşabilirler mi acaba?

«Ölüyü bir uçağa koymalı. Ne bilecekler, giyinmiş, kuşanmış, gözleri de açık, cam gibi gözleri... Kocaman cam gibi. Kırpmadan bakıyorlar. Ayakkabıları da ayağında... Giyitleri azıcık buruşmuş ama, kimse farkına varmaz. Oturur uçağın içine, kurulur, belini dayar duvara... Kim ola bu ölü? Onlardan, ağalardan birisi olacak. Alaylı alaylı, tepeden bir gülüşü var ama gözlerinin yanında, öylece yüzünde. Bıyıkları da sarkık. Bıyıkları Ökkeş Dağkurdunun müslüman bıyıklarına benziyor. Müslüman, saf, inatçı, doymamış... Uçak alacak onu, çok yüksekten bir ormanın... Yok, yok, bir ulu denizin içine, orta yerine... Yok, yok... bir çölün üstüne... Bir denize, bir çöle, bir ormana...

Memidik iç geçirdi, seslice:

«Uçak nerde ki bre kardaş,» dedi. «Aaah, uçak nerde!»

Ölüyü kuyunun içinde kim bulabilir? Herkes bulur. Nasıl bulurlar? Köpekler bulurlar. Bir de candarmalar. Bir de ölü kokarsa, kokusu kör kuyudan tekmi! Çukurova toprağına yayılırsa? Tekmi! ırgatlar burunlarını tutarlar. Burun direkleri kırılır kokudan. Herkes koşar kuyuya. Bin kişi, iki bin, beş bin, yüz bin kişi. Çukurovada kim varsa, çoluk çocuk, genç yaşlı, herkes birikir kuyunun başına.

Bir kırlangıç ağzındaki çöpü Ceyhan suyunun düz mavisine düşürdü, suyun yüzü inceden bir kırıştı, kırışik ötelere kadar yayıldı.

Kuyu karanlıktı. Memidik ta dipte ayna gibi bir yuvarlak gördü. Yuvarlak Memidik baktıkça büyüyordu. Yuvarlak aynanın tam ortasında sarkık bıyıklı, sapsarı kesilmiş iki de pörtlemiş cam göz. Aydınliğıın içinde, ta uzaklardan, kuyunun karanlığından ona bakıyordu. Memidik ürperdi.

«İşte,» dedi, «kim bakarsa kuyunun dibine onu görür. Herkes de merak eder kör kuyuları... Kuyuların dibine bakmayan kimse yoktur. Hep yüzlerini seyredeler

kuyuların dibinde. Kuyu dibi insan yüzünü aynalardan daha iyi, daha aydınlık gösterir.»

Memidik kuyunun dibindeki sarkık bıyıklı adamın başının yanındaki yüzüne baktı. Yüzü küçücük kalmış, kararmış, bir avuç olmuş, avurdu avurduna geçmiş, gözleri çukura kaçmış. Çenesi titriyor.

«Çok korkuyorum,» dedi Memidik kuyudaki adama. «Allah senin bin belanı versin, başıma bela oldun. Ben ne yapayım, nereye götürerim seni? Nereye götürsem seni bulurlar. Ne yapsam, seni benim öldürdüğümü bilirler. Ne yapayım seni, ne yapayım, sen söyle ne yapayım? Söyle nolarsun?»

Ağlamağa başladı. Kuyunun dibindeki yansıma da dudaklarını çocuk gibi büzmüş, gözlerini kısmış ağlıyordu. Cam gözleri kocaman açılmış, sarkık bıyıklı kafa da ağlıyordu.

Memidik uzaktan, tozu dumana katmış üç atlının kopup geldiğini gördü. Arkalarında uzun bir süre havada asılı kalan bir toz bulutu bırakıp geliyorlardı. Gölgeleleri yemyeşil, akmayı unutmuş bir göl gibi durgun Ceyhan suyuna düştü. Birisi doru, birisi al, birisi de kır atlıydı. Atlılar ak libaslar içindeydiler. Başlarına kırmızı mendil bağlamışlardı, ayakları da çıplaktı. Atların ne gemi, ne dizgini, ne yuları, ne de eyeri vardı. Atlar çırılçıplak.

Memidik olanca gücüyle kuyunun taş kapağına saldırdı. Taş kapak öyle kolay kolay yerinden kıpırdamıyordu. Memidik çok zorladı. İki eli sıyrıldı, kan içinde kaldı. Atlılar fireze düşmüşler geliyorlar, doludizgin. Atların nalları parlıyor, ayna gibi, ışıklanarak. Firezlerin ipiltisine karışıyor nal ışıltıları.

Memidik ter içinde... Yüzünden, burnundan oluk oluk ter akıyor. Tüm bedeni tere batmış. Giyitleri suya dalıp çıkmış gibi üstüne yapışmış. Atlılar yaklaşıyor, Memidik zorluyor. Bir ara öyle zorladı ki, beli kütürdedi. Belini doğrultamıyor.

Doğru buraya, kuyuya geliyorlar. Memidik taşı kuyunun yanına bıraktığı gibi kendisini kuyunun yanbaşındaki ağınağacı kümesinin içine attı, büzüldü. Titriyor, beli

de dehşet acıyordu. Atlılar gelip doludizgin üstünden geçtiler. Çok sıcak vardı. Yapış yapış. Atlar terlemişler, terden kapkara olmuşlar, donlarını değiştirmişlerdi. Binicilerin de giyitleri kapkaraydı, giyitleri terden sırtlarına yapışmıştı.

Atlılar geri döndüler, gene doludizgin ağınağacı kümesinin üstünden geçtiler. Sonra kuyunun üstünden atlarını öte geçeye sürdüler.

Bir tanesi, at koşarken kuyunun ağzına fırladı, oraya düştü. Düşer düşmez de eğildi kuyunun dibine bakmağa başladı. Öteki atlılar da ağır ağır atlarından indiler, atlarını ağınağacı kümesine bağladılar, geldiler kuyunun ağzına diz çöktüler, kuyuya eğildiler.

Memidiğin titremesi arttı. Titremekten neredeyse uçacaktı. Gözlerini, ter içinde kalmış, kıçlarını namaz kıları gibi göğē dikmiş, kuyuya başlarını sokmuş, kıpırdamayan adamlara dikmişti. Hazır adamlar böyle taş kesilmişken kaçmalıydı. Ama ayakları çözülmüştü. Allah kahretsin. Sürünerek ağınağacı kümesinin içinden çıktı. Bu anda da bir mucize oldu, ayakları kendine geldi. Memidik ayağa kalktı. Önü Ceyhan ırmağıydı, kendini ırmağa attı. Her yan maviydi ve elleri ayakları maviye kesti. Suyun öte geçesine geçti. Ayakları dizine kadar toza battı, çamur oldu.

Pamuk tarlasına geldi ki, gün batmış, kocaman bir ateş yakmışlar, sıcak yapış yapış. Ağır, acı, kurşun gibi bir pıtrak kokusu sinmiş havaya. Bir de ötelerdeki çeltik tarlasından, yeşil, patlarcasına suya doymuş yeşil çeltik saplarından taze bir ot kokusu, çürümüş bataklık kokusu geliyor. Sivrisinek uğulduyor. Kel Aşık türkü söylüyor. Çok eski, binlerce yıllık bir kahır türküsü. Toprak kadar eski... Alacakaranlıkta toprak, pamuk öbekleri, tarlalar, yıldız kesmiş durgun Ceyhan suyu ağarıyor. Bir hoş, bir büyü dünya...

Benzin kokulu traktör sesleri, kamyon, otomobil sesleri geceyi dolduruyor.

«Durmuş kardaş, nasılsın?»

«Hiç iyi değilim. Başladı gene. Usuldan bu akşam

bir titredim, üşüdüm, ama sonra geçti. Hep böyle gelir.»

Memidik Durmuşun elini tuttu:

«Haydi su kıyısına gidelim,» dedi.

Durmuş:

«Gitmem,» diye diretti. «Bıktım topraktan. Delice Bekirin avradına beş gün yalvarırım daha iyi.»

Memidik:

«Bir şey konuşacağım seninle. Toprak işi değil. Bugünlerde Delice Bekirin avradı iyi. Hiç kırmıyor insanı. Sen gel hele...»

Daha ikircikliydi. Durmuş en güvenilir can bir arkadaşydı. Ona her şeyini söylerdi. Memidiğin bilip de Durmuşun bilmediği hiç bir şeyi yoktu.

Suyun kıyısına geldiler, bir ağınağacı kümesinin dibine oturdular.

Memidik:

«Durmuş kardaş,» diye başladı. «İki adam gördüm. İki gözüm önüme aksın ki gördüm. Şu çıra gibi yanan iki gözüm. İki adam gördüm.»

Durmuş sözünü kesti:

«Taşbaşoğlunu, öyle mi?»

Memidik, durgun, soğukkanlı:

«O değil,» diye sürdürürdü sözünü, «o değil. Bu adamı ne gördüm, ne de adını duydum. Adamın birisi bana benziyor, küçücük, ince, bir deri bir kemik, bir de korkak ki, ödü kopuyor. Öteki de kocaman. Muhtar Sefer gibi. Bana benzeyen adam bir gece Muhtar Seferi öldürdü. Ben gördüm.»

«Suuus, kimseye söyleme. Başına iş açma.»

«Gördüm. Küçük adam, bana benzeyen, ölüyü sırtına aldı, götürüyor. Saklayacak. Ne yapsın?»

«Gömsün.»

«Gömdü ama içi götürmedi, bulurlar diye çıkardı oradan. Bulurlarsa ölüyü küçük adamı asacaklar. Bana benzeyen adamı...»

Durmuş:

«Asarlar,» diye bağırdı. «Hiç de dinlemezler. Ölüvü ne yaptı şimdi?»

«Ölü hep sırtında küçücük adamın.»

«Nasıl taşıyor o kadar kocaman ölüyü?»

«Taşıyor. Ne yapsın fıkara?»

Durmuş iç geçirdi:

«Ne yapsın! Onun işi zor. Ne yapsın? Yaaa... Ölünceye kadar da sırtında taşıyamaz ya... Birisi görür en sonuncu...»

Durmuş düşündü. Küçücük adamın hali ona dokunmuştu.

Memidik durmadan konuşuyor, küçük adamın sırtındaki kocaman adamın ağırlığını anlatıyor, ölüyü nerelere saklayıp çıkardığını, hiç bir yere, iki gözüne bile güvenemediğini sayıp döküyordu.

«Nerede şimdi bu adam?»

Memidik:

«Kuyunun başındalar,» dedi, kuyuya eğilmiş üç adamı anlattı. «Kim ola ki bu adamlar Durmuş?» diye sordu.

Durmuş:

«Onlar öldürülen adamın kardaşları,» dedi. «Ölüyü kuyuda bekliyorlar. Onlar biliyorlar ki, küçücük adam gelecek, ölüsünü alacak. Onlar biliyorlar ki küçücük adam ölüsünü iki gözüne bile güvenemez. Bekliyorlar... Küçücük adam gele, onlar yakalayalar, sonra da asalar.»

Memidik:

«Aaaah,» dedi. «Sonra da asalar... Yüreğim bir yanıyor ki ufak adama... Parça parça oluyor yüreğim.»

Durmuş ayağa kalktı:

«Haydi gidelim kuyuya,» dedi. «Gidelim de küçücük adama söyleyelim ki onlar gidinceye kadar kuyuya yanaşmasın.»

Ceyhan ırmağı safi yıldızdı. Sarı bir ışık gibi kıvrılıyordu. Köprüden geçtiler. Bir kayalığa vardılar. Geçtikleri toprak çok yarılmıştı. Kayalıklar, köz gibi. El dokunduramazsın. Daha dumanı tütüyor. Yılanlar kayadan kayaya, koğuktan koğuğa.

Kuyuya vardıklarında tan yeri ışıyordu. Üç adam başlarını kuyunun ağzına sokmuşlar, öyle duruyorlar. Atları

da, her birisinin önünde bir yığın taze ot, kokusunu havaya yayarak yiyorlar.

Durmuş:

«Hiç kıpırdamıyorlar, ne olmuş bunlara?» diye sordu.

«Küçük adam nerede?»

Memidik:

«Şu ağınağacı kümesinin içinde...»

Ağınağacı kümesi ıslak sabah güneşinde bir yığın pembe açmış çiçek harmanıydı. Bir tuhaf, incecik kokuyordu.

Durmuş:

«Söyleyelim şu adama kaçsın,» dedi.

Birden üç adamın da doğrulduğunu gördüler, görür görmez de aldılar yatırdılar.

Pamuk topladıkları tarla çok verimli bir tarlaydı. Onlar Çukurovaya inerlerken karşılarına bıyıklı, kısacık, göbekli bir adam çıkmış, «bu yıl benim tarlamı toplayacaksınız,» demişti. Köylüler gelmiş tarlayı görmüşler ki, ne görsünler, tarladan bereket taşmış. Her bir koza yumruk kadar. Üstelik de tarla tam bir dönüm. Bu tarladan Taşbaşoğlu'nun eli geçmiş. Bu adamı köylüye gönderen kim? Taşbaşoğlu. Bu verimli tarlada köylüler çok mutluydular. Sıcak var, sinek var ama, gene mutlular. Mutlu olmayan üç kişi: Bir, kimsenin konuşmadığı karayazılı Sefer, ötekisi Karayazılı Memidik, üçüncüsü de karayazılı Uzunca Ali.

Uzunca Alinin bedeni toprakta kaskatı kesilmişti. Bir kere uyanacak oldu, uyanamadı, geri yattı. Düşünde, düşünde değil, bu yarı hayal, yarı düş olacak, uykusu arasında elleri hep pamuk topluyordu. Bedeni sızlıyor, kasları bir türlü işlemiyor, kazık gibi donmuş kalmış.

Ali gözlerini açtı, tan yerine baktı, tan yerinde en küçük bir aydınlık çizgisi bile yoktu. Yalnız koskocaman kuyrukyıldızı bir güneş parçası gibi, orada, dağların üstünde yalp yalp edip duruyordu.

İnceden seher yeli esti, serin. Alinin yüzünü yaladı.

Alinin içini yeynicik bir sevinç doldurdu. Her seher, insanlar ne kadar kötü durumda olurlarsa olsunlar, şehirde uyanırlarsa, uyandıklarında yüzlerini serin seher yeli yalarsa içlerini tarifsiz bir sevinç doldurur, yeniden dünyaya gelmiş gibi olurlar.

Ali kendini zorladı, ayağa kalktı, köylüler hep uyuyorlardı. Gömleksizoğlunun alaçığı yanından dehşet bir horultu geliyordu. Zalaca Karı uykusunda dudakları kıpır kıpır habire sayıklıyor. Tebdilhava incecik bir savanın üstüne uzanmış, sırtüstü yatmış, kollarını, bacaklarını alabildiğine açmış, serilmiş yatıyor, uykusunda burnunu çeke çeke ağlıyordu. Pamuk tarlası, alacakaranlıkta, karlı bir bozkır gibi ta ötelere kadar ağarıyor, karın ışığı nasıl geceye vurur da ağartır, pamuğun ışığı da geceyi ağartıyordu. Ali, donmuş, kaskatı gerindi. Kemikleri kütürdedi. Tarlanın dışına çıktı, hendeğe indi, hendekten derinlemesine, iniltiye benzer bir ses geliyordu. Kulak kabarttı. Delice Bekirin karısının soluğunu tanıdı. Sevişirken hep böyle kesik kesik, ölür gibi, boğulur gibi solurdu. Gene öyle soluyor, sırtüstü toprakta kayıyordu. Erkek kimdi acaba? Kulak kabarttı, erkeği soluğundan bir türlü tanıyamadı. Durdu, dinledi, ama kim olduğunu çıkaramadı. Kadın durmadan kesik kesik soluyor, kendisine doğru kayarak geliyordu. Ali iki metre ötesinde kadının dolgun, dikilmiş bacaklarını gördü, erkeği de kıvrıcık saçlarından tanıdı. Erkeği, kadının bacaklarını, hayal meyal görüyordu. Onların başuçlarında dikilmiş adamdan hiç haberleri yoktu. Durmadan kesik kesik soluyorlardı.

«Şu Memidik yaman oğlan,» dedi kendi kendine. «İşini çok iyi beceriyor. Erkek dediğin böyle olmalı.»

Kadınla erkek öylesine birbirlerine sarılmışlardı ki bir tek insan olmuşlardı. Ali onlara hayran kaldı. Usulca aradan çekildi, hendeğin öbür yanına, solukları duyamayacağı uzak bir yere gitti. Yönünü kuyrukyıldızına döndü. Sağında iki büküm bir karartı yumulmuş öyle duruyordu.

«Halil Emmi sen misin?» diye sordu.

Koca Halil hırıltılı sesiyle:

«Benim,» dedi, elindeki sigarayı elleri titreyerek sarmaya uğraşıyordu. Sonunda sardı, ağzına götürdü. Cebinden el kadar büyük çakmağını çıkardı, kavı çakmaktaşının üstüne koydu, çaktı. Kav hemencecik ateş aldı. Ateş alan kav sabahın seherine öylesine bir tatlı koku salıverdi ki, Koca Halil de, Uzun Ali de mest oldular.

Koca Halil:

«Yavrum, Alim,» diye en şefkatli, sıcak sesiyle konuştu. «Yavrum, Alim, gel hele şuraya da sana bir iki sözüm var.»

Seher yelinin efil efil serininde Ceyhanın kıyısına indiler. Yel suyun karanlık, koyu yeşile çalan derin yüzünü inceden kırıştırıyordu.

Koca Halil, Aliyi elinden tuttu, kıyıdaki bir sekinin çimenine oturttu. Sağ elini omuzuna attı.

«Yavrum,» diye, derinden içini çekti, başladı. «Alim, kardaşım, sen bunu hiç iyi etmedin. Muhtar Sefer senin peşini hiç bırakmaz. Seni eşek cennetine attıracak. Taşbaşoğlu Efendimiz, Kırklara karışmadan önce emir vermiş ki bu dört kitapta katli vacip Seferlen konuşmamacaksınız, demiş. Pravo köylüme! Pravo ki pravo... Hem de yüz bin kere pravo. Köylümün iki kara gözlerinden öperim. Benimle de konuşmuyor köylü. Neden ki dersen, geçen yıl bu alçak köylüyü ben geç koydum pamuğa. Çünkü küleyn koca bir köy beni bindirecek bir tek at bulamadı. Ya bu yıl İncecik köyü ne yaptı? Bana Arap atı buldu. Bin de git Koca Halil Ağa, Çukura, dediler. Ve de beni Arap atına bindirip teker teker elimi öptüler. Köylüler soyu boklu Muhtar Seferlen konuşmuyor ama, kasabadaki hükümet, ermiş Taşbaşoğlunu dinlemiyor, konuşuyorlar onunla. Varsın konuşsunlar. Taşbaşoğlum onlara, o dinsiz efendilere gösterir. Efendim Taşbaş. Bana bak Ali, Allahaşkına söyle, bizim Taşbaş nasıl ermiş oldu?»

Ali:

«Bilmem,» dedi. «Onun orasını Allah bilir.»

Koca Halil, Aliye sokuldu, onun kolunu kavradı:

«Bana bak Alim,» dedi. «Şimdi Muhtar Sefer gider hükümete, der ki hükümete, ey hükümet kardaş. Uzun-

ca Ali yaşlı anasını öldürdü. Yaşlı anası çünküleyin Çukurovaya inemiyordu. O da anasını öldürdü toprağa gömdü. Hükümet de alır, seni eşek damına atar. Nasıl yaptın bu işi? Neden yaptın? İnsan hiç anasını öldürür mü? Hele insanın Meryemce gibi bir anası olursa, onu hiç öldürür mü? Yazık değil mi Meryemceye? Nasıl kıydın Meryemceye? Biz onunla kedi köpek gibi elli yıl çekiştik. Çekiştik, ama ne o bensiz yaşayabilirdi şu dünyada ne ben... Nasıl kıydın Alim, nasıl kıydın Meryemceye?»

Koca Halil ağlamağa başladı. Ali bir şeyler söylüyor, Koca Halil duymuyor, boyuna hıçkırarak ağlıyordu. Çocuklar gibi burnunu çekerek. Sakalları ıpslak oldu yaştan.

Ali, en sonuncu ona sesini duyurabildi:

«Anamı öldürmedim Halil Emmi,» dedi. «Anam köyde. Sana geçen gün de söyledim. Neden inanmadın bana? Köyde kendi gönlüyle kaldı. Bana dedi ki, Ali oğlum, dedi, sen var in git Çukurovaya. Bana da bir sele ekmek yapın, siz gelinceye kadar ben burada idare ederim, dedi.»

Koca Halil düşündü kaldı. Şimdi Meryemcenin sağ olduğunu iyice öğrenmişti. Bozuldu, Alinin ellerine sarıldı:

«Alim,» dedi, «senden büyük bir dileğim var. Bu dileğimi yerine getir. Söz ver bana. Ben senin baban İbrahimin en iyi arkadaşım. Babanın mezarındaki güzel kemiklerinin hatırası için dileğimi yerine getir.»

Ali onun iki elini sağ elinin içine aldı, dostça sıktı:

«Halil Emmi, şimdiye kadar sen benden ne istedin de yapmadım?»

Koca Halil sevindi:

«Öyleyse, geçen gün ve de bu gece onun ölümüne ağladığımı Meryemceye söyleme. Olur mu? Söyleme.»

«Söylemem,» dedi Ali. «Ama köylü?»

«Katti mi? Köylü neye ağladığımı bilmez. Uyuturum kölüyü.»

Ali :

«Katti.»

Koca Halil:

«Öyleyse yemin et.»

Ali:

«Ederim, söyle!»

Koca Halil cebinden bir küçücük Kuran çıkardı:

«Koy elini şunun üstüne.»

«Koydum.»

«İki çocuğumun başı için yemin ederim ki Koca Halilin, Meryemcenin ölümüne ağladığını kul olana söylemeyeceğim. Hiç kimse, kurt karınca, börtü böcek, taş ağaç, su, hiç bir kimse bu sözü ağızından duymayacak. Yemin ederim. Amin.»

Uzun Ali:

«Yemin ederim. Amin,» dedi, elini Kuranın üstünden çekti.

Koca Halil derinlemesine bir iç geçirdi, Kuranı koyuna koyarken.

«Biz Çukurdan köye dönünceye kadar, Meryemce ölür, eğer sen gelirken öldürmediysen. Tek başına o köyde kurdun kuşun içinde bu yaşta bir insan iflah olmaz, ölür. Kuru ekmekten başka bir şey yok mu?»

«Azıcık da tarhana kaldı. Anam dedi ki, siz gidin Çukurovaya, ben de Peri Padişahının sarayına gider, Vurgun Ahmedimin çocuklarına bakarım. Belki Vurgun Ahmet gelmiş, onu almış saraya götürmüştür.»

Koca Halil:

«Eşşşşek,» diye dişlerinin arasından tükürdü. «Ananı Peri Padişahının sarayına alırlar mı? Alırlarsa da onu boğup atmazlar mı? Ben gitmedim mi Peri Padişahının Sarayına? Canımı zor kurtardım perilerin elinden. Vurgun Ahmet mi, Vurgun Ahmet vizzo. Yalan. Kim yitirmiş de Vurgun Ahmet Peri Padişahının iç güveyliğini bulmuş!»

Uzun Ali, Vurgun Ahmedi Koca Halile karşı savunacaktı, ama vazgeçti.

Koca Halil uzunca süren bir sessizlikten sonra:

«Sen,» dedi, «tez günde anana ulaşmalısın. Köy varıncaya kadar oraya, anan ölür, eğer öldürmediysen!»

«Nasıl giderim Halil Emmi?» dedi Ali ağlamsı bir

sesle. «Böyle bol pamuğu olan bir tarlayı bırakır da nasıl giderim? On yıldır böyle pamuğu bol bir tarla düşmemişti elimize. Adile bu yıl tüm borcumuzu ödeyeceğiz. Ödeyip de ondan kurtulacağız. Bunu bırakayım da nasıl gideyim Halil Emmi?»

Koca Halil başını kaldırdı:

«Eğer ananı gelirken öldürüp kara topraklara gömmediysen, sana bir iş düşüyor. Ali, herkesin iki misli çalışacaksın. Canını dişine takıp çalışacaksın. Herkesin iki üç beş misli pamuk toplayacak, çok para kazanacak, on beş gün içinde köye döneceksin. On beş günde de Meryemce ölmez, eğer Meryemceyi öldürüp kara topraklara gömmediysen, ona ulaşırsın. Bak Ali, yemin ettin ha, ananı görünce onun ölümüne ağladığını söylemiyeceksin. Çocukların üstüne yemin edip, Kurana el bastın. Şimdi bu yıl da ben sana yardım ederim. Bu Koca Halil de bana nasıl yardım edecek deme. Dağların koca kartalı Koca Halil sana çok güzel yardım edecek, sen de gidip ananı ölümden kurtaracaksın, güzel Meryemceyi, altın yürekli, yiğit, onurlu Meryemceyi. Eğer gelirken öldürmediysen...»

Ali, Koca Halilin elini aldı, öptü, alnına koydu.

«Sağol, varol Halil Emmi,» dedi. «Tez günde pamuğu toplayıp anama ulaşacağım. Ben çok çabuk pamuk toplarım.»

Koca Halil:

«Ben de sana yardım ederim.»

Yukardan, tarladan bir teneke tıngırtısı geldi, birkaç kişi öksürdü, sonra sesler çoğaldı, gürültü oldu. Uzak-taki çeltik tarlasında da arka arkaya bir on, on beş el silah atıldı.

Koca Halil:

«Haydi çabuk ol,» dedi. «Millet uyandı. Canımızı dişimize takmalıyız. Ben bu yıl pamuğumu oğluma, o sümüklü Hacıya vermeyecek sana vereceğim.»

Ali onun elini tuttu:

«Olmaz Halil Emmi,» dedi. «Senin pamuğun sana, istemem. Ben anama yetişirim. Sen de işte şurada söz

ver ki bana pamuk toplamayacaksın. Yoksa anama gitmem.»

Koca Halil, Alinin sesini hiç beğenmedi. Ses inatçıydı. Karşı koymak olmazdı.

«Peki,» dedi. «Bu yıl sana pamuk toplamayacağım. Ama sen üç misli, beş misli, yüz misli pamuk toplayacaksın.»

Ali:

«Toplarım,» dedi yürüdü.

«Toplayıp anana bir an önce ulaşacaksın.»

Ali:

«Ulaşıyorum,» dedi.

«Ulaşıp, ananı kurtaracaksın. Köylü döndüğünde güzel Meryemcenin ölüsünü bulursa köyde, seni de iflah etmezler. Seni kahrederler. Aman Alim, elini çabuk tut. Ulaş da kurtar ananı.»

«Ulaşıp kurtaracağım anamı.»

Ali arkasını döndü, uzaklaşırken ayakları ayaklarına dolanıyordu. Gözleri dolmuş, boğazına bir yumruk gelmiş tıkanmıştı.

«İnsanoğlu,» diye geçiriyordu içinden, «hiç belli olmaz ki... Herkes de Koca Halil anamları kanlı bıçaklı sanır. Bildim bileli birbirinin gözlerini oyarlar. Dünyada iki en büyük düşman varsa, insan soyu düşmanlık görmüşse bunların düşmanlığıdır o. Nerdeyse Koca Halil kederinden ölecek. Allah Allah, hay Allah! Sana sığındım, olacak iş mi? Anam ölürse Koca Halil bir gün yaşamaz. Bu böyle...»

Sabahın seher vaktinde, alacakaranlığın içinde sessiz, uykulu kalabalığın kıpırtısı ağırdı. Pamuğu toplayan eller gidip geliyor, torbalar doluyordu. Uzak yollarda, tarlalarda bir hayu huy vardı. Gece yağmış çiğden ırgatların giyitleri, yağmur yağmış gibi ıpsıslaktı. Sabahın seher yeli ıslak bedenleri usuldan üşütüyordu. Gavurdağları uçuk bir mavide, bir duman perdesi gibi seçiliyordu. Dağların üstünde üç büyük yıldız, birisi kuyruk yıldızı, yalp yalp ediyordu. Kuyruk yıldızı dönüyor, kıvılcımlanıyor, yalbirdiyordu. Dağların başında, ötelerde incecik, gö-

r l r görülmez bir    k       , belli belirsiz yayılıyor.

Uzun Ali hı  m gibi. Bütün bedeni gerilmiş... Elinde olsa bütün pamuk tarlasını içine çekecek.  ylesine  alı  yor ki, elleri gözükmüyor.  uvalı bir anda kozayla doluyor, alaçıkların önündeki haymanın altına, hasırın içine boşalıyordu. Bir de iki büklüm olmuş Koca Halil böylesine çalışıyordu. Hiç kimse hırsızlar ba  , Meryemce düşmanı, Yemen ka  nı, dört kitapta katli vacip Koca Halili böylesine, canını verircesine pamuk toplar g rme  ti.

Irgatlar bazı bazı duruyorlar,  a  knlıkla Uzunca Alinin u  nan ellerine bakıyorlar. Bu köylüler bunca yıl pamuk topladılar, ne Uzunca Aliyi böyle gördüler, ne de böyle Uzunca Ali gibi çabuk, elleri u  nan pamuk toplayan birisini.

Alinin beli ağrıyor, bedeni dökülüyordu. Şimdi terleyecek, terleyince de bir şeyi kalmayacaktı. Ama teri soğuyunca dayanılmaz ağrılar içinde kıvranacaktı. Alinin korkusu buydu.

Memidik, anasının yanında ağır ağır pamuk topluyor, başını boyuna kaldırıp üstündeki yarı bulutlu g  e bakıyordu.  st ndeki uzak gökte kanat  apırtıları... Büyük, geniş kanatlı kartallar g   n alacakaranlığında Ceyhan ırmağının kıyısına, büklüğün üstüne s z l yorlar. Akın akın, bir değil, beş değil... Kartalların kanatları birbirine de  iyor, bu şapırtı ondan.

Ana,  lg n  lg n, belki kıpırtısız pamuk toplayan oğluna döndü.

 Neyin var yavru?  diye sordu.  Bu yıl her y lkinе benzemiyor hallerin. Ne gecen gece, ne gündüzün gündüz. 

Her gün bu soruyu ana, oğluna en az bir kere sorardı. Memidik ya karşılık verir, ya vermezdi. Karşılık verdi   zaman da, o anda aklına ne geldiyse onu söyler, anası da hiç bir şey anlamazdı.

 Hi  bir şeyim yok ana, hiç. Taşbaş Efendimizi bir göreceğim geldi ki... Dün gece d   mde gördüm onu. Bir   k seli içinde balkıyor, bir soğuk, yarpuz kokulu olu-

ğün yanında duruyor, çam ağaçları tepesinde, çayır çimen çiçek açmış, dağlar kokudan nennileniyor. Taşbaş Efendimiz boynu bükük, yüzü azıcık sarı, ölü yüzü gibi, yumşak. Uyandım ki, oluğun çağıltısı... Apak köpürüyor oluk. Elini içinde göz açıp kapayıncaya kadar tutamazsın. Uyandım ki...»

Anası:

«Ya, öyle mi yavrum?» diye yeniden sordu. «Demek öyle ha... İnşallah tez günde gelir de Taşbaş Efendimiz senin de hasretliğin diner. Tez günde Taşbaş Efendimiz imdadımıza yetişir de... Hiç olmazsa bizi şu sinekten, şu boğan sıcaktan kurtarır.»

Anakız Karı yanlarına yanaşmış, hem topluyor, hem onları dinliyordu. Anakız Karı dendiğine bakmayın onun, daha genç. Kocasını orman suçundan, ormandan ağaç kesmekten yakalandı da, kaçtı gitti. Terki diyor etti. Bir daha da gözükmedi. Anakızın kocası kadar hapisaneden korkan kimse yoktur. Ve kocası kaçtığı gece, sabahleyin kalktı ki Anakızın saçları apak olmuş. Öylesine üzgündü ki Anakız, altı ay ne kapısını kimseye açtı, ne de kimse-nin kapısına vardı. İnce çeneli, koca çekik kara gözlü, pembe yumuşak, ipek tenli, kanlı, şehvetli dudaklı bir genç kadındı Anakız. Uzun boylu, geniş yuvarlak, hareketli kalçalıydı. Kocasının onu bırakıp gitmesinden dolayı dehşet utanıyordu. Sonra sonra unuttu kocasını... El içine çıktı. Evlenme teklifleri, Yalak köyünden, öteki köylerden Anakıza yağmur gibi yağmağa başladı. Anakız hiç birisini istemedi. Anakızın oynaş tuttuğu da, bir erkeğe baktığı da olmadı. Kimse böyle bir şeyi ne gördü, ne de duydu.

«On beş yıldır şu yıkılası Çukurda pamuk toplarım, ne böyle bir sıcak, ne de böyle bir sinek gördüm.»

Memidik, ağzı havada, gözleri süzülüp giden kartallarda:

«Ne de böyle bir pamuk gördük, Anakız Bacı,» diye söylendi. «Böyle pamuk olursa bir yıl, o yıl çok sıcak olur, çok sinek olur. Pamuğu pamuk eden, yağmur bir de sıcaktır, Baksana şu kozalara bacı... Her dalda şıkırdım

gibl! Her birisi yumruğum gibi. Her yıl böyle tarla bulsa bizim köylü, her yıl Çukurovada böyle pamuk olsa, bizim köylü zengin olur. Adile hiç de borcumuz kalmaz. Borçsuz olmak... Oooh, ne iyi! İşte bu yıl da pamukları böyle yapan Taşbaş Efendimizdir. Yaaa, ne sandınız! Bundan sonra bizim pamuk topladığımız tarlalar hep böyle olacak.»

Anakız:

«İnşallah gözü kör olur o Seferin. İnşallah yılancıklar çıkarır da eti meti ular da dökülür... Kimsecikler konuşmuyor onunla. Üç avradının üçü de konuşmuyor, çocukları da... Hele bir konuşsunlar bakalım. Taşbaş Efendimiz onları çont eder. Tekmil kış Sefer karılarını, çocuklarını, ille de benimle konuşacaksınız diye, sopanın altına yatırdı döğdü de, kemiklerini kırdı da, onlar gene de ağızlarını açıp Sefere bir çift söz etmediler. Bizim komşumuz ya, sabahtan akşama kadar Taşbaş Efendimize söğüp durdu bütün kış. Aman, nasıl söğüyordu! Amanallah, kulaklar duymamış, ağza alınmadık küfürlerle. Taşbaş Efendimizin söğmedik yerini koymuyordu. Şimdi de ne diyor, biliyor musunuz? Ne diyordu geçen gün şehirden gelen Efendilere, onlara turaç kızartıyor, rakı içiyorlar, kızarmış turaçların yağlı kokusu üstümüzde... Diyordu ki, nah işte şu iki kulağımla duydum... Şu iki... Taşbaşoğlu öldü, dondu da öldü. Biz şu turaçları nasıl yiyorsak, kurtlar da Taşbaş öyle yediler, sonra bir güzelce dağların doruğuna, karların üstüne bıraktılar, diyordu. Diyordu ki bu ahmak köylüler, diyordu, kurdun pisliği Taşbaş daha tapıyorlar. Taşbaşın kerameti olsa, kurtların boku olmazdı... Kasabalılar baş sallıyor, gülüyorlardı. Diyordu ki kasabalılara, kurtlar yedi, kurtlar sıçtı onu ama, daha yakamı alçak ellerinden kurtaramadım. Tırnaklarını boğazıma bir geçirmiş ki, soluk aldırıyor. Kasabaya, kasabaya bile gidemez oldum. Orada da herkes bana gülüyor. Çukurovada herkes köylünün benimle konuşmadığını duymuş. Taşbaşın emri üzre. Taşbaş öldü, Taşbaş geberdi ama bu namussuz köylü, bu namussuz köylü beni gebertecek! Zaten bu köylü adam de-

ğil ki... Aaaah, adam olsaydı köylü, onunla konuşmamak değil, onu parça parça...»

Memidiğin anası susmuş duymuyor gibi, iki ayakları üstüne çömelmiş oturmuş, habire pampal pampal açılmış çiğli ıslak pamuğu topluyor, arada sırada da geriniyordu. Anakıza doğru döndü, ama alacakaranlıkta onun yüzünü seçemedi. Elleri, kolları, yüzleri, dizleri, bacakları, kalçaları çiğden ıpslak olmuştu.

«Anakız Bacı,» dedi sakın, güvenli, «köylü onu parça parça edip de her parçasını bir köpeğin önüne atmaz mıydı sanıyorsun? Atardı ama Taşbaş Efendimiz ne dedi... O itin, dedi, kılına dokunmayacaksınız. Öylesi itlerin kanına elinizi bulamayacaksınız. Onunla konuşmayın, o çatlasın, kendi kendine çatlasın ölsün, dedi. Yoksa parça parça...»

Memidik dişlerinin arasından:

«Yoksa parça parça...»

Elleri sızladı, kendi kendine, bu kartallar nereye gidiyorlar, dedi. Nereye ola? İçinde, yüreğinin bir yerinde bir boşluk vardı.

Hasanla Ummahan pamuk toplayan ırgat çizgisinin en ucundaydılar, sol ucunda. Irgatlar uzun, belki beş yüz metrelik bir çizgi olmuşlardı. Dirsek dirseğe topluyorlardı.

Gömleksizoğlu, Uzunca Aliye çok öfkeleniyordu. Çünkü Alinin sağ yanında topluyordu pamuğu, Ali öylesine çabuk topluyordu ki, onu üç dört metre geride bırakıyor, sonra dönüyor Gömleksizoğlunun önündeki pamukları da alıyordu.

Gömleksizoğlu buna deli oluyor, söyleniyor, homurdanıyor, kızıyor bağılıyor, Ali hiç duymuyordu.

«Herif insan değil, bir alamet. Yutuyor pamukları. Bıraksan tek başına tüm tarlayı toplayacak. Bu adam bu gidişle günde yüz yirmi kilo toplar. Alimallah toplar...»

Kafasından durmadan Alinin günlük kazancını hesap ediyor, deli oluyordu. Bir kilosu yirmi kuruş... Yüz kilo eder yirmi lira... Otuz kilosu da altı lira... Etti mi yirmi altı lira! Günde yirmi altı lira! Bir aile kadar, bir ev kadar pamuk topluyor bir adam... Bu gidişle günde yüz

elli kilo da toplar. O zaman ne kazanır? Tam otuz Türk lirası...

Başını sallıyor:

«Breh, breh, breh!» diyordu bağırarak. «Vay ananı avradını senin herif!»

Sivrisinekler kulaklarının dibinde vızıldıyor, iğnelerini sırtından geçirip canını yakıyorlar. Gömleksizoğlunun mintanı sivrisineklerden dolayı kan içinde kalıyordu. Çok nazik bir teni vardı. Sırtı yara içindeydi.

Anasını öldüren bir heriften hiç hayır gelir mi? Durup dururken adam tutar da anasını öldürürse hiç o heriften insanlık umulur mu?

Her şeye kızan Gömleksizoğlu edemedi:

«Allah bin belasını versin. Ana kanlısı,» dedi, torbasını aldı, çizginin sağ ucuna gitti, Deli Bekirin yanına durdu, orada toplamağa başladı.

«Herif adamın kafasını bozuyor, kardaş. Eli el değil, tren... Toplamak değil onunkisi, yutmak! Allah belasını versin.»

Delice Bekir gülerek, yüksek sesle :

«Eskiden böyle değildi. Senin benim gibiydi o da. Otuz, kırk, çok çok elli kilo toplardı. Bir iki günde onun öbeği beş kişilik bir öbek kadar yığıldı. Anasını öldürünce Uzunca Ali değişti.»

Sol uçtaki çocukların, Ummahanla Hasanın elleri durdu. Öyle birbirine dönüp bakiştılar kaldılar. Biribirlerinin yüzlerini zor seçiyorlardı.

Hasan:

«Ben biliyordum,» diye inledi. «Babamın böyle yapacağını... Geçen yıl nenemi sırtında taşıdıydı da sırtı yağır oluydu. Nenemin sözünü duydukça tüyleri diken diken oluyordu. Yüzü de sapsarı. Vay nenem vay!»

Ummahan:

«Babam, nenemi öldürdü,» dedi. «Ben gözümlen gördüm. Yatakta boğdu da öldürdü. İki kocaman eliyle bir sarıldı boynuna... Nenecik hemen ölüverdi, fıkara.»

Hasan:

«Neden söylemedin bana o zaman? Belki kurtarırdım nenemi...»

«Öldürürken gördüm. Bir baktım, babam kanlı ellerini nenemin kopmuş boğazından çekiyor.»

Hasan içini derin derin çekti. Belli belirsiz, usuldan, kimseye farketirmeden için için ağlıyor. yaşlar yanaklarından süzülüp boynuna, oradan göğsüne iniyordu.

Hasan:

«Zalaca Karı da düşünde babamın nenemi öldürüşünü tam böyle görmüş. Teker teker, herkese bunu böyle anlattı. Keşki babam nenemi öldürmeseydi de, biz de bu yıl Çukurovaya inmeseydik.»

Ummahan bilgiç bilgiç:

«Babam nenemi insek de inmesek de zaten öldürecekti,» dedi. «Anamları bu kış konuşurlarken duydum. İşte şu kulaklarımla. Babam diyordu ki, bıktım bu kadından. Başıma bela kesildi. Canımdan bezdim. Ölmüyor ki, kurtulam elinden...»

O da ağlamağa başladı.

Hasan:

«Sus Ummahan,» dedi, «nenemin ölümüne ağladığımızı kimse duymasın. Sonra babamızı alırlar, hapse götürürler, biz de böyle Çukurun ovasında dımdızlak babsız, kimsiz kimsesiz kalırız.»

Ummahan hemen ağdını kesti, gözlerini kuruladı:

«Kimse duymadı ağladığımı, korkma Hasan,» dedi.

Hasan durmadan ağlıyor, ama belli etmiyordu.

«Hiç,» dedi. «Bu kadar kibritlerim de hiç işe yaramayacak. Nenem kibritlerimi hiç görmeyecek. Gözünlen gördün, o kadar çubuğu ta dağlardan sırtımda nasıl taşıdım. İki omuzumun ikisi de daha yara. Belim bıkınım kırıldı. Ayaklarımın altı şişti, öldüm. Neye yarar ki, nenem olmadıktan sonra, nenem görmedikten sonra... Hepsini atacağım.»

Ummahan heyecanla:

«Atma,» dedi. «Deli misin. Bana ver.»

Hasan :

«Durma!» diye bağırdı. «Ağzın işlesin ama elin dur-

masın. Bak, nenemi babam bir avuç pamuk için öldürdü. Baksana şunun ellerine, eli ne kadar çabuk işliyor. Anasını öldürdükten sonra... Pamuk için öldürdü ya... Hıncı pamuğa. Bir topluyor, bir topluyor, köylü deli divane oluyor. Kıskançlıktan çatlıyorlar. Babam bir günde beş yüz kilo topluyor. Beş adam kadar.»

Ummahan usul usul, korkuyla Hasana yaklaştı, koluna dokundu:

«O adamları gördün mü?» diye sordu. «Gece gündüz demeden dolaşıyorlar. Koca hasırdan şapkalı, ak giyitleri... Bellerinde de tabancaları var. Sefer onlara yağlı turaç kızartması yedirdi. Onlar hükümet gibi adamlar. Atlarının üstünde gördüm üç kere. Üç kere tarlanın içinde... Üç kere suda... Hep arıyorlar. Anasını öldürmüş babamı arıyorlar. Alıp götürcekler babamı. Muhtar da babama düşman...»

Hasan kızdı:

«Eşşek,» dedi, «onlar babamı aramıyorlar. Arasalar gece gündüz tarlalarda, sularda, dağlarda ne işleri var! Onlar Şevket Beyi arıyorlar. Yaaa, Şevket Beyi...»

«Şevket Bey kim?»

Hasan celallendi:

«Şevket Bey dedik ya sana,» diye bağırdı. «Şevket Bey işte. Haydi, topla pamuğu. Neredeyse gün doğacak, bizim çuvalımız daha boş. Anam ne der sonra!»

Sonra Ummahana sert davrandığını üzüldü. Nene si ölmüştü zaten fıkaranın. Ağlayıp duruyor zaten işte. Babası da ağlıyor. O, anasını öldürdü ya, anasını canı gibi severdi, kimbilir niye öldürdü acaba? Şu insanların işlerine akıl ermez ki... Anasını fıkıralıktan öldürdü. Fıkıralık batsın...

«Bana bak Ummahan, yeter, ağlama gayri. Ölenle ölünmez ki bacım. Nenem zaten çok çok yaşlıydı. Bir ayağı çukurda... Biz seninlen yarın sabah büke gidelim. Orada geçen yılki kuşumuzun yuvasına bakalım. Bir de kibritlerimizi yakalım. İstersen sana beş tane kutu kibrit de veririm. Nenem olmadıktan sonra...»

Ummahan:

«Nenem,» dedi, tıkanı. Durmadan sarsılarak ağılıyordu. Bir taraftan pamuk topluyor, bir yandan ağılıyordu. Hasan da sarsılarak ağılıyordu. Nenesi gözünün önüne geliyor ağılıyor, onun bir tatlı sözü aklına düşüyor ağılıyordu.

Ummahan, Hasanı dürttü:

«Bak Hasan,» dedi. «Üç atlı! Atları yularsız eyersiz Şevket Beyi arıyorlar.»

Üç atlı Ceyhan suyu boyunca uzanan tozlu yoldan doludizgin, çıplak atlarının sırtında kuzeye doğru gidiyorlardı.

Hasan:

«Bulamazlar,» diye kendine güvenir bir tavırla konuştu. «Hiç bulamazlar. Şevket Bey saklandı.»

Ummahan:

«Saklanmadı Şevket Bey. Şevket Beyi birisi öldürmüş de gömmüş. Zalaca Karı düşünde gördü, düşünde... Şevket Beyi öldürmüş... İki bin tane köpek sarmış dört bir yanını... Her bir köpeğin ağzında iğne ucu gibi biraz Şevket Bey... Düşünde görmüş Zalaca! Üç atlı da...»

Hasan:

«Sus,» dedi, «geliyorlar. Şevket Bey saklandı. Saklambaç oynuyorlar.»

Üç atlı doludizgin yanlarından geçti. Memidik ayağa fırladı, onlar gözden ırayıp da karanlığa karışıncaya kadar ayak parmaklarının üstüne dikilip arkalarından baktı.

Atlıların ardından Muhtar Sefer gözüktü. Omzunda tüfeği, belinde fişekliği, av çantası, adımlarını büyük büyük açarak köylülerin önünden geçti, gitti.

Memidiğin içinden korkunç, elini ayağını zangır zangır titreten bir öfke geçti.

«Seni... Seni kıyık kıyık etmeli... Seni parça parça... Yazık oldu o adama. Aaah, yazık oldu. Leşini köpeklerle... Oh, hiç kimse, kimsecikler konuşmuyor ya seninle...»

Uzakta, ak bulutların altında, bucağın batısında, bük-lüğün sol ucunda alacakaranlıkta kartallar, kuzgunlar, akbabalar dönüyor. Memidiğin keskin gözleri kıpır kıpır havada dönen kuşları uzaktan bile seçebiliyordu.

Memidiğin içi içine sığmıyor, içinden geçiriyordu: «Bulacaklar, işte bu sefer bulacaklar. Ne dedim de kuyuya soktum fıkaraı... Hiç insanın aklına gelir mi ki kuyudaki ölünün üstünde alıcı kuşlar dönsün? Aaah, bulacaklar, bulacaklar. Sonra da kim öldürdü, onu da bulacaklar. İpe çekecekler. Muhtar Sefer de yaşayacak.»

Dişlerini sıktı. Dişleri gıcırdadı, çatırdadı.

Şimdi kalksa şu alacakaranlıkta ölüyü kuyudan çıkarsa... Bir kere kuyuya yetişinceye kadar ortalık ışırdı. Işımadan yetişse, tez bir sürede nasıl çıkarır, nereye saklardı? Sakladığı yerin üstünde kartallar dönmez miydi?

Epeydir kafasında bir düşünceyi eviriyor çeviriyor, bir türlü yerine getirmek yürekliğini gösteremiyordu.

«Şu ölüyü şurdan alsam, diyordu, bir telis çuvala koysam... Telis çuval çabuk çürür, kıl çuvala koysam, diyordu. Kıl çuvalın ağzını bir iyice diksem... Sonra kocaman, kaldırabileceğim kadar bir taşı çuvala bağlasam, Ceyhan suyunun en derin yerine, Ali Batmadı büvetinin dibine atsam... Orada onu kimsecikler bulamaz. Oradan onu kimsecikler çıkaramaz. Ben de kurtulurum şu adamın elinden.»

Bir karar veriyor, Köstüoğlunun kalın, keçi kılı çuvalına gözünü dikmiş nasıl çalacağını düşünüyor, bir gece de çuvalı çalıyor. Sonra da bu düşüncesinden cayıyordu. Bazı bazı bu caymalarına bir sebep buluyor, bazı da hiç bir sebep bulma gerekliliğini duymuyordu. Olmaz, ölüyü suyun dibine, çamurların içine göndermek olmaz, diyor, işin içinden çıkıyordu.

Bir de ölüyü görmek, onu bulmak icabetse... Neden icabetsin? Bir ölünün bir insana ne gerekliliği var? Yani icabetse, Memidik nasıl çıkarır suyun dibinden ölüyü?

Ama ölüyü şu koskoca Çukurova düzündeyne nereye saklarsın? Çınarın altına, suyun dibine gömüyorsun, olmuyor. Derin mezarlar kazıyorsun, bükülüğe, bataklığa götürüyorsun, kuyuya atıyorsun olmuyor. Olmuyor işte. Şu ölü koskocaman Çukurovaya sığmıyor. Sığmıyor işte.

Şimdi de kartallar! Kuyunun dibindeki ölüyü nereden görürsünüz, hay namussuzlar!

Sinekler uğuldayarak saldırıyorlar, ellerini ayaklarını, yüzünü, sırtını yakıyorlar, bitiriyorlar. Delicesine kaşınıyordu Memidik. Kaşındıkça kafası daha çok ölüye gidiyordu.

Köylüler iple gün ışığını çekiyorlardı. Gün doğunca bir sıcak çökecek, çatır çatır, ortalığı kavuracaktı. Çukurova sıcaklığı insanı öldürür. Öldürür ama, gecesinde de, serin seher vaktinde de dayanılmaz sinekler var.

Memidik yanındaki Taşbaşoğlunun karısına döndü:

«Bacı,» dedi, «bu sinekler kemikli. Her bir iğneleri kılıç gibi... On tanesi bir adama yapışsa da on beş dakika emse vallaha billaha adamın damarlarında bir damlacık kan bile komazlar. Kuruturlar.»

Bedeni yara olmamış kimse kalmamış köylüler arasında. Bütün Çukurovadaki ırgatların hepsi de öyle.

Taşbaşoğlunun karısı içini acılı, derin derin çekti:

«Sırtüstü uzanamıyorum,» dedi. «Sırtım hep yara oldu. Bunca yıl Çukura inirim böyle sineği ne gördüm, ne de duydum.»

Ortalık ağır ağır ısıdı, birden gün doğdu, her yan birden ışığa boğuldu. Islak pamuklar, pamuk yaprakları kurudu. Nemli toprak kurudu. Toprak ısındı. Pamuk yapraklarını toz örtmüştü. İlk ışıktan az sonra, çiğli yapraklar kuruyunca toz ortaya çıktı. Yaprakların üstünü ince bir toz tabakası örttü.

Sıcak birden çöktü. Her yanı kavurdu. Toprak köz gibi oldu. Yalınayaklar toprağa basamaz oldular. Şafaktan bu yana ayakkabı giymek gerekliliğini duymayanlar, eski, partial ayakkabılarını giymek zorunluluğunu duydu-lar.

Ceyhanın kıyısında üç at bağlıydı. İki-si kır, birisi yağız. Irgatların başı o yana döndü. Lapacı Ali atların yanından geliyordu.

«Atlar kızıl kana batmış,» dedi. «Buranın sineği beter. Elime bakın, atların sırtını sıvazlayayım dedim, elim böyle oldu.»

Elini gösterdi. Eli kan içinde kalmıştı.

Kuyunun üstündeki kartallar boyuna çoğalıyorlardı. Memidik:

«Bu sefer bulacaklar,» dedi içinden. «Aaah, bulacaklar.»

Güneş kavuruyordu. Güneş, güneş değil gökyüzünde bir köz yığınıydı. Çukurovaya bir boz duman çökmüştü. Tüten, ağır, ipiltili bir ışık dumanına batmıştı Çukurova. Anavarza kayalıkları dumanlı, ışıklı bir ipiltiydi. Tütüyordu. Yüz adım ötesi gözüküyor, tüten bir ipiltiye kesiyor, her yanı kamaş kamaş eyliyordu. Ceyhan ırmağı sıcak, yalp yalp eden erimiş, ışığa kesmiş, tüten, alttan akan, durmuş bir gümüş suyuna benziyordu.

Sıcaklığın altında terlemiş, terledikçe gece sineklerin yediği yerlerin yarası yanan ırgatlar, ağır, kıpırtısız.

Koca Halil iki büklüm ama, elleri sonsuz bir uğunmada. Uzun Alinin de elleri gözüküyor. Bir de Memidin elleri. Elleri pamukta, gözü kartallarda... Tüten, ipileşen, kavuran, göğündüren sıcaklığın içinde bomboz olmuş dumanlı gökte kara lekeler gibi olmuş kartallar gidiyorlar, geliyorlar, yaklaşıp uzaklaşıyorlar, ama durmadan çoğalıyorlar. Ağır ağır, güneşte kapkara lekeler, dönüyorlar. Ve Memidik onlara baktıkça yüreği ağzına geliyor. Tüten bir ışığa batmış kapkara lekeler... Dönen, gökyüzüne serpilmiş kara ışıltılar. Gölgeleleri nokta nokta yanan toprağa düşüyor yüzlerce... Düşüyor, akıyor, lekeliyor. Işıltılı anızların üstü benek benek...

«Bu sıcakta kim başını çıkarıp da gidip kuyuyu bulacak? Kuyuyu bulup da içinde ölü olduğunu kim akıl edecek?»

Bu düşünce azıcık yüreğine su sepeliyor, onu rahatlatıyor, bir ara ölüyü kuyuda unutup pamuğuna dalıyor, dalıyor ama başka olumsuz bir düşünce yeniden irkiltiyor, yerinden sıçratıyor onu. Sıçratıyor ama, elinden de ötelerde, uzakta, büklüğün üstünde dönüp duran kartallara gözünü dikip uzun uzun bakmaktan başka bir şey gelmiyor.

Yüreği daralıyor, Durmuşun yanına varıyor, bir süre ter içinde konuşmadan yanyana pamuk topluyorlar. Durmuş uzun yüzlü, güneşten yanmış derisi ışıltılı, düşünce- li gözleri olan, iki kaşının arasında derin bir yara izi olan,

yumuşak yüzlü uyaroğlu cinsinden bir delikanlı. Hep dönüp dönüp ter içinde kalmış yüzü, soru dolu kara gözleriyle Memidiğe bakıyor.

Memidik:

«Dinle beni,» diyor. «Dinle beni Durmuş. Hani o kuyudaki ölü var ya... Var. O ölüyü kuyuda unuttuk. Unuttuk işte. Kimse bulamaz ölüyü. Ölü orada duruyor. Yüz tane, bin tane kartal, kuzgun, bir de kel kerkez gelir de kuyunun üstünde dönerse, o üç atlı da atlarının sırtında durmadan, habire ölüyü ararlarsa akıl etmezler mi ki ölü kuyunun dibinde?»

Uzakta gökyüzünde dönen kartallardan yana hiç bakmıyor. Durmuş görmesin diye.

Durmuş şaşkın:

«Bilmem,» dedi. «Belki akıl ederler, belki akıl etmezler. Kartallar hayvan leşi üstüne de dönerler...» Başını kaldırdı: «Bak,» dedi, «orada, ötelerde... Bak, bak, orada işte kartallar dönüyor. Görmedin mi? Bak, bak, orada canım. Yüz tane, bin tane kartal.»

Memidik ellerini gözlerine siper etti, kuyudan yana baktı. Kartallar iki üç misli daha çoğalmıştı. İçinden, bulacaklar, bulacaklar ölüyü kuyuda, diye geçti.

«Göremiyorum,» dedi. «Nerede kartallar, hiç göremiyorum.»

Durmuş:

«Güneş tütüyor,» dedi, «ondan göremiyorsun. Bugün çok sıcak olacak. Ortalık çatır çatır yanacak. Bugün soluk alamayacağız.»

Güneş çatır çatırdı ama, sinek yoktu. Güneşte, ortalıkta bir tek sivrisinek kalmazdı. Kuytuluklara sinerlerdi.

«Bu sıcakta kim arar ölüyü, kim iner kuyuya...»

İkircikli Memidiğin yüzüne baktı. Bu oğlanın başında bir hal olmasın? Hep ölülerden, kuyudan söz ediyor.

Üç atlı doludizgin geldiler Ceyhan kıyısından, arkalarında bir toz bulutu. Tilki bucağından yöne gittiler. Memidiğin yüreği hop etti. Baktı ki atlıların terkilerinde ölüye benzer, insana benzer bir karartı yok, içi açıldı.

«Bu kartallar orada üç gün, bir hafta, on gün döner

dururlar. Sonra da birisi gelir oraları arar arar, bir leş bulamaz... Bulamayınca da kuyuya bakar, kuyuda kuyunun aynasında ölünün gözlerini görür cam gibi... Görünce de ölüyü oradan çıkarır. Çıkarınca da kimin öldüğünü anlar. Araştırır. Araştırdınca da bulur. Kim gezer buralarda geceleri? Bir Sefer, bir de Memidik. Kim öldürdü ölüyü? Memidik öldürdü.»

Güneşe baktı. Daha gün kuşluk bile değildi. Gece ola ki ölüyü kuyudan çıkarsın. Geceye de çok, çok var daha. O zamana kadar biri gelip de ölüyü bulmaz mı?

Gün kuşluk oldu. Dünya kupkuru kesildi, toprak yarıldı, güneş çatır çatır. Incecik bir toz direği kalktı Yumurtalık üstünden. Birkaç kilometre yürüdü, sonra söndü. Kamyonlar, otomobiller, at arabaları, arkası naylon arabalı traktörler, tozu dumana katarak, karşiki Anavarzanın dibindeki yoldan geçiyorlar, bulut bulut toz kaldırıyorlar, durgun, en küçük bir fisilti bile esmeyen havada, sıcağa asılmış, uzun süre havaya asılı öyle duruyorlardı.

Uçsuz bucaksız pamuk tarlalarından güneş değince şimşeklenen, göz kamaştıran tenekelerin pırıltısı..

Sıcakta çuvallardaki kozayı çekip bitiren ırgatlar, ikinci üstü, garbi yeli çıkınca yeniden pamuk toplamağa çıkarlar. Bu sefer pamuğu kozasıyla koparıp çekmek için çuvallara doldurmazlar. Bu sefer pamuğu fidanın üstündeyken çekerler. Pamuk toplanır, şif fidanın üstünde boş kalır. Fidanın üstünden pamuk çekme çalışması ikindiden gün batımına kadar sürer.

Memidik:

«Kuşlar dilleri bir karış dışarıda, havadan tarp diye düşecekler bu öğle üstü! Seninle suya girelim bu öğle üstü.»

Durmuş:

«Girelim,» dedi.

Gömleksizoğlunun gür sesi duyuldu:

«Haydiyin ırgatlar, pamuk kurudu. Bundan sonra toplanması haramdır. Pislikten pamuk gözükmez, günahtır. Haydi, tamam.»

Çuvalını, sepetini, tenekesini alan alaçıklara doğru

yöneldi. Zalaca en önde, bir koşu gidiyordu. Onun arkasında da saçları pamuk gibi ak, Ökkeş Dağkurdu.

Irgatlar azıcık dinlendikten sonra çuvalları açtılar, nemli pamuğu çekmeğe başladılar. Bu tarladan herkes memnundu. Fidanlar göbeğe kadar. Kozalar yumruk büyüklüğünde. Her fidanda da şıkırdım gibi koza. Herkes sevinçli. Yorgun ve sevinçli. Bu tarlada en kötü elli, en ağır elli bir insan bile otuz kırk kilo toplayabilirdi.

Kel Aşık sazını çekti bir türküye başladı. Sıcak türkü dalga dalga azıcık ilerledi, sonra ağır ağır, bir suyun dibine çöken tortu gibi pamuk tarlalarının toprağına çöktü. İpil ipil sıcakta, türkü bir hoş, bir duyulmuyor gibi. Kel Aşık sustu, sazını yanına koydu.

«Dedem Karacaoğlana merhaba,» dedi. «Çukurun cehenneminden, boğan sığağından, parçalayan sineğinden merhaba! Soğuk sulu pınarlara, ala, çamlı yaylalara, merhaba!»

Pamuk çekmeğe başladı. Karısı, baldızı, altı oğluyla birlikte topluyorlardı. Altı oğlunun altısı da saz çalar, türkü söylerdi.

Pamuk acı, göğünmüş bir kokuyla kokuyor, yanmış, çatlamış toprağın kül kokusuna benzer bir koku salıveren kokusuna karışıyordu. Az sonra ocaklar yandı. Bulgur çorbaları ocağına kondu, tencereler güneşin altında fıkırdamağına başladı.

Uzunca Ali hiç bir yana bakmıyor, başı önünde, dalgın, düşünceli, ellerinin hızına vermiş kendisini, habire işliyor elleri. Önünde ağzına kadar tıkalı, şişmiş iki kocaman, harar kadar çuval var. İkindiye kadar Ali bu kadar kozayı nasıl çekip bitirecek? Herkes buna şaşıyor.

Her gün Ali bu kadar topluyor, herkes Ali bu kadar kozayı nasıl çekecek, mümkünü yok, diye düşünüyor. Her gün Ali herkesten önce önündeki pamukları çekip bitiriyor, sonra da gidip Koca Halile yardım ediyor.

Memidiğin içi içine sığmıyordu. Çuvalındaki kozayı bir anda çekti bitirdi, çorbasını içmeden Durmuşa gitti:

«Haydi Durmuş,» dedi. «Haydi kardaş, gidelim. Gidelim de kendimizi bir soğuk suya atalım.»

İki genç daha katıldı onlara. Memidik, siz gelmeyin diyemedi...

Memidik gözlerini kartallardan alamıyordu. Atlıları yoldan doludizgin gider görünce bir daha eli ayağı çözüldü:

«Eyvah,» dedi, «eyvah ki eyvah! Bulacaklar, bulacaklar kuyuyu. Geberesi kartallar, bir ölü kokusu almasınlar!»

Önden koşarak gidiyor, ötekiler arkasından yetişemiyorlardı. Suyun kıyısına geldi, hemencecik soyundu, kaldırdı kendini suya attı, karşı kıyıya kadar hızla yüzdü. Soluk soluğaydı. Azıcık toparlanınca geri yüzmeğe başladı. Suyun kıyısında güneşlenen çamurlu kaplumbağalar onun gürültüsünden suya döküldüler. Karşı kıyıda kuma yattı, gözleri gökyüzünde. Gökyüzü boz, yanan, tüten bir sıcaklıkta. Tek kalmış bir kartal koca kanatlarını çarpa çarpa kuyuya doğru uçuyordu.

Memidik:

«Git,» dedi. «Geç kaldın. Git de bul ölümü kuyuda... Bulsunlar da beni öldürsünler.»

Boğuk boğuk, suyun, toprağın dibinden gelir gibi bir ses duydu:

«Yanıyorum kardaşlar,» diye inledi Tebdilhava. Hem tirtir titriyor, hem de: «Yanıyorum,» diye bağıırıyordu. «Kendimi suya atayım mı?» diye sordu Memidiğe. Memidik, «at,» dedi.

Tebdilhava daha soyunmadan kendini suya bıraktı-verdi. Uzun bir süre kıpırdamadan suda kaldı, sonra çıktı, kıyıdaki yeşil çayırın üstüne yattı. Az sonra da Inlemeğe başladı: «Üşüyorum, üşümekten ölüyorum, ölüyorum kardaşlar. Beni kurtarın kardaşlar. Ananızı avradınızı kardaşlar...»

Yüzü gerilmiş, dudakları çatlamış, alnında boncuk boncuk terler, titre ha titre ediyordu. Tebdilhava yumuluyor, açılıyor, geriniyor, titriyordu.

«Kardaşlar beni kurtarın. Kardaşlar, ananızı, avradınızı, soyunuzu, sopunuzu,» diyordu. «Kardaşlar...»

Memidik sudan çıktı. İçinde bir korku, bir sıkıntı. Kar-

tallar gittikçe çoğalıyor. Nerdeyse gökyüzünü örtecekler. Bu kadar kartalı bir arada görür de ölünün adamları hiç kuyuya bakmazlar mı?

Zeliha Kız o anda karşısından geldi. Memidik telaşlandı, hemen başını önüne eğdi. Başını önüne eğerken, Zelihanın kendisine candan gülümsemesini gördü.

«Bu kız beni seviyor,» dedi. «Seviyor ama...»

Sefer gözlerinin önüne geldi. Tüm bedeni, bedenindeki yara izleri acıdı, derinden sızladı.

Zelihanın yanından hızla geçti. Yüreği deli gibi çarpıyordu. O anda Delice Bekirin karısı geldi gözlerinin önüne, kadın ateşe yalıma kesmiş yanıyordu. Kadın değil, bir yalım. Kütür kütür kadın da onu sevmiştii. Bekirin karısının iki kere üstüste yattığı erkek azdır. Hele üç kere hiç yoktur. Bütün onunla yatan erkekler deli divane olurlar ama, kadın ikinci olarak pek azıyla yatar. Hele üçüncü...

Memidik kabarak:

«Beni sevdi,» dedi. «Üç kere de yatar, elli kere de.»

Delice Bekirin alağına doğru çekti götürdü onu ayakları... Kadın alağının içinde pamuk çekiyordu. Kocasını da dizine yatmıştı. Memidik eğildi, çadıra girdi, kadının yanına oturdu. Dizi dizine dayandı.

Kadın:

«Uyy,» diye inledi. «Çek dizini dizimden, çek! Kuldurtma beni.»

Kadının tüm bedeni bir anda kızgın köz gibi oldu. Elini süremezsın.

«Haydi git Memidik. Hemen git. Bu gece şu ağacın altında.»

Memidik, kartalları, ölüyü, Seferi, pamuğu, Tebdilhavyı, her bir şeyi unuttu. Oradan ayrıldığında şimdiye kadar hiç söylemediği bir türküyü söylüyordu.

On beş candarma, bir candarma üsteğmeni, altı polis, üç de çıplak ata binmiş büyük şapkalı adam pamuk tarlasına geldiler, köylüleri sorguya çektiler. Köylü ürktü.

İkinci üstüydü. Garbi yeli çıkmış, bir örümcek ağı gibi Çukurovayı sarmış, tozlu yolların tozunu kaldırıyor-du. Arada bir yollardan uzun toz direkleri, hamaz yekiniyor, doğuya, Torosa doğru sürüyor, sonra sönüyordu.

Irgatlar, pamukları serince garbi yelinde çekiyorlar, uykudan uyanırcasına kanları kızışıyor, kendilerine geliyorlardı. Kuyunun üstünü kartal kanatları örtüyor, Anavarza kayalıklarından bir kartal akını kuyunun göğüne akıyordu.

Arada tarlaların üstünden, güneyden, Akdenizden bulutların gölgesi geliyor, serin gölgeler tarlaları bir an örtüp Torosa doğru gidiyorlardı.

Uzakta uzun bacaklı, kırmızı gagalı leylekler tarlaların içinde salınarak, oradan oraya dolaşıp duruyorlardı.

Pamuk toplayanlar yönleri kuzeye dönük, aralıklı uzun bir dizi olmuşlar, hiç konuşmuyorlar, içlerine gömülmüşler, sadece elleri işliyor. Bir tek Memidik başka yerde. Elleri pamukta, aklı kuyuda, kuyunun göğüne ağmış dönüp duran kartallarda. Kartallar azalacağına habire artıyorlar.

Birden, ötedeki Ceyhan kasabası yolundan bir ordu geliyormuşçasına bir toz bulutu yükseldi, bir süre sonra da

tozun içinden birisi kırmızı, ötekisi mavî, üstü açık iki kamyon çıktı. Kamyonlarda giyitlerinin maden kısımları parlayan candarmalar, polisler vardı.

Kamyonlar pamuk tarlasının kıyısında durdu. Candarmalar, polisler, her şey toza batmıştı. Tozdan insanların yalnız dişleri ışıliyordu. Kirpikleri tozdan gözüküyordu. Candarmalar ve öteki insanlar kamyonlardan indikten sonra uzun bir süre üstlerini çırpıldılar. Un çuvalı gibi tozuyorlardı.

Candarmalar, üsteğmen, başçavuş, siviller, polisler pamuk tarlasına daldılar.

Üsteğmen köylülere :

«Bırakın işi de şöyle toplanın,» dedi.

Köylüler korktular, yumuldular, birbirlerine sokuldular. Birbirlerinin kulaklarına fısıldaştılar.

«Anasını öldürür mü! Suçsuz, ağzı var, dili yok Meryemceyi öldürür mü?!»

«Uzunca Aliyi almağa geldiler!»

«Koskocaman Meryemcenin kopar başını, ölüsünü at dağa, kurda kuşa yem et, sonra da gel Çukurovaya pamuk topla. Yağma mı var! Hükümet bilmez mi?»

«Ana kanlısını gelip de Çukurovada bulmazlar mı?»

Başlar hep Aliden yana dönmüştü, onun her kıpırdışına bir anlam veriyorlar, onun şu gelen candarmalara karşı nasıl davranacağını merak ediyorlardı. Herkes bir araya toplanmış, Ali, Üsteğmenin çağrısını duymamıştı bile. O durmadan, elleri uğunarak pamuk topluyordu. Dalmış gitmiş, olan bitenden habersiz.

Üsteğmen kalın, gür, emir vermeğe alışmış sesiyle bağırdı:

«Hey, sana diyorum, pamuk toplayan! Hey uzun adam! Gelsene buraya...»

Ali gene duymadı.

«Duyar mı hiç!»

«O değilcikten geliyor.»

«Ali kurnaz.»

«Meryemcenin kanı yerde kalır mı? Bir Allahın güzel kuluydu Meryemce.»

«İnsan olan insan hiç anasının kafasını koparır mı?»

«Bakın hele, bakın şuna, hiç oralı değil! Sanki Mer-yemceyi kendi öldürmemiş.»

Üsteğmen, Aliye kadar vardı, çizmesinin ucuyla Ali-nin böğrüne şöyle bir vurdu. Ali birden irkildi. Karşısın-da Üsteğmeni görünce hemen ayağa fırladı, fırlamasıyla esas duruşa geçmesi bir oldu.

«Buyur komutanım,» diye bağırdı.

Yüzü şaşkın, allak bullak olmuş, sapsarı, dudakları titiyor.

Üsteğmenin hoşuna gitti Alinin bu şaşkınlığı, karşı-sında hazırola geçişi.

«Kalabalığa katıl.»

Ali esas yürüyüşünü bozmadan, elleri bacaklarına yapışmış, kalabalığa gitti öylece dikildi kaldı.

Üsteğmen bir süre uzun kirpikli, genç, pırıltılı gözle-rini bir kiral güveni içinde kalabalığın üstünde dolaştırdı.

Bu sırada çıplak atlara binmiş, buralarda dolaşıp duran, büyük hasır şapkalı adamlar da geldiler, attan in-diler. Bir tanesi geldi Üsteğmenin yanında durdu, şapka-sını çıkardı, boyun kırdı. Kıp kırmızı, güneşte parlayan çıp-lak başı seğiriyordu. Gözleri çipildi, çimeni yeşil. Kirpikle-rin altı kızarmıştı, kan gibi.

«Bunlar komutanım,» dedi. «Günlerden beri yaptığımız tahkikat gösteriyor ki... Her şey burada başlayıp burada bitiyor. Teker teker bu insanları, çocuklar da içinde, sorguya çekmeliyiz.»

Memidik, Anavarza kayalıklarından kuyunun üstüne boşalan kartal sürüsüne bakıyor, «işte bunu görürler. Al-lahım gözlerine perde ger şunların!» diye içinden geçiriyordu. «Azıcık azalsalar... Çekilip gitseler hiç olmazsa bir süre için... Sonra bunlar gidince, geri gelseler... Ne ka-dar çok gelirlerse gelsinler o zaman.»

Üsteğmenin gözleri geldi, Uzunca Alinin üstünde dur-du. Aliyi çok sevmişti. Bu adam bir şey biliyorsa doğru-yu söyleyecek bir adamdı. Ali daha öyle hazırol duruyor. Ellerini sıkı sıkıya bacaklarına yapıştırmış, bacakları tit-riyor.

«Rahat,» dedi Üsteğmen. «Rahat, sen gel.»

İki sivil arkada, önde Başçavuş, Ceyhan suyunun kıyısındaki ağacın altına geldiler.

Aliyi sorguya çekmeğe başladılar.

Ali :

«Yalan,» diyordu, «iftira. Öldürmedim onu. Hiç insan kendi öz...»

«Sana öldürdün demiyoruz,» diyordu sivil polis. «Kim öldürdü?»

«Kimse öldürmedi. Hiç kimse... İki aylık ekmek... Hem de kızarmış, nar gibi yufka ekmeği. Bir de kocaman horoz. Koyakta da kirazlar. Elma, armut. Biz ona ulaşınca kadar... Onu buraya getirseydim, yolda öldürdü. Vallahi billahi yolda öldürdü. Ben hiç ona kıyar mıyım? Akli-mi oynatmadım ki ben! Şimdi gidin, elinizle koymuş gibi bulursunuz...»

«Nerede buluruz?»

«Bizim köyde, bizim evde. Azıcık yalnızlık çekiyor ama, o ağzını açıp da kimseye bir şey söylemiyordu ki zaten...»

«Sizin köy nerde?»

Ali, pus arkasında incecik mavimsi bir duman gibi incelmış Torosları gösteriyordu.

«Nah işte bizim köy o dağların arkasında. Bizim ev de o köyün içinde...»

Bir acaip konuşuyordu bu adam. Bunlardan hiç bir bilgi edinemezsiniz. Dünyanın en tuhaf mahluklarıdır köylüler. Bir acaip millettir köylü milleti, ketum, taş gibi sağır.

«Şevket Bey,» diye bağırdı sivil polis. «Ben ne yapayım senin ananı! Nasıl bırakıp gelmişsen gelmişsin, bana ne! Şevket Beye noldu?»

«Hiç görmedim, bilmedim,» diye boynunu büktü Ali. «Ben geç indim Çukurovaya, Şevket Beyi bilmem. Hiç de yüzünü görmedim.»

Aliyi bıraktılar. Ali bir tuhaftı. Dehşet korkuyordu. Kalabalığa karışınca azıcık korkusu geçti.

Gömleksizoglu Üsteğmene konuşuyordu:

«Bana kalırsa öldürdü. Hem de kellesini gövdesinden ayırdı. Yalan o, yalan. Bin kere yalan. Diyor ki ben anamı köyde koydum da geldim. Bir hızman bal, bir hızman yağ, otuz sekiz horoz, tavuk, on altı keçi, iki aylık da yufka ekmeğiyle birlikte köyde koydum da geldim, diyor. İnanma. Zinhar inanma! O anasını öldürdü. Meryemce ölmeyeydi, çoktan yola düşmüş, bulmuştu Çukurovayı. Meryemce öldü. Yazık Meryemceye. Meryemce gibi var mıydı? Bir melek simaydı Meryemce, gül gibi. Bir tanısaydın Meryemceyi, elini öperdin. Dayanamaz öperdin. Öldürdü gitti işte. Güzelce dilleri çürüdü Meryemcenin. Çukurovaya indik ineli, Meryemcenin öldürüldüğünü duyduk duyulalı, elimiz pamuğa varmıyor. Bir koca köy yas içinde. Herkesin, yediden yetmişe iki gözü iki çeşme. Öldürdü Meryemceyi, pay etti kurda kuşa leşini. Sen öyle bakma boyun büküşüne Uzunca Alinin öyle. İki yüzlüdür o. Burada huzurunda el pençe durur, bastığın yeri öper. Arkanı dönmeye gör, üstüne bir güler, bir güler şaşarsın. Uy Meryemce, vay Meryemce...»

«Beni sorarsan ben sipahi oğluyum, komutanım. Neden Gömleksizoğlu demişler bize? Sipahiler komutanı büyük derebeyi dedem gömleğini fakir fıkara verir de eve öyle yarı çıplak gelirmiş. Bu her zaman böyleymiş. Gözü bir fıkara görmesin dedemin, hemen sırtından gömleğini çıkarır fıkara giydirir gelirmiş. İşte ol sebepten komutanım ve de, hem de büyük dedemin sırtı gömlek görmediğinden naşi adına Gömleksiz, soyuna da Gömleksizoğlu demişler. Şimdi bu Gömleksiz soyunu bir başıma sırtıma yüklenmiş ben götürürüm. Ağır bir yük ama ben taşırım kardaş, komutanım...»

«İyi, güzel, Şevket Beyi?»

«Dedemin merhameti derya deniz kadar. Azıcık dur, dedem bitsin. Benim sipahi ve de, hem de Gömleksiz soyum merhametinden Gömleksiz olmuş alicenap soyum kellelerden kale yüceltmiş ve de donatmıştır. İstersen Uzunca Aliyi asma komutanım, insan asmak iyi değildir. Ammaaa, amma velakin onu hapse gönder. Sen onu hapse göndermezsen, cümle alem anasını öldürür. Herkesin

anası başına bela. Yol açılır ki yol açılır! Görenek olur ki sen bile ananı öldürürsün. Ben bile anamı öldürmediğime hayıflanırım.»

«Şevket Beyi? Güzel güzel... ya Şevket Beyi?»

«Ha, Şevket Bey mi? Şevket Bey bu tarlaya hiç uğramadı. Bu tarlaya her gelen doğru bizim alaçığa gelir. Başka türlü düşünülemez. Hiç mümkünü yok. Çukurovada bile, bu sinek cehenneminde bile, şu yalım yalım yanan sıcak toprakta bile kimse benim evimi ayak altına alıp da başka bir eve misafir gidemez. Demek ki Şevket Bey bu topraklara ayak basmadı. Şevket Bey mi? Ne gördük, ne duyduk, ne de biliriz. Ve de yok, hem de yok. Uzunca Aliyi mi, o burada, ona karışmam.»

Memidiğin gözü hep kartallarda. Bir tek, uzun kanatlı bir kartal dönüp duran sürüden ayrıldı, gün doğuya, Gavurdağlarının üstüne doğru tek başına uçtu, kanat çırttı. Kaçar gibi bir hali vardı kartalın. Memidiğin bir gözü de candarmalarda. Candarmanın kısa boylusu, cin gibi bir oğlan. Sevimli, tatlı gülen, yerinde duramayan birisi. En sıkışık anında, en dertli gününde böyle adamların yüzüne bak, bütün gamın kasavetin gider. Umutlanır, bütün dertlerinden arınırsın. Kısa boylu candarma da gözlerini tek başına uçup giden kartala dikmiş. Şu insanlar içinde kartallarla ilgilenen bir tek kişi var, o da kısa boylu candarma. Memidik candarmanın yüzüne baktıkça hem endişeleniyor, hem de umutlanıyor, korkularından arınıyor. Bir de Ali dert olmuş Memidiğe.

«Aliyi asacaklar,» diye geçirdi içinden. «Aliyi asacaklar. Anasını öldüren Zurna Veliyi nasıl astılardı öteki yıl Maraş çarşısında, Bedestenin önünde, onu da asacaklar.»

Bir insan kuyuya eğilmeye görsün. Kuyunun aynasındaki iki pörtlemiş, ışıltılı camdan göz suyun altından dışarıya, güneşe bakıp durur. Sonuna kadar açılmış, koskocaman olmuş. Üstünde dönen binlerce kartal da suyun aynasında. Ölünün gözleri bakıp durur, binlerce kartalın aynasında.

«Bir insan anasını öldürmese, onun ardına bu kadar, bir ordu kadar candarma düşer mi hiç? Değil mi kar-

deş? Hani Meryemce de öyle inatçı bir karıydı ki... Öldürmeğe layık. Kavgacı, mendebur. Aliyi hemen alıp götürün. Sıcakta beyniniz kaynar, hasta olursunuz. Tebdil-havayı gördünüz ya? İşte onun gibi olursunuz. Çabuk, çabuk... Haydi çabuk, pişersiniz sıcakta. Zehirli sıtma... Güneş bir çarpar sizi, yere serer. Çabuk olun, alışık olmayanları bu güneş öldürür. Taş gibi ağır bir güneş. Bu sinekler sizi parçalar. Binin otomobillerinize, çabuk çabuk canınızı kurtarın. O kartallar mı? Her yerde kartallar döner. Kartallar Çukurova göklerini severler. Güzel, geniş göğü vardır Çukurovanın. Bakın birisi ayrıldı gidiyor. Kartal milleti koyun gibidir. Şimdi dönen kartallar onun ardına düşer, akar giderler. Herhal Gavurdağlarına gidiyorlar. Mor sümbüllü kayalıklarına. Kartallara bakmayın. Ali, Şevket Beyi değil, karıncayı bile öldürmez, sineği bile, solucanı bile, mucuğu bile, hiç bir mahlukatı öldüremez. Anasını öldürdü, o başka. Alın Aliyi götürün. Güneş geçer başınıza, sonra hasta olursunuz. Ali anasını bile öldürmezdi ya, anası zaten can çekişiyordu. Ali de Çukurovaya bizimle birlikte inecekti. İki üç gün anasının başını bekleyemezdi! Can çekişen sen değil, ben değilim. Kartallara bakmayın, kartallar Gavurdağlarına gidiyorlar herhal... Mor kayalıklarına. Can çekişen Meryemcedir. Bir gün de, beş gün de, yüz gün de can çekişir. Canı isterse bir yıl da... Ali neylesin, yaaa, Ali neylesin? Bekleyemez. O inene kadar pamuk bitiverir. Nasıl olsa, bugün değilse yarın, Meryemce ölecek, eee öyleyse Ali boğazını sıkıverdi Meryemcenin şuraya attı. Daha üstünde kartallar döner. Torosun tekmi! kartalları. Ali geldi meseleyi bana söyledi. Ben ne dedim? Müstahaktır Ali, dedim. Haklısın. Şevket Beyi, Ali öldüremez ve de öldürmedi. Biz de Şevket Beyi öldürmedik. Şevket Bey dolaşırken üstünde silah var mıydı?»

«Yoktu.»

«Bizim köylü silahsız adama el kaldırmaz. Demek ki Şevket Beyi bizim köylü öldürmedi. Baş üstüne komutanım.»

Ortalık kaynıyordu. Toprak köz gibiydi. Bir parçası-

na dokunulmaz. Yaprak kıpırdamıyordu. Ağır, kurşun gibi, soluk aldırmas, otu, ağaçları, toprağı göğündüren çatır çatır bir sıcak.

Uzun Ali terliyordu. Ter kulunçlarından dışarı fışkırmış giyitlerindeki tozu çamur etmişti. Alnından, ellerinden, yüzünden, bacaklarından bir tel seli aşağı doğru süzülüyordu.

Üsteğmen de terliyordu. Candarmalar, köylüler, çocuklar, kadınlar, polisler, herkes, her şey terliyordu. Şu kıyıdaki ulu söğüdün gövdesi de terliyor. Birden bir yel parladı, toz direkleri kalktı, ulu bir hamaz oldu, pamuk tarlalarını bir bir dolaştı. Biçilmiş bir buğday tarlasındaki boş sapları, samanları kaldırdı, köylülerin yanını yönünü birkaç kere dolaştıktan sonra üstlerine geldi, köylülerini içine aldı, bir süre öylece döndü sonra çekildi gitti. Hamaz çekilip gittikten sonra insanların her birisi tozdan bir heykel oldu çıktı. Herkes genzini temizliyor, ortalığı acaip, her kafadan başka başka çıkan bir ses dolduruyordu.

Güneş cam gibiydi. Acı, keskin... Parlak. Gözleri kamaştıran. Bulutların gelip geçen gölgeleri koyu. Güneş pamuk tarlasının aklığında daha da yakıcı.

Üsteğmen bir su istedi. Su getirdiler, kaynamış, çamur gibi, bataklık kokan suyu başına dikti, içemedi. Kusaçağı geldi. Polisin birisi bir çalı dibine uzanmış kalkamıyordu. Dili dışarda. Soluyan, harlamış bir köpek gibi.

Zalaca pörsümüş memelerine kadar göğsünü açmış, ince belikli saçları ıpslak göğsünün kurumuş, kırış kırış derisine yapışmış.

«Gördüm,» diyordu. «Şu iki kara güzel gözlerimle gördüm. Karanlıktı. Ben bir geyiğe binmişim. Bir ışık patladı gecenin ortasında. Kocaman bir adam, bizim Muhhtar Sefere benzer, kocaman adam inliyor. Taşbaş Efendimiz bıçağı boğazına dayamış kesiyor onu. Altında adam debeleniyor. Birden kanı oluk gibi göğe yukarı fışkırdı. Adamın elleri, kolları, ayakları gerili kaldı. Dondu kaldı.»

«Nerede gördün?»

«Nerede olacak? Çukurovada. Çok sinek vardı. Siv-

risinek. Kemikli. Her bir hortumu iğne gibi... Ağılı iğne. Kocaman adamın üstüne üşüştüler. Adam cırılçıplak olmuş. Yediler bitirdiler. Safi kemik kaldı ortada. Bir yığın, apak, şu pamuklar gibi ak kemikler. Sivrisinekler yedi, tüketti.»

Akdenizin üstündeki yelken bulutları göğe doğru usul usul yükseliyorlardı. Işıklı bir aklıktı yelken bulutları. Kartallar, bükün üstünden bu yana doğru taşıyorlar. Üç ayrı kartal sürüsü üç ayrı yerde dönüyor. En büyük sürü, üstüste, kuyunun göğünde dönüyor.

«Hep dolaşıyordu. Gün batımından gün doğumuna kadar. Bir, Şevket Bey mi, ne diyorsunuz, o... bir de Muhtar Sefer. İkisi de gece bir adamın üç, dört, beş, altı, on misli büyüyorlardı. Şevket Bey çok büyüdü. Bir gün baktım ki, Şevket Bey almış yatırmış. Kartallar dönüyor üstünde. Şevket Bey bir kaçıyor, bir kaçıyor, denize kadar. Üstünden sular akıyor.»

«Suya mı girdi?»

«Suya girdi.»

«Allah Allah, acaip, Şevket Bey sudan korkardı.»

«Oradan çıktı, ağaçların altına, toprağın kuytusuna... Kuyunun... Kuyunun... Bir kartal sürüsü... Akdenize doğru aktı gitti Şevket Bey. Şu gözlerimle gördüm. Muhtar da ardındaydı. Muhtar Sefer. Bizim köyde Muhtar Seferlen kimse konuşmaz. Taşbaş Efendimiz var ya, arkasında yedi top, yedi ışık, candarmalar onu öylece aldılar götürdüler. Candarmalar, Efendimizi alıp götürürlerken Efendimiz dedi ki, hiç biriniz ölünceye kadar Sefere ağzınızı açmayacaksınız. Seferi öldürmeyeceksiniz de. Bu ceza ona yeter. Bu ceza ona yetmez! Sefer döğe döğe Taşbaş Efendimizi öldürmedi ki, üç ay ona kan iştetmedi ki... Kan işeyen benim, elalemin yüzüne bakamayan benim. Zelihaaya görünemeyen benim. Muhtar Sefer her gece Şevket Beylen konuşuyordu. Sabaha kadar fısır fısır, fısır da fısır. Anavarzanın oradan yüz, iki yüz, bin köpek geldi. Bir sürü. Habire ürüyorlar. Şevket Bey konuşuyordu.»

«Allah Allah, acaip, Şevket Bey hiç konuşmazdı ki...»

«Taşbaş Efendimiz, aşağıdan, Osmaniye altından, Gavurdağları eteklerinden bir gece koptu geldi. Arkasından yedi top, her birisi minare boyunca ışık. Şevket Bey ayağa kalktı, Allah Allah dedi, acaip.»

«Allah Allah! Acaip.»

Hasan söğüt dalını kesti. İki ucundan, parmak kalınlığında. Ondan çalışa çalışa bir güzel sipsi çıkardı. Hasan güzel çaldı sipsiyi. Kel Aşık gibi. Bir tane de Kel Aşığa çıkardı. Hasanın serin, yeşil sipsiye eli değince ortalık serinledi. Güneşin çatır çatırlığı geçti.

«Babam nenemi öldürdü. Ne yapsın fıkara? Şevket Beyi Koca Halil iyi tanır. Benim Taşbaş Amcamı göresim geldi. Bir sipsi de ona yaparım. Bir göresim geldi ki onu... Haşa, Taşbaş Amcam değil, amcam değil Taşbaş Efendimiz. Şimdi soğuk pınarlı yaylalarda, olukları yarpuz kokulu Kırkların içinde. Kırk sakallı adam. Hiç ölmezler. Taşbaş Efendimizin de sakalı ağarmış. Herkes öyle söylüyor. Ben ne bileyim ben... Bir göresim geldi ki Taşbaş Amcam! Keşki Efendimiz olmasaydı da yanımızda olsaydı. Başımıza gelen kötülüklerin hiç birisi olmazdı. Efendimiz olmuş da ne olmuş yani? Uzun sakallı olmuş da ne olmuş yani? Şevket Beyi Koca Halil öldürdü. Bir gece karnına bıçağı soktu, öldürdü. İki gözüm önüme aksın ki gördüm! Şevket Bey, Şevket Bey, dedi Koca Halil, senin ölümün benim elimden olacak. Kaldırdı kolunu, çaktı hançeri... Kocaman bir ağaç gibi devrildi Şevket Bey. Ölüsünü mü ne yaptı? Ahha, aklınıza turp sıkayım! Koca Halil, hırsızlar başı, dört kitapta katli vacip, Yemen kaçkını... Ölünün boğazına bir ip bağladı şu suyun büvetine attı. Şevket Beyi balıklar yedi.»

«Şevket Beyi balıklar yemiş. Allah Allah, acaip!»

Sipsinin sesi yarı hüznü, yarı sevinçli ta öteki tarlalardan duyuluyor. Öteki tarlaların ırgatları, ellerini bellerine verip doğruluyor bu yöne bakıyorlar. Ne olup ne bitiyor burada diye, sonra gene pamuklarına yumulup topuyorlar. Az sonra, ellerini bellerine verip doğrulacak buraya gene merakla bakacaklar.

Delice Bekirin karısı erkekleri sayıyor. On beş candarma, bir de subay on altı, altı da polis, yirmi iki. Üç

de büyük şapkalı, yirmi beş. Eder yirmi beş gece. İçinde bir tuhaf korku, iğrenme, çekingenlik, aşağılık bir şey... Onlar başka dünyadan gelmişler.

«Şevket Bey mi? Hep uyuyordu. Elimi tuttu, elim yandı. Hep uyuyordu. Sarıldı bana, kemiklerim çatırdadı, hep uyuyordu. Bir anda ikimiz de soyunduk, hep uyuyordu. Toprağa serildik, yattık, biribirimize girdik, sıcak toprak terimizden ııslak oldu, altımızda toprak titredi, inledi. Mafsallarımız kopar gibi gerindik, kendimizden geçtik... Hep uyuyordu. Biribirimize kenetlendik, dolduk, boşaldık, titredi titredi... Ben de titredim, hep uyuyordu. Suyu girdik, suya battık, hep uyuyordu. Bir daha Şevket Beyi görmedim.»

«Allah Allah! Acaip, Şevket Bey hiç uyumazdı...»

Akşam oldu, gün battı. Gece tütüyordu. Toprak acı acı, göğünmüş koktu. Sinekler bulut bulut geldiler. Herkes elleriyle yüzünü örtüyor, çırpınıyor, tepiniyor, çaresiz. Sinekler parçalıyorlar. Önüne geçilmez.

Koca Halil:

«Ellerimi çözün,» dedi. «Ellerimi çözün ki bu felakete bir çare bulayım. Ben adam öldürmem. Hırsızlık yaparım, Yemenden kaçırım, yalan söylerim, namaz kılıp oruç tutmam, amma velakin adam öldürmem.»

Tekmil köylüler bir ağızdan:

«Koca Halil adam öldürmez,» diye bağırdılar.

Koca Halilin elini çözdüler.

«Çabuk,» diye bağırdı, «sap getirin. Günebakan sapı, mısır sapı, ekin sapı... Bir harman kadar. Şuraya, şu suyun kıyısına yığın.»

Delikanlılar onun dediğini yaptılar.

Suyun kıyısında bir kavak boyu bir ateş parladı. Garbi yeli esiyordu.

Koca Halil:

«Şimdi yelden yana... Yelden yana,» dedi. «Sivrisinek dumanı sevmez.»

Yelin estiği yana dumanın altına geçtiler. Üstlerine sıcak, boğucu bir duman geliyordu. Sinekler yoktu ama dumanın sıcaklığı... Beter!

Üsteğmen:

«Tamam,» dedi. «Tamam artık. Herkesle konuştuk, demektir. Şevket Bey buraya gelmemiş. Gidelim artık. Boğulacağız.»

Koşarak kendilerini kamyonlara attılar. Hemen o anda kamyonlar çalıştı. Yüzlerine değen gece yeli, kamyonların çıkardığı yel yalımdı.

Koca şapkalılar atlarına atladılar, geceye sürdüler.

«Şevket Bey burada,» dedi bir tanesi. «Şevket Bey burada değilse, buraya gelmemişse, bize neden para verip burasını aratsınlar?»

Büklüğe sürdüler. Huylarıydı. Sabaha kadar at sürerler, böylece sıcaktan, sinekten korunurlardı. Uykuları gündüzdü.

Bu gece rahat uyuyacaklardı. Ateş geçmiş, kocaman birkaç söğüt kütüğü üstlerine usul usul duman bırakıyordu. Bir de hızlı yel esiyor, sinekleri dağıtıyordu.

Memidik yorgunluktan ölüyordu. Birkaç kere ayağa kalkıp kuyuya gitmek istedi, ama kalkamadı. Tüm kemikleri un ufak olmuş gibi sızlıyordu. Ama kalkmasa olmazdı. Bugün öyle bir tehlike atlatmıştı ki, onu ya Allah, ya Taşbaş Efendimiz kurtarmıştı. Kartallar çoğalıyorlar.. Öyle bir çoğalacaklar ki, bir sivri akıllı kuyuya bakmayı akıl edecek.

Bir daha davrandı, kemikleri çatırdadı, gene kalkamadı.

Kulağına bir ses gelir gibi oldu pamuk tarlasının sol köşesinden. Başını döndürdü, uzun bir karartı kocaman adımlarla, azıcık öne eğilmiş yürüyüp gidiyordu. Yüreği hop etti, bu, o olmasındı.

Ayağa fırladı, elli metre kalıncaya kadar, adama doğru koştu. Adam durdu, geriye döndü baktı. Memidik de durdu. Adam yürüdü. Memidik de yürüdü. Gecenin içinde işte böylece adam önde Memidik arkada kuyuya doğru yürüyorlardı. Adam geldi, kuyunun taş teknesinin üstüne oturdu. Memidik de vardı, ötede karşısında dikildi durdu.

Gökte kartallar gittikçe çoğalıyorlar, kanatları biribirine değiyor, kanat sesleri geceyi dolduruyordu.

Uzunca Alinin hali beterin beteri. Herkes gibi o da, neredeyse anasını öldürdüğüne inanacak. Acaba anası, onlar geldikten sonra ölmüş müydü? İçine kurt düşer, onu kıvrandırır. Eli işe güce yetmez olur. Pamuk tarlasının kıyıcığına çöküp gece ayışığında karısıyla konuştuğudur.

Acı, selli bir pamuk sapını ağzına almış çiğniyor, sabun yemiş gibi ağzı köpürüyor, sonra Uzunca Ali ağzındaki kaygan köpükleri tükürüyor ve bundan da erişilmez bir zevk alıyordu.

Bütün köy artık işi gücü bırakmış, onu konuşuyordu. Hiç kimse, en yakınları bile artık onun yüzüne bakmıyordu. Bakanlar da çok kötü, bir katile, kötü birisine bakar gibi tepeden, acımayla, daha da çok tiksintiyle bakıyorlardı. Onları el altından, hiç kimsenin konuşmadığı Muhtar Sefër kışkırtıyordu. Kimse Muhtar Sefere, Taşbaşoğlunun vasiyetinden dolayı söz söylemiyordu ama, herkes onu dinliyordu. Taşbaşoğlu candarmaların önüne düşmüş giderken, onunla konuşmayacak, ona tek bir söz söylemeyeceksiniz, demişti. Onu dinlemeyecek, ne söylerse duymayacaksınız, dememişti ki... Sefer herkesle konuşuyor, hiç kimseden bir tek sözcükle bile karşılık görmüyordu. Görmüyordu ama, istediğini de, istediği kişi üstüne kış-

kırtıyordu. Bu da herkesten, Aliden de daha çok Memidiği deli ediyordu.

Alinin içini bir korku almıştı. Köylüdeki ona karşı olan kin gün geçtikçe büyüyor, çoğalıyordu. Meryemceyi şeytanı kadar sevmeyenler, onun sözü geçtiği zaman, ne zaman geçmiyordu ki, iki gözleri iki çeşme ağlamaya başlıyorlardı. Ali nasıl, ne biçim işkencelerle Meryemceyi öldürmüş, bin bir çeşit rivayet birden Alinin kulağına geliyordu. Her gün bir şey uyduruyorlar, her gün beş, on ölüm çeşidi buluyorlardı Meryemceye. Uydurmalar, Aliye dostluk, sevgi, Meryemceye kin, öfke oranında adamın görece değişiyordu. Ve Zalaca her gece en aşağı üç tane düş görüyordu Meryemcenin ölümü üstüne. Herkes, yediden yetmişe bütün köy Alinin Meryemceyi öldürdüğüne inanıyordu, kuşkusuz. Hiç kimsenin yüreğinden, bu da olur mu, Ali anasını niçin öldürsün gibi en küçük bir ikircik geçmiyordu.

Hele birisi vardı ki Aliyi öfkeden divane ediyordu. Kim uydurmuştu bunu, Ali bir türlü bulamıyordu. Bulsa, ne pahasına olursa olsun onun hakkından gelir, bu belalı yalanın hesabını ona ödetirdi.

«Elif,» dedi. «Elif, ne yaptım bu köylüye de bana bunu yapıyorlar?»

Hasanla Ummahana da düşman kesilmiş Ali. Onların da bakışları köylünün bakışları gibi kırgın, düşmancaydı. Koca köyde ona dostça, eskisi gibi sevgiyle bakan iki çift göz vardı. Birisi Halilin düğme kadar, uzun, ak kaşlarının altında kalan gözleri, öteki de Elifin büyük, saf, dost, sevgi dolu ela gözleri.

Elif sustu. Kocasına hiç bir şey diyemiyor, onun derdine درمان olamıyor, üzüntüden ölüp gidiyordu.

Ali:

«Biz dönünceye kadar anam dayanamaz ölür mü ki dersin?»

Elifin yüzü acıydı, yüzünün derin, acılı kırışıklığı ayışığında bile belli oldu.

«Bence ölmez,» dedi. «Ölmez ama, kendini öldürür. Bana öyle geliyor ki öldürür kendini. Biz dönünce onun

ölüsünü köylünün görebileceği bir yerde buluruz.»

«Öldürür mü dersin?»

«Biliyorsa ki, burada köylü senin başına böyle bir hal getirdi, köylü seni didik didik edip, yeyip bitiriyor, kendini öldürür. Yok, bilirse ki köylü de, sen de ona hiç aldırımıyorsunuz, dönünce onu elinlen koymuş gibi bulursun. On beş yaşında kız gibi de gencelmiş.»

«Ekmek yeter mi?»

«İsterse yetirir o.»

«Kendine yemek yapar mı?»

«İsterse yapar o!»

«Ne yemeği yapar?»

«Köyde şimdi en az on beş, yirmi tane kaçmış tavuk, horoz kaldı. Her gün birisini tutsa kesip pişirse...»

«O yaşta anam tavukları nasıl tutar?»

«İsterse tutar o.»

«Evlerin önünde sebzelikler... Aşağıda, önlerinde bostanlar... Bir de yalabuk soyar ormandan...»

«Hiç korkma Vurgun Ahmet de gelir. Belki onu kayınbabasının sarayına götürür, belki de köye gelir, ona yoldaşlık eder. İkisi de köyde... Birisi deli, birisi yaşlı, iki büklüm... Biz dönünceye kadar tavuk koymazlar köyde.»

«Dünyada en çok neyi istiyorum, bilsen Elif...»

«Neyi istiyorsun?» diye merakla sordu Elif.

«Bana deseler ki, ey Uzunca Ali... Peri Padişahı gelse de, Peygamber Efendimiz gelse de bana dese ki... Taşbaşıoğlu kardamız gelse de bana dese ki, eeey Allahın sevgili kulu Uzunca Ali, dile benden ne dilerse... Ne dilerdim biliyor musun? Dileğim şudur ki derdim, biz pamuktan dönünce anam bizi köyün altında, hoş geldiniz köylüler, hoş gelip safalar getirdiniz. Bana neler getirdiniz, toprağı bereketli Çukurdan? diye karşılāsın.»

Elif içini çekti:

«Ben de, ben de dünyada en çok bunu isterdim.»

«İşte o zaman teker teker, teker teker köylünün karşısına geçer gözlerinin içine tükürürdüm.»

Öylesine dalmıştı ki, sırtını yakan, kanını emen, eli-

ne yüzüne sıvanmış sivrisineklerden haberi bile olmu-yordu.

Az sonra köylüler Ceyhanın kıyısına büyük ateşlerini yaktılar, yelin, dumanın altına geçip oturdular.

Bugünden sonra bu ateş sabaha kadar yanacak, köylüler dumanın altında uyuyacaklar, sineksiz. Her gece de bir kişi nöbetçi kalacak, ateşi sabaha kadar söndürmeyecekti. İlk günün nöbetçisi Memidikti. Memidik ilk günün nöbetçiliğini kabul etmek istememiş, ama köylülere söz geçirememiş, derdini bir türlü onlara anlatamamıştı.

Memidiğin ateşi yakarken içi gidiyor, korkudan, meraktan yüreği kopuyordu. Bir türlü gözünü kuyunun göğünden alamıyor, kulağına ta oralardan kanat şapırtıları geliyordu. Kuyunun taş teknesine oturmuş kalmış adam daha orada oturuyor mu acaba? Ölüyü çıkardı mı acaba?

Yarın, yarın sabah erkenden kalkmış bakmışsın ki, tüm Çukurova göğü kartala kesmiş. Güneş görünmüyor. Bu gidişle böyle olacak, besbelli. Nereden geldikleri belirsiz, akın akın kartallar doluşuyor Çukurovanın göğüne, dönüyorlar. Ayışığında kartalların gökte dönmeleri de, bir hoş oluyor... Uzun, rüzgarda sallanan dev bir şal gibi dalgalanıyorlar. Pırıltılı. Ayışığında kanatlarının bir parlak yeri şavkıyor.

«Bağladılar, mahsustan beni buraya bağladılar. Bilerek... Herkes biliyor zaten. Herkes biliyor da, alttan alta, beni seyreyleyip bana gülüyorlar zaten. Bilmemele-rinin hiç bir mümkünü çaresi yok. Ne mümkün bilme-mek!»

Ali Elifin elinden tuttu:

«Şu köylünün alçaklığına bak. İnsanoğlu bu kadar da alçak olur mu?» dedi. «Şu köylüyü düşündükçe kusacağım geliyor. Hiç bir köylü bunların bana yaptığını hiç kimseye yapmaz. Bunlar alçak. Ve de alçak oğlu alçak. Gittiler de hükümete haber verdiler. Az daha ipte bulacaktım kendimi. Bereket versin ki, Çavuş akıllı bir oğlandı. Köylüye değil de bana inandı. Üsteğmen de sevdi beni.»

Elif :

«Nasıl oldu da böyle oldu, şu hükümette de...»

«Çavuş Antepli,» dedi Ali. «Antepliler iyi ve de yiğit ve de akıllı olurlar. Keşki Antepli olsaydım, bu kötülüklerin hiç birisi başıma gelmezdi. Bir de anam ölmüşse... Bir de köye varmışız ki, ne görelim, anam ölmüş, upuzun yatıyor... Bir kolu da bir köpeğin ağzında... İşte o zaman...»

İkisi de sustu.

Gece cikiliyordu. Sivrisinek vızıltıları ortalığı almış, ötüyordu. Yel kesilmiş, yapış yapış, boğucu bir sıcak almıştı geceyi. Toprakdan dalga dalga yalım gibi bir hava yayılıyor, yalıyordu yüzlerini.

«Taşbaş kardaş belki de erişmiştir. Belki de şimdi Kırklar mağarasında Kırk ölümsüzün içindedir. Belki de başında güneş gibi balkıyan ışıktan bir taç. Belki de şimdiye kadar sakalı ağarmış, uzamıştır. Işık gibi göğsüne yağıyordur sakalı. İnşallah Taşbaş Efendimiz Meryemce Anasını kanatları altına almıştır. Şimdi onu koruyordur. Benim şu halimi de biliyordur inşallah... İnşallah ermiş olmuştur kardaşım Taşbaşoğlu...»

Elif çok az öfkelenir, cinleri başına çok az sıçrardı. Öfkelendi, bağırdı. Ali onu böylesine tirtir öfkeli hiç görmemişti.

«Ağzını düzgün aç Ali,» diye gürledi. «Efendimiz de ona. Bir zamanlar seninle arkadaşlık etmişse ne olmuş. O ermiş bir kişi, sen beni ademsin. Böyle yapmasın, Taşbaş Efendimize yalvarsan, biz varıncaya kadar Meryemce Anayı kanadının altına da alır, mağarasına da götürürdü. Amma senin şu alafetsiz ağzın hiç durur mu? Taşbaş kardaşım da Taşbaş kardaşım! O senin kardaşın değil, o bizim Efendimiz.»

Duman altındakiler, Elifin gürlemesini duydular. Zallaca:

«Düşümde gördüm komşular, düşümde,» dedi. «Uzunca Ali anasını öldürdü ya... Elifi de çocuklarını da kıştır kıştır kesiyordu. Yüreğim dayanamadı, bir bağırdım, uyanmışım. İşte Elif de böyle bağıırıyordu. Varın da kurtarın

şu canavarın elinden Elifi. Varın da kurtarın...»

Hiç kimse yerinden kıpırdamadı.

Ötede, ateşin ilerisinde Seferin cibinliği ince ince esen yelle sütbeyaz sallanıyordu. İçerden Seferin anlaşılmaz, bir mırıltı gibi söylediği türkünün sesi geliyordu. Ve Muhtar Sefer düşünüyordu: İt oğlu Ali... Daha çok gelecek var başına, şu canım sağ oldukça... Şu köylünün, şu akrabalarımın, çoluk çocuğumun, karılarımın, şu bekçibaşımın benimle konuşmamasının acısını burnundan fitil fitil getiririm. Ve de getireceğim. Ve de seni rezil rüsvay edeceğim köye. Biliyorum Meryemceyi öldürmedin, ama Meryemce biz köye dönünceye kadar ölecek... Ölecek, ölecek, Meryemce ölecek! Köylü varacak bakacak ki Meryemce ölmüş... Bir kellesi duruyor, bir de elleri. O domuz karı, o Meryemce ölecek. Sen de, sen de, sen de... Alçak Uzunca Ali... O bok evliyanız, o bok Taşbaş da geberdi, kurda kuşa yem oldu ya... Sen de... Sen de, Uzunca Ali! Sen de öleceksin. Ölecek Meryemce... Bu işkenceyi yaparsınız değil mi bana? Bunun altında hiç kalır mı Muhtar Sefer? Hıdır Kahyanın oğlu... Bütün servetimi vereceğim. Gerekirse kanımı da vereceğim. Öldürteceğim Meryemceyi. Sen derdini Süleymanlının yokuşunun kayasına anlat o zaman. Ben anamı öldürmedim, diye. Bütün köylü yediden yetmişe üstüne ıspatçılık etmez mi? Eninde sonunda köylü de benimle konuşacak. Konuşturacağım bu köylüyü. Ne olursa olsun, ne pahasına olursa olsun bu köylü benimle konuşacak. Ya konuşacak bu köylü benimle, ya da başına büyük işler gelecek. Ben ki bir kavgaya serimi koymuşum. Önce Taşbaşoğlu demiş onu öldürmüşüm. Şimdi de Uzunca Ali, senin işini görmüşüm. Reva mı, reva mı bana ettiğiniz bu kötülük! Benim gibi bir muhtarı şu Toros ülkesi gördü mü? Siz de bana bu kötülüğü yapın, olur mu? Ben varımı yoğumu bu köylünün yoluna koyayım, siz de benim başıma bu hali getirin! Evliya çıkarın başıma hiç yoktan. Ulan insan dayanabilir mi buna? Ulan insan yürekten, candan, ısıcacak, kardaşça, ya da düşmanca, söğen, öldüren, kinli bir söz duymadan yaşayabilir mi? Taşbaş

beni öldürtmedi, ölümden beter olsun yaşamam diye bu işi açtı başıma. Amma, amma velakin konuşturacağım sizi. Ne yapıp yapacağım, konuşturacağım sizi. Uzunca Alinizin başına da bir çorap öreceğim ki, çorap derim sana. Çorap ki çorap! Benimle uğraşmanın ne demek olduğunu anlatacağım, ulan namussuz köylü, sana. Ulan ki ulan... Ulan şu yapılanlar... Ulan reva mı bana? Ulan üç karımın da üçü... üçü de beni canları gibi severler. Ağızlarını açıp bana bir çift söz söylemiyorlar. Cima ederken bile. Ulan cimada bile! Reva mı ulan? Çocuklarım, gül gibi çocuklarım bile... Ağızlarını açmıyorlar. Bir ölüme kurban olayım, bin ölümdür bu, bin ölümdür! Bunu kor muyum yanınıza? Şimdi sen düştün elime Uzunca Ali, seni bitirmez miyim? Bakar mıyım sanıyorsun göz yaşlarına? Bu yıl rastgeldi. Bir daha bu tarla gibi tarla görür mü gözünüz!

Ateşi ölçeren Memidik ürperdi. Uzaktaki bataklıktan kurbağa sesleri geldi, sonra sustu. Karanlıkta, iri yıldızlı gökte kıpır kıpır soluk lekeler gibi kartallar dönüyordu.

«Kuyunun taşındaki adam kuyunun aynasındaki gibi göremez mi? Kuyunun taşındaki adam ölüyü...»

Memidik ter içindeydi. Ağır, yapış yapış hava... Bir de yanan ateş, bir de yanan toprak. Sinekler.

Memidik kuyunun taşındaki adam, kuyunun aynasındaki ölüyü görürse ne yapar, diye düşündü. Ne yapardı acaba? Ne yapacak! İçi rahatladı. Bir de kuyunun taşındaki adam ne demeye kuyunun aynasına baksın, diye düşündü. «Yarın sabah erkenden... Yok, yarın gece gider, ölüyü kuyunun aynasından çeker alırım,» dedi kendi kendine.

Uzunca Ali derinden içini çekti:

«Seferin yüzünü görüyor musun son günlerde, Elif?» diye sordu. «Bana bakıp bakıp gülüyor. Dün de yanımdan geçerken bana laf attı. Diyorlar ki, dedi, Meryemceyi közde kızartıp yemişsin. Senden umulur. Bir şey söyleyemedim ki... Taşbaşoğlu Efendimiz bu işi iyi yapmadı, haşa, o herkese ağzına geleni söylüyor, kimse ağzını açıp da ona

bir şey söyleyemiyor. Bence benim için bir şey hazırlıyor o. Sana nasıl geliyor?»

Elif:

«Gülüştü kötü,» dedi. «Köylü de onunla birlik. Sen tez ulaşmalısın anamıza. Başına bir hal gelmeden.»

Ali:

«Görüyorsun nasıl topluyorum pamuğu, görüyorsun. Ellerimin çabukluğuna ben de şaşıyorum. Bir giriyorum pamuğa, bir bakıyorum, çuvalım dolmuş.»

«İşte buna kuduruyorlar, onlardan üç misli, beş misli fazla pamuk topladığına deli oluyorlar. Anamızı öldürdüğünden daha çok ona kızıyorlar. Anamızı öldürdüğün de bahaneleri...»

Ali:

«Ne yaparlarsa yapsınlar. Şu borcumuzu ödeyim de, anama yetişeyim de...»

Herkes uyudu, ateş indi, azıcık bir yalımı kaldı. İnceden bir yel esti. Gece azıcık aydınlandı. Uzaktaki yoldan bir kamyon geçti, geceyi aydınlatarak. Kamyonun sesi Anavarza kayalıklarında yankılandı. Ali kamyonu uzun bir süre izledi. Kamyonun farları bucağın kapkara kesilmiş okalıptüslerini aydınlattı.

«Elif, Elif,» dedi, baktı ki Elif uyumuş. «Fıkara,» diye söylendi, «gün görmedi ki... Bir yandan yorgunluk, bir yandan köylü belası, bir yandan anamın derdi. İnsan taş olsa dayanamaz.»

Anası upuzun yolun tozlarının içine uzanmış. Bir elinde dikenli bir kenger kökü. Sıkı sıkıya kavramış. Bir kolu yok. Kökünden kopmuş. Uzaktan, kıraç, kepir taşlı yörepten aşağı, karnı karnına geçmiş, dili dışarda, yalpıyarak kocamış bir kurt geliyordu. Kokuyu almış. Az sonra Meryemceyi parçalayacaktı.

Ali bu düşüncüyü kafasından kovmaya çalıştı. Ölüm-cül kurdu, anasının ölüsünü kafasından kovuyor, sanki hiç bir şey olmamış gibi kurt gene o kepir taşlı yörepten sallanarak anasının ölüsüne doğru iniyordu. Kepir taşlı, güneş içinde kalmış, çatır çatır kavrulmuş dikenli, yarılmış topraklı yörepten.

Kurt geldi, ölüye yaklaştı, kocaman ağzını açtı, kocaman ak dişleri göründü. Kurt hırladı, ama ölüyü kapamadı. Bu inatçı kurt, her seferinde ölüye yaklaştı, her seferinde kendini, dili bir karış dışarda kepir taşlıklı yamaçta buldu. Kurumuş kengerler arasından yalpalayarak aşağı indi.

«Anama tez zamanda yetişmeliyim,» dedi Ali, başını yastığa koydu. «Ölmeden yetişsem, bir yetişsem...» Sonra: «Yarın yola düşsem,» diye düşündü. Çarşafı üstüne çekti. Birden uğultuyla bir bulut sivrisinek geldi, üstüne çullandı. Öylesine yorgundu ki, sinekleri kışalayamadı bile, uyudu.

Köylü durmadan Meryemcenin öldürülmesi üstüne hikayeler söyler. Bütün bunlar, çok sıcak, sıcaktan soluk alınamaz bir günde, ikinci üstü pamuk toplarken olur.

Çok sıcak vardı. En küçük bir fisilti yoktu. Akdenizin üstünde yelken bulutları da yoktu. Kamaş kamaş, ipilti içindeki gökyüzü çırılçıplaktı. Bir' kuş bile yoktu gökyüzünde. Anavarza kayalıklarından bile bir kuş kalkmıyordu. Anavarza kayalıkları mor bir yalım gibi tütüyordu sıcakta. Yanan toprak, anızlar, Ceyhan suyu, erimiş gümüş parıltısında, keskin, bıçak ağzı gibi şimşekli ak pamuklar tütüyordu.

Toprak köz gibi yanıyordu.

Elif elindeki sepetini bıraktı, ötede tarlanın kıyısındaki fıçıya gitti tasını doldurdu başına dikti. Su kan gibi ılıktı. Çamurluydu, sapsarı. Elif dura dinlene bu sıcak suyu içti.

Irgatlar ağır ağır kıpırdamadan, ellerinin ucuyla kozalardan pamuğu çekiyorlardı. En küçük bir ot bile kıpırdamıyordu. Sanki gün ışığı altında değil, erimiş bir kalay ağırlığı içindeydiler. Alinin elleri bile ağırlaşmış, bu kıpırdamayan dünyaya uymuştu. Çukurova bile bugünkü gibi böyle ağır ışıklı bir gün görmemişti.

Elif önündeki pamuk fidanındaki kozaları saydı. Yirmi sekiz tane, dedi kendi kendine. Hay Allah, bin bereket!

Teker teker, kımıldamadan yirmi sekiz kozayı da çekti. Ötede, önünde büyük bir domates kökü kızarıp duruyordu. İlk Elif gördü. Kökte çok domates vardı. Baştan ayağa kızarıyordu. Elifin içinden bir sevinç geçti. Pilavı iyi olur... Tam davranıp domatese atılacakken, birden iki kadının domatese doğru fırladığını gördü, olduğu yerde kaldı. Kadınlar bir anda domatesi soyuverdiler. Az önceki kıpkırmızı kökten ortada kapkara, çırılçıplak bir dal kaldı. Bir kök daha gördü Elif. Tam davranacakken, on kadar kadın birden atıldı domatese. İlerledikçe domates kökleri çoğaldı. Hemen hemen tekmil ırgatlar domates topladılar. Hasan olmasa, Elif ha davrandım, ha davranıyorum derken bulgur pilavları bu akşam domatessiz kalacaktı. Bereket versin ki Hasanın önüne uzun, yeşil pamukların arasına gizlenmiş bir domates kökü çıktı da... Hasan da bir anda domates kökünü göz açıp kapayıncaya kadar soyuverdi.

ırgatları domatesler canlandırdı. Daha çabuk pamuk toplamağa başladılar. Herkesin gözü Alinin ellerindeydi. Kuduruyorlardı.

«Anasını öldüren adamın elleri böyle makinalaşmış zaar,» diyorlardı.

Zalacanın kırışmış boynu uzamıştı. Ak başörtüsünü omuzlarına düşürmüş, kınalı, seyrelmiş saçları ortaya çıkmış, sağ, incecik belliği kedi kuyruğu gibi memesine aşağı inmişti. Zalacanın her yanı domur domur terdi.

«Satılmış söyledi. Satılmış askerden kaçtığında köye uğramış. Uğramaz olaydım, diyor. Satılmış dün geldi, bugün gitti. Keşki uğramaz olaydım da, bu belayı görmez olaydım, diyor. Satılmış diyor ki, indim dağlardan aşağı... Bu on altıncı firarım. On iki yıllık askerim. Daha bir aylık askerlik etmişim. Candarma korkusu. Ben dağlardan inmeyim de kimler insin. Bir de susamışım ki yanıyorum. İçim göğünüyor. Güloluk pınarı az ötede. Kimse ona gül demez, ben derim. Ak çağşalık bir pınar. Buz gibi kaynar. Bir karpuzu at içine, bir dakika sonra çat diye orta yerinden çatlar. Bir an bile parmağını içinde tutamazsın, keser. Ben ona Güloluk derim, millet ona Çilikbuy-

duran pınarı der. İndim Çilikkbuydurana, inmez olaydım. Bir baktım ki bir inilti. Donakaldım orada. Ali anasının başını suya sokmuş, çıkarmaz. Meryemce Ananın ayakları gövdesi dışarda debelenip durur. Meryemce Ana gövdesini, bacaklarını oradan oraya atar. Ben de donmuş bakıyorum. Şaşırmışım. Meryemce Ana bir iki kere daha debelendi. Ali çok güçlü bir adam, çok! Meryemcenin başını sudan çıkarmadı. Sonra, Satılmış diyor ki, Meryemce Ana durdu, yoruldu, bir titredi, gerildi, bir daha titredi, upuzun yere serildi. Satılmış böyle diyor işte. Keşki şu gözlerim kör olaydı da bu hali görmeyeydim, diyor. Satılmış diyor ki Ali anasının başını sudan çekti, onu pınarın yanına yatırdı, bir süre, ellerini beline dayayıp, dört bir yana bakındı, sonra belindeki sarılı ipi çözdü, anasını ayaklarından bağladı, bayır aşağı sürümeğe başladı. Fıkara Meryemcenin başı yere sürünüyor, uzun saçları toza toprağa bulanıyordu. Ben de düşmüşüm arkalarına onlar gider ben giderim. Büyülemişler gibi. Ali arkasına döndü baktı ki, ne görsün, ben arkasındayım. Gözleri döndü. Gözlerini, pörtletmiş gözlerini, kan çanağına dönmüş gözlerini üstüme dikti. Ben korktum aldım yatırdım. O da arkama düştü. Ben kaçardım o kovalar. Böyle böyle bir gece, bir gündüz koştuk. Ben kendimi Narlıbahçenin değirmen abarasına attım da kurtuldum. Biliyordum ki Ali Narlıbahçenin değirmen abarasına yaklaşamaz, korkar. Değirmenin yılanı adamı yutuverir. Ali iki gün Narlıbahçede bekledi, aç susuz. Ben de bekledim. Çıksaydım öldürecekti. Koca bir kara yılan geldi harap abaranın deliğinin önüne çöreklenmişti. Bir baktım bir yılan da gelmiş abaranın üstbaşına çöreklenmiş. Aliden kurtulduk, yılan düştük. Çık çıkabilirsen abaradan, bir ucunda bir yılan, öbür ucunda öteki yılan. İçime bir güzel akıl doğdu, ulan, dedim, Ali gitmiş olmalı, acımdan da karnım karnıma yapışmış, çıkayım ama, nasıl? Derken üstteki yılan başını kaldırdı, gözünün birini kuşlar gibi bana çevirdi, gözlerimin içine dikti, bir süre öylece bana baktı sonra da ağır ağır aktı gitti mübarek... Satılmış diyor ki, abaradan çıktım, ver elini Çukurova. Buraya geldim. Satıl-

miş dün sabah Uzunca Aliyi gördü, tirtir titremeğe başladı. Bir iki titremiyor, habire zangır zangır, zangır zangır... Sabahtan akşama kadar titredi. Dişleri de kenetlenmiş, bacaklarını germiş titriyor. Gün batarken başını göğşe dikti, bir süre gökyüzüne baktı, sonra birden aldı yattı. Amanallah, diye bağıırıyordu kaçarken, imdat Uzunca Ali geliyor. Amanallah...»

Zalacanın yüzü kırışık içinde. Güneş derisini yakmış, derisi sahtiyan gibi olmuştu. Boynu uzadıkça uzuyordu.

«Bu sıcak batsın,» diyordu. «Sıcak neysem ne ya, şu kan ılık çamurlu su insanı öldürüyor. Şu sinek, şu Çukurova batsın. Taşbaş Efendimiz batsın. Hazır Kırkara karışmışken bize bir rızık uydursa da başka yerden, şu Çukurova cehenneminden kurtulsaydık...»

Uzakta, kuzeyde, yatık, çepeçevre ovayı kuşatmış Toros dağları ışığa, dumana batmış, belli belirsiz, kül rengi, solup yitecekmiş gibi, ovaya inmiş, kalkıp gidiverecekmiş gibi, bir ince bulut misali geniş Çukurova toprağının öte ucuna çökmüştü.

Irgatlar ter içinde, hep dilleri dışarda, hep güneye, Akdenizin üstüne bakıyorlardı. Ak yelken bulutları bir türlü yekiniyor, en küçük bir ak bulut bile ucunu göstermiyordu. Ak yelken bulutlarının göğşe ağması, garbi yelinin az sonra esmesi demekti.

Gömleksizoğlu:

«Çok sıcak var ya, çok yandık ya bugün, gözükmez mübarek, esmez mübarek. Bir iki saat daha böyle giderse bir ucumuzdan tutuşup yanacağız.»

Kasketliler kasketlerini, kadınlar başörtülerini, mendilliler mendillerini çıkardılar. Yakalar açıldı. Ağır, yağlı bir ter kokusu sıcaklığın dibine bir tortu gibi çöktü. Ekşi ter kokusu acı pamuk kokusuna karışıyor sıcaklığın dibine çöküyordu.

Az ötede bir pamuk dalının üstünde bir parıltı balkıyıp sönüyor, balkıyıp sönüyor, ışıklar saçıyordu. Hasan parıltıyla koştu. Bir böcekti. Kalın kabuklu, kocaman, pörtlek gözlü, kabuğu bin bir renkte... Yeşil, çatır çatır bir kırmızı çizgi, uzak, billur mavisi, sarılar... İncecik, sert, dokunsan

kırılacak. Böceği eline aldı, baktı, evirdi çevirdi. Sonra usulca başka bir pamuk dalına koydu. Böcek o dalda da balkıdı durdu. Hasanın gözleri yaş içinde kaldı.

Kel Aşık saz çalar gibi iki büklüm olmuştu. Hiç yanına yönüne bakmadan, kıpırdamaz gibi, bir heykel gibi pamuk topluyordu. Yakasını açmış, göğsünün uzun ak kolları dışarlara taşmıştı.

Ummahanın gözleri yaş içinde kaldı.

Kır İsmailin kızının yanakları kıpkırmızıydı. Güneşten yanmış, kütür kütür bir tada bürünmüştü. Geniş kalçaları fistanının içinde şehvetle dönüyordu. Sırada ne kadar erkek varsa, gözleri teker teker, bir süre üstlerinde duruyor, bütün bedeni ateşler içinde yanıyordu.

«Periler koyağının mağarasında Meryemce yalvarıyordu, Ali sen oğlum değil misin, şu memelerden süt emmedin mi? Ali, bir insan anasına nasıl kıyar Ali? Öldürme beni Ali! Anasını öldüren iflah olmaz Ali! Öldürme beni Ali! Köyde tek başıma kalırım. Sen gelinceye kadar. Bir sabah öğleye kadar, bir gece sabaha kadar Aliye yalvardı. Ali onu öldürmedi. Öldürmedi, fıkara Meryemceyi mağaranın önündeki çam ağacına sara sara bir iyice bağladı, koca bir kendirle. Ana sen biz Çukurovadan dönünceye kadar burada kal! Dönünce, hemen döndüğümüz gün seni bu ağaçtan çözerim. Ali, Ali, bu ölümünden beter değil mi Ali? Çöz elimi ayağımı Aliiiii! Ali uzaklaşmış gitmiş. Meryemcenin yazıyı yabanı tutmuş sesini duymuyordu. Meryemcenin sesinden dağlar yankılanıyor, periler koyağı bir inip bir kalkıyordu. Gece oldu, yıldızlar doğdu, kurtlar uludu. Her dereden bir kurt uluması geldi...»

«Kim görmüş bunu? Hangi alçak? Neden çözmemiş ağaçtan Meryemceyi?»

Uzun, ağır bir ölü sessizliği oldu. Herkes dondu kaldı. Eller durdu.

Bir ses patladı:

«Ben gördüm!»

Uzunca Ali azıcık daha canlanmış, elleri eski haline dönmeğe başlamıştı. Çuval az sonra kütlüyle dolacaktı.

İncirlik Hava Üssünden kalkan savaş uçakları büyük bir hışıltıyla, tekmil havayı yutarak çok alçaktan, üstlerinden geçti. Toroslara doğru uçtular, bir anda da Torosların dumanında yittiler. Arkasından, az sonra bir bölük uçak daha geldi geçti. Her uçak geçişte ırgatlar işi bırakıp ayağa kalkıyorlar, uçaklar Torosların dumanına gömülüp yitinceye kadar arkasından bakıyorlar, uçaklar yitince ki işlerine geri dönüyorlardı. Uçaklar gün batıncaya kadar üstlerinden geçti gitti. Torosun dumanına gömüldüler.

Çok sıcak vardı. Irgatların yönü Torosa dönüktü. Toroslar eriyip dumana kesmiş, ışık içinde bir batıyor, kayboluyor, bir soluk, yatık bir kuşak gibi ovayı çeviriyordu. Uçak mavi, ipince... Çok sıcaklarda Toroslar hep böyle olur, bir batar, bir çıkar.

Tek, uzun bir sıraydı ırgatlar. Alacalı bulacalı tesbih taneleri gibi... Dümdüz ovada insanlar küçücük karıncalar gibi kalıyorlar. Uzaktan bakınca bu pamuk toplayanlar hiç kımıldamıyorlar, öyle duruyorlar. Öyle, alacalı bulacalı bir çizgi, o kadar. Cansız, kıpırtısız sessiz. Sanki bunların işi yalnız sarıya, koyu yeşile, pırıltıya, toza dumana kesmiş ovayı başka türlü nakışlamak.

«Meryemcenin burnundan kan geliyor. Kan nokta nokta yolun tozlarına damlıyor, şıp şıp. Damlalar toza gömülüyor. Meryemcenin elleri toza gömülmüş, bileklerine kadar. Meryemce emekliyor. Ayakları da bileklerine kadar toza gömülüyor. Meryemcenin yüzü toz içinde. Giyitleri tozdan gözükmüyor. Durmadan oluk oluk burnu kanıyor. Belki de az sonra Meryemcenin bütün kanı burnundan şor diye toza boşalacak. Meryemcenin boğazında bir yular, yuların ucu Vurgun Ahmedin elinde. Bir de boğa aletinden bir kırbaç. Vurgun Ahmet hem Meryemceyi arkasında sürüyor, hem de canı istedikçe dönüp Meryemceyi kırbaçlıyor. Bir kayalığa düştüler. Vurgun Ahmet Meryemceyi kayalıkta sürüklüyor. Meryemcenin elleri kan içinde kaldı. Ellerini sivri kayalar biçti. İkisi birden bir kayadan yuvarlandılar, Meryemcenin her bir yanı kan içinde, boynundan, kollarından, yarılmış tabanlarından

kan akıyor. Meryemcenin ağzı kanlı köpük, Meryemce bir kayanın tepesinden koyağın dibine yuvarlandı, ayağa kalktı, apak bir kayanın üstüne yeniden uzandı, tırnaklarıyla kayayı çırmalıyor, tırnakları kayaya geçmiş. Sonra doğruluyor, gözleri dışarı fırlamış, pörtlerniş, kurbağa gözleri gibi... Beli kırılmış... Yamru yumru... Kan akıyor. Boğazında yular... Vurgun Ahmet ötede bir taşın üstüne çökmüş yaygın yaygın Meryemcenin haline gülüyor. Bir taşın üstünde de dimdik Uzunca Ali duruyor. Meryemce Aliyi gördü. Sesi çıkmıyor. Aliye yalvarıyor ya sesi çıkmıyor. Neden sesi çıkmıyor? Ne diyor Meryemce, yalvarıyor, sesi çıkmıyor. Bir ara duyulur gibi oldu. Kayalar morardıkça morardı, ateşe kesti, kayalara elini süremezsin. Meryemcenin kanı mor kayalara damlıyor, damladığı gibi de duman olup uçuyor. Meryemce yalvarıyor. Vurgun Ahmet öfkeli, alıyor Meryemceyi, ayaklarından tutuyor, vur ha vur, vur ha vur, kayalara çarpıyor Meryemceyi. Vur ha vur! Vur ha vur! Meryemce dipdiri, salt gözleri pörtlemiş dışarı, kurbağa gözleri gibi. Kanı duman olup uçuyor. Meryemce taşın üstüne oturuyor, boğazında kanlı yular Vurgun Ahmedin elinde... Uzunca Ali ötede, elleri koynunda. Meryemce kimseye yalvarmaz, onurludur, yalvarıyor. Can değil mi, can batsın, can çok tatlı. Candan başka ne var ki dünyada, son, ucu. Yalvarır insan-oğlu, can için yalvarır. Yalvarmasa daha iyi. Can için bile boyun kırmasa, ne iyi olur. Meryemce yalvarıyor. Sesi çıkmıyor. Vurgun Ahmet çılgınlar gibi gülüyor.»

«Ali, Ali, yüreğin var mı Ali?»

«Alinin yüreği taştan demirden.»

«Ölmez Meryemce... Başına bela. Senden bunun öcünü almadan ölmez o... Kırarsın, dökersin, yakarsın, yıkarsın, kesersin biçersin ölmez Meryemce, ölmez oturdur Meryemce. Ali, Ali, acıman var mı senin?»

«Alinin yüreği taştan demirden.»

«Ali, Ali! Ulaşabilir misin Meryemceye? Analar anasıdır o, Meryemcedir. El üstünde taşınmağa layıktır. Hoşça tutulmağa, her sabah, her akşam eli öpülmeğe layık-

tır. Kurda kuşa yem edilir mi Meryemce? Ali, Ali! Yüreğinde azıcık insanlığın kalmış mı?»

«Alinin yüreği taştan demirden.»

«Yola düştü, köyde kalmadı. Yolda düşe kaldı. Gece bir ağaca çıktı. Düşe kalka Kör Mezarın içine geldi bir gece. Ziyaret Cevizinin altında uyudu. Gözünü açtı baktı ki, ne görsün, ışığa kesmiş Ziyaret Cevizi şavkıyarak, bal-kılayarak, yalp yalp geceyi gündüz gibi etmiş Torostan aşağı başını almış inip gider. Meryemce Kör Mezarlığın ortasına düştü, sabah baktı ki mezarlığın ortasında, koşmağa başladı. Koştı koştı, mezarlığı dışarı çıkamadı, üç gün, üç gece koştı koştı, mezarlığı dışarı çıkamadı. Korkudan gebererek mezarlığın içinde dili bir karış dışarda dört döndü, dört döndü. Yılıklı kaldı, ulu bir mezartaşının dibine, gövdesi kovuk bir çınar ağacının altında, çınarın gövdesi incelmış, bir parmak kalınlığında bir duvar, yemyeşil. Dalları, yaprakları yemyeşil. Kara bir yılan dolanmış çınarın yemyeşil dalına. Uzun mu uzun bir yılan, kapkara, yılan sarılmış dala, yukardan aşağı iniyor, iniyor, iniyor. Bir kuyruğu kaldı dala dolanmış. Soluğu Meryemcenin yüzünde. Dili dışarda, üç çatal, kırmızı dili. Kırmızı kırmızı yalımlıyor, tütüyor. Meryemce bağırır bağırıyor, zaten bitmiş, kaçsa kaçamıyor. Yılanın soluğu yalım gibi yüzünde, yılan bir top oldu, kapkara koca bir yumak, taş gibi, yıldırım gibi geldi Meryemcenin göğsüne düştü. Meryemce hık diyemedi, can verdi... Ali, Aliii, sende hiç, sende hiç, hiç hiç... Din iman, merhamet sevgi yok mu? Ali Aliii, ananın ak südü seni iflah eder mi, gözüne dizine durmaz mı?»

«Alinin yüreği taştan demirden.»

Akdenizin üstünde küçük küçük, toprağa bitişik gibi birkaç ak yelken bulutu ortaya çıktı. Bir de incecik bir yel parladı, ırgatların tenini azıcık soğuttu, sonra söndü. Örümcek ağı gibi ovayı sarmış inceli kalınlı yollardan incecik bir toz kalktı, sonra geri indi. Bu kadarcık yel bile ırgatların canına can kattı. Durmuş bir türküyeye başladı, ırgatların eli işledi.

Güneyde, Akdenizin üstünde ak yelken bulutları şişti, büyüdü, çoğaldı, yükseldi.

Koca Halil ak kaşlarını sağ eliyle kaldırdı, güneye baktı:

«Bugün garbi çok serin, hızlı, yüklü olacak. Allalem yağmur da getirecek,» dedi.

«Ağzını hayra aç Koca Halil. Çukurovaya yağmur düşmez yaz günü.»

Yelken bulutları gittikçe büyüdü, çoğaldı, aydınlandı, yükseldi, tüm Akdenizin üstünü kapladı. Birden bir garbi patladı.

Örümcek ağı gibi yollardan tozlar kalktı, toz direkleri yollar boyunca büyüyerek, uzayarak Torosa yürüdü. Ir-gatların terleri kurudu.

Uzunca Alinin yüzü uzadı, derisi güneş yanığı, pırıl pırıl, kırıksık içinde, acı, ağrı gibi bir yüz, gerilmiş, dudakları titriyor. Elleri uçuyor titremekten. Gözleri kan çanağı gibi.

«Anamı öldürmedim,» diyor. «Vallah! billahi öldürmedim. İnsan olan hiç anasını öldürür mü?» diyor. «Koyverin benim yakamı. Diri diri yemeyin beni. Beni bunca yıldır tanırırsınız, ben hiç anasını öldürecek adam mıyım? Anama dedim ki, ey anam, Meryemce anam, gel benimlen Çukura, gene geçen yılki gibi seni sırtımda taşıyım, yoksa sen köyde kalırsan, köylü beni yer bitirir, gelmedi. Bana ne köylü, dedi, bana ne! Ben köyümde kalırım, bol bolamadı yaşarım. Bu gelenek yerin dibine batsın, yaşlılar gayrı Çukura gitmesin. İşte anam böyle dedi, diretti. Ona iki aylık yufka yaptı Elif, ben de üç kovan bal kestim, iki de sütlü keçi, otuz tane de tavuk buldum getirdim, bir külek de sade, sapsarı inek yağı... Tam yaşlılar için... Elmalar, armutlar da oldu ormanda, bir de çiçekler açtı. Ormanda, yarpuzlar insan boyu pınarbaşlarında... Anam kaldı köyde. Bir de Vurgun Ahmet köyde... İki can köyde yer içerler söyleşirler. Bir eli balda anamın bir eli yağda, bir eli de sütte. Anamı öldürmedim ben, bana inanın kardaşlar. Zaten pamuk sonuna kadar da kalmaya-cağım Çukurovada. Çabuk çabuk toplarım ki pamuğu,

canımı dişime takmışım, tez günde anama ulaşayım. Adilin borcunu ödeyecek pamuğu toplayım, yetişirim anama, tez günde. Dağ demez, taş demez, yolları dürer yetişirim anama. şimdi anam evdedir, pınarın başındadır, yarpuz kokusu içindedir, çamların altındadır, közde tavuğu kızartır, buz gibi ayrıanı içer, içer ayrıanı, yer tavuğu, içer ayrıanı, yer yağlı tavuğu... Çam kokusu, bir serin... Serin bir yel eser. Serin, serincik. Güneş ısıtmaz bile. Sinek de yok. Ooof, kan gibi ılık. İyi ki anam gelmedi. Bir de ermişler ermişi onun ziyaretine gelir. Taşbaş Efendimiz Meryemce Anasının elini öper. Meryemce Anası ona konuşur, çünküleyin Meryemce Anası beni ademle konuşmaz, Kırklarla konuşur. Keçi onun yerinde biz olsaydık, ben olsaydım. Nerdeeee!»

Bir toz direği, hamaz geldi, kocaman, uzun, iki üç minare boyu bir hamazdı bu. Irgatlar bir süre hamazın içinde kaldılar. Uzunca Ali'durmadan anasını anlatıyordu. Ağzına burnuna, her bir yanına toz dolmuş, boğulacak gibi... Durmadan anlatıyordu. Toz direği geçti gitti. Biraz pamuk yaprağını, biraz mısır yaprağını, kuru otları aldı götürdü. Bir de Fatmalının başörtüsünü aldı götürdü. Ceyhan suyunun yüzüne bıraktı Irgatlar apaktı. Kaşları, kirpikleri, elleri ayakları, saçları. giyitleri, tepeden tırnağa toza kesmişti, apaktılar.

«Alinin yüreği taştan demirden...»

Sıcak... Mor kayalara şıp şıp kan damlıyor. Kan kayanın üstüne düşer düşmez duman oluyor.

Muhtar Sefer içindeki onulmaz yarası, hıncıyla Uzunca Aliye, köylülere boyuna kötülükler düşünür, tuzaklar kurar. Bu dünyada insanın kötüsü her zaman insanlara kötülük düşünür, kötülük yapabilir. Kurdukları tuzaklar etkili olur. Bugünkü dünya toprağı kötü insanların ektiğı acıların, alçaklığın, aşağılığın bitmesine, gelişmesine elverişli bir topraktır. Sefer, Uzunca Aliyi kısıvrak bağlamak, ona son darbeyi indirmek için olmadık kötülüklere başvurur. Köylülerin hesabı sonra görülecektir, Muhtar Sefer ölür de öcünü yerde koymaz. Onunla konuşmayan köylü varsın konuşmasın. Görecekleri var.

«Gel arkamdan,» diye gürledi Sefer. «Gel arkamdan ki sana birkaç sözüm var. Bu sefer dediğimi yerine getireceksin. Geçen sefer dediğimi yapsaydın Taşbaşoğlu belası başımıza çıkmazdı. Ve de ben bu hale gelmezdim.»

Hem yürüyor, hem konuşuyordu arkasına bakmadan. Ömerse izine basarak onun arkasından geliyor, düşünüyordu. Merak içindeydi. Sefer onu ne zaman böyle çağırıp kuytuluğa çekse, çok önemli bir iş teklif edecek demekti.

Şalvarının paçalarına pıtıraklar yapışıyordu. Pıtıraklığı geçip Ceyhanın kıyısına geldiler. Ceyhan aşağıda dur-

gun, yeşil, koyu bir göl gibiydi. Yemyeşil, bir tuhaf, ağı yeşili gibi bir su, gölgeli. Bögürtlen çalılarını dolanarak yardan aşağı suyun kıyısına kumluğa indiler. Sefer önde, Ömer arkada kıyı boyunca yürüdüler. Kıyıda ayak izleri birbirine karışmıştı. Tavşan, çakal, köpek, su samuru, türlü kuşların ayak izleri... Ömer hep ayak izlerine, daha çok arkasına takılıp yürüdüğü Seferin ayak izlerine bakıyordu.

«Bütün Çukurova meseleyi biliyor, hiç kimsenin yüzüne bakamıyorum. Ve de rezil oldum yeryüzüne. İstanbul'dan Ankaraya, Ankaradan Londraya... Ve de yeryüzüne rezil oldum. Rezil ki rezil! Adanada benim halimi anlatıp anlatıp gülüyorlarmış. Nereye varsam, kim benim ben olduğumu anlarsa başlıyor gülmeye. Kasıklarını tuta tuta başlıyorlar gülmeye. Beni şu koca Çukurova toprağında duymayan bilmeyen yok. Yediden yetmişe kadar herkes tanıyor. Dillere destan olmuşum ki, tevatür. Köylüsünün kendisiyle konuşmadığı Muhtar! Avratarı, çocukları, akrabaları da ona ağzını açmıyorlarmış. Ermişler ermişi Taşbaş Efendimiz Kırklara karışıp giderken köylüsüne emretmiş ki, zinhar, bu kimseye ağzınızı açıp bir tek söz söylemeyesiniz. İşte böyle ve tüm Çukurova bunu anlatıp anlatıp gülüyor üstüme. Bu namus beni öldürmez mi Ömer? Ve de yiğenim ve de öz bir kardaşım ve tek mil çocuklarım, hem de akrabalarım hem de avratlarım, hem de malım mülküm, hem de her şeyim bir yana, kendi bir yana olan Ömerim, elalemin oyuncağı olmuş dayın, oyuncağı! Duyuyor musun, oyuncak! Ben bunun altından nasıl kalkarım? Böyle kara bir ünün... Kuşaklar kuşaklara götürmeyecekler mi ünümü? Kimsenin ölünceye kadar konuşmadığı adam, hem de Muhtar demeyecekler mi? Tarihler beni yazmayacaklar mı? Koskoca kitaplar, hükümetler... Çukurovadakiler de benimlen konuşmuyor. Ulan ahmaklar, o sersem Taşbaşoğlu size mi emir verdi, benimle konuşmayın diye, bizim köylülere emir verdi. Ve de ey Çukurovanın itleri, size ne oluyor? Ve de ne oluyor! Ne oluyor ki, ne oluyor! İşte biz o gece Taşbaş Efendimizi öldürseydik...»

Yanına yönüne bakındı, suya döndü, kocaman bir tükürük attı:

«Burada duralım,» dedi. «Burada duralım da sana bir iki sözüm var kardaşım, ve iki gözümün bir tek ışığı Ömerim. Ve de soyumun gür fidanı.»

Bir sekiye oturdu:

«Gel şuraya otur Ömerim, şöyle karşıma,» dedi.

Sesi şefkatli, sıcak, candandı. Bir insana bir şey mi yaptıracak, sesi her zaman böyle olurdu.

Uzun bir süre gözlerini Ömerin yüzüne dikti, kırpmadan baktı. Bu da onun eski bir huyuydu. Ömerse başını yere eğmiş, bu önemli teklifi merakla, sabırsızlıkla bekliyordu.

Elini uzattı. Ömerin elini tuttu. Eli yalıtma kesmiş ya-
nıyordu.

«Ömerim, kardaşım, hiç kimse konuşmuyor benimlen, bari sen konuş. Nolursun konuş. Aklımı oynatacağım, konuş. Konuş da sana bir teklifim var. Bu dünyada yapılacak işimiz var. Haydi konuş, konuş da bana Sefer Dayı de, nolursun.»

Sustu, bekledi. Gözlerini gene kırpmadan onun yüzüne dikti. Taşta ses var, Ömerde ses yok.

«Bak Ömer, o Taşbaşoğlu ermiş değildi. Köylü uydurdu onu. Sıkıntıdan. Sıkıntıdan sarılacak bir dâl aradı, o anda da Taşbaş eline geçti, aldı ermişlik tahtına oturttu. Bir iyice de ermiş olduğuna inandı. Ermiş olan donar da ölür mü? De bakalım, ölür mü?»

Ömer onunla konuşsaydı, Taşbaş Efendimiz ölmedi diye bağırıacaktı. Cumali Onbaşını duymadın mı ne dedi, bir ışık olmuş da dağlara yukarı ağmış gitmiş diyecekti. İçinde kaldı. Ömer de buna öfkelen-di.

Sefer bekledi, konuştu. Konuştu, bekledi, tahrik etti, Ömer ona ağzını açmadı.

«Konuşmayacaksın, anlaşıldı,» diye Sefer ağlamsı içini çekti. «Herkes bana düşman kesilmiş, kendimi öldüreyim de kurtulayım...»

Ömer bu hale acıdı: «Kartal gibiydi bir zaman Sefer Dayım. İnsan ermişlerle uğraşır mı? Hiç insan ermişlerin

tekerlerine taş koyar mı? İşte ermişler insanı böyle dünyada rezil rüsvay ederler. Böyle canından bezdirirler adamı. Ölünceye kadar kimse seninlen konuşamaz emmim Sefer. Sen bu işi iyi yapmadın, ve de Allahın büyük bir ermişine hakaret ettin. Gül yüzlü Sultanımızı aşağıladın.»

Sefer baktı ki, sözleri Ömeri etkiledi, delikanlının yüzü değişti, sözünü sürdürdü:

«Şimdiye kadar kendimi öldürmeliydim ve de böyle aşağılık bir yaşamaya dayanmamalıydım ama, can tatlı... Can batsın, can tatlıdır geçilmiyor. Aaah, kendimi öldürmeliydim.»

Baktı ki Ömerin gözleri yaş ile doldu. Gözleri yaş ile doldu ama gene de konuşmuyor. Şu Taşbaşoğlunun gücüne bak!

Birden içinde bir korku büyüdü. Taşbaşoğlu gerçekten ermiş olmasın! Ermişse Taşbaş, o dünyada da, bu dünyada da beş paralık olduk. İtler bile yüzümüze tükürmez. Bu düşüncesini bıçak gibi kesti. Allah yazdıysa bozsun. Bir an, bütün düşündüklerini Ömerin duyduğunu sandı. Telaşla bağırdı:

«Taşbaştan ermiş olamaz. O köpekten, o mendeburdan, o alçaktan ermiş olamaz! Olamaz! Olamaz!»

Öfkesi büyüdü, eli ayağı titredi:

«Olamaz! Mümkünü yok, olamaz.»

İnce ince, kesik kesik yavaşça: «Olamaz! Olamaz!» diyordu boyuna. Duyulur duyulmaz, içinden: «Olamaz! Olamaz!» diyordu. Kendini az önceki düşünceden kurtarabilmek için, bu «olamaz» sözcüğüne cankurtaran gibi sarılıyordu.

Başını kaldırdı, gülümsedi:

«Olamaz efendim. Ve de hiç olamaz! Olamaz!»

Yatıştı. Terini sildi. Yandaki hayıt çalisından bir çöp kopardı, ağızına attı, çiğnedi.

Bir süre öyle sustular. Ömer bundan sonra önemli bir şeyin geleceğini deneyleriyle biliyordu. Biliyor, merakla bekliyordu. Muhtar Seferin uzun sarı yüzü biraz daha uzamış, sararmıştı.

Başını kaldırdı, ağızındakini tükürdü, sağ elini sinek

kovar gibi salladı, yutkundu, başını gene yere eğdi, bir süre düşündü, gene başını kaldırdı, gözlerini Ömerin gözlerinin içine dikti. Ayırmadan uzun bir süre Ömerin gözlerinin içine baktı, sert, delici. Ömer birkaç kere gözlerini kaçırdı ama, bir şey değişmedi. Gözleri hep Ömerin üstünde, aynı etkide.

İlgın ağacı suyun yüzünü süpürüyordu. Ağacın kıyıya gelen dallarında sarıca arı petekleri, üstüste arıyla uğulduyordu.

Sefer elini yere vurdu:

«Ömer kardaş,» dedi, «Meryemceyi köye gidip öldüreceksin. Bunu senden istiyorum. Meryemceyi Ali öldürmedi. Meryemce şimdi köyde. Bizi bekliyor. Bir canlı bekliyor. Şimdi köye gideceksin, Meryemceyi öldürüp geriye döneceksin. Senin düğününü ben yapacağım bu kış. Sana bir de öküz vereceğim. Bir kocakarı altı üstü. Bir de yüz lira veririm. Senin buradan ayrıldığını kimse bilmeyecek, sezmeyecek. Yılan gibi kayacak. göz açıp kapayıncaya kadar köye gidip döneceksin. Ölüyü öyle yola bele atma. Kurt kuş yemesin. Bize Meryemcenin ölüsü gerek. Meryemcenin ölüsünü Uzunca Alinin damına kilitleyeceksin ki, ölü işe yarasın. Pamuk dönüşü millet ölüyü görsün, görsün de Uzunca Aliyi ipe göndersin. Haydi, yol hazırlığı yap.»

Ayağa kalktı, arkasının kumlarını cırıptı, yola düzüldü.

«Sen geride kal. İkimizi bir arada görmesinler.»

Ömer orada bir süre öyle kaldı, sonra usulca ayağa kalktı, kemikleri çatırdadı. Tüm bedeni dövülmüş gibi ağırıyordu.

Huzursuzluk gittikçe artıyor, hava her an daha ağırlaşıyordu. Sanki bu ağır havanın tüm sebebi Uzunca Aliydi. Her şey ona yükletiliyordu. Sivrisinek, sıcak, dolaşan candarmalar, Şevket Bey olayı hep sanki uzunca Ali yüzündendi. Uzunca Alinin her hareketi onları kudurtuyordu. Canım derse, canın çıksın der gibi geliyordu onlara. Bu ağır havada herkes boğuluyordu ya, Hasanla Ummahanın hali bin beter.

Ummahan Hasanı dürttü, babasını gösterdi. Ali yumulmuş, habire çuvaldan pamukları çekiyor, yanındaki kütlü öbeğini büyütüyordu. Karıncadan az daha küçük, karacık pamuk böcekleri kozalardan dökülüyor, telaşla oradan oraya koşuşup duruyorlardı. Uzunca Alinin ellerinin üstü, tırlık şalvarı, şalvarının önü hep karacık pamuk böcekleriyle doluyordu.

İlerde, güneşin altında isten kapkara kesilmiş bir tencere kaynıyor, parlak güneşte incecik, ak bir buğu yükseliyordu ocaktan. Yanan ateşlerin dumanları gözük-müyordu. Taşbaşın karısı toprağın üstüne çömelmiş, kendi tenceresindeki kaynayan suyu elindeki tahta kaşıkla durmadan savuruyordu. Uzunca Ali henı pamuğu çekiyor, hem de sıcak suyu buğulatarak savuran kadına gözlerini dikmiş bakıyordu. Kadın usuldan yanık, içe işleyen bir ağıt söylüyordu.

Çok sıcak vardı. Ortalıkta dolaşan sivrisinekler artık yuvalarına çekilmişlerdi.

Muhtar Sefer en uçta, iri kütüklerle bir ateş yakmış, bir yığın köz yapmıştı. Közler güneş altında renksiz, ak bir yığındı. Muhtar Sefer bir iri turacı yamyassı etti, tuzladı, biberledi közlerin üstüne attı. Turaç köze düşer düşmez cızırdadı, kokusu da ortalığa yayıldı. Köylülerin burun kanatları iştahla titredi. Kendinde olmayarak Uzunca Alinin elleri birden duruverdi, havay: derin derin kokladı. Kalın bir et dumanı, yağlı yağlı bütün tarlaya çöktü. En küçük bir fisilti yoktu, koku bir süre havada asılı kaldı, sonra yavaş yavaş, yağlı, toprağa çöktü. Ummahan Hasanı gene dürttü, babasını gösterdi. Uzunca Alinin elleri durmuş, farkında olmadan, boş gözlerini Muhtar Seferin elindeki parçalanmış turaç kanadına dikmişti. Yutkunuyordu. Muhtar Seferin ağzının yanlarından yağlar boynuna doğru süzülüyor, Sefer güçlü çenesiyle turaç etini çiğniyor, kaş altından da öteki insanların durumlarını inceden inceye gözlüyor, seviniyordu. Çünkü herkes yutkunuyor, herkesin burun delikleri titriyordu. Alaçıklardan dışarıya, pamuk çuvallarıyla birlikte taşmış, sıcakta kalmış, yarık, irili ufaklı ayaklar mahzun, birer taş parçasıymış gibi duruyorlardı. Ayaklara sinekler konuyordu.

Uzunca Ali birkaç gün içinde zayıflamış, boynu uzamış, gözleri çukura kaçmış, derisi kırış kırış olmuş, süzülmüştü. Elleri titriyordu. Neden sonra kendine gelen Ali, olanca hızıyla, yıldırım gibi kozalara saldırdı. Kütlü bir yana, şif bir yana hızla akıyordu Alinin ellerinden.

Ortadaki öbeklerin en büyüğü Alinindi. Sonra Koca Halilin öbeği geliyordu ve Koca Halil öbeklere baktıkça sevincinden dört köşe oluyordu. Koca Halil bu öbeği ne yapacağını biliyor, şimdiden kıvanç içinde geriniyordu.

Ve alaçıklardan hiç türkü sesi gelmiyordu.

Memidik ikide birde alaçıktan dışarı fırlıyor, ellerini alnına siper edip ötelere, kuyuya bakıyordu. Kuyunun üstündeki dönen kartallar, kuyunun bir minare boyu yüksekliğinden başlayıp, direk gibi, üstüste dönerek göğün

ta görünmezine kadar çıkıyorlardı. Memidik: «Allah Allah,» diye içinden geçirdi. «Allah Allah! Ne oldu bunlara? Daha dün tüm göğü tutmuş, güneşi göstermez olmuşlardı. Kara bir bulut gibi çökmüşlerdi Çukurova güneşine. Şimdi kara bir direk gibi, uzun, uçsuz bucaksız ağmışlar Çukurova göğüne, dikilmişler direk gibi.»

Kara bir direk gibi... Kuyunun üstüne çakılmışlar, dönerek dönerek yükseliyorlar.

Memidik hayal meyal bir gölge daha gördü. Kuyunun taşına oturmuş adam, orada öylece oturup kalmış, güneşte erimiş bir gölge olmuştu. Bir kara leke. «Allah Allah, bu adam kudurmuş,» dedi Memidik. «Hiç acıkmaz mı, hiç bir hacetı olmaz mı, hiç bir yeri uyuşmaz mı? Ne biçim adam bu? Kalkmıyor ki oradan, varıp da ölümlüğü çıkaralım o cehennem kuyudan. Başına bir kaza gelmeden ölümlüğün, kartallar yeyip bitirmeden.»

Dişlerini sıktı, öfkeden tirtir titredi: «Kalkmayacak, kalkmayacak namussuz, kuyunun taşından. Kırk kat zincirle bağlamışlar oraya sanki o it oğlunu. Ben onu oradan kaldırmasını bilirim. Bilirim de öteye de geçerim. Bu adamın yüzünden neredeyse ölümlüğü çürüyecek kuyuda. Allah, Allah, çürüyecek! Hiç başka işin yok mu be men-debur? Çıkmışsın kuyunun taşına, oturmuşsun oraya. Götün mü yapıştı kuyunun taşına? Kartallar da çivilenmiş gibi gökyüzüne. Bir bildiğiniz var sizin bu kuyuda. Ya ölümlüğü kuyuda çürütecek, ya yeyip bitireceksiniz.»

Çıplak ayaklarını kızgın, köz gibi toprak yaktı. Başı da dönüyordu, hemen alaçığın içine kaçtı, pamuk çuvalına saldırdı. Çiğli, serin pamuklar parmaklarına değince kendine geldi.

«Hiç bir yıl böyle olmamıştı bu köylünün hali. Böyle ağır, neşesiz. Çok tuhaf. Taşbaş Efendimizin yokluğundan. Köylü umudunu yitirdi Taşbaş Efendimizle bile. Bak hiç adını anan var mı bir kere olsun, Efendimizin?»

Ummahan Hasanı dürttü, gene babasını gösterdi. Hasan Ummahanın kulağına eğildi.

«Çok daldı,» dedi. «Az sonra çuvalda çekilmedik ko-

za kalmaz, biz de çıkar b  kl  ge gideriz. Haydi   abuk   ek-sene! Ne durdu   yle pis ellerin?»

Ummahan:

«Ellerim çekiyor, sen hiç canını sıkma,» diye g  -l  msedi.

Hasan:

«Geçen yılki yuvamızı buluruz. Bir de porsuk deliği-ne gideriz. Bir de bir böğürtlen yeriz. Bir de... Geçen yıl aklında mı?»

Ummahan:

«Geçen yılki geldiğimiz yer burası değil ki geçen yılki yuvamızı bulalım! Geçen yıl Akdenizin dibinde pamuk toplamadık mı?»

Hasan bıçak gibi:

«Sus,» dedi. «Orospu, sus. Geçen yılki b  k, bu b  k. Sen gelmezsen, cehennemın dibine gel! Ben tek başıma gider yuvamı bulurum.»

Bereket ki babaları duymadı. Çok dalgındı ve gözü dünyayı görmüyordu, pamuk çekmekten başka.

Ummahan:

«Kızma Hasan,» dedi. «Seni kızdırmak i  in söyleme-dim. Senin yuvan bu b  k  n içinde. Hem de geçen yılki yuvan. Porsuk deliğin de duruyor. Şimdi yemeği yer ye-mez, bunlar uyur uyumaz...»

Hasan gülümsedi:

«Uyur uyumaz.»

Elif dışarda sıcakta ocağa bulgur pilavı vurmuş, do-matesli bulgur pilavı pişiriyordu. Az sonra tavadaki ya   cızır-dadı. Onunla birlikte birçok tavadaki ya   da cızır-dadı. Ya   kokusu sıcak ağır havaya sindi.

Elif tüten bulgur pilavını koşarak alaçığa getirdi, k  -  c  k siniye devirdi:

«De   alın kaşığı. Domatesi de çok. lezzetli.»

Dördü dört yerden pilava saldırdılar.

Yemek biter bitmez, Ali sol elini yastık yaptı, hemen uykuya vardı.

Ummahan:

«Ana,» dedi, «siz uyurken biz Hasanla su kıyısına gl-

dip böğürtlen toplayacağız, Hasan geçen yılki yuvasını arayacak.»

Geçen yılki yuvasını derken üstüne bastı, anasının gözlerinin içine baktı. Anası oralı bile olmayınca tekrarladı:

«Hasan geçen yılki yuvasını bulacak, kuşu kaç tane civciv yapmış ona bakacak. Geçen yılki yuvasını...»

Elif:

«Gidin ama, çok uzaklara gitmeyin. Ağaçlara da çıkmayın, düşersiniz. İkinci üstü garbi yeli de parlar parlamaz hemen dönün. Çok, çok çabuk pamuk toplamamız gerek, ellerin iki üç misli. Babanız bu günlerde köye hemen dönmezse, neneniz de ölür. Neneniz ölürse de köylü bizi çiğ çiğ yer. Bak şimdiden ne hal getiriyorlar başımıza. Çabuk gelin.»

O da başını bir yere koydu, hemen kendinden geçti.

Hasanla Ummahan oradan ayrıldılar. Herkes, bütün köy uyuyordu. Çıt yoktu ortalıkta. Sıcak, güneşin, böceklerin, bir de cırlavukların sesi dolduruyordu ovayı.

Suyun kıyısına ilerlediler. Bir pıtıraklığı geçtiler, bir zincarlığa, bir hıltanlığa, bir böğürtlenliğe düştüler, bir çaygaradan buz gibi bir su içtikten sonra Ceyhanın kıyısındaki küçücük büke vardılar.

Hasan:

«Bak, bak, Umahan,» diye onu kolundan çekti. «Gördün mü Memidiği, nasıl koşuyor? Her gün böyle. Bir yerlere koşarak gidiyor, gene koşarak dönüyor. Yüzünü gördün mü, erimiş bitmiş fıkara,» dedi, acıdı.

Ummahan içini çekti:

«Eridi bitti, fıkara,» dedi. «Diyorlar ki Delice Bekirin avradı onu böyle yapmış. Her gece her gece beraber oluyorlarmış. Hiç uyku uyuyamıyormuş fıkara. Zaten ne kaddarcık canı var ki Memidiğin. Yazzık!»

Hasan:

«Yazık fıkara,» diye öfkeleni. «Bu Delice Bekirin avradı da bela köyün başına. Öldürmeli de elinden kurtulmalı. Yoksa köyün gençleri hep verem olacak.»

Ummahan:

«Aaah, ah! Verem olacaklar. Nasıl da koşuyor! Nereye gider ola her gün böyle?»

Hasan:

«Bir derdi var,» diye kuruldu. «Bir derdi var ki dert derim sana.»

Ummahan:

«Bak Hasan,» dedi, bir an durdu. «Sana bir şey deyim mi? Gel biz de ardına düşelim Memidiğin, bakalım nereye gidiyor, ne yapıyor öğrenelim.»

Hasan bir süre ikirciklendi, ayağının ucuyla kızgın toprağı eşeledi, düşündü. Sonunda:

«Haydi gidelim,» dedi. Memidiğin gittiğı yöne yürüdüler. «Bak Ummahan, Memidik bizi görmeyecek ki, ne yapıyor öğrenelim. Bizi görürse yapacağını yapmaz. Ya saklanır, ya kaçar.»

Ummahan:

«Gizli gizli,» diye yürüyüşünü çabuklaştırdı.

Memidik tozu dumana katmış olanca hızıyla koşuyordu. Çocuklar da aşağı yukarı onun hızındaydılar. Memidik düz, tozlu yoldan gidiyor, çocuklarsa çalıların arasından koşuyorlardı.

Bir ara Memidik tozların ardında kaldı, kayboldu. Çocuklar korktular. Gittikçe merakları büyüyordu. Sonra Memidik gene ortaya çıktı, sevindiler. Şimdi Memidik daha da hızlı koşuyordu. Koştı koştı, bir yere gelince zınk diye durdu. Durdu ve olduğu yerden kıpırdamadı. Çocuklar bir pıtıraklığa girdiler. Pıtıraklığın az ilerisinde küçük bir karaçalılık kararıyordu. Çocuklar soluk soluğa karaçalılığa ulaştılar. Yere çömeldiler. Soluklarını tutuyorlardı. Çünkü Memidik yüz adım kadar ötelerindeydi. Az ileride de bir kuyu vardı. Yıkılmış bir kuyu olduğu her yerinden belliydi. Ağaçları, kırığı kalmış, kovası yoktu. Üstünün taşları yer yer sökülmüştü, mor kayadan yalağı bir yana devrilmişti. İncecik bir dut ağacı yalağın orada toza batmış, yapraksızcana duruyordu.

Ummahan soluğunu tutup fısıldadı:

«Kuyuya bakıyor, kuyuda bir şey var...»

Hasanın birden yüzü sapsarı kesildi. Ayağa kalktı, sallandı, geri oturdu, burnunu tuttu.

«Bir hoş oldum Ummahan... Bu koku... Nereden?»
Ummahan da:

«Bu koku?...» diye yüzünü buruşturdu. «Burnumun direğini kırdı.»

Memidik durdu durdu, bir an kıpırdadı, kuyuya doğru çabuk çabuk birkaç adım attı, zınk diye gene durdu.

Hasan kustu birden. Ummahan onu kustuğu yerden çekti, az ileriye götürdü. Bir eliyle de burnunu tutuyordu.
Ummahan:

«Haydi kaçalım buradan. Bu koku öldürecek bizi.»

Bütün dünya çürümüş, yoğun, acı, sası, iğrenç, kusturucu, baş döndürücü, elle tutulurcasına koyu bir kokuyla kokuyordu. Bu ağır koku şu gün ışığına, sıcak toprağa, ota, ağaca, suya, çalılara, uçan kuşlara sinmiş, her şeyi, ışığı bile çürütmüş kokuyordu. Kurtlu düşmüş, irin olmuş, şişmiş bedenlerin kokusu...

Memidik birkaç adım daha yürüdü koşarak, kuyunun başında durdu. Dimdik durdu. Hiç kıpırdamadı. Güneş ağırdı. Gölgesini, koyu, kopkoyu bir kara yuvarlağı ayaklarının dibine düşürüyordu.

İkisi iki yerden öksürmeğe başladılar. Gözleri Memidikte. Öksürüklerini ellerinden geldiğince tutmağa çalışıyorlar ama, boşuna. Genizlerine bir şey, iğrenç, yağlı, sürtünen, deli eden bir koku yapışmış, sülük gibi. Emiyor. Çocuklar da Memidik gibi donmuşlar, kıpırdayamıyorlar.

Güneş sallanır gibi oldu. Koku daha da koyulaştı. Şimdi ikisinin de gözleri kararıyordu. Çalılar büyüdü. Toprak bir hoş oldu. Memidiğin bu anda kuyunun ağzına yatmış olduğunu gördüler.

Hasan:

«Öldü,» dedi. «Kokuya dayanamadı, öldü! Yazık oldu Memidiğe. Haydi gidelim.»

Ama yerinden kıpırdamadı. Birkaç kere «haydi gidelim,» dedi, hiç birisinde de yerinden bir adım atamadı.

Kuyunun taşına yatmış, başını kuyunun içine sarkıtmış Memidikten de gözlerini ayıramadı.

Birden bir büyü gerçekleşti. Memidik hop diye ayağa kalktı, kuyunun içine fırlattı kendini. Az sonra suya batmış giyitleri üstüne yapışmış, kuyudan çıktı, ovaya aşağı Ceyhan kıyısına aldı yatırdı. Öyle bir koşuyordu ki ayaklarını göremezsin.

Hasan:

«Kaçtı,» dedi. «Haydi biz de bakalım Ummahan, kuyuya,» diye onu kolundan çekti.

Ummahan diretti:

«Kaçalım,» dedi. «Ben ölüyorum. Burnumun direği kırıldı. Elim ayağım, ağzım, saçlarım, her yerim ulmuş kokuyor.»

Hasan kızdı:

«İstersen gelme,» diye onu itti, kuyuya koştu. Vardı, Memidik gibi kuyunun başında kırırdamadan bir süre durdu. Sonra Memidik gibi kuyunun ağzına yattı, içeriye baktı. Kuyunun aynasında kendisini gördü. Dimdik, kirpi oku gibi olmuş, güneşten rengini yitirip kırmızıya çalmış saçlarını, yarılmış kabuk bağlamış dudaklarını, iri gözlerini gördü. Şu suya dalsın mı Memidik gibi? Ne var ola içinde? Neden daldı Memidik? diye geçirdi içinden. Başı döndü. Kuyuya kayıp düşeceğini sandı, korktu. Zorla ayağa kalktı, orada durup duran Ummahana doğru koştu, elinden tuttu, ormana doğru, canlarını dişlerine taktılar... Koku peşlerini bırakmıyor, onları boğuyordu. Büklüğün yanına gelince koku azıcık azaldı, kendilerine geldiler, yere ikisi de aynı anda, bitmiş, sağılıverdiler. İkisinin de yüzü sapsarıydı.

Neden sonradır ki, derin, ağır bir karanlıktan sıyrılırcasına kendilerine geldiler. Bir yoğun kabustan çıktılar.

Hasan:

«Sus,» dedi, «kokuyor. Memidik...»

Büklüğün dibindeydiler. Hasan önde Ummahan arkada içeriye yürüdüler. Hasan büyük dalları bulut gibi açılmış bir çınar ağacının altında durdu:

«Bizim yuvamız burda olacak. Geçen yılki yuvamız,» dedi, kırmızı postallarını çıkartıp ağaca tırmandı. Dal dal, yaprak yaprak çınarı arıyor, aşağıda da Ummahan sabırsız habire soruyordu:

«Daha bulamadın mı? O dalın kovuğunda olacaktı. Yok yok, şu dalın.»

Hasan yukardan bir çığlık attı:

«Ummahan, bak buldum!»

İri, yüksekçe bir dala uçarcasına atıldı. Dalın kırılmış, büyük bir ur yapmış köşesinde bir yuva duruyordu.

Hasanın «buldum,» demesiyle, «aaah» demesi bir oldu.

«Bu yuva bizim geçen yılki yuvamız değil... İçinde civcivler yok.»

Soluk soluğa çınardan sıyrılarak indi.

«Amma da çok benziyordu bizim yuvamıza! Bir de içindeki civcivleri olsaydı, tamamdı. Bizim yuvamıza ne oldu dersin?»

Ummahan:

«Hasan,» diye karşılık verdi, «Hasan kardaşım, geçen yıl pamuk topladığımız yer burası değildi ki, yuvamız bu yuva olsun.»

Hasan tepeden tırnağa bir öfke gibi durdu:

«Yuva bizim yuvamız ya, civcivler uçmuş. Büyümüşler, kuş olmuşlar uçmuş gitmişler. Kuş dediğin büyür uçar. Belki de yılanlar yemiş civcivlerimizi, yılanlar civcivleri yeyince kuş da yuvasını terketmiş gitmiş. Ne yap-sın fıkara kuş, o da gitmiş kendisine ulu bir ağacın tepesine yılan ulaşamaz bir yuva yapmış Şimdi biz yuvamızı başka bir ağaçta arayalım.»

Ummahan, «bizim geçen yıl pamuk topladığımız yer mi burası?» diyecek oldu. «Bizim yuvamız kırlangıç yuvasıydı,» diyecek oldu, Hasan duymadı. dinlemedi bile.

Büklükte yürüdüler. Acaip, iri çiçekler açmıştı, çiçek zamanı. Hasan iri bir çınarın altına gelince hemen gene tırmandı, bir süre çınarın dallarında dolaştı durdu. Sonunda :

«Çok yuva var,» diye çınardan sıyrıldı indi. «Çok yu-

va var ama, hepsi boş. Tüm civcivleri yılanlar yemiş. Kuşlar da yuvalarını terketmişler kaçmışlar. Burada bu bükükte kuş yaşamaz. Ve de hiç yaşamaz. Hükümet buna bir çare bulmalı. Ve de yılanların tümünü imha etmeli. Ve de bu hükümet bizim hükümetimiz ama azıcık ihmalcı. Kuşları yiyen yılanlara bir çare bulamadı gitti.»

Başka bir çınara tırmandı, boynu bükük, dudakları uzamış, kederli indi. Önüne gelen ağaca tırmanıyor, öfkeyle iniyordu.

«Yılanlar kuşların hepsini yemiş,» dedi, o böyle der demez de Ummahan ağlamağa başladı. Ummahan olduğu yere çöktü, yüzünü elleri arasına aldı, titreyerek hiç kırmağa başladı.

Hem ağlıyor, hem de:

«Korkuyorum,» diyordu. «Korkuyorum, korkuyorum. Bizi de yılanlar yiyecek...»

Hasan onun yanına oturdu, bir şeyler söyleyecek oldu, vazgeçti. Saçını okşadı, elini tuttu. Ummahan durmadan ağlıyordu. Hasan onun korkusunu yeneblmek için bir şey arıyor, bulamıyordu. Sonunda:

«Yılanlar kuşları yediler, gittiler. Bu bükükteki kuşları tükettiler, sonra başka büküğe gittiler. şimdi o büküğün kuşlarını yiyorlar. O bükün kuşlarını da bitirecek, başka büküğe gidecekler. Sonra orasını da...»

Ummahanın titremesi, ağlaması yavaşladı:

«Aaah,» diye inledi, «aah, şu dünyoda hiç kuş kalmayacak bu yılanlar varken. Gidip haber versek olmaz mı, yılanlar kuşları yiyorlar, desek de köylüler yılanları öldürseler, kuşları kurtarsalar...»

Hasan içini çekti:

«Kim uğraşacak yılanlarla? Yılanlar da kuşlarımızı yeyip bitirecekler. Dünya da kuşsuz kalacak. Kuşsuz... Yazık. Haydi kalk da gidelim.»

Ummahan kalktı, yeniyle gözlerini sildi, elele tutuştular. Her zaman böyle elele tutuşmazlardı. Ancak çok dost oldukları zaman Hasan elini uzatır, Ummahanın küçücük elini avucuna alırdı. Bu, Ummahanın en çok sev-

diği anlardı. Ummahan bunu bilir, sevinçten dört köşe olurdu.

Bir çaygaradan su içtiler, çiçek topladılar. Dışarda ki çatır çatır sıcak burada hiç duyulmuyordu. Suyu içtikten sonra bir eski su yolu kemerine geldiler. Hasan kemeri görünce Ummahanın elini bıraktı. oraya doğru koştu. Oraya varınca:

«Yetiş,» diye bağırdı, «yetiş Ummahan. Yuvamız burada. Hem de içinde kuşu var.»

Ummahan koşarken eski kemerden bir yanar döner kuş fırt diye fırladı, ok gibi uçtu gitti.

Hasan sevincinden tepiniyor, deli gibi gülüyordu. Ummahan da onun sel gibi akan, deli sevincine katıldı. Bük-lük çocuk gülüşleriyle epeyi bir zaman cınladı.

Hasan:

«Bulduk ya, yılan yememiş bir kuşu. Bulduk ya... Kuş-lar kurnaz olurlar. Her kuşu yılanlar yiyemez.»

Ummahan:

«Çok şükür yiyemez,» dedi.

Hasan belini kemerin duvarına dayadı oturdu, bir süre gözlerini kapayıp öyle kaldı. Sonra:

«Gel Ummahan şöyle yanıma otur,» diye yorgun söylendi. Yüzü keder içinde kaldı, yılgın.

Ummahan yanına oturdu, elini uzattı, elini tuttu. Hasan elini çekmedi.

Korkarak ona baktı:

«Bir kurtulsak Ummahan,» dedi. «Babam kahrından ölecek.»

«Ölecek,» dedi Ummahan.

Hasanın içinde bir boşluk vardı. Elle tutulacak gibi bir boşluk. «Halbuki,» diyordu, «yuvamızı da, kuşumuzu da bulduk. Daha ne!» Bir şey unutmuş gibi aranıp duruyor. Bir şey, bir şey unutmuş...

«Ya da babamı, başına çokuşup da bu köylü öldürecek. Deli oluyorlar babama. Onlardan daha çok topluyorlar ya... Bir Koca Halil seviyor babamı.»

«Bir Koça Halil,» dedi Ummahan. «İyi adam, yüzü de çok nurlu.»

Hasan:

«Sus,» dedi korkuyla. «Nenem duymasın böyle dediğini.»

Ummahan:

«Nenemi babam öldürdü. Hem de parça parça etti. Nenemin kolu bir kurdun ağzında.»

İkisi de iki yerden kirp diye sustular.

Neden sonra Hasan:

«Taşbaş Amcam bir gelse,» dedi. «Başka hiç bir çaremiz yok. Gelse de babamı da, bizi de, köylümüzü de kurtarsa!»

Ummahan:

«Hasan, ona amcam deme. Bir insan ermiş olunca amcalık gider. Ona Efendimiz de de, günaha girme,» dedi, çok çok yumuşak söyledi.

Hasan:

«Taşbaş Efendimiz bir gelse de...»

Durdu, düşündü, sonra gözleri yaş doldu.

«Ama ben onu öyle çok, öyle çok özledim ki... Bir gelse Taşbaş Amcam!»

Ummahan:

«Kuşları da kurtarsa yılanların eiinden.»

Hasan:

«Ya o gelse, ya beni alsa Kırklar mağarasına. Onların suyunu getirir, kahvelerini yapardım,» dedi, sesi karcındalandı, titredi.

Ummahan :

«Oraya beni de götür. Bir de kız gerek onlara.»

Hasan:

«Bir de kız,» dedi. «Taşbaş Amcam gibi iyi bir adam yoktu ki bu dünyada. Çocukları seven .. Bilse ki biz burada sıkışmışız, bu haldeyiz, hemen gelir. Hemen gelir de...»

Arkasını getiremedi, boğazına yumruk gibi bir şey tıkanı.

«Bilse ki ne haldeyiz...»

Koca Halil hep düşünür. Nasıl etseler de Uzunca Ali bir gün önce köye Meryemceye yetişse? Hep bunun üstünde kafa yorar. Sonunda bir yolunu bulur ve Uzunca Aliye tek-lif eder. Uzunca Alinin ikircikli günleridir.

Koca Halilin içi içine sığmıyordu. Hemen yataktan fırladı. Zaten soyunmamış, öylece, kuru otların üstüne serdiği savana uzanmış, başka bir savanı da üstüne çekmişti. Bu gece ırgatlar ateş yakmamışlar, erkenden uymuşlardı. Garbi yeli bugün sabahdan esmeğe başlamış, hızlandıkça hızlanmıştı. Bu gece hiç sivrisinek yoktu. Hızlı esen yellerde sivrisinek barınamaz. Sivrisinek basık havalarda, fisilti esmeyen gecelerde bulut gibi ovanın üstüne çöker. İşte böyle havalarda ırgatlar başlarını koyar koymaz uykuya dalarlar. Ne sinek, ne sıcak, sepserin. Böyle geceler olmasa pamuk ırgatları Çukurovaya dayanamaz, düşerler. Kırfacana dönerler. Bazı yıllar, o yıllar Toros köylüklerinde ünlüdür, Çukurovada ırgatların kırıldığı yıl diye anılır, işte öyle yıllar, bütün geceler günler garbisiz, basık geçer.

Koca Halil bir tüy gibi ayak parmaklarının ucuna basarak, Muhtar Seferin esen yelde savrulan cibinliğinin yanından geçerek Alinin alaçığına vardı. Irgatlar ayışığına serilmişler, sere serpe uyuyorlardı öbeklerinin yanı başında. Kimi boğulur gibi horluyor, kimi türkü söyler

gibi, kimi derin derin geriniyordu. Gerinenler hep gençlerdi. Kimi de inceden bir ses çıkarıyordu, ağlar gibi.

Pamuk öbekleri ayışığında biraz daha büyüyor, biraz daha sütbeyaz oluyor, ışılıyorlardı. Öbeklerin karanlık gölgeleri doğuya uzuyordu. Ova ayışığında dumanlı, ak, bir büyülü, süt mavisi gibi buğulu, inceden... Esen yelle dalgalanıyordu. Anavarza kayalıkları, çalkalanan bu ışıktaki bir tuhaf cevher gibi yanıp sönüyordu. Binbir canavarın saklandığı viran olmuş evler, yıkılmış surlar, duvarlar. Beş insan büyüklüğünde bir kocaman adam, yedi yüz yaşında kayalıklardan iniyordu.

Koca Halil kuru toprağa kıvrılıp bir topak olarak yatmış, büzüldükçe büzülmüş, iki kat olmuş, küçücük, bir yumruk kalmış Uzunca Alinin başucunda durdu. Bir süre acıyarak Aliyi seyreyledi. Uzunca Ali iyi bir adam diye düşündü. Çok iyi çok. O mendebur Meryemce olmasaydı, beni sırtında bile taşırdı Ali.. Ben elden ayaktan düşünce oğlum olacak sümüklü Hacı bana bakmaz da... Ben ölünce oğlum olacak o it Hacı, benim ölümü yıkatmadan gömer de... İşte bana şu yatan bakar, işte benim cenazemi, üstüme Kuran okutarak, hem de üç Fakıya birden Kuran okutarak bu yatan kaldırtır. Bir de şu kara günlerinde ben onun elinden tutarsam beni eli üstünde taşır. Belki de beni o sümüklü Hacının evinde koymaz da evine götürür. Şu düşmanlar arasından ona dost, ona baba elini uzatırsam benim bu iyiliğimi Uzunca kardeş hiç unutmaz. Bir elim yağda olur, bir elim balda.

Koca Halil eğildi usuldan, tatlı bir sesle:

«Ali kardeş, Ali kardeş, uyansana Ali kardeş,» dedi.

Ali oralı bile olmadı.

Alinin yanına diz çöktü, elini alnına koydu, okşadı.

«Uyansana yavrum Ali. Uyansana oğulcuğum. Kalk bakalım, sana bir diyeceğim var. Buldun, buldun da sivrisineksiz serin geceyi uyursun, değil mi? Hem de mışıl mışıl ve de mışıl da mışıl. Uyan hele bir bak, Koca Halil sana neler söyleyecek, ne güzel akıllar verecek ki, akıl ki akıl. Kalk uyan yavrum.»

Hep Aliyi okşuyor, onu uyandırmağa kıyamıyordu.

Sesiyle de okşuyordu. Ninni gibi. Ali inliyerek bir yandan bir yana dönerken Koca Halilin gözleri doldu. Şuna bakın, diye düşündü. Bu bir çocuk. Adam bunca zulmü reva görür mü fıkara Uzunca Alime!

«Kalk uyan, altın yürekli yiğidim. Sana bir iki sözüm var, şu belalı Çukurova toprağının üstünde, şu dellirmiş gecede, şu mübarek ve kutsal ayışığı içinde... Bir uyan ki uyan sana ne diyecek Koca Halil ağın.»

Bu ara Elif uyandı, kalktı, hemen oturuverdi. Boş, uykulu gözlerini Koca Halilden yana çevirdi, öylece kalamadı.

Koca Halil:

«Kızım korkma, benim, Koca Halil.» dedi, elini uzattı. Elifin elini tuttu.

Elif:

«Halil Ağam sen misin? Hoş geldin,» dedi, ayağa kalktı. Koca Halil de onunla birlikte ayağa kalktı.

«Kızım uyandır hele Aliyi birkaç kelimem var. Çok iyi, çok hayırlı bir akıl buldum.»

Elif eğildi, hemencecik Aliyi uyandırdı.

«Ali, kalk. Halil Emmi senin için gelmiş. Kalk hele.»

Ali gözlerini uğuşturur gerinirken:

«Hoş geldin Halil Emmi,» dedi. «Sefalar getirdin.»

Koca Halil:

«Kalk Ali,» diye güvenli onun yanına yaklaştı. «Senin için çok makbule geçecek bir akıl düşündüm ki, sevincinden çat diye orta yerinden çatlarsın. Düş arkama da gel Ceyhanın kıyısına. Ses çıkarma amanın. Amanın yavaş yürü! Amanın kimse duymasın. Amanın şu İtlerden birisi uyanık olur da bizi dinler. Amanın ha...»

Ceyhan kıyısına doğru yürüdü. Hafif, kayar gibi, çabucak. Elifle Ali de arkasınca yürüdüler. Uzakta Anavarzanın dibinde birkaç çakal pavkırdı.

Koca Halil bir ağınağacı çalısının ardına sinmiş, alttan, duyulur duyulmaz bir sesle onları çağırıyordu.

«Gelin, gelin buraya gelin. Sizi kimse görmedi ya? Çabuk olun.»

Ali ona yaklaşıncı elinden tuttu, kendine çekti:

«Otur hele şuraya, otur. Elif sen de bak bakalım, kimse gelmiyor ya?»

Elif:

«Kimse görmedi, kimse duymadı bizi. Millet ölü gibi uyuyor. İlk bugün böyle yel esti, sinek olmadı. Ölü gibi,» dedi, yanlarına çöktü.

Karşı kıyıdaki yoldan bir otomobil geçti, otomobilin ışığı içinde bir süre kaldılar.

Koca Halil:

«İşte,» dedi, «işte yakalandık.»

Ali:

«O otomobil karşı kıyıda Halil Emmi,» dedi. «Hiç korkma sen.»

Gene de Koca Halil otomobilin ışığı üstlerinden çekilip gidinceye kadar öyle kaskatı kesildi kaldı.

Işık çekildikten sonra Koca Halil ayağa kalktı, yana yöne bakındıktan sonra söze başladı:

«Yaşlı insanların canı pamuk ipliğinden çürük, ışıktan incedir. Bunu böylece bil Alim. Meryemceye de benim onun ölüsüne ağladığımı söylemeyeceğine söz verdin, arkadaş, söylemeyeceksin. Sana inanırım yavrum Ali. Bir yel esse yaşlılar ölüverirler, aah ölüverirler! Birkaç gün daha anana ulaşmazsan anan tek başına o köyde yaşayamaz, ölüverir. Onun için bir akıl düşündüm Alim. Sen de pamuğu toplamadan, Adilin borcunu ödemedən, anan ölse de anana gidemezsin. Onun için bir akıl düşündüm ki, sen hem tez günde pamuğu toplayasın, hem de tez günde anana gidesin. Meryemceyl de ölümden, kendi boynunu da ipten kurtarasın. Şimdi bulduğum akıl şu: Millet uyuyor değil mi, uyuyor. Ben, sen, bir de Elif millet uyanmadan önce, gece yarısından az sonra, millet derin uykulara gömülmüşken biz üçümüz kalkacağız, tarlanın en iyi yerine gideceğiz, başlayacağız pamuk toplamaya. Toplayacağız, toplayacağız... Millet uyanmadan az önce gelip öbeğimize boşaltacağız... Şafakta gene milletle birlikte toplayacağız. İki misli, üç misli, dört misli...»

Koca Halil heyecanlanmış, durmadan konuşuyor,

ayağa kalkıyor, oturuyor, konuşuyor, aklını övüyor, konuşuyor, yaşlılığı övüyor, konuşuyordu. Sonunda akıl edip Aliye sordu:

«Ne diyorsun bu aklıma Ali?» dedi.

Ali:

«Çok iyi bir akıl ya, Halil Emmi, olmaz,» dedi. «Köylü bizi gece pamuk toplarken bir yakalarsa döve döve öldürür.»

Koca Halil, Aliden hiç böyle bir karşılık beklemiyor, onun, aklını duyar duymaz ağlayarak boynuna sarılacağını, elini ayağını öpeceğini sanıyordu Çok şaşırdı, çok kızdı:

«Sen deli misin, deli mi Ali?» dedi. «Aklını mı oynattın? Kim görecekt bizi, kim görecekt de parçalayacak bizi, kim? Korkma Ali.»

Ali, hep:

«İyi akıl aklın ama, günah,» diyordu. «Köylülerin de hakkı var, parçalamasalar bile bizi. Bu hırsızlık gibi bir şey...»

Koca Halil daha uzun dil döktü. Köylüye, Aliye herkese ağzına geleni söyledi. Aliyi gece pamuk toplamağa razı edemedi.

«Korkma,» diyordu. «Korkma! Bizi kimse göremez. Ta şu uçta toplarsınız geceleri, herkes kan uykuda iken.» Olmuyordu. Şu it oğlu yola gelmiyordu.

«Öyleyse, biz ulaşmadan anan ölecek! Eğer sen öldürmediysen. Köylü de seni... Görüyorsun işte. İşte o zaman parça parça edecek. Anan ölecek, anan ölecek, ölecek, ölecek...»

Fırladı gitti.

«Varsın ölsün,» diyordu. «Varsın ölsün de... O zaman gününü görürsün, kaz boyunlu Uzunca Ali. Öldürmediysen ananı.»

Alaçıkların orada öfkesi azıcık yatışmış geriye döndü. Aliyle Elif ağınağacı çalısının dibinde öyle kalakalmış oturuyorlardı. Elif, «Koca Halil Ağanın akli iyi akıl,» diyor, Aliyi kandırmağa çalışıyordu.

Koca Halil, Alinin elini tuttu, yalvarmağa başladı. Aliden ses yok. Bu yalvarmalara Elif de katıldı. Ali dönmedi.

En sonuncu Koca Halil baktı ki olmayacak, Alinin suratına kocaman bir tükrük attı, yürüdü.

«Anasını öldüren adamdan ne hayır umarsın ki! Anasını... Öldür... Köpek!»

Meryemce Yalak köyünde tek başına. İn yok, cin yok köyde. Oğluna karşı, köylüye karşı yumşar öfkelenir, öfkelenir yumşar. Bu minval üzere gözü Çukurova yolunda bir canlı beklemektedir. Bir de Taşbaşoğlunu, Vurgun Ahmedi, perileri beklemektedir.

Evin günden yanına oturdu. Belini duvara dayadı, sağ ayağını uzattı. Sol ayağı altına kıvrılıydı. Belli belirsiz, Incecikten bir yel esiyordu. Meryemce gözlerini kapadı. Güz güneşi onu sarmış ısıtıyor, kanını depreştiriyordu. Yumuşak, şefkatli bir zamandı. Çoğunlukla, ılık sabah güneşinde böyle oluyordu.

Pamuk tarlalarını düşünüyordu. Çukurova geçiyordu gözlerinin önünden olduğu gibi. Bir tatlı, bir sihirli. Başka türlü. Mor Anavarza kayalıkları, kayalıkların üstünde hayal meyal seçilen yıkıntılar. Yeşil, durgun, ince ince kırışıklarla ürperen Ceyhan suyu, mavi, deliren, kuduran dalgalarıyla, safi ak köpük kesilen gürültülü Akdeniz. İpileşen güneş, ipileşen güneş... Güneş altında bembeyaz kesilmiş Çukurova toprağı... Yağlı traktörler, kamyonlar, durmadan tozutan örümcek ağı yollar, renk renk ışıktan toz direkleri, Torosa doğru durmadan koşan, büyüyen, uzayan toz direkleri... Tarlalar dolusu, yollar dolusu ırgatlar... Gözleri keder içinde, yoksul, aç, elleri kocaman karıncalar gibi Çukurova düzündeki kaynaşan ırgatlar...

Ali geldi dikildi gözlerinin önüne. Azıcık öne eğilmiş, yüzü acı içinde kırıışmış, gözleri yumuk, iki elini beline vermiş.

«Dayan ana,» diyor. «Kulun kurbanın olam, dayan ana. Köy Çukurdan dönünceye kadar dayan, ölme ana. Bu alçak köylü köye dönüp de senin ölünü görünce neler getirecek başıma. Biliyorsun ana. Ölme ana. Nolarsun ana. Bir insanın yalnız, kimsesiz can vermesi zordur. Bir kaşıcık su veren de bulunmaz Nolarsun ana...»

Meryemce sağ elini Aliye doğru uzattı:

«Ölmem oğlum, ölmem yiğidim, ölmem sen gelene dek. Bilirim o köylüyü senden de daha iyi. Başına ne hal getirecekler benim ölümü bulunca evde. bilirim yavrum, bilirim. Neden öleyim yavrum, aç kalmadım, susuz kalmadım. Bırakıp gittiğin ekmek daha öyle duruyor. Her şey var, yem var yiyecek var. Yalnız Alim, Allah kimse nin başına vermesin insansızlığı. Bir insan olsaydı şimdi yanımda, ya Hasanım, ya Ummahanımı bir teki olsaydı, bir yıl da, on yıl da beklerdim köyde tek başıma. Neden akıl etmedin çocukların birisini yanımda bırakmayı? Hakkın var, yavrum, bir çocuk bir günde yirmi kilo pamuk toplar, öyle değil mi? Şimdi bir tek bir canlı olsaydı tek başıma kalmazdım. Taşbaşoğlu da gelmedi. Gittim, çıktım dağlara Taşbaşım, Memedim, dedim, yavrum, evli-yalar evliyası, kırk ermişlerin gözbebeği yavrum, dedim, gel yanıma köylü Çukurun düzünden dönünceye kadar. Pahal oldu, ne geldi, ne göründü. O gelmesin, şu dünya gözüyle onu bir görmez miyim, bir elime geçmez mi? Gösteririm ben ona, bilirim söyleyeceklerimi ben ona.»

Ayağa kalktı, değneğini eline aldı:

«Sen korkma Alim, ölmem. Ölüp de seni o namussuz, o alçak köylüye rezil rüsvay etmem. Ölürsen de o köylünün gözü önünde ölüürüm. Çatlasınlar da patlasınlar. Bilsinler ki, Meryemce oğlunu canından da ileri sever. Ah, aah, ah! Bir insan olsaydı. Bir tek. İsterse Muhtar Sefer olsun, isterse o dört kitapta katli vacip, hırsızlar başı, Yemen kaçkını, hükümete, hem de Allaha asi, insanın kötüsü Koca Halil olsun. Ağzımı açar da konuşurdum.

İsterse babamı öldüren olsun. Gene de konuşurdum. İsterse iki dinli gavur olsun. İsterse kim olursa olsun. İnsansızlıktan beteri yok. İnsansızlık beter Alim. Köylü dönsün Çukurdan, bir dönsün, bir dönsün. Varıp teker teker herkeslen konuşacağım. Hırlısıylan hırsızıylan konuşacağım. İtiylen köpeğiylan konuşacağım. Ondan beteri yok. İnsansızlık beter Alim. Beter beter, beter. Köylü dönsün. Çukurdan varıp herkesin boynuna sarılacağım. Koklayacağım, koklayacağım bir iyice doyanadek koklayacağım. İnsansız kal da gör insanlığı. Ne bela bir işmiş, gör Alim.»

Değneğini salladı:

«Var git işine, var git Çukurun düzüne, sen insan değilsin ki kokun ola. Sen bir düşsün Alim. Sen bir düşsün...»

Köylü dönsün, hele bir dönsün. Meryemce kimseyi incitmeyecek. Herkesi, Koca Halili bile öz yavrusu Hasan kadar sevecek. Köylüyle konuşmamak, onlara buğzetmek ne demek. İşte insanlara sen böyle yaparsan, Allah da seni bir tek insan kokusuna hasret kor. Koca Halilin kokusunu bile sana mumla aratır. Allah demişler buna, mavi gözlü, koca sakallı Allah!

Ocakta tarhana kaynıyor, sıcakta isten kapkara olan tencerenin buğusu tütüyor, güneşe karışıyordu. Meryemce tarhanayı bekliyordu. Çabucak pişsin de, Meryemce içsin de işine gitsin. Hiç vakti yoktu.

Tencereyi ocaktan indirdi. «Yeter piştiği,» dedi. «Karnımı delecek değil ya!»

Kocaman sahana boşalttı, bir eliyle sofrayı açtı, sahanı sofraya koydu, kocaman tahta kaşığı çorbaya daldırdı, buğulanan kaşıktaki çorbayı üfledi üfledi içti. Gene de ağzı yandı. Ama yansın. Meryemcenin acelesi vardı.

Ağzının içi barut gibi yanarak değneğini kaptı, yola düştü. Köstüoğlunun evine geldi, ahır kapısının önünde durdu. Usulca... Usulca... Sanki ayaklarının üstüne basmıyordu. Sağ kulağını kapıya dayadı uzun uzun içeriyi dinledi. İçerde çıt bile yoktu. Uyuyor, diye geçirdi içinden. Uyuyor çil gavur. Onu bu sefer yakalamak kolay. Çünkü dalmış derin uykulara. Durmadı bu gece, akşamdan sa-

baha kadar öttü. Göç, Çukura inerken, köyün dışında Köstüoğlunun çil horozu kurtulmuş kaçmış, kovalamışlar kovalamışlar, yakalayamamış bırakıp gitmişlerdi. Meryemce köye döndüğü günün sabahı uykudan bir horoz sesiyle sıçramış sevinmişti. O gün bu gündür Meryemce çil horozu yakalamak istiyordu. Horozu yakalamak için ne kılıklara girmemiş, ne kurnazlıklar düşünmemiştir. Gece gündüz, horoz uyurken saldırmış yakalayamamıştır. İki kere yakalamış, o da çok güçlü horoz cırpınmış, elinden kaçmıştır. Bu sefer eline bir geçirse horozu, artık onu nasıl tutacağını biliyor, talimli. Bir daha kaçamaz. Horoz o kadar kart da değil, taze. Bir de yağlı ki, eti bir hafta yeter Meryemceye. Kuzu kadar.

Kapıyı tıkırdatmadan açtı, içeriye bir gölge gibi süzüldü. Hiç mi hiç ses çıkarmıyordu. Bir süre ahırın ortasında gözlerini kapadı durdu. Sonra açtı, gözleri karanlığa alıştı. Horoz sağ köşede bir yemliğin tahtasına tünemiş, kanatlarını düşürmüş uyukluyordu. Meryemcenin yüreği hop etti, hiç telaşa kapılmadan horozu yürüdü. Üç adım kadar ilerisine geldi horozun. Huyunu biliyordu çil gavurun. Böyle yaklaştırır yaklaştırır, elini uzatınca kayar giderdi.

Meryemce gerildi, tüm gücünü topladı, bir adım daha attı durdu. Horoz uyukluyordu. Birden çelik bir yay gibi boşaldı, horozun üstüne atıldı, eli horozu değdi, horoz bir anda kanat çırpıp kaçtı. Ortalık toz, tüy içinde kaldı, çil horoz kurtuldu, açık kapıdan kaçtı gitti. Meryemce de boylu boyunca yere serildi. Sağ kolu kırılmış gibi ağrıyor, ağza alınmaz küfürlerle çil horozu söğüyordu. Zor zor ayağa kalktı, aradı değneğini buldu, dışarı çıktı.

«Keşki üstüne atılmasam da elimdeki değnekle vur-sam düşürseydim çil gavuru. Hem de çil çil gavuru. Yarın görür o...»

Yarın, ya da bu gece o uyurken yaklaşacak, yaklaşacak, duracak, değneğini horozun kafasına indirecek, horoz yerde debelenirken tutacak kesip şuraya atacaktı. Sonra da horozu yolacak, bir güzelce yıkayıp tuzlayacak,

bir de güzel ateş yakacak, bir yığın, bir koca kırmızı yığın köz olacak, horozu kırmızı közün üstüne atacak, bir kokacak... Kızarmış, nar gibi horoz eti, yağlı... «Aaah,» diye içinden geçirdi Meryemce, «zıkkım olsun bana, yavrularım Çukurun sıcağında yanar, sineğine yenirken, ben burada yaylanın serininde yağlı, kızarmış horoz eti yiyorum. Zıkkım zehir olsun bana.»

Ağzını şapırdattı, dudaklarını somurdu, yalandı yalandı. Güneşe baktı, daha epeyi var akşama, dedi kendi kendine, varayım gideyim de periler koyağına Vurgun Ahmedime bir ses edeyim, belki bugün gelmiştir de sesimi duyar.

Koyağa yürüdü.

Yarın değil, öbürsü gün perşembe Perşembe gecesini deri gecesidir. İyi kimseler, Kırklar, o gece dağ başlarında bir araya gelirler. Taşbaş da, ermiş olmaz olası, o Taşbaş da iyi kimse değil mi, o da bir dağ başında meşveret kurar ermiş yarenleriyle. Hangi dağ başında? İşte Meryemce bu dağ başını kestiremiyordu. Her gün bir dağ başına karar veriyor, sonra cayıyordu. Taşbaşoğlu insanlığında, yani ermiş olmadan önce hangi dağı, hangi tepeyi severdi, kafasını yokluyor, yokluyor bir türlü aklına getiremiyordu. Bir bulsa o tepeyi, bir de geçirse eline Taşbaş... İki çift, iki söz söyleyecekti ona, o kadar.

Umut içindeydi. Periler koyağına geldiğinde ikindiye geçiyordu. Her zamanki oturduğu kayanın dibine oturdu, belini kayaya dayadı, gözlerini yumdu, ta aşağılarda çağlayarak akan suyun sesini dinledi. Koyak çam, sedir, yarpuz, peryavşan, orman kokuyordu. Orman kokusuna hafif de bir toprak kokusu karışıyordu. Meryemce dünyada en çok bu kokuyu seviyor, ormanda yaşayan perilere salt bu yüzden gıpta ediyor, onları kısıkanıyordu. Bir süre dinlendikten sonra gözlerini açtı, ayağa kalktı koyağa aşağı bağırdı. Her gün böyle bağırdı.

«Vurgun Ahmedim, yavrum beni köyde bir başıma bıraktılar gittiler, gel köye... Meryemce Anan seni bekliyor. Sana muhtaçlığım var. Gel, Ahmedim, gel! Gel de beni kayınbabanın sarayına götür. Periler sarayına gö-

tür. Seni utandırmam, yüzünü kara çıkarmam, öteki Insanoğulları gibi değilim ben. Değilim ben. Köylü, Çukurun düzünden dönünceye kadar çocuklarına bakarım. Korkma, ben perilerle iyi geçinirim. Öteki insanlara hiç benzemem. Peri padişahı da duysun bu sözlerimi. O da bellesin ki Meryemce Ana başka insanlara benzemez. Ses ver Ahmedim, ses ver. Ahmet, Ahmet, Ahmeeet...»

Kulak verdi, dinledi. Birkaç kere yankılandı koyak, sonra eski sessizliğine döndü. Suyun şarılısından, yaprakların hışırtısından başka bir ses duyulmadı.

Meryemce sesini indirdi, kurnaz, gülümsedi:

«Bak oğlum, Ahmedim, sen bana gelmek istiyorsun da seni periler mi göndermiyorlar, gizli gel bana, bir gece onlar uyuyunca gizli gel bana. Seni çok göresim geldi Ahmedim. Bil ki çok göresim geldi.»

Kulak verdi, uzun bir süre dinledi. baktı Ahmetten ses seda yok, değneğine çöke çöke koyağın yokuşunu tırmandı. Akşam sisi ağır ağır koyağın dibine çöküyordu. Gün battı batacak.

Memidik başının belası ölüyü kuyuda da saklayamaz. Dünyanın bütün kartalları neredeyse gelip Çukurovanın göklerini dolduracak, güneşi örtecek. Bu kadar insan da eşek değil ya, bir tanesi kartalların üstünde döndüğü kuyuyu, kuyunun içindeki gözleri pörtlek ölüyü akıl edecek, sonra da bulacaklar. Memidiğin ölüyü kuyudan çıkardıdır.

Memidik ekin yığınlarının yanına geldi. Ekin yığını ayışığında küçücük bir dağ gibi kabarıyordu. Üç dört harman yeri büyüklüğünde bir alanı tutmuştu.

Memidik içinden geçirdi, bu harman ekin harmanı mı, yoksa sap mı? Bu zamana ekin kalmaz ki, neden ekin olsun? Saman yapılacak saptır belki.

Harmandan bir iki desteye çekti, ayışığına serdi. Ekin-di. Hem de kıpkızıl, güzel başaklı, karakılçık Çukurova buğdayıydı. Memidik, bu harmanın buğdayı bir köyü doyurur, diye düşündü.

«Vay ekin vay!» diye söylendi, sonra da. Hasanın naylon torbasından netmiş neylemiş, gözle kaş arası bir kutu kibritini aşırıvermişti. Böylesine bir hüneri olduğuna öğrenerek şaşıyordu. Elini şalvar cebine soktu, kibriti yokladı, kibrit cebin dibinde duruyordu

Birden sarsıldı, ürperdi. Gökyüzüne baktı. Kartallar

simsiyah bütün gökyüzünü kapamışlar, birbirine sürten kanatlarının sesi geliyordu gecede. Gökyüzünde bir tuhaf, büyü bir kaynaşma. Gökyüzü uçuyormuş gibi. Gecede gökyüzünün kıpır kıpır kaynaşan, yüzen yüzbinlerce kanadı.

Memidik koştu. Soluk soluğa kuyuya vardığında yat-sıy geçiyordu. Hemen soyundu, kuyuya inmek için kuyunun başına vardı, durdu. Bir korkuyordu ki, eli ayağı çözüldü, olduğu yere çöktü. Baş dönüyor, felce uğramışcana hiç bir yeri tutmuyordu. Sık sık soluk alıyordu, durmadan. Böyle bir süre çözülmüş bekledi, sonra birden kendine geldi, hemen kuyuya atladı, çözülmeğe fırsat bulamadan kuyunun dibine yığılmış ölüye indi. Ölü kocaman olmuştu. Kollarına girdi, ölüyü ayağa kaldırdı, dikti. Ayaktaki ölü bütün kuyuyu doldurdu. Memidiğe kuyuda kıpırdayacak yer kalmadı. Ölüyü bacaklarından yakaladı, on parmağı da ölünün yumşacık etine girdi. Memidik böğürdü, kustu. Elleri ölünün etine gömülmüş duruyordu. Memidik vıcık vıcık etten parmaklarını bir süre çekemedi. Baş dönüyordu. Eğildi, suya battı, ölünün bacakları arasına girdi, ölünün bir bacağını bir omzundan, öteki bacağını öteki omzundan aşağı sarkıttı. Ölüyü boyuna oturttu. Memidik, böylece, bacakları, elleri gerilmiş kuyunun duvarında tırmanmağa başladı. Ölü çok ağırdı. Çok zor tırmanabiliyordu. Önce bir bacağını kuyu duvarının bir kovuğuna yerleştiriyor, sonra da öteki ayağını, sonra eline bir tutanak arıyor, buluyor, kendini yukarı çekiyor, böyle böyle tırmanıyordu. Yukarda da, yeryüzünde de bir hayu huydur, bir kanat şapırtısıdır, kıyamet kopuyordu. Kuyunun ağzına yaklaştıkça gürültü artıyordu.

Tam kuyunun ağzına geldikleri sıra, ölünün başı göğsüne kadar dışarı çıkmışken korkunç bir şapırtı oldu, binlerce kanadın şapırtısı... Gök gürültüsü gibi. Bir dağ devrilmiş gibi her yan sarsıldı. Ölü kaydı, yandan sıyrıldı kuyunun dibine düştü. Su fışkırdı bir adam boyu. Memidik yüzlerce kapkara kartal gagasının üstüne geldiğini gördü. Yüzlerce simsiyah, havada kanat. Kartallar ye-

re inmişler, kuyunun ağzına doğru sekiyor, sıkışıyorlardı. Üstüste. Memidik hemen başını içeri çekmeseydi kartal gagaları bir anda başını koparacaktı.

Gene indi. Gene ölüyü omzuna aldı. Daha zor, daha belalı, daha kan ter içinde kuyunun ağzına getirdi. Gene kartallar üşüştü. Memidik ölüyü gene düşürdü kuyunun dibine. Kuyudan bir insan boyu su fışkırdı kuyunun ağzından yukarı. Dışarda bekleyen kartallar ıslattı.

Memidik üç kere ölüyü kuyunun ağzına çıkardı, ölü üç kere kuyunun dibine düştü.

Kartallar ıpslak.

Sonunda Memidik ölüyü çıkardı. Arkasında bir kartallar sürüsü, koşarak harmana geldi. Ölüyü hemen sapların arasına gömdü. Harmanın üstü kanat şapırtılarıyla doldu, binlerce kartal ayışığını örttü, ayı gözükmez ettiler.

Memidik bir koşu kuyuya geldi, giyitlerini giydi, harmana döndü. Döndü ki, ne görsün, kartallar, yüzlerce, harmanın üstüne inmişler, harmanı didikliyorlar. Binlerce binlerce kartal da gökte dönüyor. Yerde gökte bir kaynaşma, bir kartal hercümerci.

Memidik cebinden kibritini çıkardı, çaktı, harmanı tutuşturdu. Birden kuru ekinler alıştı, top gibi patladı yalımlar. Kartallar hemen havalanmasalardı tutuşacaklardı. Kaçtılar. Yalım harmanın az bir sürede her yanını sardı. Kocaman iki minare boyunda bir yalım dağı Çukurova düzünde yükseldi.

Memidik:

«Yanıyor, yanıyor, kurtuldum,» derken habire, birden içinde dayanılmaz bir boşluk, bir yalnızlık duydu, ölüyü koyduğu yere doğru yalımlara atıldı, ölüyü çıkardı, sırtladı, Ceyhan ırmağına aşağı koştu, suyun kıyısına yakın bir çukura geldi. Harmanın ışığı her yanı aydınlatıyor, ortalığı gündüz gibi ediyordu. Memidik bir ara ölünün yüzünü gördü. Yüz büyümüşü. Gözler de iki üç misli büyümüşü. Yüz kıpkırmızı olmuştu. Bakır rengi. Ölüyü çukura yatırdı, üstüne yandaki hayıt çalısından kırıdığı dalları döşedi. Kumla çabuk çabuk örttü.

Mezarın yanındaki bir sekiye ilişti, her yan ışığa boğulmuş, her şey ayan beyan gözüküyordu. Gözünü açınca ölünün bir kundurasının tekini ötede gördü. Kalktı, kundurayı aldı, suya atacakken vazgeçti, mezarın ayakucunu kazdı, kundurayı ölünün ayağına geçirdi, üstünü geri örttü.

Aynı sekiye yeniden oturdu.

«Nerdeyse, nerdeyse ölümü yakıyordum...» diye söylendi. «Nerdeyse... Ne eşeklik. Ne eşeklik. Ya ölüm yansaydı!..»

Mutlu bir yorgunluktaıdı, ayağa kalktı, yardan yukarı çıktı. Harmanın ateşi gittikçe büyüyor. Yalımları ta göğe savruluyor, ta Anavarzanın dibine kadar büyük bir alanı gündüz gibi eyliyordu.

Pamuk tarlasına geldiğinde neredeyse şafak atıyordu. Köylülerin hepsini uyanık buldu, yavaşça, hiç bir şey olmamış gibi, şalvarının uçkurunu bağlayarak aralarına girdi, o da onlar gibi yönünü yanan harmana döndü. Hiç kimse hiç bir şey konuşmuyor, gözleri uzayan, uzadıkça kopup geceye karışan yalımlarda.

«Bu gece hiç uyumadık, hiç kimse uyumadı, çocuklar bile.»

Koca Halil, o gün bugündür her şafak vakti gelir Uzunca Aliyi uyandırır, onu köylüler daha uyanmadan, tarlanın en iyi yerinden pamuk toplamağa zorlar. Ali direnir, Koca Halilin tekliflerini kabul etmez. Koca Halilin Uzunca Aliyi bir daha uyandırdığıdır.

«Kalk hele kalk Ali,» dedi Koca Halil. «Bırakmam yakanı Ali.»

Ali artık Koca Halilin geleceği saatte kendiliğinden uyanıyordu. Bir alışkanlık olmuştu.

Doğruldu, gözlerini oğuşturdu. Bu sırada Elif de uyanmış, çocuklar da... Birkaç gündür hep böyle oluyordu. Koca Halil gene aynı sözleri tekrarladı:

«Anan şimdi köyde can çekişiyordur. Kalk da pamuğunu toplayalım da yetiş gül yüzlü Meryemceye. Yetiş de kurtar gül yüzlü Meryemcemi.»

Burnunu çeke çeke ağlamaya başladı:

«Öyle bir pamuk var ki şu köşede deli değirmen taşı gibi ağır bir insan bile saatte on beş kilo pamuk toplar. Biz de her gece, her gece böyle erken kalkarız. Köylünün şeytanı bile duymaz. Usulca işte şu köşeye gideriz, toplarız toplarız, sen de borcunu verecek parayı kazandıktan başka bir de para artırırısın. Dört beş gün sonra da doğru köye, yola düşersin, varır anacığını, gül yüzlü Meryemcemizi ölümden kurtarırısın. Böyle gilderse

sen köylüyle beraber ancak dönersin köye. Borcun çok senin. Dönersin ki ne göresin, gül yüzlü Meryemcenin kemikleri kalmamış. O zaman elalem ne der sana? Söyle, ne der? Söylesene akılsız Ali, Uzuncam benim. Söylese-ne!»

Elif:

«İşte şurada pamuk. Ben de gördüm. Her bir pamuk pampal pampal açılmış. Doğru söylüyor Halil Ağa.»

Ali:

«Gidemem,» dedi, inler gibi. Her günkü gibi gene arka üstü uzandı, sonra da yüzükoyun döndü.

Ay batmıştı. Yarı aydınlık, yarı karanlık, çok uzak-tan, arkadan aydınlatılmış bir karanlık. Daha dağların üstündeki geceyle gündüzü bölen çizgi yok. Gavurdağları-nın üstündeki gökte kuyruk yıldızı bir yalım harmanı gibi balkıyıp savruluyor. Gece aydınlığın aklığın üstünde sal-lanır gibi. Esen ince seher yelinde dalgalanır gibi. Hiç ses yok. Her şey durgun, sessiz. Öylesine sessiz ki or-talık. Koca Halilin öksürüğü top gibi patlıyor düzlükte. Bulutların, yukarda hiç kıpırdamayan ak, küme küme bu-lutların aklığı geceye vurmuş.

Koca Halil, Alinin bileğini kavradı:

«Kalk ulan köpek soyu,» diye öfkeyle bağırdı.

Alinin babası aklına gelmişti. Bu da Koca Halili çok sevindirdi. Alinin huyu hiç babasına benzemez miydi? Benzerdi. Öyleyse Ali de sertlikten alacaktı.

«Kalk ulan Allahın belası, sıçan kafalı Ali. Kalk ba-kalım. Kalkmazsan ben de şimdi kıyameti koparırım. Bu gece yarısı kölüyü başına toplarım.»

Ali doğruldu yeniden:

«Ama,» dedi, «Ama Halil Ağa şu bizim yaptığımız hırsızlık değil mi?»

Koca Halil:

«Anan ölüyor dağda,» diye kükredi. «Gül yüzlü Mer-yemce ölüyor. Hırsızlık olsun, ya da olmasın, bana ne. Hırsızlık olursa daha iyi ya. Varsın hırsızlık olsun.»

Ayağa kalktı. Alinin bileği elindeydi. Ali de onunla

birlikte ayağa kalktı. Koca Halil, Aliyi köşeye doğru usulca çekti. Hiç çıtırtı bile çıkarmıyordu. Yılan gibi kayıyordu tarlanın köşesine doğru.

«Usul usul,» dedi arkalarından gelen Elife. «Usul usul... Çuvaları, sepetleri de alın. Çuvaları, sepetleri...»

Elif çuvaları sepetleri almıştı çoktan. Çocukların ellerine de sepet sıkıştırmıştı.

Koca Halil, Alinin elini bırakmadan iki büküm, yanında Ali de iki büküm Ceyhanın kıyısına çıktılar. Koca Halil:

«Şimdi serbestsiniz,» dedi. Gavurdağlarına döndü baktı: «Daha sabaha çok var. Dört beş gün böyle pamuk toplarsak, sana güle güle demek düşer bize. Ulan Ali, kök söktürdün bana. Hırsızlık... Dünyada hırsız olmayan hiç bir mahlukat yok. Hırsızlık başkadır. Taşbaşoğlu Efendimiz bile azılı, azgın hırsızın birisi. Bizim adımız hırsıza çıkmış. Sinekler, balıklar, solucanlar, kartallar, güzel gözlü cerenler, kurtlar, karıncalar, her şey, herkes hırsız şu dünyada bire akılsız Uzunca Ali. Herkes hırsız olduğundan dolayı hırsızlık bir kutsal iştir. Hırsızların piri de peygamberler peygamberi Halil İbrahimdir. Halil İbrahim hem bereketin piri, hem de hırsızların. Dinle beni, herkes Cehennemde yanacak, hırsızlığı meslek edinmişler doğru Cennete. Adı hırsıza çıkmışlar, hırsızlıktan dolayı zulüm görmüşler, Hazreti Yusuf makamında oturmuşlar sorgusuz sualsiz doğru Cennete. Onun için durma hırsızlık et Ali. Şu şimdiki yapacağımız hırsızlık seni Cennete götürecek kutsallıkta mübarek bir hırsızlıktır. Haydi, nerdeyse gün ışıyacak. Sana çok söz söyledim ama, gün ışıyacak.»

Koşarcasına köşeye geldiler, tarlaya girdiler. Elif pamukların üstüne atıldı. Her bir yanı sızlıyordu ama, terleyince geçti. Ali zaten ter içinde kalmıştı. Ömründe ilk olarak bir hırsızlık yapıyordu, bu pamuk toplama hırsızlık sayılırsa. Mademki, diye geçirdi içinden, mademki çıktım bu işe, hiç olmazsa çalışmalıyım. Koca Halilin de hakkı var zaten. Mendebur bir adam ama, akıllı. Dünyanın iyiliği, kötülüğü üstüne çok düşünmüş. Nasıl da top-

luyor, elleri de nasıl işliyor bu karanlıkta, bu yaşta! Yaşı yüz, iki yüz var, diye düşündü.

Koca Halil:

«Topladıklarınızı bir çuvala doldurun,» dedi. «Öbeğe ben götürürüm. Kimsenin tüyü duymadan ben pamuğu öbeğe boşaltır gelirim. Sizi bir görürse köylü öldürür. Onun için ben...»

Bir anda beş kişinin topladığı kütlüyle kocaman çuval doldu, Koca Halil çuvalı yüklendi öbeğe gitti geldi, sevinçten uçuyordu.

Elif pamuğu toplarken elleri durdu, doğruldu. Alinin kolundan tuttu.

«Bak Ali, bak,» dedi, az ileriye gösterdi. İlerde karar-tılar kıpırdanıyordu. «Onlar da bizim gibi Ali!»

Koca Halil kütlü dolu çuvala bir daha gidip geldi.

Çiğden giyitleri ıpslak olmuştu. Pamuğun içinde ön-lerine iki tane kocaman ballı karpuz çıkmış, birisini ora-da kesip yemişlerdi. Kokusu daha damaklarındaydı ve serin serin soğutuyordu onları. Bir hoş soğuk, tatlı bir koku.

Koca Halil ikide birde:

«Çabuk olun, elinizi çabuk tutun, nerdeyse gün ışı-yacak,» diyordu. «Yarın da, öbür gün de bu köşeye geli-riz.»

Ortalık azıcık daha aydınlandı.

Koca Halil:

«Tamam,» dedi. «Az tamah çok zarar getirir. Haydi çekilelim köylü uyanmadan. Çekilelim de o ahmak köy-lüylen birlikte gene uyanalım da, gene pamuk toplaya-lım. Haydi uyuyalım da kemiklerimiz azıcık dinlensin. İn-sanoğluna, cümle mahlukatın hırsızlar başına azıcık din-lenmek gerek. Yoksa o nazik kemikleri sizler köpeklerin. Şimdi ben pamuk çuvalını alıyorum, önden gidiyorum, beni yakalarlarsa bir şey yapamazlar. Yaparlarsa da viz-zo... Vız gelir.»

Sırtına aldığı çuvalı geri indirdi:

«Siz oturun buraya,» dedi. «Ben şu karartılara gidip bir bakayım, kimlermiş. Çok merak ettim.»

Gitti, gitmesiyle dönmesi de bir oldu.

«Hey Allah hey,» dedi. «Hey Allah hey! Ökkeş Dağkurdu, avradı, çocukları... Onların ötelerinde de Muhtar Seferin avratları, çocukları... Köylünün yarısı uyanık... Yarısı, yarısından pamuk hırsızlıyor. Ökkeş Dağkurdu ayağıma kapandı. Etme Halil Ağam, diye ayaklarımı öptü. Allah yoluna yapıyorum bu hırsızlığı, dedi, ağladı. Bu yıl da Hacca gidemezsem, gayri ölenedek gidemem, böyle murdar ölürüm, diyor ağlıyordu. Kimseye söyleme bunu, diyor ağlıyordu. Hiç ağlama Ökkeş, dedim. İster Hacca git, ister gitme. Sana Cennet-i aladan bir köşk hazır ki, tüm elmaştan, inci mercandan ve de sırçadan. Yetmiş tane de Huri yazılmış sana. Her birisi koca kalçalı. Mademki hırsızlık yaptın, hırsızların piri Halil İbrahim Efendimizdir. Ve de hırsızlığı böylecene sürdür. Cennet hırsızın ayağının altındadır. Haydi mübarek adam, hırsızlar piri Halil İbrahim Efendimiz seni korusun. Bir de Muhtar Sefer pamuk topluyordu. Biz onu bunca yıl pamuk toplarken hiç görmedik. Gördün mü Ali?»

«Görmedik.»

«Demek gece toplayıp gündüz uyuyormuş mübarek adam. Bunca yıl. Biz de onu elini ılıktan soğuğa vurmaz sanırdık. Ben yoz köylüler gibi çalışmam der, kostaklanırdı. Demek bizden daha zormuş çalışması, karanlıkta.»

Ali:

«Karanlıkta,» dedi, içini çekti.

«Haydi, haydi çabuk...»

Alaçıklara yürüdü, kütlüyü Alinin yığınının üstüne boşalttı, şöyle ileri gitti. Alinin öbeğini uzun uzun seyreyledi. Öbek, bütün öteki öbeklerin iki üç misli gözüküyordu.

«Çok iyi, çok!» dedi seslice.

Hemen yatağına girdi savanı başına çekti.

Meryemce ölmüş müydü, ölecek miydi acaba? Ya da şimdi köyde, yarpuz kokulu, ağ çağsaklı, soğuk sulu pınarların başında kalça mı kıvırıyordu? Bu gidişle Ali ulaşacaktı gül yüzlü Meryemceye. Birden içinden şimşek

gibi geçti: Meryemce ölürse ben yaşamam. Kendi kendine gülümsedi. Başı sağ kolunun üstündeydi, soluna döndü. Ben ölürsem Meryemce de benim ardından bir gün yaşayamaz, ölüverir. Şu Meryemce ölmezse ben de kurban olarıktan bir koca horoz, hem de tellice, keseceğim. Bir ölmesin, onu dünya gözüyle bir daha göreyim, kocaman Allahım...

Uzunca Ali arka üstü uzanmış uyuyamıyor, yıldızlara bakıyordu. Çiğden ııslak olmuştu. Usuldan titriyor, üşüyordu. Bedeninde boydan boya bir ürperti dolaştı. Köylünün yarısı hırsızlık yapsa da, gene hırsızlık ağına gidiyordu. Bir yandan da seviniyordu. Böyle giderse, bu tarla biter bitmez borcunu ödeyecek parayı kazanır, yola dūşebilirdi.

Çocuklarla Elif yatağı girer girmez uyumuşlardı.

Alinin hasta, dökülmüş anası geliyordu gözlerinin önüne. Nasıl yaptım bu işi, diyordu, olacak iş mi? Bir ıssız köyde, kurdun kuşun içine bir yaşlı kadın bırakılır da gelinir mi? Tek başına. El tutmaz ayak tutmaz, od yok, ocak yok.

«Aaaah, ölmeden, hastalanmadan ona bir ulaşsam... El üstünde taşırdım analar anası Meryemceyi. Anaların en güzelini. İyi gün göstermediğimi. Nasıl, nasıl, nasıl yaptım bu işi?»

Dirseklerinin üstünde doğruldu, uyanmakta olan, gerinen, gözlerini oğuşturarak ırğatlara baktı alacakaranlıkta. Gavurdağlarının üstündeki ışık çizgisi yeşilimtırak, git-tikçe genişliyordu.

«Ama hiç başka bir şey de yapamazdım. Onunla birlikte köyde kalsam, o da, biz de, hepimiz birlikte acımızdan ölürdük.»

İrgatlar sessiz, uykulu, tarlaya yürüyorlardı, ellerinde sepetler çuvalar...

«Elif kalk,» diye usuldan söylendi onu dūrterek. Elif sıçradı. «İrgatlar tarlaya gidiyorlar.»

Elif de çocukları uyandırmaya çalıştı.

Ali:

«Bırak onlar kalsın, fıkarakalar,» dedi, çocukların saçlarını kocaman eliyle okşadı.

Elif:

«Olmaz,» diye diretti. «Gün bugündür. Şimdi çalışıp bize yardım etmezlerse, ne zaman işimize yarayacaklar?»

Çocukları sertçe dürttü:

«Hasan, Ummahan!»

Çocuklar uyandılar.

Elifin yüreği acıdan cızz etti.

Uzunca Alinin gece kalkıp tarlanın en güzel yerinden pamuk toplaması hemen bütün köyde duyuldu. Halbuki ırgatlar arasında gece kalkıp da hırsızlama pamuk toplamayan belki de hiç kimse yoktu. Birkaç yaşlının, birkaç çocuğun dışında. Köylüler Alinin hırsızlama pamuk toplamasına tarifsiz öfkeleniler. Sanki bu köyde hırsızlama ilk pamuk toplayan Uzunca Aliydi. Alinin hırsızlığını andıkça herkes dehşet bir öfkeye giriyordu. Ağızları köpürürcesine. ırgatların Aliyi suçüstü yakalamak için alttan alta giriştikleri hazırlık, verdikleri karrardır.

Delice Bekirin karısı:

«Gördüm,» dedi. «Su dökmeğe kalkmıştım, bir de ne göreyim, Koca Halil, bir de Uzunca Ali, bir de Elif, bir de çocukları girmişler tarlanın en pampal açmış yerine bir pamuk topluyorlar, bir pamuk, amanın bir pamuk... Uzunca Ali tek mil tarlayı yutacak gibi! Yaa, işte böyle. Öbeği bir insan boyu. Gece hırsızlama pamuk toplamasa olur mu, olur mu böyle?»

«Öbeği bir insan boyu,» dedi Zalaca. «Hırsızcık oğlu hırsız!»

Gömlersizoğlu gürledi:

«Harmanını da yakmışlar Şevket Beyin. Anlaşıldı ki-
min geceleri gezdiği. Kimin köylünün başına bela oldu-
ğu. Bizim de çocuklarımız var, bizim de borcumuz
var. Üstelik biz anamızı da öldürmedik. Öldürüp de ku-
rusun diye Yalak köyün kayalıklarına asmadık. Bu adama
bir dur diyecek yok mu bu köyde? Hakkını arayacak hiç
bir insan yok mu?»

Muhtar Sefer eliyle işaret edip Vicikvicik Aptiyi ça-
ğırdı. Bir de bekçibaşını. İkisi de arkasına düşüp yürü-
düler. Muhtar Sefer, Ceyhan kıyısındaki ilgin çalılıklarına
gelince durdu.

«İki gözümün iki çiçeği, kardaşlarım, biliyorum Taş-
baş emretti diye benimle konuşmazsınız ama, beni se-
versiniz ki candan ileri...» diye söze başladı. «Çünküle-
yim ben de sizi severim candan ileri. Bilirim, benimlen
konuşmazsınız ama, bir dediğimi de iki etmezsiniz.»

İkisi iki yerden gözleriyle onun sözlerini onayladılar.

«Şimdi kardaşlarım dün gece uyku tutmadı beni, kalk-
tım, şöyle bir dolaşayım, dedim, bir de baktım ne göre-
yim, o Uzun Ali olacak, sümüklü ermiş Taşbaşın can
bir arkadaşı, girmiş pamuğa, pamukları toplamaz mı! Vay
viddansız vay! Vay viddansız vay, dedim. Zaten anasını
öldüren bir hayır gelir mi ki, bir hayır! Bir kişi ki ana-
sını öldürüyor, o kişi cümle mahlukattan aşağı bir kişi-
dir. Bakın, ben size söylüyorum, elimlen koymuş gibi onu
bu gece orada bulursunuz. Yayın ki köylüye bir zalim pa-
mukları, yani bizim toplama hakkımızı topluyor. Bunun
cezası nedir? O her gece pamuk toplayacaktır. Kulağı
duymasın yoksa korkar toplamaz. Sonra o pamuk toplar-
ken yakalayın, ama siz ona bir fiske vurmayın, uzakta
durun. Köylü onun icabına bakar. Ve de iflahını keser.
Yalnız köylüyü bir iyice kudurtun. Tamam mı?»

İkisi iki yerden başlarını salladılar. Bu iş onların işiy-
di. Köylüyü Alinin üstüne nasıl kışkırtacak, nasıl kızgın
demire döndürecek, nasıl kudurtacaklardı! Toz edecekti
Uzunca Aliyi köylü. Anasını öldüren o İnsan azmanı ca-
navarı. Bunu elleri kolları, yüzleri gözleriyle Sefere an-

lattılar. Sen karışma gerisine Sayın Muhtarımız, dediler, lisanî hal ile.

Sefer:

«Sana güvenirim Apti kardaş,» dedi. «İki kara göz-
lerinden öperim Bekçibaşı, sen ki Torosun en ünlü bek-
çibaşısısın. Ünün şanın yürümüş düvellere üze. Ve de İn-
gilize ve de Kırmızı Çine ve de şanlı Kastiro toprağına
kadar. Benimle konuşmuyorsunuz, varın konuşmayın. Ama
siz benim iki gözüksünüz. Haydi Allah kolaylık versin ve
başarılar. Bugün gideyim de size birer tane yağlı turaç
vurayım. Vurayım da kızıl közde pişirin turaçları. Köylü-
nün ağzının suyu aksın. Karşılarında dudaklarınızı şapır-
datarak yeyin ki... Haydi güle güle...»

Aptiyle bekçibaşı hemen işe giriştiler. Irgatlar sıra
olmuşlar, durmadan fısır fısır hep bunu konuşuyorlar.

Vicikvicik:

«Belli etmeyin,» diyordu boyuna. «Belli etmeyin ki
şüphelenmesin. Şüphelenmesin ki onu suçüstü yakalaya-
lım.»

Ali azıcık şüphelendi ama aldırmadı, çünkü geldiği
günden bu yana herkes ona böyle düşmanca bakıyordu.
Homurtuları, düşmanca öfkeli bakışları, onu görünce top-
rağa nefretle tükürüşleri olağandı.

Sıcak vardı. Ağır, ipiltiliydi. Devingen, yerinde du-
ramaz bir beden gibiydi ırgatlar. Bir kıvılcım bekliyorlar-
dı, küçük bir kıvılcım. Aliyi paramparça etmek için. Gök-
te bir tek bulut yoktu. Gökyüzü yalına kesmiş, boz bir
duman içinde yanıyordu. Irgatlar terlemiş, sersemlemiş-
lerdi.

Vicikvicik:

«Bu gece,» diyordu herkesin kulağına. «Amanın sa-
bırlı olun. Bu gece onu yakalayacak, hakkını avucuna ko-
yacağız. Bir patırtı çıkarmayın şimdi. Amanın...»

Kulaktan kulağa fısıldandı:

«Herkes öfkesini yensin.»

«Bir patırtı çıkarmayın amanın.»

«Bu gece o kafir pamuk toplarken...»

Uzakta üç tüfek patladı. Boz barut dumanı üç top

bulut gibi sığağa asıldı kaldı. Irgatlar arasında olağanüstü bir kaynaşma, bir kızgınlık büyüyordu.

Homurtular, ırgatlar alaçıklara çekilinceye kadar sürdü. Irgatlar, sıcak iyice kızdırıp da alaçıklara çekilince gidip gelmeler başladı. Alaçıklardan bağırtilar, küfürler duyuluyordu.

Derken, belindeki kemere iki turaç asılı Sefer geldi. Hep gülüyordu. Alaçıklardan başını içeri uzatıyor, «kolay gelsin,» diyor, başka bir şey söylemiyor, ak dişlerini göstererek gülüyordu.

Üstlerinden, Incirlik hava üssünden kalkan Amerikan jetleri toprağa sürünürcesine geçtiler. Başka bir zamanda olsaydı, bütün alaçıktakiler dışarı fırlarlar, uçaklar gözden kayboluncaya kadar arkalarından bakarlardı. Şimdi hiç kimse başını bile kaldırmadı. Uçakların gölgeleri Çukurovanın düz toprağında son hızla kaydılar, aydınlık toprağa kapkara yollar çizerek...

Memidik gözünü kuyunun üstündeki göğe dikmiş, ayırmadan kartallara bakıyordu. Kartallar bir toparlanıyor, gökyüzünde koskocaman bir yumak oluyor, kaynaşıyor, sonra birden sürüsüne kurt dalmış koyun gibi parça parça bölünüyor, ucsuz bucaksız Anavarza göğüne tane tane saçılıyorlardı. Böylesine dağılıp toparlanma bir süre sürdü.

Memidik durmuş, eli işe varmıyor, bu açılıp kapanan kartal oyununu seyreyliyor, tuhaf sabırsız bir merakla bu oyunun sonunu bekliyordu. Ne olacaktı şimdi, kartallar kuyunun göğünü bırakıp gidecekler miydi? Kartal sürüsü bir ara toprağa degecek kadar yere yakın indi. Konacaklarmış gibi bir süre toprağa yakın uçtular durdular. Bir iki tanesi de indi. Sekerek, kanatları dikili, kuyunun başında dolaştılar, sonra hemen, kanatlarını bile indirmeden uçtular. Göğe yukarı ağır, nazlı, ağıdılar, ta göğün derinliğine vardılar, bir top. Sonra saçılarak Anavar-

za kayalıklarının hizasına kadar geldiler. Kartalların gün batıdaki sol ucu kara bir bayrak gibi çırpındı, bir parçası koptu, Dumlu üstüne doğru toparlanıp saçılarak uçup gitti, koyu, yanan boz ışık içinde kapkara kayboldu gitti.

Memidiğin içini bir sevinç sardı:

«Gidiyorlar,» dedi kendi kendine. «Ölüyü gömdüğüm yerin üstünde dönmeyecekler artık.»

Birden içini bir keder bastı. Ne oldu acaba ölüye, gece gömerken nasıl gömmüştü? Hayal meyal ansıyordu çünkü geceyi, kuyuyu, ölüyü, yanan harmanı, harmandan canını atıp ölüyü kurtarışını bir düş gibi uzak ansıyordu. Harman daha için için yanıyor, çıkan duman ta gökyüzüne kadar dimdik süzülüyor, ötede, yücede dik dumanın başı kırılıyor, duman ince bir bulut gibi dağılıyor, gökyüzüne karışıyordu.

«Ya ölüye bir şey olmuşsa? Ya gömülü yerdeki toprak yığını, taze, yeni kazılmış toprak ölüyü ele verirse?»

Kartallar, ölü, bir tuzak hazırlamakta olan homurtulu köylüler... Hepsi bugün bir sabırsızlık, bir delilik içinde kıvrandırıyor Memidiği... Ya, ya, ya ölüyü taze toprağından bulurlarsa? Ya kartallar taze mezarın üstüne inip, ölüyü mezarından çıkarırlarsa? Ya, ya, ya ölüyü?.. Ölüyü... Ne etmiş eylemişti de ölüyü yangından çekip almıştı. Şimdiye yanmış gitmiş o da kurtulmuştu. Sardın mı şimdi başına belayı Memidik! Taşbaşoğlu Efendimiz bile seni kurtaramaz. Ölüyü, ölünün mezarını hiç olmazsa şu anda görmezse delirecekti. Bir delice şehvette gerildi, kemikleri çatırdadı, kıvrandı.

Kartallar, Anavarzadan Akdenize doğru uzun, kapkara ip gibi bir çizgi olmuşlar, güneye akıp gidiyorlardı. Memidik:

«Bu kartallar iyice delirmişler,» diye söylendi. «Anam avradım olsun, kartalın da böyle ip gibi uzayanını dünya dünya olalı hiç kimse görmemiştir.»

Kulağının dibinde bir ses duydu, döndü.

Koca Halil:

«Görmemiştir,» diye tekrarladı. «Ben kendimi bildim bileli böyle ip gibi uçan bir kartal sürüsü görmedim. Tur-

nalar böyle ip gibi uçarlar. Bir de yaban kazları, bir de yaban ördekleri. Kartallar durmadan toprağın üstünde döner dururlar. Döner, döner, döner dururlar.»

Memidik:

«Ben şaşırdım bu kartallara Halil Emmi,» dedi.

Koca Halil:

«Ben de...»

İp gibi kartallar ortadan koptular, deniz yanındaki ip toplandı, yumak oldu, azıcık yükselmiş olan ak yelken bulutlarını beneklediler, bulutların ardında gözden yittiler. Öteki parça Anavarza üstüne uçtu, Memidik o sürünün teker teker, ağır ağır süzülerek Anavarza kayalıklarına doğru indiğini gördü.

Gökyüzü dupduru, tertemizdi. En küçük bir leke bile gökyüzünün bu lekesizliğini bozmuyordu.

Memidik başını sağa çevirince gökte, Hemite dağının oralardan kanat çırpıp çırpıp gelen tezikmiş, yorgun bir tek kartal gördü. Çok büyük, yaşlı, ağır bir kartal olduğu belliydi.

Kartal ikindiye doğru geldi, epeyce alçaktan üstlerinden geçti. Yanlarından geçen kara gölgesinden gerçekten de bu kartalın çok iri olduğu görülüyordu. Memidik yanılmamıştı. Kartal, Dumlu üstüne uçtu gitti. Dumlukale üstüne varınca ordan tersyüz edip geriye döndü. Akdenize gidiyordu, yönü orayaydı.

Koca Halil

«Bu kartal tezikmiş bir kartaldır. Memidik oğlum. Bin yaşında kartallar işte hep böyle tezikirler,» dedi, sakalını sıvazlayarak kartalın gökte çizdiği yola baktı. «Bu tek başına kalmış kartal, kartal soyunun kendine en güveneni, yalnızlıktan korkmayanıdır. Şu gördüğün tek başına kalmış, yaşlı, ulu kartal bir daha kartallar sürüsüne katışmaz. Ölenedek tek başına geniş gökte dolanır durur. Hiç bir yaratık bir daha bu ulu kartalın yanına yanaşamaz. Bu ulu kartal bir daha da hiç bir yere konmaz. Ne bir ağaca, ne bir kayaya, ne de toprağa... Ben yaşlı, tezikmiş kartallara çok hürmet ederim, anladın mı oğul Memidik? Bu ulu kartallar gökte ölürler. Ölümle

yaklaşınca süzülürler, süzülürler ağarlar göre yukarı. Yedi kat göğ'e kadar çıkarlar, işte orada göğün en yüce yerinde can verirler. Ölmüş olaraktan, göğün en yücesinden toprağa düşerler. Çukurova toprağına boylu boyunca serilirler. İşte göğün en derinine ağıncaya kadar bu ulu kartallar durmadan durmadan uçarlar, geniş göğün safasını sürerler. Kanatları göğün en yücesinde, mavinin en derininde duruncaya kadar uçarlar. Gökyüzünü de mağrıptan maşrıka, maşrıktan mağrıba bir uçtan öbür uca gezerler. Yaşlı kartallar gökte, en uzak gökte ölürler Memidiğim, yıldızların orada. İnsanoğlunun yaşlısı da solucan gibi sürünerek ölür oğul, Memidik, sürünerek. Kartal dediğine de böyle ölüm layık, yerde değil, ulu gökte ölmeli. Allaha da, yere de göğ'e de, insana da, cümle yaratığa karşı da ayıptır. Kartallara iyi bak, Memidik oğlum, gözünü kartallardan ayırma, soylu bir yaratıklardır.»

Memidiğin yanından ayrıldı, öteki uca, Gömleksizoğlunun yanına vardı. Gömleksizoğluyla Zalacanın arasına girdi. Gömleksizoğlu ona arkasını döndü. Zalaca da öyle yaptı.

Koca Halil onlara kızdı:

«Vay ananızı, avradınızı, soyunuzu sopunuzu... Vay ulan! Ben ne yaptım ki size imansızlar?» diye homurdandı, sepetini çuvalını aldı, en uca, ırgatların dışına gitti, tek başına pamuğunu orada topladı.

Memidik kuşkulandı köylülerin halinden. Bir şey saklar, bir şeyler bekler halleri aşıkardı. Hiç, diye geçiriyordu Memidik içinden, hiç! Hiç şaşmaz. Ölüyü buldular. İlk günden beri herkesin her şeyden haberi var. Durmuşlar beni seyreyliyorlar o gün bugündür. Durmuşlar beni... Gülüyorlar üstüme. Şimdi ölüyü nereye gömdüğümü de biliyorlar. Koca Halil kartallara neden baktığımı ne bildi? Bilirler ya, elin adamı ahmak mı? Aaah, ah, aah! Bu ölen Muhtar Sefer olsaydı da ölenedek sırtımda taşıyaydım, aah! Köylü de beni ölenedek böyle seyreyliyeydi...

Bir şeyler dönüyordu şu köylü arasında ama anlayamıyordu Memidik. Ya kendi üstüne alıyordu bunu, ya da

anasını öldürmüş Uzunca Ali üstüne. Bir şeyler, bir şeyler vardı, vardı ama...

İşte ölü orada kendisi burada. Ne kendi gidebiliyor ölüsüne, ne de ölü kendisine gelebiliyor. Yüreği çat diye orta yerinden çatlayacak meraktan. Ne oldu ölüye? Elindeki sepeti bıraktı, anasının dalgın, sararmış, öfkeli yüzü onu ürpertti. Her pamuğu bırakıp bırakıp gidiyor, anasını tek başına koyuyordu. Günlerdir anasıyla gözgöze gelemiyor, anasının yüzüne bakamıyordu. Bir de Zelihayla gözgöze gelemiyordu. Nerde görse Zelihayı yolunu değiştiriyordu. Bir gece Zeliha yatağına gelmiş, Memlidiği uyandırmak istemiş, çalışmış, çalışmış, Memidik uyanmamıştı. Çakal uykusuna vurmuştu Memidik. Uyansın da ne desindi Zelihaya... Sefer yerine, kemiklerimi kıran, bana altı ay kan işeten, öldüren, aşağılayan sefer yerine bilmediğim bir adamı mı öldürdüm, desindi? İşte o da başıma bela oldu mu desindi? Zeliha gece yarısından şafağa kadar uğraşmış, yalvarmış, kocaman memelerini yüzünün üstüne koymuş, sıcacık, ürpertili... Memidiği deliye çevirmiş. Memidik, tirtir titremiş şehvetten, etleri kemikleri koparcasına gerinmiş, ama uyanmamıştı. Gün ışıırken Zeliha perperişan gitmişti. Memidik sadece arkasından bakmıştı. Alacakaranlıkta, usul boyluydu Zeliha. Omuzları sarsılıyordu, ağlıyor olacak. Memidiğin yüreğine hançer gibi saplandı Zelihanın bu hali. Kendi kendine bir daha ant verdi: Seferi öldüreceğim, işte o zaman Zelihanın elini tutacağım, uzak bir diyara alıp götüreceğim.

Irgatlar, kimi gözaltından, belli etmeden, kimisi de açıktan açığa gözlerini Alinin üstüne dikmişler bakıyorlardı. Ali tedirgindi. Ne yapsın, hep tedirgindi. Çocuklar da, Elif de daha beter tedirgindiler. Aliye bir kurbanlığa, bir ölüye bakar gibi bakıyordu herkes. Hiç kimseden çıt çıkmıyordu. Derin, taş gibi bir sessizlik. Kimse öksürmü-

yordu bile. Yalnız, eller daha çabuk işliyordu. En çok da Alinin eli. Düşmanca, bıçak gibi gözler Alinin ellerinde, üstünde.

Gün kavuşuyordu ki Hasan:

«Ana bir hoş oluyorum,» dedi. «İzin ver de Ceyhanın kıyısına gidelim.»

Elif içini çekti:

«Haydi gidin,» dedi.

Çocuklar koşarak suyun kıyısına, ılgın çalılığına vardılar. Hasanın gözleri kocaman kocaman olmuştu.

«Babamı öldürecekler,» dedi.

Ummahan ağlamaya başladı.

O gece köylünün çoğunun gözüne uyku girmedi. Alinin kalkıp tarlaya gireceği, pamuğu toplayacağı zamanı beklediler.

Koca Halil şafaktan önce, her zaman Alinin yanına vardığı sıra gene Alinin yanına vardı sokuldu. Bu sırada köylülerin uyuyanları da uyandı, dört gözle, Alinin tarlaya girmesini beklediler. Bugün hiç kimse, Aliyi bekledikleri için, hırsızlama pamuğa kalkmamıştı.

Koca Halil:

«Ben geldim Ali,» dedi. «Kusura kalma geç kaldım. Köylü bizi bekliyor, bizim pamuğa kalkmamızı... Yakalayacaklar. Anladın mı?»

Ali:

«Anladım.»

«Bizi yakalayıp ne yapacaklar, biliyor musun?»

«Biliyorum. Başımıza üşüşüp parçalayacaklar.»

Koca Halil:

«Kudurmuşlar,» diye içini çekti. «Ama dağlar kartalı Koca Halil hiç yutar mı? Onların ne yapacaklarını gözlerinden anladım. Ve de hiç uyanma Ali, demeye geldim. Ben gidiyorum, sen uyu, hem de derince, güzelce bir uykuya dal ki çatlasınlar bu köylü köpekleri. Sağlıcakla kal. Yarın sabaha, o da olmazsa, öbür sabaha...»

Koca Halil gene karanlıkta sürünerek yatağına gitti.

Köylü bir beden kesilmiş, kulağını açmış, gözlerini dikmiş, Aliden bir kıpırdama bekliyordu. Soluklarını tutmuşlar.

Gün ışıyıp, Gavurdağlarından aşağıya doğru bir aydınlık seli boşanıncaya kadar beklediler. Baktılar ki ne uyanan var, ne de hırsızlama pamuğuna giden.

Vicikvicik:

«Sezdi,» diye hayıflandı. «Kurt gibi adam. Kurt gibi adam olmasa hiç anasını öldürebilir miydi? Biz niye anamızı öldüremiyoruz, değil mi? O bir daha hırsızlama pamuğa çıkmaz.»

Öbekler, tarlanın toplanmamış yerinde açmış pamuklar, dağlardan gelen buğulu ışıktayak hayal meyal ağarıyorlardı. Taze, sıcak, yoğun bir yanmış ot kokusu ortaymıştı.

İrgatlar şimdiye kadar yürek çarpıntılarında beklemişler, yorulmuşlar, beklemleri boş çıkınca da bir an çözülmüşler, uyuklamışlardı.

Gömleksizoğlunun sesi cınladı:

«Haydiyin ırgatlar, işbaşına. Haydiyin, tembellik yok!»

Açıkgözler hemen tarlaya daldılar. Ali de hemen çoraplarını ayağına çekti, çarığını bağladı, yüzüne bir iki avuç su çarptı:

«Haydi Elif,» dedi. «Çocuklar, uyandınız mı?»

Ne Ummahan, ne Hasan bu gece hiç uyumamışlardı. Gözlerine bir damla uyku girmemiş, babalarının nasıl öldürüleceğini beklemişlerdi.

Uzun Ali tarlaya yürürken köylüler durdular, hiç tanımadıkları, görmedikleri bir tuhaf yaratıkmış gibi uzun bir süre gözlerini üstünden ayırmadan ona baktılar.

Gün kızdırdı. Pamuk toplayanlar uzun bir sıraydı. Herkes öfkeden kuduruyordu. En küçük bir hareket olsa, Aliyi parçalayacaklardı. Ali bunun korkunç ağırlığını üstünde duyuyor, ne yapacağını, nereye gideceğini bilemiyor, sadece korkuyor, korkudan kendinden geçiyor eli işliyordu. Bu, ırgatları daha çok öfkelendiriyor, kudurtuyordu.

Koca Halil, Alinin yanına sokuldu:

«Ali,» dedi, «kalk, alaçığa git! Bugün pamuk topla-
ma. Delirdi köylü. Başına iş açacaklar.»

Koluna girdi:

«Ali hastalanmış,» dedi, alaçıklara doğru, ayakları
biribirine dolanarak yürüyen Aliyi sürükledi.

Uzun bir süre köylülerin elleri durdu, gözleri Alinin
içine girdiği alaçığın üstüne dikildi.

Memidik kasaba yoluna düşer, yarı yürür, yarı koşar, kasabaya doğru ilerler. Ölüden kurtulmanın hiç bir çaresi yoktur, varıp hükümete teslim olmaktan başka. Varıp hükümete diyecek ki, ben bir ölü buldum, teslim alın ölünüzü. İyilikse de kötülükse de epeyce korudum ölünüzü. Hem kasabaya yürür, hem de gözü gökteki tezikmiş kartaldadır. Hem de ölüyü merak eder. Dönünceye kadar ölüye ne olacak acaba? Verdiği karardan dolayı sırtından ağır bir yük kalkmış, Memidik kuş gibi yeynimiştir.

Şevket Bey uyurgezer. Kime kimseye hiç bir kötülüğü yok. Üç karısı vardı. Bir gün kafası kızdı, üçünü de boşadı. Altı çocuğu var, dördü İstanbulda özel okullarda okur. Kasabada evi yok, kirada oturur. Çiftlik evi de hangar gibi bir evdir. Odaları kocamandır. Çiftlik, Anavarza ovasında, Ceyhanın Akdeniz geçesindedir. Şevket Bey için derler ki, gençliğinde üç kişi öldürmüş, derler. Birisi bir yanaşma, birisi de sevgilisi. Birisi de bunları öldürürken, cinayeti gören Kürt hizmetçi Turna. Turnanın oğlu askerdeymiş anası öldürüldüğünde. Anasının öldürüldüğünü duyunca silaha sarılıp kaçmış çıkmış dağa. Şevket Beyi öldürmek için. İki üç gün içinde de o Şevket Beyi öldüremeden başkaları onu öldürüvermişler. Şevket

Beyin beş kardeşi var, ikisi kız. Kızın bir tanesi Çukurovanın en zengin kadını. Soylu bir zenginle evli ve çok dişli bir kadın. Kardeşleri de irili ufaklı çiftlik sahipleri. Şevket Bey uyurgezer olmuş üç kişiyi öldürdükten sonra. On bin dönümlüktür çiftliği ve çok verimlidir. Babadan kalmadır. Şevket Bey geniş, sıcak Çukurova toprağında geceleri dolaşır, gündüzleri de durmadan övünür ve yalan söylerdi. Kaç yaşında olduğunu kendisi de, kimse de bilmezdi. Çok genç gösterirdi. Çok da cömertti. Parasını nereye harcadığını ne kendisi, ne de başkası bilirdi. Çiftlikten çok para gelirdi her hasat. Ama para çabuk biterdi. Yakışıklıydı. Uyurgezerken çok daha yakışıklı olur, yüzü ışıkanırdı. Bir gün, beş gün ortada gözükmemesini kimse farketmedi. Sonunda bir yanaşma sordu:

«Şevket Beye ne oldu?»

Sonra başkaları da sordular:

«Şevket Bey nerede?»

Adamları, kardeşleri, çocukları, akrabaları, kardeş çocukları düştüler ovaya, aradılar Şevket Beyi, Anavarza dibinde bakmadık yer, sormadık canlı koymadılar. Şevket bulunmadı. Polise, candarmaya haber verdiler. «Büyük bir çiftlik sahibi kayboldu. Şevket Beyin cinayete kurban gittiği sanılıyor,» diye gazeteler de yazdılar. Şevket Beyin boy boy fotoğraflarını da koydular. Şevket Bey sağ olsa da, gazetelerdeki fotoğraflarını görseydi, sevincinden aklını oynatırdı.

Daha Şevket Beyi arıyorlar, atlılar, yayalar, polisler, candarmalar, bulamıyorlar.

Harman yangını iyice ortalığı karıştırıp, her şeyi altüst etti.

Şevket Beyin yitikliğini traktör makinistinin çırağı Nevzattan biliyorlardı. Şüpheler çoğunlukla onun üstündeydi. Çok uzun boyunlu, kaz gibi bakan bir oğlandı Nevzat. Şevket Bey dört beş ay önce Nevzatı bir döğmüş, bir döğmüş ona kan iştmişti. Harman yanınca iş değişti, Nevzatın üstündeki şüpheler kalktı, az da olsa. Bu işi yap-salar yapsalar, yakın köylerdeki topraksız, düşman, kinli köylüler yaparlardı. Şimdi o köylerin içi dolup taşıyor. Can-

darmalar, polisler, Şevket Beyin akrabaları, adamları, çocukları... Hele çocukları heyecanlı bir cinayet hikayesi yaşar gibi izliyorlardı babalarının yitikliğini.

«Şevket Beyin evi nerede? Oğlu uşağı, avradı yok mu? Onları görmeğe gidiyorum.»

«Şevket Bey öldü,» diye bir karşılık aldı Memidik.

Kasaba köprüsünde durmuş, çok yukardan suya bakıyordu. Suda aksi hayal meyalı. Sallanıyordu. Ağın-ağaçları çiçek açmıştı. Pespembe. Suyun kıyısında, çakıltaşlarının içinde yüzlerce ağın ağacı çalısı. Bir küçük orman gibi.

Bir sarı, kehribar rengi bir top arı oğul vermiş, bir dut ağacının dalına sıvanmışlardı. Su aydınlıktı. Suyun şavkı köprünün ak taşlarına vuruyordu. Balarısı yumağı çözöldü havalandı, bir top... Güneşte ışıklandı, zikzaklar çizerek ağır ağır uçtu kasabanın üstüne.

«Şevket Beyin evi?»

«Şevket Beyi öldürdüler. Harmanını da yaktılar. Harmanı bir köyün kışlık yiyeceğine yeterdi de artardı bile. Öldürdüklerine iyi ettiler.»

«İyi mi ettiler?»

«Ya ne sandın, iyi ettiler ya! İstanbulda üç apartımanı var. Yılık yılık atları var. Bankalarda parası var, hükümette eli... Sekiz tane de kapatması. Sofrasında kuş südü var. Dostu var, düşmanı var. Harmanı da daha tütüyor. Her gün de yeni bir çift ayakkabı giyerdi. Bir giydiğini de bir daha giymezdi. Uyurken öldürmüşler. Gece gündüz hep uyurdu zaten. İnsan uyurken öldürülürse hiç farkına varmaz. Onun için onu iyi kimseler öldürdüler. İyi de ettiler.»

Suya baktı. Suyun dibinde balıklar yukarı doğru güneş ışığında uçuyorlardı. Bir balık, kocaman, bilek kalınlığında, üç kere suyun yüzüne sıçradı. Memidiğin gözleri kamaştı balığın parlaklığından. Gözlerinin önünden bulanık gölgeler uçuştular, balık suretinde.

Çok sıcak vardı. Köprünün taşları Memidiğin ellerini yakıyordu değince. Gölgesi karanlıktı. Üç eşek otliyordu karşıki harabolmuş bahçede. Kasaba toz içindeydi. Hiç

bir canlı gözüküyordu ortalıkta, kasabanın sokakları ıssız.

İncir ağacının yaprakları toz içinde. Gölgesi, kokusu ağır, sıcak, yoğun. Baş döndürücü.

«Şevket Beyin evi burası mı?»

«Şevket Bey evde yok. Onun harmanını yaktilar dün gece.»

«Hay Allah... Hay Allah! Bir adamın üstüne de bela geliyor demesin. Bir gelirse pir gelir.»

«Kimi kimsesi yok mu evde?»

«Harmana gittiler. Harmanı yanıyor, söndürecekler.»

Yumruk büyüklüğünde yarı kurumuş kadife çiçeğiyle ağzına kadar doluydu bahçe. Yabanıl, insanın içini ezen bir ağırlığı vardı, yarı kurumuş, kocaman, her birisi çiçek azmanı olan kadifelerin.

«Selam ederim Şevket Beye.»

Çok acı koktu kadifeler. Ağır. Sıcak. Yarı yarıya toz örtmüştü çiçekleri, bir katı sıvasız evin çatısını, pencere-lerdeki camlarını, üstüne cam kırıkları çakılmış avlu duvarını.

Karakol iki katlı, sıvasız. Taşları, ağaçları, merdiveni hep dışarda. Geniş avluda boydan boya eşek incirleri, eşek hıyarı tevekleri, çakırdikenleri. Arkasında civcivle-riyle karakol komutanının tavukları. Orta yerde bir eski, çok eski bir mermer taş, nakışlı. Üstünde suretler var. Eli kalkanlı, yarı çıplak adamlar. Taş lekesiz bir aklıkta. Belki dünya dünya oldu olalı daha ak bir şey görmemiş-tir, bu taştan.

Memidik taşın üstüne çöktü. Pencereden, arkası ona dönük, geniş omuzlu, kalın enseli bir subayı görüyor. Subay hiç kıpırdamıyor, durmuş orada öylece, taş gibi. Kulakları tozlu. Bir ara sağ omzunu oynattı, Memidiğin yüre-ği hop etti. Bir candarma tahta merdivenleri koşarak, kı-rarcasına çatırdatarak indi. Ayaklarının altındaki yarık tahtalardan yapılmış eski, boz merdiven yaylandı.

Candarma koşarak avluyu dışarı çıktı, az sonra ko-şarak yanında iki kişiyle geriye geldi. Hepsi soluk solu-

ğaydılar. Subayın bulunduğu odaya girdiklerini Memidik öteki pencereden gördü, yandaki.

Memidik güneşin altında zırıl zırıl terliyordu. Terler parmaklarının ucundan, burnundan damlıyordu. Çarığının içindeki ayakları suya girmiş çıkmış gibi oldu.

Penceredeki subayın sol omzu da oynadı, gene Memidiğin yüreği hop etti.

Bir kelepçeli adam getirdiler. İki baş parmağından kelepçelemişlerdi. Adam iki büklümdü. Geniş şalvarı liyme liyme, içindeki yırtık donu apak gözüküyordu. Toz içindeki adamın yüzündeki kan kurumuştı. Durmadan gözlerini kirpiştiriyordu.

«Şevket Beyi ben biliyorum. Niçin mi oturuyorum? Kime zararım var? Otururum. Canım nereyi isterse oraya otururum. Üstelik de komutanı göreceğim. Baş komutanı.»

«Sen hiç askerlik yaptın mı? Yaptıysan nerede ve hangi sınıftan? Künyeni okuyabilir misin?»

«Yaptım, onbaşıyım, istihkamım. Künyem... Osman Delibaş oğlu 1940 doğumlu Memidik Delibaş. Delibaş mı? Herkes soyadımı sorar... Bakkal Mustafa vermiş onu babama. Al Osman demiş, sen deli başın birisisin. Hükümetin defterine de adın Delibaş olarak geçsin. Atatürk çok büyük, o emreyledi. Herkesin bir soyadı olsun, diye. Bir soyadı vermişler Kör Hacıya... Burada söylenmesi ayıp. Az daha Muhtar Seferi öldürüyormuş öfkesinden. Bana bu soyadını mı layık gördün, diyormuş da başka bir şey demiyormuş! Şevket Beyin soyadı ne? Çeliköz. Zorlu, zorlu bir soyadı.»

Bir kadın, memeleri dışarda, giyitleri paramparça sarkıyor, yüzü kan içinde. Durmadan tırnaklarıyla kan içindeki yüzünü yoluyor. Çığlık çığlığa kadın. Ayakları yalın. Her bastıkça bir avuç kan kalıyor izinde. Kadın da komutanın odasına girdi. Komutanın sağ omzu bir daha oynadı, başkaca hiç kıpırdamadı.

Az sonra çığlık çığlığa kadın merdivenlere atıldı, merdivenlerde duramadı, yukardan aşağı kaydı, merdivenin dibine yığıldı, sesi soluğu kesildi.

«Bilmiyorum, hiç yüzünü görmedim Şevket Beyin. Kim mi? Ne bileyim ben? Neden mi? Bilmem. Vallahi bilmem efendim. İstersen öldürün beni. İpe çekin. Bildiğimi bildiğim gibi, bildiğim kadarını söylüyorum. Ben kendi ayağımla gelmedim mi? Yoksa siz ne bilecektiniz?»

Bir kapı açıldı, kollarından birbirlerine zincirlenmiş on beş kadar paçavra içinde adam çıktı, yandaki demir parmaklıklı kapıyı açıp adamları hemen içeri ittiler. İki tane nöbetçi demir kapının üstündeki duvarda gidip geliyordu. İkisi de sıcaktan terlemiş, terler sırtlarından dışarıya fışkırmıştı. İkisinin de yüzü zenci yüzü gibi kapkaraydı, terden ışıliyordu.

Memidik oturduğu taştan kalktı, karakola doğru yürüdü. Gözü hep penceredeki komutandaydı. Ağır ağır, korkarak atıyordu adımını.

Birden bir serince yel esti, yerde ne kadar toz varsa kaldırdı. Memidik tozdan yöresini seçemedi. Olduğu yerde durdu. Yel büyüdü, daha da serinledi, Memidiği üşüttü, bu anda da kuzeyden, Torosların üstünden dev gibi koskocaman bir bulut geldi, Çukurovanın göğünü örttü. Her yer karardı. Yağmur yeli durunca ağır, iri birkaç damla pat pat diye toprağa düştü. Havaya asılıp kalmış tozlar usul usul inmeğe başladı. Gökler uzakta, yakında gümbürdedi, şimşekler çaktı üstüste, evlerin camları zangırdadı. Sert, ağır, toprağı oyan bir yağmur kasabanın evlerinin çinkodan çatılarını döverek boşandı.

Memidik olduğu yerde dikildi kaldı. Ne bir adım ileri atabiliyor, ne bir adım geri... Komutanın kocaman bedeni kıpırdadı. Memidiğin yüreği hop etti. Komutan ayağı kalktı, pencereye döndü, Memidiğin yüreği ağzına geldi. Tüm bedeni çözöldü, arkasını komutana döndü, bacakları bükülerek, feldirdeyerek, yürümeyi unutmuş bir yatalak gibi, yumulmuş, karakoldan uzaklaştı. Avluyu çıkar çıkmaz kendine geldi, pencereye bir göz attı, komutan pencereye gerilmiş avluya bakıyordu. Memidik aldı yatırdı. Hışım gibi yağıyordu yağmur.

«Şevket, Şevket Bey... Şevket, Şevket Bey...»

Kulakları uğulduyordu.

«Ölü,» diyordu Memidik. «Ölü! Bu yağmurda ölü... Başına bir hal gelmesin fıkaranın. Yarın gelir komutana her şeyi bir bir anlatırım. Ben anlatmasam bile onlar her şeyi biliyorlar, biliyorlar. Ne yapacağım diye bekliyorlar, beni izliyorlar. Ölüye, ölüye ne oldu ola bu yağmurda? Fıkara. Üstünde o kadar da toprak yok. Ne yağmur!»

Hışım gibi, gökten ırmaklar boşanmış gibi yağıyordu yağmur. Memidik kasabayı dışarı çıktı.

Ömer yola düşmüş, Savrungözünü çoktan arkada bırakmış Çamurluyu tutmuştu. Bütün, gök görünmez bir ormandan geçerken yağmura tutuldu. İvedisi vardı. Köye çabuk gidip Meryemcenin işini görmesi, tez günde geriye dönmesi gerekti. Onun için bir yere sığınmadı, yağmurun dinmesini beklemedi, yürüdü.

Koyakları seller doldurmuştu. Ağaçları, kayaları, önüne ne gelirse torlayıp toplamış almış götürüyordu. Yapraklardan, ağaçların gövdelerinden, kayalardan durmadan sular akıyordu. Dağlar ulu bir denizin altında kalmış gibi. Durmadan yana yöne, kayaların slvrisine, ulu ağaçların tepelerine yıldırımlar düşüyor, kocaman ağaçları çatırtıyla yere seriyordu. Ömerin giyiltleri bedenine yapışmıştı. Ayakları vıcık vıcık su içinde. Çarıkları ayaklarından çıkıyor, arkada kalıyor, Ömer onları yeniden giyiyor, bağlarını sıkı sıkıya bağlıyordu. Sırtından duman çıkıyordu. Yağmur durmuyordu.

Bir koyağı sel ağzına kadar doldurmuştu, geçmenin mümkünü yoktu, ama Ömerin ivedisi vardı. Coşkun akan sele giriverdi. Ömer olağanüstü güçlü bir insan olmasaydı sel onu alır götürürdü. Karşıya geçtiğinde yarı baygındı, kayalıkların üstüne serildi. Bir süre orada serilmiş kaldı. Sonra üşümeğe başladı. Daha çok kalsaydı ka-

yada, iyice donacaktı. Çok soğuk vardı. Orman gümbürdüyordu. Bir gürültü düşmüştü ki ormana, kulakları sağır eden. Orman taşıyla toprağıyla Çukurovaya yürüyordu sanki. Kalktı, silkindi. Giyitleri ağırlaşmış, bedeninden aşağı sular dökülüyordu. Az yürüyünce giyitler etine yapıştı.

Gözü görmez gibiydi. Gökten bir sel akıyordu, yağmur yerine. Sudan bir duvar örülüyordu. Ömer iki adım ötesini göremiyor, el yordamıyla yürür gibi yağmuru yordamliyordu. Yağmur koyu, yoğun ak bir dumanla karışmıştı. Ömer gecede yürür gibiydi. Üstüste çakan şimşekler de olmasa, tam gecede yürüyormuş gibi.

Bir mağaraya sığınsam mı, diye düşündü. Sonra, bir saat bile durmamak gerek, diye fikrini değiştirdi. İşimizi çabuk görüp, çabuk dönmeliyiz Çukura. Belalı, sinekli, öldüren Çukura.

Bu iş olmasa hiç bir zaman evlenemezdi. Kim evlenebilmiş ki köyden, o evlensin. Kız sahipleri analarının nikahlarını istiyorlar. İsterler! İstemezler mi? Kız büyümüşler. Muhtar Sefer yüz lira verecek, bir. Bir çift öküz verecek, iki... Buna inanılmaz. İşte kendisinin bir çift öküzü yok. Eşek koşuyor. Nereden verecek öküzü? Varsın öküzü vermesin. Yüz lirayı verir. Çok parası var. Yüz de verir, isterse iki yüz de verir. Kızı da alır verir bana. Para verir alır, korkutur alır. Köylü Taşbaşoğlundan korkar, ermiş diye korkar. Ama hiç belli etmeden Muhtar Seferden de korkar. Bir dediğini iki etmezler. Köylü Seferi hiç sevmez. Elleri geçse Sefer, onu kıtır kıtır keserler ama, korkarlar da... Taşbaş, konuşmayın onunla, dedi Kırklara karışırken. Kimse Seferle konuşmuyor ama, ödleri de kopuyor bir şey yapacak diye. Köylüyü de istediği zaman, istediği yere çekiyor. Uzunca Aliye takmış, er geç Uzunca Ali belasını bulacak.

Düğünü de yapacak, Sefer Ağa iyi düğünler yapar. İyi düğün yapmak onun harcıdır. Yüz liranın elli lirasına dört tane dişi keçi... Dört tane kınalı keçi. Kınalı keçilerin sütü bol olur. Bir de eşek, bir de inek gerek, bir de... Yüz lira hepsine yetmez ki! Hiç borç yok. Ya pamuktan kazandığı para? İnşallah Çukurovaya bu yağmur yağmamış-

tır. Yoksa tekmi! pamuklar yandı. Pamuklar toprağa bel-enmiş. Ağır çeker ama pamuklar, onlar da toplama ücretini yarıya indirirler.

Kel Aşık soyu Ömeri hiç sevmez. Nedense oldum bittim sevmezler. Onları geç, düğünde türkü söylemezler. Kel Aşıkların bir düğünde türkü söylememeleri uğursuzluk sayılır. Bak, benim düğünde türkü söylemesinler! Evlerini başlarına yıkılmış bilsinler, ha! Sefer emir verir, çal ulan Kel, sazını çal yiğenim Ömerin düğününde. Türkünü söyle. O benim iki gözümün bebeğidir. Anıadın mı Allahın mendebur Keli! De bakalım söylemesin türküyü! De bakalım!

Bedriye başucunda uyuyordu. Uyku arasında, yarı uykuda, yarı da mahsustan elini uzattı, Bedriyenin ayağını tuttu. Bedriyenin ayağı yalım gibi yanıyordu. Bütün bedeni depreşti. O gece sabaha kadar uyuyamadı. O gün bugündür, ne zaman Bedriyeyi görse eli ayağı kesilir, bedenini bir çingışma alır. Köyde herkes bilir Bedriyeyi sevdiğini, herkes. Uçan kuşlar bile bilir. Bu yüzden Bedriyeyle bir araya gelemezler, yalnız kalamazlar. Nasıl öğrendi köylü onun Bedriyeye yangın olduğunu? Kimseye söylemedi ki... Köylü bu, bilir. Köylü beladır, adamın yüreğinden geçeni bilir. Billirler de insanın yüzüne vurmazlar. Şimdi Meryemceyl kimin öldürdüğünü bilmeyecekler mi, bilecekler. Ama kendi kendilerine bile söylemeyecekler. Bilecekler, söylemeyecekler. Köylüler yalnız aşık olan şeyleri söylerler. Gerisi yüreklerinde çöreklenir kalır. Alinin anasını öldürmediğini bilmiyorlar mı, biliyorlar. Öyleyse neden böyle ölüme öfkeleniyorlar Aliye? Anasını öldürseydi, hem de gözlerinin önünde yapsaydı bu işi gene böyle öfkelenirler miydi? Tüyleri bile kıpırdamazdı. Öfkelenmeleri gerekti, Aliyi buldular. O olmazsa öfkelenecek başka bir insan bulurlardı. Öfkelenecek bir İnsan bulamadılar mı, kendi kendilerine hiç bir şeysiz öfkelenirlerdi.

Ömer, inceden, belli belirsiz gülümsedi, yüzünden akan suları eliyle sildi. Akan su gözlerine doluyordu.

Düğüne çok insan gelecek. İnce yapılı bir kızdır Bedriye. Usul boylu. Anası ne demiş, ölürüm de kızımı o ök-

süze vermem, demiş. Vermesin bakalım. Muhtar Sefer onu yedi duval toprağından sürgün eder.

Bedeni de kar gibidir. Yumşacıktır. Ayağı o kadar sıcak olanın, kimbilir öteki yerleri nasıl olur? Bir ürper-ti Ömerin ıslak bedenini baştan ayağa dolaştı. Bedriye çıplak kalçalarıyla geldi gözlerinin önüne. Hiç ayrılmadı. Gittikçe doluyor, derin, onulmaz bir şehvete kesiyor-du bedeni. Az kalmıştı. Şunun şurasında ne kalmıştı? Pamuktan dönünce hemen düğün kurulacaktı.

«Yaşasın Meryemce Ana,» diye söylendi Ömer. «Yaşasın vallaha. O olmasa sittin sene ben karı yüzü göremezdim. Son bir iyilik etti. Hem de iyiliğın büyüğünü. İyi insanların ölümü bile başkasına yararlı olur. Meryemce Ana iyilerin iyisi, hasların hasıdır. Biraz inatçı, kimseyle konuşmaz bir bela karıdır ama, yiğittir. Kimseye kötülük ettiğı görülmemiştir. Kurda kuşa, karıncaya, cümle mahlukata yardım eder. Şimdi de bana yardım ediyor, o da ölürken. Bir insana yardım için ölüyor. Öyle beleşine değil... Yaşasın Meryemce Ana! Onun gibisi var mı!»

Şimdi varınca, kapıyı açınca bakmışsın, Meryemce Ana uzanivermiş, ölmüş. Üstünde yeşil sinekler. Bir değil, beş değil. Yeşil sinekten yüzü gözüküyor Meryemce Ananın. Karıncalar gözlerini oymuş. Bir de şişmiş ki, davul gibi. Sarıca karıncalar, sıçanlar... Sarıca karıncalar diline üşüşmüşler. Ölülerin ağızları açık kalır. Kulaklarını da sıçanlar yemiş. Yerde kan kurumuş. Toprak kanı emmiş. Sonra da yarılmış. Bir kocaman örümcek, kınalı saçlarıyla duvar arasında kocaman bir ağ kurmuş. Ağa yüzlerce yeşil sinek takılmış, binlerce sarıca karınca. Ak çizgili, kocaman bir örümcek.

Görür görmez hemen kapıyı kaparsın. Hiç dokunmazsın. Kokusu da köyü almıştır zaten. Zaten köye yaklaşır yaklaşmaz kokusu gelir.

«Keşke,» dedi seslice, «keşke öyle olsa...»

Tez günde köye varmalı da, tez günde geriye dönmeli. Durmak olmaz.

Önünde, tam on adım ilerisindeki kayanın üstünde bir şimşek patladı, gözlerini kör edercesine ışığa boğdu

ortalığı. Bir süre Ömerin gözü hiç bir şeyi görmedi, olduğu yere, dizleri bükülüp çöktü. Yanına yönüne durmadan yıldırımlar düşüyor, şimşekler çakıyordu bütün ormanı alır götürür gibi bir gürültüyle.

Ömer korkuyla gözlerini açtı, geri yumdu, usulca oğuşturdu, gene açtı. Hışım gibi yağın, yoğun dumanlı yağmurdan yakınındaki ağaçları bile ancak hayal meyal seçebiliyordu. Yağmur dininceye kadar bir yere sığınsa da beklese... Ama bu yağmur ne zaman durur ki? Öylesine yağıyor ki hiç duracağa benzemez.

Eğer Meryemce Ana ölmüşse, Çukurdan döndükten sonra elalem onun ölüsünü gördükten sonra, ona bir türbe yapmalı ki Hasan Dede türbesi gibi. Ondan da daha iyi. Bir de düş görmeli, Meryemce Ana Kırklara karışmış diye, elalem her zaman gitsin de üstünde dua edip, horoz kessin, diye.

Ne oldu, ne olmadı birden bir sele kapıldı. Sel onu aldı, kayalara çarpa çarpa götürdü. Ağaçların köklerine, kayalara sarılıyor, sel öylesine sert ki hiç birisi para etmiyor, sel onu sürüklüyordu.

«Ölüyorum, ölüyorum,» diye bağıırıyordu. Suçsuz bir insanı öldürmeğe gider misin, işte Allah da seni böyle eder! «Ölüyorum, ölüyorum. İmdaaat.»

Hiç bir yerden imdat gelemeyeceğini biliyordu. Azgın sel onu kayadan kayaya, ağaçtan ağaca çarpıyordu. Birden ulu bir ağacın köküne bir bacağı takıldı, sel üstünden geçmeğe başladı. Az daha boğuluyordu ki eline gövdenin bir budağı geçti, Ömer kendisini dallara yukarı çekti, bir dala sarıldı, öyle asılı kaldı. Tirtir titriyor, durmadan dişleri birbirine vuruyordu. Bir mağara, bir mağara bulmalı. Bu ağaçtan nasıl sıyrılmalı? Alttan kudurmuş bir sel kayaları, taşı toprağı önüne katmış almış başını gidiyor. Yanını yönünü hayal meyal seçebiliyordu. Ötede, uç dalın altında düz bir kaya parçası gördü, oraya kendini atarsa kurtulacaktı. Ama dalın ucuna nasıl varacaktı. O daha uca varmadan dal kırılıverirse? Dalın üstüne yattı, uca doğru tırmandı. Sedir ağacının dalı sağladı, uca kadar Ömeri taşıdı, uçta, Ömer aşağı sar-

karken küçük bir dal koptu, Ömer kayanın düzlüğüne in-
di. Kırılan sedir dalı insanı sarhoş eden yağmursu bir ko-
kuyla koktu.

Titremekten uçacaktı. Bir kovuk aradı, az ötede bul-
du. Oraya canını dar attı. Naylon torbadan kavını, kibri-
ti çıkardı, kibrit hiç ıslanmamıştı. Kovuğun derinliğindeki
kurumuş çalı çırpıyı tutuşturdu. Çalılar bir anda yalım-
landı. Ömer azıcık ısındı. Isındıkça içine korku giriyordu.
Acaba Allah?... Hemencecik bu düşünceyi kafasından
kovdu. Dışarı, yağmura çıktı, odunlar topladı getirdi ate-
şe attı. Ateş harlandı. Ömer soyundu, giyitlerini kayaya
serdi. Giyitlerden duman fışkırıyordu.

Yağmur gittikçe büyüyor, sağa sola, ormana, kaya-
lara yıldırım yağıyordu. Isındı. Isınınca da düşlere, bir
büyülü dünyaya girdi.

Meryemce Ana ölmemişti. İşte bu, felaket. Onu öl-
dürmek gerekecek.

Ömer mutlu mutlu gülümsedi:

«Ölsen ne olurdu yani, Meryemce Ana!» dedi. «Öl-
sen de sana bir türbe yapsam. Çiçeklerle, çaputlarla do-
natsam. Bana yaptığın bu iyilikten dolayı. Güzelim ana-
cık, ne demeye ölmezsin, ne demeye öldürmedi seni Uzun-
ca Ali?»

İyi bir insanı uykuda öldürmek gerek. Derin bir uy-
kudayken... Hık deyip boğazını sıkacaksın, bir anda, de-
rin uykulardayken can verecek. Öldü mü uyuyor mu bi-
lemeyecek. Kıyametede öldüğünü bilmeyecek. Hep hep
uyuyorum sanacak. Ne güzel ölüm! İyiler iyisi Meryemce
Anaya da böyle bir ölüm layık. Meryemce Ana ölmesin,
hep uyusun.

Böyle düşününce de rahatladı.

Çok sıcak vardı. Şimdiye kadar böyle sıcak bir gün olmamıştı. Çukurovada bir yılda, iki yılda bir böyle korkunç sıcaklar olur. Böyle cehennem gibi, soluk aldırılmaz. Uzunca Ali bugün korku, yılgınlık içindeydi, eli işe varmıyordu. Hangi yöne baksa, kendisine kızgınlıkla tiksintiyle çevrilmiş bir sürü gözler görüyordu. Her günkünden daha kızgın, daha iğrenen.

Koca Halil bir pamuk topluyor, başını kaldırıp yana yöne bakınıyor, korkuyordu. «Bugün bunlar bir bok yiyecekler,» diye düşünüyordu. Hiç kimseden çıt çıkmıyordu. Ortalıkta ağır, için için kaynayan, kuduran bir hava vardı. Her şey bugünkü gün gibi ağırdı. Ağır ağır kımıldanan köylülerin ağzı acıydı. Böylesi çatır çatır ağır, sıcak günlerde insanın ağzının içi ağı yutmuş gibi olur ve insanlar sonsuz bir umutsuzluğa düşerler.

Koca Halil endişeliydi. «Oğlanı öldürecekler,» diye düşünüyordu. «Suç üstünde yakalayamadılar. Biliyorlar, bir daha da yakalayamayacaklar. Candarma da alıp götürmedi Aliyi. Kuduruyorlar. Hiç sebep yokken de Aliye yüklenemiyorlar, kudurdukça kuduruyorlar. Öldürecekler oğlanı.»

Usul usul Aliye doğru kayıyordu. Her nedense bugün Alinin eli durmuş, hemen hemen hiç pamuk toplama-

mıyor. Köylülerin de eli durmuş. Alinin eli işlerken, ona kızan, onun ellerinin hızına kahrolan köylülerin de, kendinde olmadan, elleri duruyordu. İster istemez Alinin ellerinin hızına, köylülerin ellerinin hızı da uyuyordu. Şöyle bakınca hiç kimse kıpırdamıyor derdin. İnsanlar öylesine ölü gibiydiler. Hiç bir kuş, hiç bir böcek sesi de yoktu ortalıkta. Taş gibi ağırlaşmış güneş sanki bütün sesleri toprağa bastırmıştı. Çukurova daha düz bir hal almıştı. Hiç bir parıltı da yoktu. Başka günlerde Çukurova parıltı içinde kalır, renkli, sert, yaldızlı bir böcek kabuğu gibi yanar sönerdi. Bir tek yaprak bile kıpırdamıyor, ovayı çepeçevre kuşatmış dağlar hiç gözükmüyordu. Sanki büyüülü koskocaman bir el gelmiş dağları yerlerinden sökmüş almış götürmüştü. Ova, orta Anadolu bozkırına kadar silme düzlük olmuştu.

Gökte bir tek canlı vardı, o da kocaman kartal. Yönünü doğuya dönmüş, kanatlarını germiş, öylece gerilmiş kalmış, hiç kıpırdamadan havada duruyordu. İnsan, onun yerdeki kapkara, bir adam boyundaki gölgesine bakıncadır ki ancak havada uçtuğunu anlayabilirdi. Gölge belli belirsiz, usul usul doğuya doğru kayıyor, sonra da gene hiç belli etmeden büyük bir halka çiziyordu toprakta. İki üç kavak boyu yükseklikte süzülüyordu kartal. Oraya çakılmış kalmış gibi. Yapıştırılmış gibi.

Koca Halil kimseye belli etmeden sonunda Alinin yanına girdi, bir süre onunla hiç konuşmadan orada pamuk topladı.

«Ali, Ali, bana bak, dinle beni! İyi dinle! Seni öldürecekler. Kaç buradan. Bir yolunu bul, kaç buradan. Seni öldürecekler! Ben bilirim bunları. Sözümü tut! Hemen kaç. Belli etme onlara, sıvışiver.»

Alinin yanından öteki uca kayıverdi.

Ali ürperdi, titredi. O da bu sessizliğin kendisine öfkeden olduğunu biliyordu. Biliyor, korkuyordu.

«Nereye gideyim, nereye kaçayım?» diye düşündü. «Öldürürlerse öldürsünler,» diye yılgın, mırıldanarak toprağa çöktü.

Elif, incecik, duyulur duyulmaz korku dolu bir sesle:

«Ne oldu sana Ali?» diye sordu.

Ali bir baygınlıktan uyanırcasına:

«Öldürürlerse öldürsünler. Şuradan şuraya bir tek adımımı atmam. Öldürsünler de kurtulayım,» dedi.

Yılgındı, bitkindi.

Titreyen parmaklarıyla bir kozaya dokundu, iki parmağıyla pamuğunu çekti.

Birden, kuzeyden buz gibi ince bir yel esti. Terli bedenleri serinletti. Kartalın donmuş gövdesinde bir kımıldama oldu, sarsıldı, yalpaladı, sonra gene yele karşı süzülmeğe başladı, olduğu yerde. Yel sağdan, soldan, batıdan, doğudan, güneyden esmeğe başladı. Karıştıkça karışıyor, hızlandıkça hızlanıyor, bir soğuk, buz gibi bir dalgayla geliyor ovayı üşütüyor, bir yalım gibi bir dalgayla geliyor ortalığı kavuruyordu. Az sonra gözgözü görmez oldu tozdan. Havada süzülen koca kartal olduğu yerde süzülüyor, bir toz bulutuna batıyor, bir çıkıyordu.

Yel azıttıkça azıttı. Kadınların başörtülerini, kimi alaçıkları, çadırları aldı götürdü. Ağaçların dallarını kırdı. Bir göl gibi durgun Ceyhan ırmağı dalgalandı, köpürdü. Dalgalar kıyıya yüklendiler. Esen yel bir su direğini aldı, yardan yukarı fışkırttı. Çukurova delirdi, uçtu. Harmanlar, saplar, pamuk öbekleri karmakarış... Her şey karmakarış. Tozdan bir karanlık, hiç kimse yanındakini göremiyor. Irgatlar oldukları yerde kalakaldılar. Hiç kimseden çıt çıkmadı. Herkes olduğu yere çököverdi.

Uzaktan, kuzeyden, Toros üstünden, kapkara zifiri bir gece gibi kesilmiş bir bulut geldi. Bulut bütün göğü örtmüş, doludizgin Akdeniz üstüne doğru sağılıyordu. Göğü baştan başa kesen birkaç şimşek çaktı, yeri sarsırcasına gök gürledi ve ilk damlalar iri, sıcak, tap tap diye Çukurova toprağına düştü ve her damla düştüğü yeri oydu. Sonra yalım gibi bir sıcak yel geldi... Onun arkasından soğuk, buz gibi bir yel. Yağmur başladı. Gökten bir anda seller boşandı. Gökten su duvarları iniyordu. Irgatlar ne kaçtılar, ne kıpırdadılar. Oldukları yerde, yağmurun altında durdular kaldılar. Bu yağmur ırgadın ölü-

müydü. Pamuk ırgadı için bundan daha beteri olamazdı. Şimdi bütün pamukları yağmur toprağa dökecek, çamura, toprağa bulayacaktı. Çamura, toprağa bulanmış pamuk, ne kadar temizlersen temizle ağır çekerdi, çekerdi ama, bir kere toplaması zor olur, ikincisi, tarla sahibi artık kilosuna yirmi kuruş vermezdi. Ya ona, ya on beşe inerdi. Artık insafına kalmış. Verimli, bol pamuklu tarlaların yerinde yeller esiyordu şimdi. Hiç kimsenin ağzını bıçaklar açmıyordu. Hiç kimsenin kırırdamak aklından geçmiyordu. Bir akar suya girip çıkmışlardı sanki. Bir anda öyle ıslanmışlardı.

Koca kartal olduğu yerde ıslak, kocaman kanatlarıyla süzülüp duruyordu. Sel gibi yağın yağmura aldırımıyordu bile.

Az bir sürede yağmur yere göllendi. Her pamuk fidanının altı bir küçük gölek oldu.

İkinciye doğruydı ki hendekler, çukurlar, göl yerleri, su yatakları ağızlarına kadar suyla doldular. Koskoca ovayı seller kapladı. Seller küçük hüyüklerin, ağaçların yarısına kadar yükseldi. Tepelerin, Anavarza, Hemite kayalığının üstlerinden bile seller akıyordu. İkinci üstü azıcık bir kara parçasını göremezdin artık. Yağmur da git-tikçe hızlanıyor, göz açtırmıyordu. Uzun bacaklı güz yağmurlarının tıpkısıydı.

Uzunca Ali iki uzun kollarını gererek, kemiklerini çattırdattı. Donmuş, kendinden geçmiş bedenini çalıştırmak, şu yağmurdan faydalanıp, kaçıp kurtulmak istedi. Bu yağmurun, yağmurdan sonraki işsiz günlerin yaratacağı boşluğun hep kendi başında patlayacağını seziyordu.

Karanlık gölgeler düşmüştü yağmura. Ortalık karar-maya başlamıştı. Herkesin başı önündeydi. Ali biliyordu ki şu anda herkes kendini düşünüyordu. Düşünüp ona öfkeleniyorlardı. Bu suskun öfkenin korkunçluğunu biliyordu Ali. İnsanı bu öfke bir yakalarsa, ister haklı, ister haksız olsun un ufak ederdi.

Koca Halilin ödü koptu, Aliyi öyle kollarını açmış gerinir görüncə.

«Amanın,» dedi kendi kendine, «amanın, indir kolla-

rını! İnşallah görmemiştir bir tanesi. Zaten bir kıpırda-manı bekliyorlar yüklenmek için... Azıcık kımıldamanı.»

Ali tam bu sırada ayağa kalktı, Ceyhana doğru yürüdü. Birden bir ses duyuldu:

«Tutun kaçıyor!»

Zembereklerine basılmış gibi sesi duyan köylüler birden fırladılar. Ali de koştu Ceyhana doğru. Bir anda Alinin önünü aldılar, üstüne çullandılar. Bir top, kapkara, bir tepe gibi kalabalık, bir süre orada bir yumak gibi açıldı kapandı, açıldı kapandı. Yağmurun sesinden başka ortalıkta hiç bir ses yoktu. Sonra bir anda kalabalık dağıldı, ortada çamurdan, upuzun serilmiş insan karartısı kaldı. Bu kadar kalabalık ne oldu bir anda, nereye gittiler, Koca Halil de şaşırıldı. Hemen Alinin üstüne eğildi, kulağını göğsüne dayadı, sevinçle Elifin kulağına fısıldadı:

«Öldürememişler, yaşıyor,» dedi.

Hasanla Ummahan ağlamayı, korkmayı unutmuşlar, öyle kurumuşlar, çamura bulanmış, çamurdan adam olmuş, upuzun Çukurova toprağına serilmiş babalarına bakıyorlardı.

«Elif, kaldır Aliyi, bir koluna sen, birisine de ben girelim, haydi. Alaçığa götürüp temizleyip kurulayalım.»

Aliyi kaldırdılar. Ali yumşacıktı. Bir ölüden hiç de farkı yoktu. Ağırlaşmıştı. Aliyi sürüklerlerken Gömleksizoğlu çıkageldi. Elifi şöyle bir yana itip Alinin koluna girdi.

«Ölmüş mü, Halil Emmi?» diye kederle sordu. «Çok iyi insandı Alicik. Kader...»

Halbuki kaçan Aliyi arkasından koşup ilk yakalayan, onun kafasına ilk yumruğı indiren Gömleksizoğluydu. Şimdi acısından deli oluyor, kahroluyordu. Bin pişman.

Koca Halil:

«Sen de iyi yakaladın Aliyi, tepesine yumruğı iyi indirdin! Kanlısı sensin Alinin.»

Alaçığa getirdiler, ama alaçık çoktan uçmuştu.

Gömleksizoğlu:

«Bu böyle olmaz,» dedi. «Varıp şu çınarın altına sığınalım, oraya bir çadır kuralım, bir ateş yakalım.»

Ali yağmurun altında, gecenin içinde upuzun yatıyordu. Çukurovada, Ceyhan ırmağına son hızla akan seller uğulduyordu.

Çınarın altında birkaç saat içinde Gömleksizoğlu bir çadır kurdu, çadırın içine bir ateş yaktılar. Bir tarhana çorbası pişirdiler. Aliye içirdiler. Ali zor soluk alıyor, konuşamıyordu.

Gömleksizoğlu sabaha kadar başını bekledi. Sabaha kadar deli bir yağmur yağdı, gecede seller uğuldadı.

Yağmur altında Memidik durmadan koşar, Koşar gelir ki, ne görsün... Ceyhan ırmağı taşmış, tarlaları, dereleri doldurmuş. Yağmur hışım gibi inmektedir. Toprakta kalın bir bulut örneği buğu yükselir. Ve Memidiğin bu yağmur içinde arandığıdır.

Çamurların içine çöktü oturdu.

«Burası olacak,» dedi kendi kendine, yanına yönüne bakındı, yağmurdan bir adım ötesini göremedi. «İyi bir tarla bulmuş, bol bolamadı pamuk topluyorduk. Adile de borcumuzu ödeyecektik. Bir de para kalacaktı yanımızda. On beş yıldır böyle bir tarlaya düşememişti köylü. İşte şimdi bu yağmur yıktı ocağımızı... İşte ölümüzü de bulamıyoruz. Ben ne yapayım ben,» diye de arkasından söylendi.

Ayağa kalktı, ölüyü gömdüğü yeri şöyle ansımaya çalıştı. Ölünün başucunda bir incecik dut ağacı vardı, dut ağacının yöresini bir böğürtlen çalısı öbeği kuşatıyordu. Uzun bir süre, böğürtlen öbeğinden böğürtlen öbeğine koştu. Hiç birisi aradığı öbek değildi. Bir sel yatağına düştü, sel yatağı ağızına kadar doluydu. Yatağın kıyısınca yürüdü. Bir karaçalılığa düştü, bir hıltanlığa, bir pıtıraklığa geldi. Aradığı öbek az ilerisindeydi. Öbeğe bir iki renkli bez parçası bağlamışlardı. Hemen ölüyü gömdüğü yere atıldı. Ölüyü gömdüğü yeri sel basmıştı. Ölü

yoktu ve çukura yarı yarıya su dolmuştu. Memidik çukura atladı, eliyle çukuru yokladı, ölü yoktu.

Ne oldu, ne olmadı birden bir sevinç kasırgasına tutuldu. Sevinçten ne yapacağını bilemiyordu.

«İyi ki yağmur yağdı, yağmur yağdı da komutana çıkamadım. Çıkıp da Şevket Beyi öldüren benim diyemedim. Alın ölünüzü diyemedim. Ölü nerede Memidik, demez miydi?»

Çukurun yanına çöktü. Sirtından çok ağır bir yük kalkmıştı. Zeliha geldi aklına. Zelihayla oynadı. Şu ölüden kurtulmuştu ya... Ölüden kurtulana... Piravo Memidiğe! Şu yağmur, şu sel olmasa Memidik ölünceye kadar bu ölüden, şu fıkara Şevket Beyden kurtulamıyacaktı. Bu yağmur köylüyü mahvetmişse de Memidiği kurtarmıştı.

Gerçekten sel imdada yetişmeseydi ne yapacaktı ölüyü? Pamuk bitip de yukarı köye dönerlerken kime bırakacaktı ölüsünü?

Memidik kendi kendine gülümsedi. Ne yapacaktım, kime bırakacaktım, itlere atacaktım ölüyü. Ölü babamın oğlu değil ya... Dur bakalım gitti mi ölü? Başımın belası. Belki şuna aşağı bir çalıya takılmış kalmış, beni beklemektedir. İki gözümün çift çiçeği, canım ciğerim, sevgili Şevket Bey, sen benim yakamı bırakır mısın hiç?

Ellerini yere bastırdı, elleri toprağa gömüldü. Ayağa kalktı. Bütün bedeni havanda dövülmüş gibiydi. Sırtı da tutulmuştu. Yağmur gittikçe artıyordu. Seller boyunca Ceyhan ırmağına aşağı, her çalıya, her ağaca, her çukura bakarak yürüdü, Ceyhan ırmağına geldi.

Ceyhan ırmağı kıpkırmızı akıyordu. Üstünde otlar, çöpler, köpükler, irili ufaklı çam ağaçları kabukları, kökünden sökülmüş, dallı yapraklı ağaçlar... Coşmuş Ceyhan ırmağı beraberinde taşıyla toprağıyla bir dünyayı taşıyordu. Memidiğin burnuna acı, delici bir çamur kokusu geldi. Ceyhan ırmağı hep taşkınlarla böyle, yarı bataklık, yarı su, yarı çürümüş ağaç kokusuyla keskin kokardı.

Birkaç sığır ölüsü geçti. Sirtüstü yatmışlar, şişmiş, gerilmiş bacaklarıyla. Dört yanlarını çam kabukları, sa-

manlar, çöpler, kırmızı köpükler sarmış. Aktılar gittiler.

«Şevket Bey de böyle şişmiş, elleri ayakları gerilmiş, böyle denize karıştı,» diye mırıldandı Memidik.

Ceyhan ırmağı gittikçe kabarıyor, kıyılara taşıyordu. Memidik gittikçe kuduran yağmur altında Ceyhanın andan ana kabarışını seyrediyordu. Böyle kabarırsa bu su geceye yandaki tarlaları, köyleri, ovanın büyük bir kısmını basacaktı.

Yağmur taneleri Ceyhanın kırmızı sularına düştükçe, suyun yüzünden binlerce kabarcıklar fışkırıyor, suyun yüzü durmadan şişip inen kabarcıklarla nakışlanıyordu.

Memidik ellerini açtı:

«Bu da bitti işte,» dedi. «Ölümüz başını aldı da, bi-zi bıraktı gitti.»

Bunu der demez de içini derin, acı bir keder kapladı. Yağmurun altında, Çukurova düzündeki dünyanın ortasında kimsiz kimsesiz kaldı. Bir boşluk, yüreğinin başına bir ağı tortusu gibi çöktü. Yanında yönünde bir şeyler aramağa başladı. Bir şeyi, olmazsa edilemez bir şeyi yitirmişti ama, neydi? Arandı arandı bulamadı. Ama ayakları onu Ceyhana aşağı farkında olmayarak çekti götürdü. Gözleri suyun üstünde, bu kıyısında, öteki kıyısında, bir şeyleri ısrarla arıyordu. Birden anladı ki içini bomboş koyan yitirdiği ölüsüydü. Şimdi, kıyıdaki bir çalıya, bir ağaca, bir oyuğa takılmış bir karartı görmesin, can havliyle oraya koşuyordu, koşuyor, bakıyordu ki ölü değil, ya bir kütük, ya bir sepet, ya bir eşek, sığır, keçi, at ölüsü.

Gece oldu, her yan zifiri, ışık geçmez bir karanlık. Memidiğin karnı açlıktan zil çalıyor, Memidik suyun uzak kıyısından, tarlalar içinden yağmurun, suyun korkunç uğultusunu dinleyerek, akan suya aşağı yürüyordu.

Ceyhan ırmağı Akdenize dökülür. Ölüyü bir kıyıya atmazsa, götürür Akdenize verir. Akdenizde de balıklar bir anda ölüyü kemiğiyle birlikte sömürürler. Ölü ölür gider işte o zaman...

Şafak açıldığında yağmur daha yağıyordu. Bir köye geldi. Köy bomboştu ve köyü yarı yarıya sel basmıştı.

Köylüler de karşiki hüyüğe çekilip gitmişlerdi. Köyü ev ev dolaştı. Bir eve girdi, biraz ekmek, bir kocaman tence-re yoğurt buldu, bir anda yoğurdu sömürdü. Bir ateş yak-tı, kurundu. Canı öyle bir uyumak istiyordu ki, kendini bıraksa üç gün uyurdu, biliyordu. Uyumadı. Dışarı çık-tığında gene yağmur yağıyordu. Ceyhanın kırmızı, üstü kapkacak, sepet, kabuk, sap saman, kökleri havada ağaç-larla dolmuş suları biraz daha kabarmış, ovaya yayılmış-tı. Sonsuz bir deniz gibi gözüküyordu.

Su kıyısınca o gün akşama kadar da yürüdü. Akşa-ma doğruydu ki yağmur dindi, güneş açıldı. Gavurdağla-rından Gülek boğazı üstüne yedi rengini de apaçık gös-teren bir gök kuşağı gerildi. Ovayı çeviren dağlar, bur-nunun ucuna geldi, elini uzatsan tutulur. Çukurova az sonra bir bulut dumanı içinde kaldı.

Memidik dizlerine kadar çamura batıyordu. Çamur su gibi yumşaktı bereket versin, Memidik kolaylıkla yü-rüyebiliyordu.

Bir kilometre ötesindeki köye girdi. Orada da yiye-cek buldu, yedi, ateş yaktı. İki katlı, sağlam, çimentodan yapılmış bir ev seçmişti kendine. Evin bir metre kadar yeri suyun içinde kalmıştı. Memidik, yağmur durdu, bu sel de bu evi yıkamaz, dedi. Tarhana pişirdi, sıcak sıcak tüten, içti. Giyitlerini çıkardı, ocaktaki ateşte kuruttu. Ya-taklıktan kalın bir döşek, bir de güllü yorgan, bir de gül-lü yastık seçti, serdi, hava serindi. İçinde onulmaz, durul-maz, insanı hoplatan bir boşlukta uyudu.

Sabahleyin gün ışıırken uyanı, uyanır uyanmaz da içindeki dayanılmaz boşluğu duydu, yola düştü. Su azı-cık çekilmişti. Düz ova kırmızı çamurla kaplanmış, ısılı-yordu. Yönünü yukarı döndü. Belki ölü bir yere takılıp kalmıştır, diye. İçindeki boşluk büyüye büyüye... Kızgın bir gün doğdu. Cıvık, çamurlu, yapış yapış, tüten, insa-nın elini ayağını kesen, kusturan bir yağmur sonu vıcık vıcık Çukurova havası.

Bulanık sis gibi yoğun havanın içine düşmüş yürü-yordu. Yorgundu. Sanki bedeni kendinde değildi. Yarı düş, yarı hayal içindeydi. Gene Taşbaşoğlunu görmüştü. Ge-

ne arkasında yedi kavak büyüklüğünde yedi top ışık vardı. Bütün ovayı basmış aydınlık Ceyhan suyunun üstünde yürüyordu. Arkasında ışığa batmış binlerce güzel gözlü ceren, üstünde uçuşan binlerce ak güvercin, leylekler, kartallar, yağmurcuk kuşları, sığırcıklar, üveyikler, daha nice nice kuşlar... Cerenlerin yanında kurtlar, çakallar, ayılar, geyikler, parslar, daha nice nice hayvanlar, güzel atlar, Arap atları, al, doru, yağız, demirkır... Binicisiz, güzel... Hepsi de ışık içinde. Sırtları yanar döner böcekler, binbir renkte, bir insan boyunda kocaman kelebekler ulu kanatlarını göğe germişler. Sarı, yeşil, mavi, turuncu, kırmızı, ak... Gökyüzünü binbir pırıltıya, renge boğuyorlar. Taşbaşoğlu Efendimiz bu kaynaşan kalabalık içinde Çukurova düzünde yürüyor. Işık gibi gülüyor. Düş değil gerçek... Geliyor Memidiğin karşısında duruyor, ışık gibi, balkıyan bir ışık gibi gülüyor.

«Memidik!»

«Buyur efendimiz.»

«Köylüden memnunum. Onunla konuşmadılar. Var söyle köylüye. Ölü gitti Akdenize, balıklar yedi onu. Şevket Beyin ölmesi gerekti. Uykuda yaşayan insanın ölüden ne farkı var? Sen ona hiç üzülme.»

«Üzülmem Taşbaşoğlum.»

«Memidik, sana bir çift sözüm var.»

«Başım üstüne.»

«O gavuru ortadan kaldıracaksın. O yaşadıkça sen ölü demeksin, ben de...»

«Başım üstüne.»

«Gözüm senin üstünde. Elim senin elindir. Ver elini.»

Memidik elini uzattı.

«Şevket Beyin de öldürülmesi gerekti. Onu da ben çıkardım karşına. Seferi öldür, ölüsünü kuyuya at. Çukurdan köye dönerken... Son gün. Kimse görmez. Kimse de senden şüphe etmez.»

«Başım üstüne.»

«Elimi sana verdim Memidik. Benim elimlen öldürecekisin, Seferi. Onu öldüren el, benim elim.»

«Senin elin Taşbaşoğlum.»

«Zeliha Kız, sana yangın. Hiç anlamıyor senin ona neden bakmadığını. Hiç anlamıyor. Sefer ölmeden onun ve de dünyanın yüzüne bakamıyacağını. Seferi öldür, tut elini Zelihanın, al evine götür. Bu kış sansar avlayacak, çok para kazanacaksın. Elim senin elin.»

Memidik gene elini uzattı. Taşbaşoğlunun elini tuttu.

«Beni gördüğünü istersen herkese söyle. Ama Sefer için elimi sana verdiğimi, onu öldüreceğini kimseye söyleme. Köylüme söyle ki bir gün köyüme geleceğim. Bet bereket, mutluluk getireceğim köye. Hastalıklar, sayrılıklar olmayacak. Yoksulluklar, ayrılıklar olmayacak. Zulümler olmayacak. Kimse kimseyi aşağılamayacak. Kardeşlikler getireceğim. Köylüme söyle bir gün böyle geleceğim köyüme. Bir gün geleceğim, bir gün geleceğim, bir gün... Hele azıcık bekleyin.»

Sanki dünyanın kurulduğu ilk gündü. Sanki kıyamet kopuyordu. Sanki yeryüzünün bütün yaratığıyla bayramıydı. Kaynaşan, kanat çırpın, ışıklarda balkıyan, sayısız yaratıklarıyla Taşbaşoğlu tatlı gülerek, yedi top ışığıyla Akdeniz üstüne çekildi gitti. Bir yeşil don giymişti. Öyle bir yeşili dünya görmemiştir.

«Dostluk getireceğim... Hiç kimse aç, yoksul kalmayacak. Giyitsiz kalmayacak. Halil İbrahim bereketi getireceğim. Halil İbrahim bereketli...»

Akdenizin üstünde bir ışık patladı. Akdeniz'in üstü, o yöreler, ak yelken bulutları uzun bir süre ışık içinde çalkandı durdu.

Memidik yorgunluktan sarhoşlar gibi yalpalayarak tarlaya geldi. Herkes alaçığının önüne oturmuştu. Kırpamıyorlardı. Hiç de konuşmuyorlardı. Şaşkınlıkla kendine baktıklarını gördü Memidik. Gözlerini dikmişler kırpmadan Memidiğe bakıyorlardı. Memidik onlara gülümsemi. Onların yüzünde en küçük bir kıpırtı bile olmadı. Hepsi ıslanmış, giyitleri bedenlerine yapışmıştı. Güneşte kurunuyorlar. Saçları başları karmakarışık. Islak, keskin, terre benzer bir koku almış ortalığı. Pamukları da sermişler güneşe. Toprak, insanlar, pamuk, güneş, pamuk fidan-

ları, Ceyhan ırmağı buğulanıyor. Ceyhanın üstüne bir bulut çökmüş, uzun. Ta Akdenize kadar.

Anası, Memidiği bu sefer çok kötü karşıladı.

«Mendebur avcı, nerdeydin? Domuzun dölü, nerdeydin? Bu yağmurda selde adam kocamış anasını böyle çöl Çukurovanın ortasında koyar da gider mi?» diye bağırdı, söylendi.

Memidik sadece:

«Gördüm,» diye karşılık verdi sevinçle. «Gene ben gördüm. Işık gibi gülüyordu.»

Mutlu mutlu gülümsüyordu. Büyük bir sır bilip de açıklamayanların gülüşüyle gülüyordu.

Anası:

«Acıkmışsındır mendebur avcı,» dedi. «Şu çorbayı iç hele.»

Memidik gülerek kaşığı çorbaya daldırdı.

«Gördüm,» dedi.

Komşular başına birikmişiler.

Anası sordu:

«Kimi gördün?»

Memidik güldü, karşılık vermedi.

Kalabalık ilk olarak mırıldandı:

«Kimi görmüş?»

Anası yeniden sordu:

«Kimi gördün?»

Kalabalık merakla bekledi.

Memidik yeniden:

«Gördüm,» dedi.

Çorbasını çabuk çabuk içti, bir telis çuvalı başının altına aldı, uzandı. Uzanır uzanmaz da uyıdı.

Kalabalık gittikçe büyüyor, her gelen soruyordu.

«Ne olmuş?»

Karşılık veriyorlardı:

«Memidik görmüş. Memidik görmüş.»

Usuldan da bir sır bilir de saklarcana, Memidik gibi gülüyorlardı.

Daha gün doğmadan köylüler uyuyan Memidiğin başına birikirler, ona hiç dokunmadan uyanmasını beklerler. Giyitleri buruş buruştur, yarı kurumuş çamura bulanmıştır. Yüzlerinden tarifsiz bir umutsuzluk akar. Hiç konuşmazlar, sadece elleri koyunlarında, bir yas içindeymiş gibi öylece durup dururlar. Uyanacak Memidikten bir imdat umarlar.

Kel Aşık kendi aleminde bir kişiydi. Öyle olur olmaz işlere burnunu sokmaz, kalabalığa karışmazdı. Türküleri dışında köyde yok gibiydi. Bugün, gözleri faltaşı gibi açılmış, heyecandan eli ayağı titriyerek uyuyan Memidiğin başında o da bekliyordu. Gidiyor, geliyor, ellerini uğuşturuyor, derin derin soluk alan Memidiğin üstüne eğiliyor, onun soluğunu dinliyor, yerinde duramıyordu. Sonunda dayanamadı, Memidiğin başucuna dizleri üstüne çöktü.

«Oğul Memidik, Allahın sevgili güzel kulu, yiğidim uyan!» dedi. «Uyan da bize haber ver alemler mübareği, arkası yedi ışıklı Taşbaş Efendimizden. Uyan yiğidim, uyan!»

Usul usul, sağ eliyle Memidiğin saçlarını okşuyordu. Memidik bir ara gözlerini açtı, sonra geri yumdu, uyanmasını öylece sürdürdü.

Durmuş hiç kıpırdamadan Memidiği bekliyenlerin tü-

münün de giyitleri buruş buruştu. Çamura bulanmıştı. Saçları, başlıkları, başörtüleri hep çamura bulanmıştı. Daha çoğunun da giyitleri kurumamış, yarı ıslaktı. Büzümüşler, ellerini koyunlarına sokmuşlardı, iki büklüm. Hiç konuşmuyorlardı. Gözleri Memidiğin üstündeydi. Toprağa bir ak bulut çökmüş gibi, ağır bir buğu teknil Çukurova düzünün üstüne çökmüş, yavaş yavaş yükseliyor. Ağaçların tepeleri buğunun dışında kalmış. Büklük de bir tuhaf, suya batmış çalılık lar gibi.

Memidik birden gözlerini açtı, şaşkın şaşkın, hiç bir şey anlamadan yanına yönüne baktı, sonra hemen gerilmiş bir yay gibi korkuyla ayağa fırladı, bir yerlere kaçıp kurtulmak istedi. Köylüler yöresine halka olmuşlar, gözlerini üstüne dikmişlerdi. Kaçamıyacağını anladı, kalabalığa şaşkın şaşkın gülümsedi, bir araba üstüne bağlı olan fıçıya gitti, bir maşraba su aldı, yüzünü yıkadı. Kirli, buruş buruş mendilini çıkardı yüzünü kuruladı. Mendil yarı ıslaktı zaten, yüzü yaş kaldı.

Pamuklar, hep toprağa dökülmüştü. Dökülmeyenlere de çamur sıçramış, sivaşmıştı. Bundan sonra Çukurova-daki tarlalarda pamuk toplamak bir işkence olacaktı. Toprağa karışmış pamuğu al, temizle, al sepete koy, sonra da kilosuna yarı yarıya para al! Bir umutsuz işti. Bugün de yarın da daha pamuk toplanamazdı. Çünkü bu toprak ancak iki günde kururdu. Güneş, Çukurova güneşi de olsa, böyle bir yağmurdan sonra toprağı ancak iki günde kurutabilirdi.

Memidik her şeyi çakmış, tadını çıkarıyordu. Köylü geceden beri onun başını beklemişti. Uyanmasını dört gözle beklemişlerdi. Ne güzel! Bu köylüyü böyle üç gün, dört gün bekletmeliydi ama, ne çare ki buna Memidik kendisi dayanamazdı. Bir dayanabilseydi. Aman ne güzel olurdu, aman! Bu da iyi, bu da iyi.

Hasırın üstüne, toprağa bağdaş kurdu oturdu, anasının önüne getirip koyduğu tüten tarhana çorbası tabağına kaşığına daldırdı, yöresindeki beklemekten sabırtası kesilmiş kalabalığa bakmadan ağır ağır çorbasını içti bi-

tirdi, ayağa kalktı. Ne yapacağını bilemez bir tavır takındı. Kalabalık ona bakıyor, o kalabalığa bakıyordu.

Kel Aşık halkadan ayrıldı. Memidiğe doğru üç adım attı. Memidik başını kaldırdı, gökte kanatları parlayan kartalı gördü. Amma da kocaman, amma da heybetli bir kartaldı! Memidiğin yüzü sapsarı kesildi.

Kel Aşık:

«Söyle bakalım avcılar başı, ne gördün? Dün geceden bu yana şu kalabalık seni bekliyor, senin ağzının içine bakıyor, sen de ossura ossura uyuyorsun. Söyle, ne gördün?»

Memidik gözlerini kalabalığın üstünde dolaştırdı. Muhtar Sefer uzakta durmuş, onun konuşmasını bekliyordu. Dişleri öfkeden kenetlenmişti. Yüz etlerinin gerilmesinden Memidik bunu böyle anladı. Seferi deli etmek, kurdurtmak için konuştu. Alçaklar alçağı Muhtar Sefer, dercesine konuştu:

«Efendimizi gördüm,» diye başladı, gırtlığını temizledi, çamurlu, bulut içinde kalmış, tüten toprağa bir kocaman tükrük fırlattı. «Şu iki gözüm kör olsun, önüme aksın ki Taşbaşoğlu Efendimizi, ermişler ermişi, sultanlar sultanını gördüm.» Sultanlar sultanını derken, gözleri Seferi deliyordu. «Başımı aldım gittim Akdenize doğru. Yağmur hışım gibi yağıyor, ben yürüyorum. Ama nereye yürüyorum, ayaklarımı alıp götüren nedir, kimdir haberim yok. Durmadan, hiç yorulmadan, koşar gibi, uçar gibi, ayağım yere değmeden, şu Ceyhan ırmağı kıyısından aşağılara yürüyorum. Yağmur yağıyor, Ceyhan taşmış kıpırmızı akıyor. Gece bastırdı. Bir baktım bir gümbürtü koptu, yeri göğü sallayan. Açtım gözümü karşımda Akdeniz, dalgaları minare boyu. Dalgalar toprağa, geceye yüklenmiş. Bir yel esiyor denizden, tuzlu. Dalgalar üstüste. Her toprağa düşen dalga, toprakta zelzele yapıyor. Tıpkı zelzele. Yağmur durmuş. Birden esen ulu yel de durdu. Akdenizin dalgaları da durdu. Deniz serildi kaldı. Uyudu kaldı. Birdenbire böyle oldu dünya. Bir baktım denizin üstünden, orta yerinden bana doğru ışıklar geliyor. Bir saydım, her birisi bir kavak boyunda kırk top ışık. Akdeni-

zin üstünden kayıp gelirler, uçup gelirler. Gökyüzüne baktım, gökyüzü kaynaşıyor, bin, iki bin, on bin, yüz bin, ne kadar sayarsan o kadar kuş. Düşmüşler ışıkların ardına. Bir daha baktım, tekmil yaratık, ne kadar sayarsan o kadar, kurdu, cereni, geyiği, çakalı, atı, devesi, börtü böceği... Dünya tekmil yaratığıyla cemolmuş gelmiş kırk top ışığın yanına yörelenmiş. Akdenizin üstünden ışıklar kavak boyu kayıp gelir, akıp gelir. Işıklar yaklaştı, denizin kıyısına sıralandılar. Dünya gündüz gibi oldu. Kırk tane güneş doğmuş, ortalık öyle aydınlık. Çat diye ortadan çatladı gökyüzü, deniz ikiye bölündü. İnce bir ışık yeri, göğü ikiye ayırıverdi. Ben yere kapanmışım. Gözümü açtım baktım ki, kırk kavak boyundaki kırk ışık da toprağa kapanmış. Kuşlar, cümle yaratıklar toprağa kapanmışlar. Çıt çıkmıyor. Ses soluk yok. Sinek vızıldamıyor. Bir baktım, yerin göğün ikiye biçildiği yerden uzun sakallı, yeşil ışıktan giyitleriyle Taşbaş Efendimiz süzüldü çıktı. Elini başıma koydu. Işık gibi gülüyordu. Kalk Memidik, dedi bana. Elimden tuttu kaldırdı. Yere kapanmış kırk kavak boyundaki kırk top ışık da ayağa kalktı. Kuşlar uçtular, öteki yaratıklar da yekindiler. Var köylüme söyle Memidik, dedi, ben onlara Halil İbrahim bereketi göndereceğim. Yok yoksulluk görmeyecekler. Benim gezdiğim yerlerde insan insana kıymayacak. İnsan insanı... İnsan insanı... Ben onlara Cennet eyleyeceğim dünyayı. Bu dünyası Cennet olmayanın, öteki dünyası da Cennet olmaz. Var git söyle köylüme bir gün geleceğim, ben geldikten sonra da insanoğlu yok yoksulluk görmeyecek... Bir baktım, beni ovanın düzündə tek başıma koymuş da gidiyor Efendimiz. Elimi uzattım, elim boşa kaldı. Beni bekleyin, bir gün geleceğim Memidik, dedi de gitti. Bir baktım kırk top ışık Gavurdağı yamaçlarına varmış. Önderindeki üç ışık, Efendimiz, üç misli, beş misli, yüz misli daha parlıyor. Gavurdağı yamaçlarında kırk yıldız balıyor. İşte bu gözlerle gördüm... Beni bekleyin, bir gün geleceğim, dedi.»

Kel Aşık:

«Gelecek,» diye imanla söyledi. «O bir gün gelecek.

Dertlere deva, yarelere derman olacak. Heey, ermişler ermişi, sultanlar sultanı Taşbaş Efendimiz...»

Umudu kırık, yağmurdan yorgun, bitmiş kalabalığın yüreğine su serpildi.

Okkeş Dağkurdu:

«Mucizat yok,» diye söylendi. «Taşbaşoğlu bir beni ademdir. Ermiş değildir. Değildir ama, bu Memidik kardeş çok güzel söylüyor. İyi uyduruyor. Taşbaşoğlu hiç bir zaman ermiş olamaz, olamaz ama, ister istemez ben de bekliyorum yolunu.»

Kimse Okkeş Dağkurdunu duymadı, duyanlar ne diyor bu adam, diye hayretle yüzüne baktılar.

Gömleksizoğlu:

«Ben demedim mi size, her zaman demez miydim ki Taşbaş Efendimiz bizi bu yağmurda, bu sinekte yalnız bırakmaz? O dar günlerin ermişidir. Bizim köyümüzden çıkmış, bizim köyümüzde erişmiş, bizim köyümüzden Kırklara karışmıştır. Taşbaş gelecektir. Bir daha Çukurova düzüne indiğimizde pamuklar, üç misli bereketli olacaktır. Çukurova toprağı sivrisinek yüzü görmeyecektir. Sinek elinden neler çektiğimizi gören Taşbaş Efendimiz tüm sinek neslini yok edecektir. Yerle bir...» diye öğündü ve muhkem imanını söyledi.

Kalabalık küme küme olmuş Taşbaş üstüne konuşurken, Memidik ordular bozmuş bir komutan gibi dimdik yürüdü, kalabalıktan çıktı, doğruca Uzunca Alinin yatdığı yere gitti. Ali upuzun yatmıştı. Üstünde çamurlanmış kirli bir savan örtülüydü. Savanın üstündeki elleri sapsarı, kehrubar gibi olmuştu. Bir gözü sargı içindeydi, öteki göz sargıda değildi ama, şişmişti. Şişmiş gözünü zorlan azıcık açtı. Memidiğe baktı.

«Geçmiş olsun Ali Ağam,» dedi Memidik. «Bu canavarların böyle yapacakları belliydi zaten. Senin ellerine kuduruyorlardı. Ananı öldürmeyeceğini bu köylü bilmez mi? Herkes anasını öldürür de, Taşbaş Efendimiz bile, sen ananı öldürmezsin, bilmezler mi? Senin ellerini çekemediler, işte seni böyle öldürdüler.»

Sonra oturdu Alinin yanına, bir bir Taşbaş nasıl

gördüğünü anlattı. Dışarda köylülere anlattığına bin katarak.

Bu sırada alaçığın yöresini köylüler sarmışlardı. Kadınlar toprağa oturmuşlar, erkekler ayakta. Memidik dışarı çıkarken Zalaca sordu:

«Nasıl Ali?»

Memidik:

«Hiç iyi görünmüyor,» dedi.

Zalaca:

«İşte, işte ben perişan eyledim oğlanı. Ben kemiklerini kırdım Alinin, şu kuruyup da çont olası el ile.»

İçeri girdi:

«Geçmiş olsun, kardaş Ali, köylü canından bezmiş-ti, öfkesini senden aldı. Kusura kalma.»

Alinin yatağının üstüne buruşmuş ama, hoş kokulu bir dağ elması koydu.

Ali, duyulur duyulmaz bir sesle:

«Sağol bacı, Zalaca bacı,» dedi. İnceden gülümsedi, acı.

Sonra birer ikişer, onu en çok döğenler, ölümüne vuranlar, yanına girip yatağına oturdular, geçmiş olsun kardaş, dediler, olur böyle şeyler, köylüye gönüllenne... Her gelen büyük küçük bir hediye getiriyordu Aliye, sararmış elini tutup, gözünün içine bakıp, geçmiş olsun, gönüllenne bize, deyip özür diliyorlardı.

Ali çok kıvançlıydı şimdi. Bu dönüşü köylünün niçin yaptığını bir türlü anlayamıyordu. Düşünüyor sebebini bulamıyor, bulamayınca, bundan sonra öldürmeğe gelecekler de ondan böyle davranıyorlar diye korkuyordu.

Koca Halil girdi alaçığa, yüksek sesle:

«Anasını, avradını... Darıdan ufağını, Toros dağından büyüğünü, ulan südünü zümmetini, ulan köylü!.. Hem adamı döve döve öldürür, kemiklerini kırar, sakat eylersiniz, hem de gelir baş sağlığı diler, geçmiş olsun dersiniz. Oğlum Ali, ben gidiyorum. Birkaç gün sonra geleceğim. Gelmezsem bil ki öteyi boylamışım. Tahtalı köyü. İşte o zaman bana hakkını helal et. Şu alçak köylü var ya, onlara ne selam veririm, ne helallik isterim. Varsınlar bana

haklarını helal etmesinler. Ben de onlara etmem. Sağlıcakla... İyi ol. Bir şey olmaz sana.»

Döndü, alaçıktan çıktı, koşarcasına tarlayı geçti, Ceyhanın kıyısındaki yola düştü. Yalınayaktı ve ayakkabıları elindeydi. Ayrılırken ne iyiliğine, ne de kötülüğüne hiç bir köylünün yüzüne bakmamıştı.

Gökte ağır, uyuşmuş kartal, yavaş yavaş dönüyor, buğulu toprağa gerilmiş, kara bir gölge düşüyordu.

Vurgun Ahmet epeyi bir süreden bu yana köyün içinden yıldırım gibi geçer, dağlara doğru kayar gider. Her seferinde Meryemce onun arkasından bağırır, durması için, Meryemce Anasının yanına gelmesi için yalvarır. Meryemce Anası ona bir şey söyleyecektir ki... Vurgun Ahmet aldırılmaz, arkasına bile dönüp bakmaz Partallar içinde salkım saçak, bozkırda dönüp durur.

Güzel bir gündü. Gökte bir parça bile bulut yoktu. Gökyüzü dümdüz, pırıltılı bir maviydi. Bozkırdan sıcak, ince bir yel esiyordu. Horoz, Lapacı Alinin samanlığının köşesinde kımıldamadan duruyor, telli, salkım kuyruğu renk renk ışıliyordu. Başı dimdikti, hiç yere bakmıyordu. Meryemce de damın arkasından sine sine ona doğru geliyor, içinden: «İşte seni bu sefer yakaladım çil horozum. Yakaladım da boynunu kopardım, o güzel alıca tüylerini yoldum. Seni güzelce, yağlıca, ala közde pişirdim. Nar gibi kızarttım... İki gün seni yedim, doydu, çillice horozum. Dur hele!» diye geçiriyor, hem de horoza yaklaşıyordu. O ne kadar yaklaşırsa yaklaşsın horoz aldırıyor, kıpırdamıyordu. Meryemce tam köşeyi döndü, aralarında üç adım bir yer kaldı. Meryemce usulca bir adım daha attı. Horoz bunu da görmedi. Meryemce, fıkaram, dedi, canından bezmiş de, her gün kovalanmaktan bıkmış da teslim oluyor, tatlı canını vermek için.

Bir adım daha attı, atar atmaz da horoza saldırdı, horoza eli bile değmedi, boylu boyunca yere serilirken horoz sıçradı gitti, az ilerde Bayramın damının köşesinde durdu. Gene hiç kıpırdamıyor, taş gibi dikilmiş, öyle duruyordu.

«Beni kandırıyorsun, benimle oynuyorsun öyle mi? Alçak köylünün alçak horozu. Sana gösteririm. Benimle oyun nasıl oynanmış, alaca közün üstünde yağların cızırdayınca, hem de dumanlanınca görürsün oynamayı. Ben de seni yakalamaz mıyım? Oyna, oyna bakalım. Oyna, oyna bakalım!»

Belki bu sefer görmez. İki adım yaklaşınca daha hızlı horoza doğru uzanmalı. Domuz horoz, çoban aldatan kuşundan bellemiş bu huyu. Domuzun dölü! Dur bakalım sen! Şimdi, şimdi bekle!

Gene sine sine, sessiz, soluğunu tutarak horoza doğru gitmeğe başladı. Bayramın evinin köşesini dönünce karşı karşıya kaldı horozla, hemen o anda üstüne atıldı, o düşerken horoz sıçradı gitti. Meryemce bütün hızı, ağırlığıyla serildi kaldı. Düşerken sağ kolu üstüne düşmüş, dirseğine bir taş gelmişti. Tarifsiz acıdı ve Meryemce avazı çıktığı kadar bağırdı. Alkışlar ediyor, durmadan çığlık çığlığa, köyü, bozkırı, koyakları bağırtısıyla dolduruyordu.

O öfkeyle yerden kalktı, kocaman bir taş aldı, az ilerde dikilmiş horoza fırlattı. Taş o kadar büyüktü ki horoza yaklaşmadı bile. Başka bir taş, başka başka taşlar... Horozun yanına yönüne taşlar yağıyordu. Meryemce acıdan deli oluyor, horoza saldırıyor, horoza söğüyordu. Ve horoz yerinden kıpırdamaz gibiydi. Çok yakınına, beş adım ilerisine bir taş düşünceye kadar böyle dikildi kaldı, sonra kıpırdadı, ağır ağır öteye gitti, orada da kütüğün üstüne çıktı, dikildi kaldı. Meryemce horoza doğru koşmağa başladı. Yerlerden taşlar topluyor, horoza atıyor, koşuyordu. Horozu önüne kattı. Horoz kaçıyor, o kovalıyordu. Soluk soluğa kalıp, yere yıkılınca kadar hem horozu taşladı, hem de kovaladı.

Ökkeş Dağkurdunun kapısı önüne yıkılmış, ter için-

de, toza toprağa belenmiş, soluğu kesilmiş yatıyordu. Uzun bir süre kendine gelemedi, orada, güneşin altında yattı kaldı. Horoz az ileride durmuş, onu seyrederek gibiydi. Bir, birkaç adım gidiyor, bir dönüp yere serilmiş Meryemceye bakıyordu. Bu da kudurtuyordu Meryemceyi.

«Ulan sana gösteririm, alçak köylünün yamuk burunlu horozu. O Taşbaşoğlu da batsın. Ermiş olmuş da liti dölü sümüklü Taşbaş, semtimize bile uğramaz. Ulan oğlum Taşbaş, mademki ermiş olmuşsun, baksana şu alçak köylünün alçak horozu başıma neler getiriyor. Mademki ermiş olmuşsun görsene halimi de, insene Kırklar dağından da şu bana karşı gelen benimlen oynayan horozu tutsana. Gelsene ulan köpeğin oğlu ermiş. Vallahi de billahi de, gelir de horozu tutarsan bir güzel ateş yakarım, yaparım kocaman bir ocak dolu köz harmanı, kızartırım çil horozu nar gibi, nar gibi Taşbaşcam, nar gibi. Yağları üstünden süzülür, nar gibi. Vallahi de billahi de senin o güzelce, o ermişler ermişi başın üstüne yemin ederim ki bir lokmasını, bir zırnığını bile yemem, çil horozun hepsini sana yediririm. Ermiş olmuşsun ama, Kırklara karışmışsın ama, sen bir uysal kişisin, eline vur ekmeğini ağzından alın birisin. Orada, o dağlarda aç yoksul kalmışsındır. Gel Taşbaşcam, gel! Gel ermişim gel de senin karnını bir güzelce doyurayım, gel! Gel sana neler anlatacak Meryemce Anan gel! Hiç mi canın sıkılmaz, o uğursuz, o hiç ölmemiş, hiç ölmeyecek Kırk belanın içinde? Kimbilir o Kırk ölümsüz arkadaşlarıyın, kimbilir nasıl da burunları büyük, hiç ölmedik, hiç ölmeyeceğiz diye. Senin de burnun büyüdü mü? Herhalde çok büyümüş ki dönüp de Meryemce Ananın haline hiç bakmıyorsun. Adam ermiş olunca Taşbaşlıktan çıkar mı? Adamlıktan çıkar mı?»

Nedense Taşbaş birden acıdı. Taşbaşın candarmaların önünde, başı yerde, elleri bağlı, kelepçeli, gerçekten ellerini bağlamışlar mıydı, hali gözünün önüne geldi. Yüzü sapsarıydı, safran gibi. Ölüme, asılmağa gider bir hali vardı. Hiç mi hiç bir ermişe benzemiyordu. Doğülmüş, suç işlemiş bir çocuk gibi dudaklarını sarkıtmıştı. Yalnız

Sefere dönüp de, öldürmeyeceksiniz, kılına dokunmayacaksınız, ama ölünceye kadar bununla konuşmayacaksınız, diye köylüye emir verdiğinde heybetlenmiş, kocaman olmuş, bir ermişe işte o zaman benzemişti. Sonra candarmalar, onu aldılar götürdüler, köylüler arkasından ağlaştılar, ağıt yaktılar. Bir daha görünmedi, imi timi bellisiz oldu. Kimi soğuktan donmuş ölmüş dedi. Kimi de Kırklara karışmış, Kırklar dağında safa sürüyor, diyor.

Yeşiller giyinmiş. Baş ermiş olmuş. Bir ak sakalı varmış Taşbaşın, amanın aman! Amanın aman, bir su gibi yukardan aşağı, dizine kadar süzülüyormuş. Boyu da uzamış, büyümüş. Bastığı yerde çayır çimen bitiyormuş. Baktığı yerlerde iri iri şafak gülleri açıyormuş. Şafak gülü de ne ki, ne bileyim ben, ermiş gülü zaar. Yazda kışta üstünde bir akça bulut, o nereye giderse oraya gidiyormuş. Güne göstermiyormuş.

Şimdi Taşbaşoğlu, o yedi karış ak sakalı, üstünde bulutu, yeşil giysileriyle gelse, Meryemcenin karşısında dursa, Meryemce güle güle ölür. Böyle bir kılığa girmiş Taşbaşcaya kim gülmez. Taşbaşca kendi de kendini görse güler. Bir gelse, geçerler karşı karşıya gül babam gül ederler. Köyde kimse yok ki Taşbaşın ermişliğine halel gelsin.

«Ulan Taşbaşım gelsene. Allahın mendebur ermiş gelsene!»

Bir de arkasında yedi top ışık varmış, yedi top minare boyunca. O, gece karanlığında nereye giderse, bağlı it gibi ışıkları da onunla birlik gidermiş. İşte böyle.

Kolu çok ağrıyordu. Ayağa zorla kalktı. Kırılmışsa bağlarım, iyi bir yakı yaparım, diye düşündü. Kırılmamışsa az sonra geçer. Ağrı epeydir eski şiddetinde değildi.

Çukurova yönünden gelen yolun ucuna doğru yürüdü. Oraya saklanacak, Vurgun Ahmet oradan geçerken üstüne atılacak, yakalayacaktı. Çünkü, pusu kuracağı yer dar bir çukurdu. Vurgun Ahmet aşağıdan da gelse, yukarıdan da, oradan geçmek zorundaydı.

Yolun çukurunun kıyısında bir çınar kökü kovuğu vardı. Eski, ulu bir çınar kalıntısı. Çınar göçmüş gitmiş, an-

cak gövdesinin yarısı kalmıştı ama, her bahar bu yarım gövdeden bir tek uzun dal fışkırır, kışınsa kururdu. Her bahar, her bahar bir yeşil dal... Meryemce eve gitti, bir çökelek sokumu yaptı, yufkayı çökeleğe sıkı sıkıya sarmış iştahla yiyordu. Yiyerek çınarın köküne geldi, oradaki çeşmeden çökeleğin üstüne güzelce bir su içtikten sonra, çınar gövdesinin kovuğuna girdi oturdu: «şimdi kurtul elimden kurtulabilirsiniz, Peri Padişahının iç güveysi. Kurtar yakarı elimden.»

Belini gövdeye dayadı. Çınarın içi ıslak, çürük ağaç kokuyordu, keskin. Az sonra kokuya aldıştı, koku hoşuna gitti.

Tutacağım Vurgunu. Tutmalı...

Vurgunu kandırıp, peri sarayına nasıl gideceğini, ışık içindeki padişah kızı, Vurgunun karısıyla nasıl tanışacağını, çocuklarına nasıl bakacağını kuruyordu.

Bir gün de Peri Padişahıyla tanışıyordu. Padişah bir duyuyor ki bir de beni adem gelmiş periler ülkesine. Ahmedin de anasıymış. Öz bir anası değil ama, yiğit bir karı olduğundan teknil Toros ülkesi, Çukurova toprağı ona ana dermiş. Padişah Ahmede, Ahmet, diyor, ben de duydum Meryemce Ananın ününü. Padişah da ana diyor Meryemceye. Yaaa, o da ana diyor. İnce Memedin Hürü Anasından daha yiğit bir karıymış, diyor. şu insan soyunda iş yok iş olmaya ya, diyor. Onlar harp ederler. diyor, onlar birbirlerini öldürürler, diyor, birbirlerinin gözlerini oyarlar. Onlar hak yerler, zulmederler, kötölük ederler, birbirlerini kul köle ederler, birbirlerini aç yoksul bırakırlar, onlar korkaktırlar, yiğitlere bunca hayranlıkları da hep korkak olduklarından, onlar düşkünü ezerler, zorluya boyun eğerler. İler tutar yerleri yoktur ama, içlerinde Meryemce Ana gibileri de var, onurlu. Ahmet, getir bakalım, şu Meryemce ne biçim anaymış, biz de görelim. Dilerse sarayımızın yanında ona bir saray verelim. Saygıda bulunalım. İki mübarek ellerinden öpelim.

Sonunda Padişahla karşılaşırlar. Padişah, ışık içindedir. Her yeri, her şeyi insana benzer. Uzun boylu, yakışıklı bir adamdır. Yüzü, kocası İbrahimin yüzü gibi gü-

zel, yumşacıktır. Peri Padişahının yalnız burnunun direği yoktur. O da belli belirsiz. İyice bakmadan burnunun direği var mı yok mu bilemezsin. Peri Padişahı onu tahtının yanına oturtur. Altın tahtının! Elinden tutar, elini öper. Sen insan soyunun yüz akısın, sen kötülöklere başkaldıransın. Bundan dolayı insanlar içinde yalnız sana saygı duyarım ana, der. Az sonra kocaman, belki yüz kişilik bir sofra kurulur. Tüten, kızartılmış bildircınlar, kazlar, ördökler. Domates dolması... Bir de tahin helvası... Sofra baştan aşağı tahin helvası dolu. Bir de ekmekler, kar gibi ak, şehir ekmeği. Sofrada kuş südü eksik. Her şey var ama, ekmek, bir de tahin helvası...

Canı bir tahin helvası istedi ki Meryemcenin, derin derin içini çekti. Padişah yüzüğünü bir yaladı, o sofra kayboldu, bir dudağı yerde, bir dudağı gökte bir Arap dikildi karşısına. Padişah emir verdi Araba...

Derken aşağıdan Vurgun Ahmet gözüktü. Saçı sakalına karışmıştı. Topallıyordu. Yaklaşıyordu ağır ağır, geldi çeşmenin önündeki taşta oturdu. Meryemcenin yüreği hop etti. Şalvarı dizden aşağı yırtılmış, salkım saçak sarkıyordu. Ayakları yara içindeydi. Gömleği yok denecek kadar yırtık pırtıktı. Bir iki paçavra oradan buradan sarkıyordu. Meryemcenin yüreği, Vurgunun bu haline acıdı. Peri Padişahının iç güveyliğiyle Vurgunun bu halini bağdaştıramadı. Yoksa, yoksa bütün söylenenler yalan mıydı? Bu düşünce hiç hoşuna gitmedi hemen kafasından uzaklaştırdı. Belki de Peri Padişahlarının iç güveyleri böyle giyinirler. Belki de öyle giyitleri vardır ki beni adem görmez.

Yüreği daralarak yerinden çıktı. Ahmedin ona arkası dönüktü, parçalanmış ayaklarına bakıyordu. Usulcana, ayaklarının ucuna basa basa yürüdü, vardı Ahmedin kolundan tuttu.

«Dur Ahmedim yavrum dur! Ben senin ananım.»

Ahmet hiç kıpırdamadı. Şaşkın, iri, ısıllı kara gözleriyle ona baktı durdu. Sonra gülümsedi, sonra yüzünü, gözünü bir korku gerilmesi kapladı, gene gülümsedi, ge-

ne korktu. Korkudan titredi. Sonra birden ağlamağa başladı:

«Ben sana ne yaptım, ana da bana bunu yapıyorsun, bana bunu, bana bunu, bana bana, bana...»

Ağladıkça ağlıyor, hıçkırdıkça sümüğünü çekiyor, sümüğünü çektikçe hıçkırıyordu. Meryemce, onun saçlarını okşuyor, teselli ediyordu. Beş yaşında bir çocuğa konuşur gibi konuşuyordu.

«Ağlama yavru, ağlama,» diyordu. «Başa gelen çekilir. Bak beni de tek başıma burada bıraktılar gittiler. O alçak Uzunca Ali ben öleyim, kurda kuşa yem olayım diye beni bıraktı da gitti. Yaaa yavru, ağlama. Sana periler bir şeyler mi yaptılar? Kayınbaban Padişahlan aran mı açıldı?»

Meryemce onu okşadıkça, konuştukça yavaş yavaş ağlaması azalıyordu Ahmedin. En sonunda ağlaması kesildi. Ahmet mutlu mutlu, geniş, aydınlık, çocuksu gülmeğe başladı. Meryemce sevindi.

«Bak oğlum, kayınbaban sana bir şey söylediye hiç üzülme, kayınbabandır. Peri Padişahı da olsa atandır. Canını sıkma. Çocukların nasıl, büyüdüler mi? Avradın iyi mi? Seni seviyor ya, aldırma gerisine.»

Ahmet gevşemiş, sevgiden erimiş bitmişti. Meryemcenin konuşması ona bir ninni gibi geliyordu.

«Beni al götür periler ülkesine, kayınbabanın sarayına. Karını, çocuklarını göreyim. Kayınbabanı göreyim. Benden korkma, ben Meryemce Anayım. Sarayda da, köyde de oturmasını bilirim. Ben Çukurovada bir çiftlikte kaldımdı ya gençliğimde. Abla ne dediye bana, sen padişah sarayında da kendini saydırırsın, dediye. Korkma, seni perilere karşı, karına karşı mahcup etmem. İki gün içinde periler ülkesinin yolunu, yordamını öğrenirim. Çocuklarına insanlık öğretirim. Yarıları periyseler, yarıları da insandır. Yarın bir gün padişah kayınbaban öldür de, insan diye, seni de çocuklarını da, karını da periler ülkesinden kovarlarsa ne olur? Söyle, ne olur, ne olur?» Sesini yükseltti, Ahmedin dürttü. Heyecanlanmıştı. «Söyle ne olur,

ne olur? Ne, ne, ne olur?» Bir daha dürttü. Ahmet irkildi. «Söyle!»

Ahmet:

«Ne olur?» diye avazı çıktığı kadar bağırdı.

«Sus,» dedi Meryemce. «Duyan da taşacağını buruyorlar sanır! Ne mi olur? İnsanlar içinde hiç bir şey bilmeden periler gibi dolaşır, açlarından ölürlər.»

«Ölürlər mi?» dedi Ahmet yumşacık.

Meryemce onu elinden tuttu:

«Ölürlər ya Ahmedim, yavrum, ölürlər ya. Bunun için, çocuklarının hatırı için Meryemce Ananı, periler sarayına götür. Köy Çukurovadın dönenek orada kalayım.»

Ahmedin gözleri faltaşı gibi kocaman açılmış, şaşkın.

«Götür oraya beni.»

Birden yüzü sapsarı kesildi, eli ayağı titredi, dudakları mosmor oldu. Ayağa fırladı, yandaki uzun değneğine atıldı, değneğe bindi, başını yukarı kaldırdı, değneğini kırbaçladı. Uzun uzun at gibi kişnedi. Sesi bütün bozkırı çinlattı.

«Vırvır lülü, vırvır lülü, vırvır lülü,» diye bağıarak, köyün içine sürdü değneğini.

Meryemce arkasından:

«Ahmedim yavrum, şu çil horozu tut da bana, öyle git. Nereye gidersen git. Ahmedim, yavrum dur, sana bir çift sözüm var. Horozun etinin yarısını sana veririm. Tüyünü padişah babana götür. Yastık yapar. Padişahlar kuştüyü yastığı severler.»

Ahmet koşuyor, Meryemce arkasında, düşüyor, kalkıyor, yalvarıyor, ona ulaşmağa çalışıyordu.

Vurgun Ahmet, değnekten atının üstünde kişniyerek, şahlanarak bir süre köyün içini dolaştı, sonra atını kamçıladi, doludizgin köyden çıktı, gitti, gözden ıradı. Arkasından Meryemce dizleri kesilmiş, ter içinde kalmış, soluk soluğa Seferin evinin önündeki binek taşının üstünde oturdu kaldı.

«Horoz yerine zıkkımın kökünü ye it soyu. O Taşbaşoğlu olacak ermişler domuzu da horoz yerine zıkkımın kö-

künü yesin. Ağının hasını. Senin kayınbaban da, periler boku da kuştüyü yastıkta uyuyacağına gübrelige koysun da başını uyusun. Senin gibi it soyunu kocaman bir peri boku da güvey alırsa, işte böyle olur. Bir daha, bir daha elime geçersen sümüklü domuz! Bir daha...»

Taşın üstünde gün ikindin oluncaya kadar, bu minval üzere söylendi, durdu.

«İpıslaktı bütün bedeni. Bacakları hiç işle-miyor, belden aşağısı tutmuyordu. Donma ağır ağır yukarılara, karnına doğru çıkı-yordu. Bir de uyku... Uykuyu canının de-rinliğinde duyunca, Taşbaşoğlu korktu. Ölüm kapıyı çalıyordu. Üstünü karların örttüğü-nün farkına varınca kımıldadı, var gücünü ellerine topladı, mağaraya doğru sürünme-ğe başladı. Köpek yakınındaydı, o da onun gibi ağır ağır, sürünürcesine yürüyordu. Taşbaş cebindeki kibrite dokundu bir ara. Bu kibrit Hasanımın kibriti. Bana yadigarı, dedi. İçi sıcacık bir sevgiyle doldu.»

Taşbaşoğlu her zaman bu ölüm gecesini, gözlerini yumar yumar ansır, bütün bedeni bir ürpermede seğirirdi. Bir cehennem gecesiydi. O gece ölmüş, sonra da diril-mişti. Mağaranın önüne gelip, düştüğünü ansıyor, o ka-dar. Ondan sonrası bir yoğun, kapkara karanlık bir delik. O günü, köylülerin onu uğurlayışını, ağlayarak, döğün-e-rek, susarak arkasından köyün çok uzağına kadar geliş-lerini, Muhtar Seferi, Cumali Onbaşının kemiklerini kırar-casına dipçikleyişini, Muhtar Seferin iğrenç bir maske gi-bi yalancı yüzünü, Hasanı, Hasanın ona getirip bir kutu kibrit verişini, kendisinin duygular içinde kalışını, ermiş miyim, diye ikirciklenişini, böylesi duygular içinde ezilip

bitmişliğini, bir cehennemde çalkalanışını, yüzbaşıya ne diyeceğini, onun edeceği hakaretleri düşünüp, gece sığındıkları mağaradan Cumali Onbaşığı uyur bırakıp kaçışını ve kendisini karın, boranın içine ölüme atışını bir bir anıyor... Boranda, fırtınada yolu yitirliğini, sarı köpeği, kuzeye, güneye, oradan oraya koşmasını, Buyuklar mağarasını bulmak için canını dişine takışını... Mağaranın önüne düşüşünü. Kendini ağır ağır uykuya, ölüme bırakışını... Birin birin anıyor. Gerisi sonsuz bir kara delik.

Sonra bir isli tavan geliyor gözünün önüne. Kapkara, salkım salkım örümcek ağları, iri bir ustun... Bir adam kalınlığında. Nakışlı bir ortadirek. Çok eski. Nakışların aralarını kurt yemiş. Kocaman bir ocak, ocağın içi tepelime billur gibi köz dolu. Ak sakallı, uzun boylu, ışık yüzlü, sevgi dolu gözlü bir adam. Genç, güzel bir kız... Delikanlılar, çocuklar. Bir tanesi Hasana benzer çocuğun. Hasan gibi kocaman gözlü, keder dolu bakışlı, hayret dolu bir çocuk.

Üstüne eğilen uzun yüzlü delikanlıya beni nerede buldunuz, diyemiyor.

Buyuklar mağarasının önü geliyor gözlerinin önüne.

Orada bir iki ay yatıyor. Ona çok iyi bakıyorlar. Yalnız bu evler değil, bütün köy ona yiyecek taşıyor. Bir gün farkediyor ki içeri her giren eğilip eşikliği öpüyor. Karşısında da herkes elpençe divan. Donduğundan dolayı azıcık saygılarını yitirmişler ama, gene de onu görünce bir ermişe gösterilen saygıyı gösteriyorlar.

Buyuklar mağarasının ağzında gücü bitip de kendini ölüme bıraktığında, köpek mağaraya giriyor, mağarada kocaman bir közün önünde, daha oraya sabahtan sığınmış çoban Ese, ıslak bacaklarını germiş, közlerini bacakları arasına almış, sonra kavalını çalmak niyetinde. Köpek geliyor Esenin yeninden tutuyor dişleriyle. Sonradan ant içerek olayı Ese böyle anlatıyor. Ese, kocaman, donmuş bu sarı köpeği önce ayı sanıyor, sonra bakıyor ki bir uysal, evcil çoban köpeği. Sığınmış o da benim gibi, diyor. Dursun varsın içerde, o da ısınsın. Köpek durmu-

yor, habire yeninden dişleriyle onu dışarı çekiyor. Ese işi anlıyor, dışarda bir adam var, diyor. Kepeneğini alıp dışarı çıkıyor ki, tam mağaranın kapısına bir adam düşmüş, upuzun serilmiş yatmış orada. Ese adamı içeriye sürüklüyor, bakıyor ki, az da olsa adam soluk alıyor. Adam ısındıkça kendine geliyor, ısındıkça kendine geliyor ama, bir türlü gözlerini açamıyor. Ese diyor ki, kendi kendine, ben bu adamı tanıyorum ama, nereden? Düşünüyor, düşünüyor, sonra kim olduğunu buluyor. Adamın yüzünden durmadan kılıç ağzı gibi keskin ışıklar geçiyormuş. O zaman Esenin eli ayağı titremeğe başlamış. Bu Yalak köyden ermişler ermişi Taşbaş Efendimiz değil mi? Yanındaki sarı it de Kıtmir değil mi? Az sonra, Taşbaş Efendimizin eli ayağı yemyeşil kesilmiş, mağaranın içini de yemyeşil, bahar çimeni gibi bir ışık doldurmuş. Ese eğilmiş onun ayaklarını öpmüş.

Sabah olmuş, bir sıcak gün doğmuş. Ne fırtına, ne boran. Dün geceden en küçük bir eser bile yok. Ese yüklenmiş Taşbaşoğlunu sırtına, köpek de arkasında köye getirmiş. «Yerlicik köylüleri,» demiş, «alın, size bir iyilik ettim ki, beni kıyamete kadar unutmayacaksınız, alın ermişler ermişi Taşbaşoğlunu, size getirdim. Alın işte!» Köylüler Taşbaşoğlunu paylaşamamışlar, sonunda en rahat ev Ümmet Ağanın evi olduğu için, ermişi oraya misafir etmeğe karar vermişler. En ünlü cerrahları, donuk ustalarını en uzak köylerden çağırmışlar. Taşbaşoğlu, üç gün sonra gözünü açmış. Bir iki ayda ancak kendine gelmiş. Taşbaşoğlu kendine gelince gene hastalar, sayrılar yağmağa başlamış. Taşbaşoğlu ne yapsın. O da bir iyice ermişliğine inanmış. Öylesi bir donmadan bir insanı kurtarsa kurtarsa ancak Allah kurtarır. Ancak ermişler böylesine donmuşluktan kurtulabilirler.

Bahar gelmiş. Taşbaşoğlu ne yapsın, köylüler azıttıkça azıtmışlar, yakın uzak köylerden de duymuşlar ermişi, gelen gelene. Hastalar, sayrılar, dindarlar, görmeğe gelenler. Yerlicik köyü dolup taşmağa, Taşbaşoğlu gene korkmağa başlamış. Hem kaçak, hem yeniden er-

miş, Yüzbaşı bir duyarsa... Peygamber olsa da Yüzbaşının elinden kurtuluş yok.

Taşbaşoğlu bir gece yatağının dört yanını çam çıralarıyla çeviriyor, çıraların üstüne de kocaman kocaman közler döküyor ve çıraları tutuşturup kaçıyor. Onun yatağını ışık içinde gören Ümmet Ağa gidip bakıyor ki yatak boş.

O anda olay bütün köye yayılıyor. Yayılır yayılmaz da Taşbaşoğlu üstüne, ışıklar üstüne birçok rivayetler çıkarılıyor.

Keli Veli diyor ki: İki gözüm önüme aksın ki doğru, bu gözlerle gördüm. Köyün altındaki düzlükte yiten eşeğimi arıyordum, ovaya aşağı bir baktım, binlerce yalımdan kurt, bir ışık dağına koşuyorlar. Işık dağının dibinde zümrüt yeşili bir adam yalbirdıyor. Yanına vardım, vardım gördüm ki bizim Taşbaş Efendimiz. Elinde değneği, yanında sarı iti. Yalımdan kurtlar gelip gelip ayağına yüz sürüyorlar. Taşbaş Efendimiz çoban olmuş. Yalımdan kurtlar çobanı. Yüzlerce, binlerce yalım kesilmiş kurt, karanlık gece içinde doldurmuşlar ovayı. Çobanları da Taşbaş Efendimiz...

Telli Karı anlatıyordu: Böylesi de olur muymuş, di-yordu, her sözünün başı. Şafağa karşıydı, yürüyordum gedikten. Gökte bir hışıltı duydum. Başımı kaldırdım, bir ejderha! Gökten önüme doğru süzülüyor. Böyle de olur muymuş? Geldi önüme indi. Bir harman yeri kadar büyük bir yere çöktü. Benim ödüm koptu. Bir baktım, ejderha don değiştiriyor. Gözümü ayıramıyordum ondan. Az sonra, bir bakıyorum, yeşil bir adam çıkıyor ejderhadan. Böyle de olur muymuş! Bir bakıyorum, balkıyan yeşil adam Taşbaş Efendimiz. Ayuklarına kapanıyorum. Başımı kaldırıyorum, Taşbaş Efendimiz yok. Yitmiş gitmiş...

Mustafa çocuk anlatıyor: Elimden tuttu benim, kim? Taşbaşoğlu, ermiş. Göğes doğru fırlattı. Uç Mustafa, dedi. Uç bakalım. Uçtum uçtum, bir kartal yuvasına düştüm. Her yan kayalıktı. Kartal beni boynuna bindirdi. Bir baktım yeşil adam yanımda. Elime on tane ceviz verdi. Cevizleri kırdım yedim, kırdım yedim, on ceviz daha verdi,

kırdım yedim, kırdım yedim, on ceviz daha... Adam, ne kadar ceviz istesem o kadar verdi...

Molla Ahmet anlatıyordu: Dün gece dağdan sansar tuzağı kurmaktan geliyordum, tam karşıma çıktı, yel gibi esiyordu. Uğurla, nereye, dedim. Sağol Ahmet, dedi, gidiyorum. Beni istediler, duramam, dedi. Bir anda gözden yitti, ıradı gitti. Az sonra bir baktım, gene karşımda. Sesi aynı, yüzü aynı, giyitleri değişmiş. Ak libaslar içinde. Gene konuştuk, gülümsedi. Yel gibi esiyordu. Bir anda karşıki tepeyi aştığını gördüm. Az sonra başka bir dona girmiş, gene yel gibi esiyordu. Gene tepenin dibinde yitti. En sonunda kırmızı yalımlara bürünmüş. Gecede yalımlar dalgalanıyor. Taşbaş Efendimiz içinde... Gene benimle konuştu. Yel gibi esiyordu. O anda kırk tane ak güvercinin havalandığını gördüm. Taşbaş Efendimiz yok ortada. Bayılmışım. Ayıktım baktım ki, ne göreyim, tuzağıma üç sansar birden düşmüş! İşte üçü de.»

Taşbaşoğlu kaçtı da bütün bunları duymadı. Zaten akli kıştan bu yana karmakarışık.

Dağlardan düze indi. Çukurovaya. Ünü buralara kada yayılmıştı. Torosta bir ermişin çıktığını, ermişin mucizeler gösterdiğini herkes duymuştu ama, Taşbaşoğlu, o benim dese, üstüne gülerler, onu deli yerine koyarlardı. Akdeniz kıyısında bir ağanın yanına seyis durdu. Attan azıcık anlardı. Ağa ona, üç atına baksın diye, ayda yedi buçuk lira veriyor, bu para da ancak sigarasına yetliyordu. Bu köyde de her gün Torosta Kırklara karışan ermiş konuşuluyordu. Sonunda, Torosta böyle bir ermiş çıktığına, nerdeyse Taşbaşoğlu da inanacaktı. Ama bu ermişin kendisi olması da hoşuna gidiyordu. Kulağına türlü efsaneler geliyor, Taşbaşoğlunun koltukları kabarıyordu. Her gece yatağına giriyor, duyduğu efsaneleri gözünün önüne getiriyor, işte o benim, diyor, böyle mutlu uyuyordu.

Pamuk zamanı gelince, köylüler Torostan pamuğa dökülünce içine bir ateş düştü, duramaz oldu. Köylülerini

göresi gelmişti. Ama başına geleceği de biliyordu. Burada Yüzbaşı yoktu ama, başka yüzbaşılar vardı. Ya da köylü rahat durmaz, onun başına başka oyunlar açardı. Belki ölümüne sebep olacaktı, yeniden köylülerine gl-dip karışması. Ama yapamıyordu. Bir el onu yüreğinden yakalamış, köylüye doğru çekip götürüyordu. Karısını da özlemişti. Deli gibi. Arada sırada bir iyice kendini ermiş sayıyor, Allahın onu insanlar üstüne gönderdiğine inanıyor, ermiş oluyor, kendine geliyor, dikleşiyor, mutlulanıyor, kıvanç içinde kalıyordu.

Bu sıralar, çok dikkat etmişti, insanlar da kendisine başka türlü davranıyorlardı. Sonra birden ermişlikten çıkıyor, düşük, ezilmiş, korkak bir köylü oluyor, bu sefer insanlar da ona öyle davranıyorlardı.

Bir gece Ağanın da ahırından kaçtı, düştü pamuk tarlalarına, köylülerini tarla tarla aramağa başladı. Üç gün durmadan dolaştı. Ancak iki kere yemek yedi. Çok zayıflamıştı. İki kere üstüste donması onu bitirmişti. Üstübaşı paramparça, giyitleri üstünden dökülüyor. Boynu uzamış, kırış kırış. Yüzü uzun, sapsarı. Avurtları, avurtlarına geçmiş. Gözleri çukura kaçmış. Dudakları mor. Bir çocuk gibi küçülmüş, acınacak bir halde. Yaşlanmış, çökmüş. Şöyle ilk bakışta, bunun Taşbaşoğlu olduğuna kimse inanmaz.

Taşbaşoğlu dün gecedен beri bir ağınağacı çalısının içine sığınmış bekliyordu. Açlıktan midesi kazınıyor, kusacağı geliyordu. Bir türlü tarlaya girmek yürekliğini gösteremiyor, kuruyor kuruyor, ayağa kalkıyor, tarlanın kıyısına kadar geliyor, orada dikilip kalıyor, bir adım daha ileri atamıyordu. Öldür Allah atamıyordu. Bir saat, iki saat orada dalgın, bir ağaç gibi tarlanın kıyısına dikilmiş duruyor, sonra ayakları gövdesini taşıyamaz olunca ağın-ağacı çalısının içine geri dönüyor, orada düşüncelere dalıyordu.

Bir süre yüreği umutlu, aydınlık oluyor, yüreği yiğit-

likle doluyordu. Şimdi varınca, diyordu, şaşırıp kalacak bütün köylü. Yediden yetmişe sevinç çılgınları kopararak üstüme atılacaklar, elimi ayağımı öpecekler, bir kurtarıcı, bir peygamber gibi karşılayacaklar. Köylü beni ölmüş biliyor, nasıl da şaşıracaklar. Belki de şaşkınlıktan ağızlarını açamayacak, kuruyup kalacaklar. Sonra yavaş yavaş uyanacaklar. Ben ermiş miyim? Belki de ermişim. Ermiş olmasam Buyukların mağarasında ateş yakmış çobana rastlar mıydım? Çoban ne diyordu? Ömrümde, diyordu, ilk olarak o mağaraya girdim, ilk olarak ateşi yak-tım. Baktım, bora fırtına diniverdi. Ortalık sütlimanlık olu-verdi. Bir yaz havası ormanı sarıverdi. Bir baktım, bir ışık kaynaşıverdi, gece gündüze dönüverdi. Dışarı çıktım, di-yordu, Taşbaşoğlu Efendimiz sereserpe uzanıvermiş. Böy-le bir adam ermiş olmaz mı? Böyle bir adam hiç donar mı? Donanlar ermiş mi olur? Yüce dağların başında Kırk Ölmezlerin mağaraları yok mu?

Bir kötülük mü yaptım, Allaha asi mi oldum da bun-ca kötülükleri başıma getiriyor, beni oyuncak ediyor ela-leme? Ermiş diye tapıyorlar bana, ermiş olmadan. Bu da Allahın bir cezası. Yurdumdan, yuvamdan oldum, acım-dan öldüm, iki kere de dondum, ölümlerden kurtuldum, elin ahırlarında süründüm, nañussuz Ağa sababtan akşa-ma kadar bana ağıza alınmayacak sövmelerle din iman, Allah kitap söğdü. Demek ki Allahın bir uğursuz kuluyum. Şimdi tarlaya girersem, akli başına gelmiş köylü benimle oynarsa, ermiş olmuş sümüklü, mendebur Taşbaş diye benimle alay ederse, kan çıkmaz mı elimden?

Başımı alıp gitsem mi? Başka hiç bir mümkünü ça-resi yok. Bir daha bu köylünün gözüne görünmemek... Bu köye yeniden bulaşmak, yeniden Yüzbaşı... Ya deliler damı, ya eşek cenneti. İkisinin birisi. Avradı da bir göre-ceğim geldi ki... Şöyle bir, şöyle bir... Eğer beni alaya alırlarsa, sen de bir zamanlar ermiştin, eeey ermişler er-mişi Taşbaş, derlerse... Yüzüme bakıp bakıp gülerlerse, arkamdan koğarlarsa... Ya birisini, ya kendimi öldür-rüm. Ben ermiş de olamam, bir bok da... Ama ışığı gör-düm, evimin üstünde kocaman ziyaret cevizi gelmiş duru-

yordu. Işıklar sağılıyordu evimin üstüne gece karanlığında... Hepsini iki gözümle görmedim mi? Bütün köylü de, Meryemce Ana da görmedi mi? Ermiş olmayan bir adamın evinin üstüne gece karanlığında ışık sağılır mı? Hele de her gece... Bana bir cezadır. Ermişlik cezasıdır. Elbette bir kötülüğüm olmuştur da, bütün bunları başıma getirdi Allah... Ele aleme rezil rüsvay etti. Ermişlik mi, ermişlik? Ermişlik ha! Ermişlik nerdeee, ben nerdeee! Ben nerde! Yarabbi kurtar beni bu rezaletten. Ben ermişim, ermiş oldum. Gideyim, ermişliğimi bir iyice ilan edeyim, oturayım ermişlik tahtına. Şu kılıkla gidilir mi köylünün arasına? Tanımazlar bile. Kimse tanımaz beni bu halde, karım bile, kimse, kimse tanımaz.

Tarlaya girmekten vazgeçiyor, Ceyhana aşağı yürüyor, yarım saat, bir saat gidiyor, sonra duruyordu, ileriye bir adım bile atamıyor, orada kızgın güneşin altında dimdik dikilip kalıyor, geriye ağınağacı çalısının içine dönüyordu.

Tarladan sesler geliyordu. En çok Seferin sesini duyuyordu. Pişman oluyordu, ne ettim de şunu parça parça edin demedim köylüye, diyor, kahroluyordu. Bir de Zalaça konuşuyordu durmadan. Durmadan da kulağına Taşbaş, Taşbaş sözü çalınıyordu. Ne diyorlardı, anlayamıyordu. Kulak kesilmiş, sesler içinden, candan özlediği karısının sesini ayırdetmek, duymak istiyor, bir türlü duyamıyordu. Birden içini bir ışık gibi bir sevinç doldurdu. Karısının sesini duymuştu, kederli, yılgın.

Ayağa kalktı, hızla tarlaya yürüdü. Dehşet bir gürültü vardı tarlada, bağırımlar, ağlaşmalar.

Çok sıcak vardı. Güneşte kuruyordu Taşbaşoğlu. Hiç terlemiyordu. Midesi ağrıyordu, kusacağı geliyordu. Midesinin üstüne yumuldu, tarlanın kıyısında iki kat olmuş, öylecene kaldı. Çok sıcak vardı, çok güneş. Yere basamıyordu. Ağınağacı çalısına süründü.

Bir toz yeli esti, bir yalım gibiydi. Sonra Toros üstünden gelen bulutlar bütün Çukurovanın üstünü örttü bir anda. Buz gibi bir yel daha esti tozu dumana katacak. Sonra ağır, iri damlalar tozlu toprağa düştü, gömüldü.

Taşbaşıoğlu dimdik, orada tarlanın' kıyısında durmuş bekliyordu. Gene kulağına tarladan bağırmlar geldi, deşet bir gürültü aldı ortalığı. Gürültü birden sustu. Gökten ırmaklar boşanıyordu. Bir anda her yan göl oldu.

Gökte yaşlı bir kartal yağmurun, hızlı esen yelin içinde çırpınıp duruyordu ama, bir yere çekip gitmeğı ve konmağı akıl etmiyordu.

Ne kadar sürdü yağmur, Taşbaşıoğlu hiç farkında olmadı. Burada dimdik ne kadar süre kaldı, yağmur ne kadar çok yağdı, ne zaman dinđi hiç farkında olmadı. Yalnız bir şeyi biliyor, tarlanın içine yürüdüğüünü...

Ayak bileklerine kadar çamura gömölerek yürüdü. Giyitleri bedenine yapışmış, bütün kemikleri ortaya çıkmıştı. Tutsan dökölüverecekmiş gibi bir iskelet. Irgat kalabalığına girdi, gülümsüyordu. Kimi görse gülümsüyor, bir yakınlık gösterisinde bulunuyor, kimse aldırmiyordu. Zalacaya geldi, onun önünde durdu, gülümsedi. Onun bir hoş geldin demesini bekledi. Zalaca onun yüzüne şaşkın şaşkın baktı, baktı, bir şey demeden arkasını döndü. Muhtar Sefer onu gördü. Onu görür görmez de, içten bir kinle, üstünlükle, bu sen misin ermiş Taşbaş, dercesine gülümsedi. Taşbaşıoğlu ona döndü, buna döndü, gülümsemesi dudağında dondu kaldı. Karısını gözleriyle araştırdı, ta uçta duruyor, kendisine bakıyordu. Ona doğru yürüdü, yanına vardı. Kadında hiç bir kıpırdama olmadı. Taşbaş karısına bir şeyler söyleyecek oldu, sözleri boğazında düğümlendi kaldı. Öylece sustu. Karısı hiç kendisine bakmıyordu. Kimse de bakmıyordu. Taşbaşıoğlu, tarlayı bırakıp bir daha gelmemeğe, köye dönmemeğe ant içip gidecekti. Gitmeğe, tarladan ayrılmaya gücü yetmedi. İçinden, beni tanımadınız mı, ahmaklar, ben ermişler ermiş Taşbaşım, size geldim. Kırklar mağarasından çekildim de geldim. Baktım ki çok sıkışmışsınız, yetiştım size, diye bağırmlak geçti, bağıramadı.

Karanlık bastı, her alaçığın önünde ateşler yandı, isli tarhana tencerelerini ocağa koydular.

Taşbaşın karısı da alaçığının önüne bir ateş yakmaya çalışıyor, beceremiyordu. Bütün çalılar yaştı. Taşbaş-

oğlu çırpıları karısının elinden aldı ve hemen ocağı tutuşturdu. Kadın ocağa isli tencereyi koydu ve tarhana pişirdi. Sofrayı çamurlu toprağa serdi, ekmekler ıslanmış, yamyaş olmuştu, sıcak tarhanayı içtiler. Taşbaşoğlu kendine geldi.

«Avrat, beni tanımadın mı? Ben Memedim,» dedi. «Babama çok şeyler geldi ama, anladım ki ben ermişim, evliya olmuşum.»

Kadın ona bakmadı bile. Bir tek söz bile söylemedi.

Yatakları da ıslanmıştı. Alaçığın içi de ıslanmıştı. Taşbaş alaçığın içinin yaşını dışarıya çekti, toprağın kurusunu buluncaya kadar.

«Yatak ıslandı mı? Islanmamışsa getir de şu kuru yere ser.»

Kadın hasırın altından bir incecik savan, bir de kücücük minder çıkardı. Uzun yastığın bir ucu ıslanmıştı, kuru yere serdi.

Taşbaşoğlu cırlıçıplak oldu, minderin üstüne uzandı, savanı üstüne çekti, hemencecik de uyudu. Karısı bir çam çırası yaktı, çıra yanıp tükeninceye kadar onun uzamış, avurdu avurduna geçmiş, kirpi oku gibi seyrek, dik, uzamış sakallı yüzüne baktı. Burnu incelmışti. Boynu da öyle. Kadın korktu. Böylesi yüzler, ölümün damgasını yemiş yüzlerdir.

Babaları geldi geleli, üç çocuğunun üçü de oldukları yerde oturmuşlar kalmışlar, büyülenmiş gibi. Kocaman açılmış şaşkın gözlerini de babalarının üstünden hiç ayırmıyorlar. Taşbaşoğlu gelir gelmez, onları okşamış, üçünü de bağrına basmıştı. Çocuklar büyülenmiş gibi bakmışlar, yerlerinden hiç kıpırdamamışlardı. Babaları uyur uymaz onlar da oldukları yerde uyudular kaldılar, üstüste. Anaları onları soydu, babalarının yanına yatırdı.

Çok yorgundu, şaşkındı. Taşbaşoğlu suretinde birisinin gelip, ölmüş bitmiş, hastalıklı birisinin gelip sofrasına oturması onu bitirmişti. Adamı kovamıyor, sen Taşbaşoğlu değilsin, ben senin karın değilim, bunlar da senin çocukların değil, diyemiyordu. Ohhooo, Taşbaşoğlu kim, sen kim, diyemiyordu. Taşbaş Efendimiz şimdi Kırk-

lar dağında, soğuk sulu pınarların başında, mor menekşe dize çıkmış, südünü kaymağını bıçak kesmez ormanlarda, Kırk Ölmezler arasında... Sen kiiim, Taşbaşoğlu kim, sümüklü fıkara! Şu Taşbaş benzer adama, yemeğini yedin işte, ben dul bir kadını, başka yere git de yat orada uyu, diyememişti. Niçin diyememişti? Diyememiş de yatağına almıştı? Benziyordu benziyordu Memede, hık demiş burnundan düşmüş gibi benziyordu ama, Taşbaş Efendimiz nerdeee, bu sümüklü nerde!

«Yorulmuş fıkara... Çorbayı nasıl sömürüyordu! Kırk günlük aç gibi. Sabah olur olmaz, ben kocası yanında olmayan bir kadını, var git başka yere kardaşım, diyeceğim ona. Taşbaş Efendimize benziyorsun ama, seni yatağıma alamam. Alaçığıma alamam. Efendimiz çarpar beni. Kimbilir belki de beni sınamak için gönderdi seni kendl suretinde. Sabah olur olmaz, kalk kardaş, ben kocası burada olmayan bir kadını, başka yere misafir ol...»

Bu sözleri durmadan mırıl mırıl tekrarlıyordu.

Karmakarışık, ağır, korkulu, ikircikli duygular cehen-neminde, kara düşler içinde, al basmış, sayıklayarak, Taşbaşın başucunda kıvrandı durdu sabaha dek.

Çocuklar bir kocaman yaşlı kartalı yakalamış, boğazına ip bağlamışlar, almışlar ırgatların arasına getirmişlerdir. Kartal ıpsıslaktır, düşmüş, uçları çamura batmış kanatları sürünür.

Hasan:

«Babam onlardan çok pamuk topluyordu da çekemediler, karınları yemedi. Onun için öldürüyorlardı. Bir büyürsem, bir büyürsem, hepsini teker teker yakalayacağım, teker teker öldüreceğim. Bir büyüyüm de gör sen! Ben bir büyüyüm de görsün onlar adam nasıl öldürülürmüş!»

Öfkeden dişlerini sıkıyor, dişleri gıcır gıcır ediyordu.

Ummahan:

«Bak Hasan,» dedi. «Ökkeş Dağkurdunu öldürme. Herkes vurdu da, o vurmadı babama. Bir tek o vurmadı.»

Hasan dikleşti, kabardı. Öfkeden kıvranıyordu. Gözleri kıpkırmızı olmuş, yaş ile dolmuştu.

«Öldürmem Ökkeş Dağkurdunu,» dedi. «Varsın o yaşasın.»

«Bir de Zalacayı çok öldür. Dişlerini babamın kulağına geçirmiş ısıırıyordu. Bir de babamın üstüne çıktı, tepindi durdu.»

«Onu da nasıl öldüreceğim, büyüyünceye kadar düşünürüm.»

Ummahan:

«Ben de düşünürüm. Belki benim de aklıma onu bir iyi öldürmek gelir.»

Hasan:

«Sen de düşün,» diye ona izin verdi. «El elden üstündür ta arşa kadar.»

Giyitleri kurumuştı. Tozlu, kurumuş çamurlu bir kirdeydi giyitleri. Yarın dibine, ağınağacı çalıların yanına oturmuşlar, ortalığı doldurmuş iri, yağmur sonu sineklerinden korunuyorlardı. Ceyhan ırmağı kırmızı, çamur gibi akıyordu. Arada sırada üstünde bir çam kabuğu, bir görünüp sonra yitip gidiyordu. Akar su hiç alışmadıkları ekşimiş bir çamur kokusuyla kokuyordu. Su da çürümüş ağaç, çürümüş kabuk, yaprak, ot kokusuyla kokuyordu. Koyu, yoğun, sıcak bir sis içindeydiler. Ovaya ak, yoğun, ağır, kalkmağa hiç niyeti olmayan bir bulut çökmüştü. En küçük bir fisilti bile yoktu. Sıcak yapış yapış kızdırdıyordu, kızdırdıkça ovanın düz, ıslak toprağından buğular fışkırıyordu. Gökyüzü açık, ak, boz bir mavilikteydi. Ötedeki hayal meyal gözüken Toroslar, heybetli Gavurdağları da boz bir mavilikteydi. Dağlar da, gökyüzü de yoğun bir buğuda tütüyordu. Sıcak güneş öyle harlamış kızıl köz gibi değil, yoğun buğunun arkasında hayal meyal...

Ummahan ağzını Hasanın kulağına götürürken elindeki çöpü kırdı:

«O geleni tanıdın mı?» diye sordu. «Herkes tanıdı ama, hiç oralı olmuyorlar. Korkuyorlar. Taşbaş Efendimize benzemiyor mu? Hani uzun, ak sakalları yoktu ya, o zamanlar yeşillenmemişti saçları daha... Daha Kırkiarā karışmamıştı. Ermiş olmuştu daha yenice. İşte bu gelen adam var ya, azıcık o zamanki Taşbaş Efendimize benziyor. Değil mi? Sonra da Taşbaş Efendimizin evine gitti. Diyorlar ki Taşbaş Efendimizin karısının alaçığında uyumuş. Duymadın mı? Herkes diyor ki, yazık Taşbaş Efendimizin avradına, bir yabancı evine almış. Taşbaş Efendimiz onu sınamak için, karım beni bekliyor mu, beklemiyor mu diye onu sınağa, kendine bir adamı benzetmiş de göndermiş buraya. Bir de diyorlar ki, Kırklar onu koğmuşlar, beğenmemişler de koğmuşlar. Seni İnsanlar ermiş

yapmışlar, biz kabul etmiyoruz, demişler, koğmuşlar... O da kahrından işte böyle hasta olmuş, kan işlemiş de böyle olmuş. Kırkların başı onu yatırmış sopanın altına kan işletmiş, öldürüyorlarmış da kurtarmışlar. Öyle diyorlar. Memidik kan işletmişler diyor...»

Hasan düşünüyordu. Birden Ummahanın sözünü kesti, dik, inanmış:

«O hem Taşbaş Efendimiz, hem de Taşbaş Amcam benim. Taşbaşoğlu Emmim benim. Anladın mı? O da çok pamuk topluyormuş orada... Kırkların içinde. Onlar da Taşbaş amcamı döğmüşler. Babam gibi etmişler onu da. Büyüyünce, o Kırkların yerini sorarım Taşbaş amcamdan. Varırım yanlarına, ormanlarına bir ateş veririm. Ormanın içinde cayır cayır yanarlar. Döverler mi Taşbaş amcamı... Bu adam Taşbaş Efendimiz. Öteki ermişler çekemedi onu, karınları yemedi. Gece geldi, Taşbaş Efendimiz beni uyardı. Ben, benim Hasan, dedi. Ne derlerse desinler, ben benim. Inanma kimseye, ben benim. Sabaha kadar başından geçenleri söyledi bana... Beni okşadı sevdi. Sığircıklara fak kurmuştuk birinde de, faka üç sığircık birden düşmüştü. Onu ansıdık. Aklında. Taşbaş Efendimiz olmasaydı bu adam ne bilirdi sığircık tuttuğumuzu, ha ne bilirdi? Ne bilirdi? Onun için Ummahan, sen günaha girme bir daha, olur mu? Bu köylü gavur olmuş zaten tümnden. Onun için sen sen ol, günaha...»

Ummahan:

«Girmem,» dedi çabucak.

Hasan, Taşbaşın geldiği gün varıp onun eline sarılmak, onunla konuşmak, başlarına gelenleri bir bir söylemek istemiş, can atmıştı ama, bir türlü onların alaçıklarına gitmeyi göze alamamıştı. Alaçığa gidemeyince, ha şimdi gelir, ha birazdan diyerek, Taşbaş gözünü kırpmadan sabaha kadar beklemiş, onun üstüne düşler, olmadık hayaller kurmuştu.

Yukarda tarlada bir gürültüdür koptu, hemen yarın üstüne fırladılar. Çocuklar kocaman bir kartalı yakalamışlar, boğazına bir ip bağlamışlar, kocaman kartalı çamur içinde oradan oraya sürükleyip duruyorlardı bağışarak.

Kartalın kanatları aşıya iyice sarkmış, yerdeydi. Gagası kenetlenmiş açılmıyordu. Başı bir çocuk başı büyüklüğündeydi. Büyük gözleri dumanlıydı, kaymıştı. Ölmek üzere olan bir cerenin kederli kara, yumşak gözlerine benziyordu. Yaşlı kartal ağılar gibiydi. Çocuklar gagasından, kanatlarından, kuyruğundan çekiştiriyorlar, üstüne biniyorlardı. Koca kartal bunların hiç birisine aldırıyor, vakur, çamur içinde, sanki bütün bu yapıları kendisine değilmişcesine durgun oralı bile olmadan ya uçmayı, ya da ölümü fütursuz bekliyordu. Taş gibi sakindi kartal... Bir çocuk gözüne çöp sokuncaya kadar kartalın bu sessizliği sürdü. Çocuk gözüne çöpü sokuncadır ki çırpındı, kanatlarını kurtardı, başını çekti, ipi kopardı, çocukların çağrışmaları arasında üç kere kanat çırpıp, sekti, havalanamadı, geri düştü, boylu boyunca toprağa serildi. Sonra çocuklar gene başına birikiştiler, ipi bağladılar, ayağa kaldırdılar, alaçıklara doğru sürüklediler.

Memidik, gözleri Taşbaşın alaçığında, derin düşüncelere dalmıştı, yerdeki kartalı gördü, yüreği cız etti, içine bir korku düştü. Umutsuzca gökyüzüne baktı. Gökteki kartalı göremedi. Koca Halilin sözü düştü aklına: «Tezikmiş, yaşlı kartallar yerde ölmezler. Uçarlar göğün yedi katına, orada can verip, ölü olarak toprağa düşerler.» Korkusu büyüdü. Çocuklara öfkelenildi. Gökyüzünü araştırdı. Gökyüzü bomboştu. Lekesiz, boz, buğulu bir mavilik... Öfkesi kabardıkça kabarıyor, eli ayağı titriyordu. Çocuklara doğru, var gücüyle bağıarak koştu: «Koyverin onu! Koyverin!» Çocuklar o anda kartalı bırakıp kaçtılar. Kartal orada, çamurlu toprağın üstünde, başı ayaklarına düşmüş, kanatları yerde, kalakaldı. Memidik bir kartala, bir gökyüzüne bakıyordu. Kuzeye, güneye, doğuya, batıya bakıyordu. Bakıyor, umutsuzlanıyordu. Ayağının ucunda ıslak, çamur içinde, tüyleri yolunmuş, tüyleri karma-karışık, perperişan bir koca kartal... Neredeyse kartalın başına oturup ağlayacaktı. Çocuklar uzakta durmuşlar, suçlu, yaramaz, yorgun, onun kartala ne yapacağına bakıyorlardı.

Başını kaldırıncaya içi hop etti, içini ışık seli gibi bir

sevinç doldurdu. Anavarza üstünden kanatlarını geniş geniş çırparak iri bir kartal geliyordu. Memidik yerdeki kartalı unuttu, gökteki kartal Anavarza üstünden kopup Hemite kalesine varıncaya kadar gözünü gökten ayırmadı. Sonra, rahat, kollarını sallaya sallaya alaçıklara yürüdü. Kadınlar öbek öbek alaçıkların önüne ateş yakmışlar, yufka yapıyorlardı. Puslu ovayı pişmiş yufka kokusu almıştı. Taze, iç açıcı.

Memidik çekilir çekilmez, bir koşu çocuklar kartala geldiler, yeniden sürüklemeye başladılar.

Memidik, Kel Aşığa konuştu:

«Aşık Ağam, söyle sen. Sen söyle, insan insana benzer, benzemez mi? İnsanlar bu dünyada çift yaratılır. Allah hiç bir vakit hiç bir yarattığı tek yaratmamıştır. Çift yaratır. Tıpkı tıpkısına her yarattığı çift yaratır, bir örnek. Çünküleyim Allah tektir, biriciktir ve de hiç bir benzeri olamaz. Bu gelen adam, azıcık Taşbaşa benziyor ama... Azıcık... Laha dün gördüm ben Efendimizi. Bir göreydin Aşık Ağam, üstüne bin tane türkü çıkarırdın ki dillere düşerdi. Görsen bir Efendimizi! Bu sümüklü nerdeee, Taşbaş Efendimiz nerde! Diyorlar ki, Efendimiz kendi suretinde birisini göndermiş ki karısını deneye... Sen söyle Aşık Ağam, sen söyle!»

Kel Aşık elini göğsüne götürdü. Yaşlılıktan çökmüş bağrına bastırdı:

«Bu daha doğru,» dedi. «Ermişler türlü türlü kılıklara girip insanları denerler. Bu bir denemedir. Yalak köyü gözünü açmalı, bu denemeden de, yüzünün akıylan çıkmalı. Taşbaş Efendimiz bizi daha çok deneyecek. Ondan sonra ışık gibi bereket, bolluk yağacak üstümüze. Efendimizin eski karısına söylemeli ki, malum a, ermişlerin karıları olmaz, söylemeli ki kavi dursun, Efendimizin suretine teslim olmasın. Yoksa Efendimiz evimizi başımıza yıkar. Teslim olmasın ama, misafirin de gönlünü hoş tutsun. Çünküleyim, Efendimiz onu kendi suretinde ve de evine misafir olaraktan göndermiş.»

Memidik, Kel Aşığın da kendisi gibi düşündüğünü öğrenince sevindi:

«Bu dediğin hepsinden doğru,» diye bağırdı. «Varır gider, Efendimizin eski karısına söylerim hepsini bir bir. Ne demiş bakalım adam ona? Ben Taşbaş mıyım, ben ermiş miyim demiş, ne demiş?»

Başını kaldırdı göğe baktı, tek kartal yükselmiş, Hemite dağının doruğunu bir o kadar daha aşmış, süzülüp bu yana geliyordu. Gök boz bir durulukta, buğlanıyor. Sıcak kaynatıyor.

Yufka saçları büyücek bir kalkan gibidir. Üç taşın üstüne konur ve altına ateş yakılır. Kızınca, bir tahta üstünde açılan yufka kızgın ateş üstüne serilir. Evreç yassı bir kılıç gibidir, tahtadandır. Evreçlen çevrile çevrile pişirilir.

Yufka yapan kadınların saçlarının altından yalımlar fışkırıyordu. Ve kadınlar, Taşbaş suretinde gelen adamdan konuşuyorlardı. Şaşkınlık içindeydiler. Taşbaş suretinde, Taşbaşın evine konuk gelen adam o kadar da Taşbaş benzemiyordu ya... Azıcık da benziyor. Hiç de yüzünde ermiş ışığı yok. Kararmış, buruş buruş olmuş, sarkmış, kurumuş bir yüz. Tam yılgın, kederli, acılı bir köylü yüzü. Yüz bin yıl gün altında kalmış.

Kadınlar bir de Taşbaşın karısının bu adamla yatıp yatmadığını merak ediyorlar, bunu birbirlerine söylemiyorlardı ama, hepsi de düşünüyordu. Aynı alaçıkta, çırilçıplak, hiç yatmazlar mı? Eğer yatmışlarsa, Kırklar dağındaki, kırk yeşil sakallı ermiş içindeki Taşbaş Efendimiz ne derdi buna?

Belki de ermiş Taşbaşın ta kendisiydi bu adam. Yorulmuş, yılmış, hükümetten dayak yemiş, aç kalmış da bu hale gelmiş bir Taşbaştı. Yüreklerinin ta derininde, bu adam öz bir Taşbaş Memet olduğu vardı. Herkes içinden böyle düşünüyor, ama tam tersine inanmak için kendisini zorluyordu. Gene de şaşkınlık içindeydiler, iker-cikliydiler. Ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Belki de, belki de bu Taşbaşın hiç ermişliği falan yoktu. Taşbaşın evinin üstüne sağılan o ışık uydurmuydı. Kim görmüştü ışığı? Kendi bile demiyor muydu, bende iş yok, benim gibi bir günahkardan ermiş olur mu? Ermiş olan hiç buyar da

donar mı? Ne düşünüyorlarsa, o an ona inanıyorlardı.

Kadınlar böyleydi de, iki gündür işsiz kalmış erkekler başka mıydı? Onlar da kadınların yaşadıkları aynı duyguları yaşıyorlardı. Yalnız Muhtar Sefer bambaşka düşünüyordu. O, sevinç içindeydi. Bu gelen Taşbaşın ta kendisiydi. Yorulmuş, bitmiş, ölüm vurmuştu damgasını alınına. Taşbaşoğlu, köylünün bu davranışını hiç beklemiyordu köye geldiğinde. O, artık ermişliğine inanmış bir ermiş olarak köye geliyordu. Ve köylünün eskisinden bin kat daha kendisine tapacağını, ayaklarına kapanacağını sanıyordu. Köylünün aldırmaması Taşbaş öldürmüştü.

Sefer bundan sonra olacakları da bir bir biliyordu. Gelecek olayların bir kısmı kendiliğinden oluşacak, bir kısmını kendisi destekleyecek, bir kısmını da yaratacaktı.

«Avucumun içindesin Taşbaşoğlu, sultanlar sultanı, ermişler ermişi, Efendimiz Taşbaş, ananı avradını ermiş kadar belledim mi şimdi? Ağzına sıçıtmı nı ermiş kadar! Ermiş olur da cümle köylünün benimlen konuşmasını yasak eder misin? Köylüyü kendine taptırır mısın? Sen benim tatlı canıma kıymadın, ben de senin canına kıymayacağım. Ama seni sürüm sürüm süründüreceğim. Benim halimden bin beter edeceğim seni. Rezil rüsvay edeceğim. Düştün mü avucumun içine bir yaralı kuş gibi! Uzunca Ali de düştü mü avucumun içine!»

Avını yemiş bir kedi gibi yalandı. Şimdiye kadar Meryemceyi öldürmüştü Ömer, aslan Ömer, oğul Ömer. Ömerler Ömeri Ömer. Bir düğünü olacak Ömerin, görenin on parmağı da ağzında kalacak.

«Dedim ki Ömere kes kafasını Meryemcenin, o men-debur bela karının. Başını götünün ağzına koy. Ölüsünü Uzunca Ali deyyusunun kapısının ağzına uzat, kapıyı da üstüne çek ki... Uzunca Aliyi candarmalar götürüp ipe çeksinler. Ana katillerini ipe çekerler... Ve de ipe çekerler. Ana katillerinin yaşına bakmazlar. Ve de Maraşta koca bedestenin önünde. Gidip asılırken Aliyi göreceğim. Bana karşı gelmek ne imiş anlasın Taşbaş, anlasın Uzunca Ali... Anlasınlar köpekler... Ve de köppekler!»

Dişini sıktı, çenesi kütürdedi.

«Köppekler! Bunları bana yapar mısınız?»

Taşbaşoğlunu öldüremeyeceğine hayıflanıyordu.

Çocuklar dehşet bir gürültüyle yarı ölü kartalı sürükleyerek önünden geçtiler. Kartal çocukların arkasından koşturuyordu. Yere düşmemek, sürünmemek için var gücünü harcadığı belliydi. Ağzı, bütün başı kan içinde kalmıştı. Çamura batmamış yeri yoktu. Çocuklar kartalın kanatlarını, tüylerini yolmuşlar, çamur içinde çıplak bir beden kalmıştı. Yer yer tüylü, kel... Yolunmuş kartal kadar zavallı hiç bir yaratık yoktur.

Sefer candan bir kahkahayla güldü.

«İşte böyle, işte böyle eyleyeceğim seni de Taşbaşım, Sultanım, Efendimiz, anladın mı? Ananı avradını...»

Yarı bellerine kadar çamur içinde kalmış çocuklar Ceyhan ırmağı kıyısına, kumluğa indiler, içlerindeki en büyük çocuk kartalı götürdü ırmağın bozbulanık sularına bıraktı. Çocuklar var güçleriyle bağıştılar. Sular yarı canlı kartalı sürükleyip götürdü, kartal bir ara battı, sonra çıktı.

Yukardan çocukları seyreden Sefer:

«Aferin size çocuklar,» dedi. «Bu alçak kartallara böylesi gerek.»

Hasan düşünüyordu. Taşbaş amcamı bekledim bu gece gözümü kırpmadan sabaha kadar, ne bana geldi, ne de babamı yokladı. Hiç bir yana bakmıyor, hep yere bakıyor. Babamı çiğnediklerini duymadı mı acaba? Babam onun arkadaşı değil mi? Köylü ondan korkuyor, ona yaklaşmağa çekiniyorlar. Ortada kaldı fıkarcık. Bir de, bir de kendi kendilerini kandırıyorlar. Yalancıklar. Taşbaş ermiş kendi benzerini gönderdi köye diyorlar. Ben bu gece Taşbaş Efendimizin, Taşbaş amcamın yanına gideceğim, gece yarısı, herkes uyuyunca onu uyandıracacağım. Bir özledim ki onu, bir canım çekiyor ki... İyi ki geldi. Ne var yani ermişlikte, Kırklara karışacaktı da ne geçecekti eline! Şimdi böyle daha iyi...

Zeliha büyülenmiş gibidir. Memidiğin davranışlarını bir türlü anlayamaz. İçine dert olmuştur. Gittikçe de Memidiğe sevdası artar. Memidiğin arkasına farkında olmadan takılır, o nereye giderse kendisi de oraya gider.

Gökte büyük, güneşli, çok ak bulutlar oradan oraya gidiyorlardı. En sıcak günlerden birisine yağmur sıcağı çöktü. Ve ak bulutlar durmadan akıyorlardı, sıcak. Göl-geleri duman içinde kalmış, tüten Çukurova düzünü yalayıp geçiyordu. Uzun bacaklı leylekler, dumanlı bir pırıltıya boğulmuş, firezli tarlalarda boyunlarını uzatıp çeke-rek, gergin dolaşıyorlardı, çabuk çabuk. Kapkara bir yılan yeşillenerek çiçekli bir hıltan otunun gölgesine upuzun serilmiş uyukluyordu. Az sonra bu yılanı yaylanarak yürüyen bir leylek kapıp havalanacak. Bulut gölgeleri koyu, sıcak, ağır, azıcık da serinletici, kayıyorlar. Yer yer, ovayı benekliyorlar. Koyu, yoğun, apak. Incecik bir yel bile esmiyor. Güneş, gökyüzünde ak bir gümüş yuvarlağı.

Ak bulutların arasında yan yatmış koca kartal... Önünden geçip giden bulutlara kanatlarını germiş. Gölgesi iri, toprakta pırıltılı firezlerin üstünde öyle duruyor, süzölmüş, kapkara. Sonra, bir yanı ak, her yanı ışığa boğulmuş bulutun altında kuzeye doğru uçuyor, az sonra yolunu değiştiriyor, Akdeniz üstüne gidiyor, sonra gelip Anavarza üstünde duruyor, yönü kuzeye dönük, kanatlarını germiş öyle süzölüyor. Geniş yuvarlaklar çizerek göğe yukarı ağıyor, ağıyor, bir iki ak bulutun arkasına girip gözden yitiyor, sonra geri çıkıyor, halkasını çizerek yük-

seliyor. Boyuna halkalar çiziyor, ağır, belli belirsiz. Duru, çok aydınlık, ak bulutların pırıltısı göğün mavisine vuruyor. Yunmuş arınmış, terü taze bir mavi. Mavide halkalar, halkalar çizerek dolaşan kartal. Kartal halkalarını çizerek gene ağır, dolaşarak aşağı iniyor, gelip pamuk tarlasının üstünde duruyor.

Sıcak iplik iplik olmuş. Çok sert sıcaklar böyledir. Binlerce, milyonlarca ak iplikler gerilir gibi olur. Iplikler sallanır havada. Bu, en son sıcaktır.

Irgatlar bir dizi olmuşlar. Uzun, belki üç yüz metrelik bir dizi. Bu üç yüz metrelik diziden dört dizi var tarlada. Boz, toprağa batmış, toprak rengi olmuş insanlar. Ağır güneşte öyle duruyorlar, hiç kıpırdamıyorlar gibi. Dizinin bu yandakinde, yani Ceyhan ırmağına yakın olan kısımdakinde, Taşbaşoğlu, Memidik, Gömleksizoğlu, Zalaca da var. Ölgün, bitkin ırgatlar kuruyup yarılmış tarladan, yağmurun yere döktüğü, toprağa bulanmış pamukları cansız, istemez topluyorlar. Yerden aldıkları pamukları silerek, toprağından temizleyerek sepetlere koyuyorlar. İkinci üstü, ve Ağanın adamları arkalarında... Yerde bir tek pamuk kalırsa kıyameti koparıyorlar. Ağzlarına ne gelirse söğüp sayıyorlar. Toprağa karışmış, toza, kurumuş çamura sıvanmış, bir paçavra yığını ırgatların arkasında ak ayakkabılı, ütülü ak giyitleriyle, geniş hasır şapkalı, geniş kara şemsiyeli adamlar. Birer komutan gibi. Küçük dağları ben yarattım der gibi... Sürünerek pamuk toplayan bu yığına öfkeyle, tiksinerak bakıyorlar. Arkada, toprağa gömülmüş bir pamuk bırakmışsa bir ırgat, koltuk boşluğuna amansız bir tekmeyi yiyor.

Yağan yağmurdan sonra, pamuk fidanları boy atmış, çiçek dökmüştü. Sarı, kırmızı, mor, ak çiçekler göbeğe kadar çıkmış fidanların üstünde, hiç pamuk açmamış tarlaların çiçekleri kadar boldu.

Irgatları, o ağır, belli belirsiz kıpırtıları da olmasa bir hendeğin kıyısındaki toprak çizgisinden ayırdedemezsin.

Gömleksizoğlu, yanındaki Vicikviciğe önündeki fidanı gösterdi:

«Bak,» dedi, «şuna. Bak hele Allah nasıl vermiş!»

Koyu yeşil yapraklı bele kadar uzamış fidanda yağmurun dökemediği yere doğru sarkmış pamuklar, daha yeni patlamış yumruk gibi elmalar. Kırmızı çizgili, tatlı bir yeşilde. Açıldı açılacak... Sonra şıkırdım gibi çiçekler. Sapsarı, dibinden aydınlatılmış bir billur sarısında büyük çiçekler.

«Bunun ikinci ağzı da birincisi gibi olacak. Dön arkanı da ilk topladığımız yerlere bak. İlk ağız gibi açmış. Biz bu yıl ancak kışa döneceğiz. Üçüncü ağız da ilk ağız gibi olacak. Allah vermiş ki. Ben bunca yıl Çukurovaya gider gelirim, böyle bir tarla görmedim. Eğer şu yağmur da yağmasaydı... Topraklı pamukları ötekilere katmayalım. Belki topraklı pamuk ağır çeker diye, kilosuna daha az verir Ağamız.»

Vicikvicik:

«Ben Ağayı gördüm,» dedi. «Çok iyi bir adam. Yüzü nurlu. Bana dedi ki, topraklısı da yirmi kuruş, topraksızı da... Hepsi bir. Topraklıya on sekiz kuruş vereceğim de zengin mi olacağım? Zengin mi, dedi. İşte bana böyle dedi Ağamız. İyi adam.»

Gömleksizoğlu:

«Ulan batasıca, nerde gördün de Ağayı bu yalanları vırlatıyorsun?» diye Vicikviciği küçümsedi. «Tarlaya girdik gireli sen bir dakika yanımdan ayrılmadın. Ağa da bu-
raya gelmedi. Hey yalancı, nereden duydu?»

Vicikvicik:

«Doğrudur,» dedi. «Bu kadar güzel tarlası olan adam yirmi kuruşa kesmişse kilosunu... Yirmi kuruş verir. Yağmuru biz yağdırıp da, pamuğunu toprağa biz gömmedik ya... Bak nasıl temizliyorum pamuğu. Bak...»

Uzunca Ali alaçıkta yatıyor, her yeri hurdahaş olmuş, kımıldayamıyor. Bir soluk alısta bin yeri acıyor. Yorgun, bitkin, acılı... Ummahan başucunda. Susadıkça ona su veriyor, yüzüne konan kocaman iri yağmur sıcağı sineklerini kovuyor. Bu acıda bile Alinin elleri durmuyor. Eli-
fin getirip önüne yığıldığı kozaları çekiyor. Her kozayı çe-
kişte can verircesine bir acı duyuyor ama, gene de çekiyor.

Ummahan:

«Taşbaş Efendimiz geldi,» diyor, belki onuncu kez. O aldırıyor.

«Erimiş bitmiş. Bir avuç kalmış. Hasta. Şimdi pamuk topluyor karısının yanında. Karısı da, hiç kimse de yüzüne bakmıyor. Diyorlar ki esas Taşbaş Efendimiz kendine bir örnek adam yapmış. Kendi gibi göndermiş ki köye karısını da, köylüyü de deneye...»

Ali, Ummahan Taşbaş'tan her söz edişinde azıcık gülmüyor, ama kız bunu görmüyor.

Taşbaş, Zalacayla karısı arasında pamuk topluyordu. Bir dalıyor, elleri duruyor, taş gibi donuyor, sonra birden aklına düşüyor, çabuk çabuk bir an topluyor, üfürerek yerden aldığı pamuğu temizliyor, sonra üfürdüğü pamuğu elinde unutuyor, öyle kalakalıyordu.

Köylülerin ilk şaşkınlığı geçmiş, şimdi ona herkes, belli etmeden, göz ucuyla, korkuyla bakıyordu. Hiç bir hareketini gözden kaçırmıyor, her kıpırdayışına bir anlam yakıştırıyorlardı.

Bu arada ırgatların önünde Muhtar Sefer göründü. Çok güzel, tertemiz giyinmiş, kara bıyıklarını kara üzümle burmuş, parlatmıştı. Boyanmış çizmelerini kara kadifeden külot pantolonunun üstüne çekmiş, kaçakçılardan aldığı İngiliz kumaşı kalın ceketini giymiş, çizgili gömleğini kırmızı kavatini takmıştı. Av çantasını sol uyluğunun üstüne sarkıtmış, tüfeğini omuzuna asmıştı. Terliyordu. Geldi ırgatların karşısına dikildi. Bacaklarını gerip, sağ elini beline verdi, sol eliyle de sigarasını içti, dumanını, ağzını yukarı dikerek havaya savurdu. Böyle bir süre durumunu hiç bozmadan ırgatların önünde durdu, sonra ağır ağır adımlarını geniş geniş açarak Taşbaşoğlu'na yürüdü, geldi karşısına dikildi, tepeden gümbür gümbür bir sesle:

«Hoş gelmiş sefalar getirmişsin Taşbaşoğlu Efendimiz,» diye çın çın bağırdı. Sesinde korkunç bir öç alma, alay vardı. Taşbaşın içine işledi. «Demek Memet Efendimiz gece aramıza geldin? Demek gene evliliğini ilan edeceksin?» Güldü. «Sen gittin gideli köylü benimle hiç

konuşmadı. Avratlarım, çocuklarım bile. Bana büyük kötülük ettin Taşbaş Efendimiz. Duydum ki Yüzbaşı seni çok döğmüş. Bir hafta sopanın altına yatırmış, on beş candarma durmadan sana sopa sallamışlar. Altı ay kan işlemişsin. Sonra seni eşek cennetine atmışlar, sonra da deliler damına. Ben öyle duydum. Nasıl kaçtın da buraya geldin? Şimdi candarma gelir de seni burada bulmaz mı? O güzel bileklerini de kelepçelemez mi? Ne dersin Taşbaş ermişim! Bak kimse benimlen konuşmuyor, senin mucizatın da bu! Gücün bana yetiyor. Bak, köylü yüzüne bakıyor mu? Bir tanesi, avradın bile sana sahip çıktı mı? Bir merhaba diyen oldu mu sana? Ben daha önce sana demedim mi, teknil başına gelecekleri bir bir söylemedim mi? Şimdi ayağa kalksan da, Muhtar Sefer iyi adamdır, has adamdır, ben yanılmışım desen, konuşun onunla desen seni dinlerler mi sanıyorsun? Şimdi kalksan da Seferi öldürün desen, tüyleri kıpırdar mı sanıyorsun? Senin beyliğın o zamandı, şimdi vizzo. Ne diyorlar biliyor musun? Bu gelen Taşbaşın bir sureti, tasviri diyorlar. Efendimiz Taşbaş Kırklar dağında diyorlar. Var şimdi inandır inandırabilirsen senin Taşbaş Memet olduğuna köylüyü. İnandır bakalım. Sağlıcakla kal. Seni belaların belası bekliyor. Benden bilme!»

Herkes durmuş bir konuşan Sefere, bir donmuş kalmış Taşbaş'a bakıyorlardı.

Sefer geniş adımlarla Ceyhan kıyısına doğru uzaklaştı.

Memidik herkesin duymasını istediğinden bağırdı:

«Bizi kandırıyorlar, ben daha dün gördüm Efendimizi. Hiç bu adama benzemiyordu. Bu işin içinde bir oyun var.»

Korkuyla baktılar Taşbaş'a. Öteki sıralar da durmuşlar, Seferin konuşmasını dinlemişlerdi. Memidiğın konuşmasını da.

Vicikvicik atıldı ortaya, Taşbaşın yanına vardı:

«Ulan ibne,» diye bağırdı, «Taşbaş donuna girmişsin. Hiç de Taşbaş'a benzemezsin. Taşbaş olsan ne olur ulan ibne? Bak, ermiş bir kişiysen beni burada dondursana. Çont etsene beni haydi. Öldür, öldür beni haydi!»

Hem söylüyor, hem de az sonra ölecekmiş gibi korkuyordu. Yüzü sapsarı kesilmişti. Titriyordu. Cezbeye tutulmuştu:

«Ermiş misin ulan sümüklü? Ermişler kendilerine böyle söğdürür mü? De öldür beni. Oduna döndür ağızımda dilimi. Haydi, haydi, haydi...»

Hasta bir kahkaha savurdu.

«Sende iş yok, iş yok arkadaş. Bir beni öldüremiyorsun. Senin mucizatin nerde?»

Konuştı, konuştu... Her an ölmeyi, felç olmayı, ağzının eğilmesini bekledi, korkudan çıldırdı, çıldırdıkça Taşbaşı tahrik etti. Hiç bir şey olmuyordu. Ter içinde kalmış, yorulmuş, sesi çıkmıyordu. Arkasını döndü, yere tükürdü, koşarak Seferin arkasından gitti, Sefer onu yarın altında bekliyordu.

«Aferin sana Vicik Apti Ağa,» dedi. «Hakettin bir paket sigarayı. Güle güle iç.»

Vicikvicik bir tümseğe çöktü, soluk soluğaydı, daha tüm bedeni zangır zangır titriyordu, paketten bir sigara çekti, yaktı, somurmağa başladı.

Sefer:

«Amma da korkmuşsun heriften,» dedi. «Ya ermiş çıkarsa diye.»

Gömleksizoğlunun sesi geliyordu tarladan:

«Ayıp ettiler,» diyordu. «Bu adam Taşbaşoğluysa eğer onların da ocağına sıçtı, evlerini başına yıktı, durup bu hali seyreden bizim de anamızı belledi. Yok eğer Taşbaş Efendimiz bizi denemeğe bir tasvirini, örneğini, benzerini göndermişse hal daha kötü. Hiç birisi değil de bu adam bir garipse, gelmiş de bize sığınmışsa o zaman daha kötü. Bir garibe, bir yoksula, bir sığınmışa insan böyle mi davranır! Söyleyin böyle mi davranmak gerek?»

Taşbaşoğlunun önüne geldi, dizleri üstüne çöktü:

«Kardeş kim olursan ol, ister ermiş Taşbaş Efendimiz ol, ister onun tasviri, istersen bir garip ol, şu insanların yaptıklarından dolayı bizi bağışla!»

Taşbaşoğlu ona minnetle baktı. Gözleri yaş içindeydi, yutkundu.

Gömleksizoğlu ayağa fırladı:

«Bakın bakın,» diye geniş kollarını açarak ırgatları kucakladı, «adam ağlıyor. Ağlar ya... Bu kadar hakaret size de edilse, siz de ağlarsınız. İnşallah bu adam ermiş olur da o Sefer de görür gününü, siz de...»

Göge baktı, Toros üstünden bir kara bulut oynamış geliyordu. Inceden de serince bir yel dalgası parladı, söndü.

«Bakın işte bakın! Söğ er misiniz garibe? Yağmur geliyor! Uzun bacaklı Çukurova yağmurları bir başlasın da toplayın bakalım pamuğu! Olmeyin bakalım. Söğün bakalım, söğün gariplere, sığınmışlara...»

İçinden, iyi yaptım, diye geçiriyordu. Taşbaşoğlu beni severdi ya, şimdi bir iyice sevdi, bundan sonra, o Kırklar dağına çekilince, ya da burada kalınca benim için yok yok artık, diyordu.

Coştı:

«Siz adam değilsiniz. Siz adam olsanız ermişlere, sığınmışlara böyle davranmazsınız. Görmüyor musunuz fıkkarının halini? Kırk gün aç kalmış gibi. Yedi yıl hastalanmış gibi. Siz iflah olmazsınız. Sizin merhametiniz yok. Öz be öz Taşbaşoğlu buysa ne yapacaksınız şimdi? Başınıza taş yağdırmaz mı? Onun soyuna Taşbaşoğlu diye neden demişler, zalimlerin, hak yiyenlerin, kötülük edenlerin başına taş yağdırdığı için... Yalnız bu Taşbaşoğlu değil, onun yüce soyu ulular ulusu, ermişler ermişidir.»

Yeniden Taşbaşın önüne diz çöktü:

«Kardeş,» diye konuştu, «yiğidim kardeş, beni ve de soyumu bağışla. Bize bir kötülük düşünme. Kim olursan ol kardeş.»

Ağlamsı, yıkılmış, uzun boyuyla geniş geniş sallanarak ayağa kalktı:

«Bakın bakın,» diye kuzeydeki karanlık dağların üstünü gösterdi. «Bakın geliyor! Hem de ne geliyor! Bir yağmur geliyor ki, bir sağnak bile olsa, bir hafta pamuk toplatmaz. O zaman da yandı gitti dağlılar. Siz daha söğün köyümüze sığınmış bir garibe.»

Kel Aşık kocaman elini toprağa bastırıp yekindi. Tel

tel sakalı tozlanmış, kirlenmişti. Sesi ağır, boğuk çıktı:

«Yağmur geliyor. Yağmur gelirse, bir yağmur daha bizim için ölüm olur. Haydi kalkın ayağa da bir yağmur-suzluk duası edelim. Kalkın ayağa,» diye bir daha var gücüyle bağırdı. «Ceyhanın kıyısına yürüyün. Herkes yer-den bir taş parçası, bir de kesek alsın. Düş önüme Göm-leksiz. Sen de kalk ayağa, ermiş tasviri.»

Gömlekssiz yere eğildi, yerden bir taş parçası bir de kesek aldı, Kel Aşığa döndü:

«Taşlar küçük, keseklerde de iş yok, hemen ufalanı-veriyorlar.»

Kel Aşık:

«Birer elma koparın fidanlardan öyleyse. İri olsun.»

Herkes birer elma koparıp yola düştü. Öteki üç sıra da aynıını yaptı. Gömleksizlikle Taşbaşoğlu yanyanaydı. Taşbaşoğlunun bacakları birbirine dolaşıyordu. Ufür-sen yıkılacak. Yarın ucuna geldiler, Taşbaşoğlu daha fazla ayakta kalamadı, olduğu yere çökuverdi. Köylüler geldiler, tam yarın kıyısına uzun bir sıra oldular. Hiç konuş-muyorlardı. Her birinin elinde daha açmamış bir pamuk elması vardı. Aşağıda Ceyhan ırmağı koyu kırmızı akıyor-du, durgun. Taşkınlığı inmiş, kıyıda ince millerin, kumla-rın üstünde bir çam kabuğu, çubuk, yonga, saman ve dal-lardan ak kenarlı birikinti çizgisi kalmıştı.

Kel Aşık yönünü kuzeye, dağlara döndü. Kapkara ko-caman bir bulut dağların üstünden kaynayıp geliyor, Çu-kurova göğünün kuzeyini, yarısını tutmuş kabardıkça ka-barıyordu. Bir uçtan bir uca da durmadan bir koca, ka-ranlık bulutu şimşekler kesiyordu.

«Bir yağmur geliyor ki aman ne yağmur! Aman ha aman, yağmur ha yağmur! Bir yağmur ki Çukurova bile böyle bir yağmuru görmemiştir. Şimdi diz çökün bakalım, yönünüzü coşup gelen buluta dönün, ellerinizi de havaya açın, bildiğiniz duaları da içinizden okuyun. Dua bilme-yenler de, Allah şu yağmuru kes, şu bulutu gerisin geri dağların arkasına götür diye söylesinler.»

Kel Aşık böyle dedi, ellerini göğ-e açıp yönünü kuze-ye döndü, gözlerini kabarıp gelen buluta dikti, bir takım

anlaşılmaz, Arapçaya benzer dualar okumağa başladı gür sesiyle. Duaları da türkü söyler gibi yanık, candan, içli bir sesle okuyor, diz çöküp el açmış, yönlerini kuzeye dönmüş köylüleri coşturuyordu. Can-ı yürekten dua ediyorlardı. Bu yağmur bir gelirse, bir de iki üç gün durmadan yağarsa hep hastalıktan kırılabacaklardı. Hastalıktan geçtik, doğru dürüst pamuk toplayamayacaklardı. Pamukların hepsi yerde. Bu gelen yağmur ölümdü.

Kel Aşık uzun, insana hiç bitmeyecek gibi gelen duasını bitirdi, elini yüzüne götürdü, yüzünü sıvazladı. İrgatlar da tıpkı onun gibi yaptılar.

Kel Aşık gürlledi:

«Ayağa kalkın. Bakın bulut ne kadar çabuk geliyor. Doludizgin geliyor. Bir iki saate kalmaz bizim üstümüze gelir. Ellerinizi açın. Ben ne söylersem arkamdan olduğu gibi siz de söyleyin. Hay Allah!»

Kalabalık arkasından, «Hay Allah,» diye gümbürdedi. Sesler bütün ovada dalgalandı, gitti ta Anavarza kayalıklarına çarptı, yankılandı.

Kel Aşık:

«Hay Allah! Hay Allah! Hay Allah!» diye derin, içleri titreten bir sesle bağırdı. Onun arkasından kalabalık gökleri çınlattı. Anavarza kayalıkları inildi.

«Adı güzel Muhammedin aşkına. Adı güzel Muhammedin aşkına... Adı güzel Muhammedin aşkına...»

Kalabalık vecd içinde var gücünü sesine verdi. Bütün yakın uzak tarlalardaki ırgatlar durmuşlar, Yalaklıları dinliyorlardı.

«Gelmiş geçmiş cümle peygamberler aşkına...»

Kalabalık üç kere tekrarladı.

«Kırklar pirler aşkına, Hızır aşkına...»

Kalabalık üç kere tekrarladı.

Kel Aşık durdu, gırtlığını temizledi. Elleri havaya açılmış, dağlardan kopup gelen bulutu kucaklar gibiydi. Ya da düz ovada tam uçmağa hazırlanmış, kanadını açmış büyük bir kuşa benziyordu. Kalabalık da onun gibiydi. Taşbaşoğlu iki büklüm olmuştu, ama o da onlara uyuyor, kollarını uzun bir süre havada tutamıyordu ya, indiriyor-

du ya, azıcık dinlenince geri kaldırıyordu. Gözünü merakla, dehşetle Kel Aşığın ağzına dikmişti.

Aşık kollarını kapadı, açtı. Kalabalık da kollarını kapadı açtı. Taşbaşoğlu da... Söze daha bir şevkle başladı:

«Arkasında yedi top ışıkla dolaşan... Arkasında yedi... Yedi top...»

Kalabalık aşkla şevkle, büyülü bir tutku içinde tekrarlardı, beş kere...

«Her bir top ışığının yüksekliği bir minare boyu olan...»

Kalabalık tekrarlardı, beş kere...

«Yeşil ışıktan libaslar içinde...»

Kalabalık:

«Yeşil ışıktan libaslar içinde...»

Kalabalık coştı. Beş kere, on kere tekrarlardı. Taşbaşoğlu da halsiz onlarla birlikte tekrarlıyor, bir de kalabalık bana bakıyor mu diye dört bir yanı kolaçan ediyordu. Gördü ki hiç kimse kendisine bakmıyor. Var mı yok mu, hiç kimse farkında bile değil. Coşmuş, kükremiş kalabalığın gözleri gelen, geldikçe büyüyen koskocaman bulutta.

«Gidip Kırklar dağına Kırklar meclisinin başkanı seçilen... Akçadeniz üstünde çöl ovada yürür gibi yürüyen, cümle mahlukatı, kurdu kuşu, börtü böceği, yılanı çiyani, karıncayı, atı eşeği, sırtlanı cereni ve de sığircıkları ve de sansarları arkasına takmış, cümle mahlukatı sürüyen, dur deyince akar suları bir sözüyle durduran, ölüme çare bulan, adı güzel Muhammedin el verdiği, tekmil meleklerin gelip kapısında elpençe divan durduğu, yeryüzünün yakışığı, kırk günlük yolda adını duyan hastaların iyileştiği, Pir Lokmanlar soyu, Sultanlar Sultani, ermişler ermişi Taşbaş Efendimiz aşkına. Taşbaş Efendimiz aşkına... Aşkına...»

Kel Aşığın güzel sesi arkasınca kalabalık her cümleyi, her sözcüğü canı istediği kadar tekrarlıyordu. Taşbaş adına gelince kalabalık coştı, delirdi, kudurdu, sesleri ortalığı inletti. Anavarza kayalıkları var olduklarından bu yana böyle coşkun, candan sesler duymamıştı.

Kel Aşık da durmadan söylüyor, halkı kudurtuyordu.

«Taşbaş Efendimiz yüzü suyu hürmetine... Taşbaş Efendimiz aşkına, al götür şu gelen kara bulutu... Al götür. Al götür, al götür...»

Taşbaşoğlu iyice şaşırmıştı. Artık ayakta duracak, konuşacak gücü de kalmamıştı. Usulcana, cansız, «Taşbaş Efendimiz...» derken yere yığılıverdi, oturdu... Kimse bunun farkına varmadı.

Kel Aşık ve kalabalık artık bağarmaktan yorulmuşlardı. Kimsenin ayakta duracak hali yoktu. Dehşet bir ter kokusu doldurmuştu havayı. Hiç yel esmiyordu. Yapış yapış sıcak boğucuydu. Kara bulut dört yandan gürleyerek, şimşeklenerek göğü sarıyordu.

«Yönünüzü suya dönün!»

Kalabalık yönünü suya döndü.

«Elinizdeki elmaları, al bulutunu, diyerek suya atın. Hep birden.»

«Al bulutunu!»

Suyun yüzünde atılan yüzlerce elmadan bir şapırtı koptu.

Tam bu sırada da ağır, sıcak, iri damlalar dökölmeğe başladı.

Kel Aşık:

«Çabuk olun, para etmedi. Geç kaldık. Bu sabaha duaya başlasaydık Taşbaş Efendimiz bulutu çeker götürürdü, geç kaldık. Belki duamız işe yarar da yağmur bir sağanaklık olur da gelir geçer. Çabuk olun, gidin alaçıkların üstünü çullayın, hasırlayın.»

Zaten köylüler hazırlıklıydılar, elden geldiğince alaçıkların üstünü yapmışlardı. Gene de koşuştular, alaçıkların açık kalmış yerlerini otladılar. Örtülmemiş alaçıkları, çul, savan, hasırla örttüler.

Taşbaşoğlu oturduğu yerden kalkamamış, olduğu yerde kalakalmıştı. Karısından başka hiç kimse onun orada kalakaldığının farkında bile değildi. Karısı hem alaçığının üstüne kara çulu seriyor, hem de acıyarak kocasına bakıyordu. Gitse, koluna girse, onu eve getirse elalem ne derdi acaba? Hele bir karanlık bassın bakalım, dedi için-

den, eğer o zamana kadar kalkıp gelemezse alıp getiririm. Mecburi.

Yağmur önce iri tanelerle seyrek dökülürken birden bastırdı. Ortalık kapkaranlık kesildi. Göğün dibi delinmiş-cene bir yağmur boşandı.

Kadın eğildi, Taşbaşı kaldırdı koluna girdi. Taşbaşın ayakları sürükleniyordu. Alaçığa gelinceye kadar ıpslak oldular. Kadın alaçıkta hemen onu soydu, kuruladı, yata-ğa yatırdı. Taşbaş hummaya tutulmuş gibi titriyordu.

«Karı,» dedi, «benim halim bitik. Beni yediler bitirdiler. Beni bu köylü öldürdü. Ben Memedim, bilemedin mi beni? Hepsi de benim ben olduğunu biliyor. Sefer söylemedi mi? Biliyorlar ama, delirmişler. Şaştım kaldım. Hele bugünkü işe hiç aklım ermedi. Ben, sen de biliyorsun ki tasvir falan değilim. Kimsenin sureti de değilim. Yalan. Bir garip de değilim. Düpedüz Taşbaşoğlu Memedim. Candarmalar beni o zaman götürmeselerdi de bana yapacakları gene buydu. Sen de biliyorsun ki ben benim. Değil mi kız?»

Kadın karşılık vermedi. Tutmak için elini uzattı, kadın elini çekti.

«Kız deli misin kız! Hep bir olmuşsunuz, öldürüyorsunuz beni. Yarabbi benim taksiratım neydi, güzel Allahım! Çoluğuma, çocuğuma, avradıma, akrabama beni düşman eyledin. Beni elaleme, koca dünyaya rezil rüsvay eyledin. Düş yakamdan yarabbi! Bırak yakamı! Ben ne yapayım, ben ne yapayım...»

Dehşet bir şimşek ortalığı uzun bir süre aydınlattı. Gök gürledi, yağmur fışıldadı, çok yakınlarına yeri sarsan bir yıldırım düştü.

Kadın, koca bir sahanda tüten sıcak bir çorba getirdi Taşbaşoğlunun yorganının üstüne koydu, eline de kocaman, yarısı yanmış tahta bir kaşık tutuşturdu.

Üç çocuğunun üçü de köşeye büzülmüşler, korkuyla onun aç bir kurt gibi çorba içişine bakıyorlardı.

Yağmur yağıyordu.

Fatmaca karı, Hasan çocuk, bir de Memidik bütün gece uyumazlar, Taşbaşıoğlu üstüne düşünürler. Taşbaşıoğlu da uyumaz. Kendi hali, dünya hali üstüne derin düşüncelere dalar. Hiç bir çıkar yol bulamaz. Çoktan beri karanlık, kurşun işlemez, soluk aldırılmaz, dört duvar arasındadır. Diline pelesenk etmiştir: «Bana yer demir oldu, gök bakır. Gök bakır. Gök bakır.» Bu yer demir gök bakır halinden kurtulamaz. Sıkışmış, gücünü yitirmiş, varmış en karanlık umutsuzluk taşına başını vurmuş bir adamdır. Hele köylünün, bin düşünse aklına getiremeyeceği, ona karşı olan şu davranışları. Şaşkın, yıkılmış, kafasından tuhaf, şimdiye kadar hiç aklından geçmemiş düşünceler geçer. Deli düşünceler.

Fatmaca gece yarısını gece uyuyan kızını uyandırdı: «Kalk sürmelim kalk,» dedi. «Anan seni kadir gecesi doğurmuş, hem de talihin varmış. Gene Taşbaşıoğlu Efendimizi gönderdi güzel gözlü Allah.»

Yıllardır felçli yatan kız uyandı, İnledi. Kolları, sol yanı hiç tutmuyordu.

«Geçen yıl bana kök söktürdü bu ermiş olmayası ermiş. Elini senin başına koydurmak için akı karayı seç-

tim. Nasıl da rahatladıydın... Gene, gene gelmiş.»

Kız :

«O Taşbaş Efendimiz değilmiş ki... Efendimiz tasvirini göndermiş,» dedi. «Tasvirin ne hayrı olur ki bana! Sen esas Efendimizi bul da beni öyle götür. Memidik dedi ki, Kırklar dağında...»

Fatmaca:

«Susss!» diye öfkelenildi. «Başından büyük bok yeme. Ben Taşbaş Efendimizi bilmez miyim, bunca yılın komşusunu? Ta şu kadarcıkkenden bu yana birlikte büyüdük. Ta şu kadarcıkkenden... Sefer çıkardı onu. Efendimizin tasviri olur mu, ta kendisi! Haydi kalk seni götürüyem de elini bir başına koysun da görürsün, Efendimizin tasviri mi aslı mı? Gözlerine hiç bakmadın mı, gözleri yalp yalp ediyor, kıvılcımlanıyor. Bir tasvirin böyle gözleri olur mu, körolası? Ermiş tasviri de olsa... Yüreğini temiz tut. Yoksa iyi olmazsın. Bu adam Efendimiz Taşbaşın ta kendisidir. Haydi temizle yüreğini.»

Fatmaca kuşağını sıkı sıkıya beline sardı, kızını sırtına aldı alaçıktan dışarı çıktı. Yağmur bir iki saat gök delinmişçesine yağmış, sonra hemen kesmişti. Gök mavileşen iri, yalp yalp eden, dönen, fışkıran yıldızlarla doluydu. Gece bile duru, bulutsuz, lekesiz göğün ince mavisini gözükür gibiydi. Yıldızlar silme billur mavisinde pırıl pırıldılar. Gecede hiç ses yoktu. Fatmaca, sırtında kız, Taşbaşın alaçığına doğru yollandı. Parmaklarının ucuna basmağa gayret ediyor, Taşbaşın kızını götürdüğünü hiç kimsenin görmesini istemiyordu. Kızı sırtından Taşbaşın alaçığı önüne indirdi, içeriye duyulur duyulmaz seslendi: «Kulun kurbanın olam Efendimiz. Senin görür gözünü uykuya bile kapatamaz, uyanıksın, biliyorum. Taşbaşım, Efendim, Allah seni bir gönderdi gene bize, dertlere derman, yoksulluğa umut diye yolladı gene...»

Alaçığın kapısına, çamura diz çökmüş, sallanarak, bir ağıt söyler gibi konuşuyor, onu içerden Taşbaşoğlu kıvançla dinliyor, konuşmasını sürdürmesini candan istiyor, bu yüzden de sesini çıkarmıyordu.

«Seni candarmalar götürmeden yedi yıllık kötürüm kı-

zımın başına elini bir sürdün dirilip kalkiverdi ayağa. İşte kendi burada. Seni candarmalar alıp götürünce, aynı gün gene düştü yataklara. Büyü bozuldu. Allah o Seferin bin belasını versin. Kimse onunla konuşmuyor, kimse onun o domuz yüzüne bakmıyor, sen gittikten sonra. Sana diyorlar ki, o, ya bir yaban, ya da Taşbaş Efendimizin bizi sınağa gönderdiği bir tasviri. Sen hiç tasvir olur musun, kurban olduğum? Sen Taşbaş Efendimizin ta kendisisin. Kimse senin sen olduğuna inanmıyor. Varsın inanasınlar. Sen sensin, kulu olduğum, güzel gözlü Allahımızın ermişi Taşbaşcam. Geçen seferki gibi nekes olma, çık dışarı da kızımın başına elini koy...»

Konuştı konuştu, Taşbaşın ses soluk yok. Öfkelendi:

«Ulan Taşbaş, çıksana dışarı,» diye bağırdı. «Ulan yarın seni elaleme rezil etmez miyim, yalancı Taşbaş diye. Çıksana Allahın belası, ermiş olmayasica ermiş! Nekes, adam olmaz! Sen de azıcık adam olsaydın, sende bu ermişlik var iken zaten bütün bu belalar başına gelmezdi. Ben seni çocukluktan bilirim, inatçı, söz anlamaz, dik kafanın birisiydin. Şu Allahım ne dedi de seni ermiş yaptı. Bak, ya şimdi çıkar kızımın başına elini koyarsın, ya da yarın sabah erkenden seni elaleme rezil rüsvay ederim. Haydi çık. Bağırmıyorum elalem duyacak diye. Yoksa şimdi şu gece yarısı köyün hepsini başına yığardım. Çık dışarı ermişliğe yakışmaz, nekes ermiş. Bağıriyorum, çık dışarı...»

Taşbaşoğlunun yüreği heyecanından, sevincinden küt küt atıyordu. Demek köylü kendisini tanımış, ermişliğine iman etmişti. Fatmaca bunun güzel bir örneği idi.

Sürünerek alaçıktan dışarı çıktı, ayağa kalktı, gecede bir süre dimdik durdu. Doğudaki kuyrukyıldızına gözlerini dikti. Kuyrukyıldızı büyümüş, bir güneş kadar olmuştu. Dönüyor, yalazlanıyordu. Yıldızdan binlerce ipiltili yalazlar fışkırıyordu. Fatmaca onun dizlerine kapandı, çıt çıkarmadan dizlerine öyle sarılı kaldı.

Taşbaşoğlu ta yürekten, içerden aşkla şevkle konuştu:

«Allahım,» diye başladı, «şu ıssız gecede beni iyi duy. Ben seni çok sınadım. Ermiş miyim, değil miyim, kendimi çok sınadım. Ermiş olduğumu bir iyice anladım. Sen beni hastalara derman, yoksullara umut, güçsüzlere güç olarak gönderdin, elçin olarak. Bana büyük ödevler verdin. Ben de verdiğin ödevlerden kaçınca sen de başıma olmadık işler açtın. yi yaptın. Aklımı başıma topladım ama iş işten geçti. İnsanlar bana asi oldular. Sana, hem de bana. Bir tek bu Fatmaca Bacı kaldı benim ben olduğuma inanan.»

Fatmaca onun sözünü kesti:

«Hee, kardaş, bir ben kaldım,» dedi. Ağlıyordu. «Bir ben yitirmedim sana güvencimi. Bir ben inandım sana iman ettim, hem de senden bile önce.»

«Allahım, bu iyi, temiz yürekli bacının...»

Fatmaca gene sözünü kesti:

«Hemi de, çok, çok, çok temiz...»

«Kızını iyileştir. On yıldır kötürüm yatar.»

«Sekiz yıl.»

«Sekiz yıl,» diye düzeltti Taşbaş. «Kötürüm yatar. Onu iyileştir. Ben senin ışık gönderip de kutladığın ermişin, Kırk Ölmezler karışmışın değil miyim, kırma beni. İyileştir şu kızı nolursun! Hiç mi hatırım yok yanında, karagözlüm, ışık yüzlüm? Amin, amin! Dağları taşları, kurtları kuşları, yeri göğü, hem de cümle mahlukatı yaratan... Amin, amin, amin...»

Fatmaca da, o amin dedikçe arkasından tekrarlıyordu.

«Amin, amin, amin!»

Taşbaşoğlu yorulmuştu, ayakta sallanıyordu. Mutlu, kıvançlıydı. İçi sevinçten taşıyordu. Fatmacayı omuzundan usulca, okşar gibi tuttu ayağa kaldırdı.

«Kazın iyi olacak,» dedi.

Fatmaca:

«Olmaz,» diye diretti. «Benim kızım böyle hiç bir zaman iyi olamaz.»

Taşbaşoğlunun başından aşağı kaynar sular dö-küldü.

«Neden?»

«Çünküleyim sen gül kızımın başına o kutlu elini koyup, o güzel nefesini üstüne salmadın.»

Taşbaşoğlu gülümsedi, sevindi.

«İyi ki aklıma düşürdün Fatmaca. Hakkın var.»

Eğildi, kızın başına elini koydu, bütün bedenine geniş geniş soluk alarak üfledi.

Fatmaca kızını sırtlarken:

«Al,» dedi, Taşbaşoğlunun eline bir cımcık tuz uzattı, geceye yürüdü.

Hasanın karşısından sırtında kızı Fatmaca geldi. Hasan hemen Fatmaca onu görmesin diye, bir çalının ardına saklandı.

«Gene kızını götürmüş Taşbaşoğlunun tasvirine, iyileştirmek için,» diye içinden geçirdi. «Halbuki bir tasvir aslı kadar iş göremez. Fatmaca cin gibidir. Bunu herkes-ten iyi bilir, bilir ama kızını gene de götürür. O kızını her-kese götürür. Bütün yıl kız sırtında köy köy, ermiş ermiş, hoca hoca, ziyaret ziyaret dolaşır. Göktüfekli Hocaya ay-da dört beş kere gidiyor, kötürüm kızına okutuyormuş. Bu adam Taşbaş Efendimizin tasviri de olmasa gene kızını götürürdü, bir yaban da olsa...»

Çalının arkasından çıktı, Taşbaşların alaçığına geldi, alaçığın kapısının iki üç adım ötesinde durdu. Ne yapacağını bilemiyordu. Bir iki kere güçlüce öksürdü. İçer-den hiç bir karşılık gelmedi. Bir daha, bir daha öksürdü, aldırان yok. Başladı yüksek sesle bir türkü söylemeğe. Yönünü Anavarzaya dönmüş, ağzını havaya dikmiş ver ediyordu türküyü. İncecik, bıçak gibi sesiyle. Türküyü bıraktı, uzun, kulakları yırtan, üstüste üç kere ay ıslığı çekti. O da para etmedi. Kapıya, yüreği titreyerek yanaştı:

«Taşbaş Efendimiz, Taşbaş Efendimiz çık hele dışarı, azıcık,» dedi. «Sana bir iki kelamım var. Sana bir iki söz söylemeğe geldim Taşbaş Efendimiz. Adımı sorarsan Hasan, Uzunca Alinin oğlu Hasan.»

Taşbaşıoğlu Hasan sözünü duyunca yatağından kapıya kayd, dışarı çıktı. Hasan küçücük bir karartıydı.

«Hasan, sen misin?» diye sordu Taşbaşıoğlu usulca. Hasan:

«Benim,» dedi. «Taşbaş Efendimiz.»

Taşbaşıoğlu kıvançla, sevinç dolu bir sesle:

«Amma da çok yağmur yağdı, öyle değil mi Hasan?

Bizim dağlarda böyle yağmurlar yağmaz.»

Hasan ona doğru iki adım attı:

«Taşbaş Efendimiz, bilmez misin ki bu yağmurlar Çukurovaya mahsustur?»

Hasan, «Taşbaş Efendimiz,» dedikçe, öyle ciddi, candan bir sesle söylüyordu ki, Taşbaşın içinden bir gülme taşıyordu. Mutlu, kuş gibi hafif ediyordu Taşbaş.

«Bilirim Hasan,» dedi Taşbaş.

Ortalık serindi. Gece ıslak ot, acı pamuk, pıtırak, yeni açmış pamuk çiçeği kokuyordu.

«Söyle bakalım Hasan!»

«Seni çok göreceğim geldi Taşbaş Efendimiz.»

«Benim de Hasan, yavrum. Haydi şuna aşağı, şu suyun kıyısına, çınarlara aşağı gidelim de konuşalım.»

Ceyhan çınarların dibine kadar geniş bir alana çakıltaşlarını sermişti. Vardılar, çakıltaşlarının üstüne yüksekçe bir yere sekilendiler.

Hasan söze ilk başladı:

«Hani Taşbaş Efendimiz aklında mı, seninle tarlaya fak kurmuştuk da sığircık yakalamıştık? Kaç taneydi hele?»

Taşbaşıoğlu sığircığın sayısını Hasanın neden sorduğunu anladı. Sığircığın sayısı aklındaydı.

«Sekiz tane,» dedi.

«Doğru Efendimiz, sekiz taneydi,» diye heyecanla onu onayladı. «Periler koyağında...»

«Ateşi sen yaktıydın Hasan. Ben de koca bir kütük... Bir köz harmanı, kızardıydı sığircıklar... Yağlı...»

Hasanın içi kanmadı. Belki bu birinciği bilirdi. Köyde sekiz sığircığın hikayesini kim bilmiyordu ki...

«Bir zurba keklige rastgeldiydik bozkırda, kınalı ayaklı...»

Taşbaşoğlu:

«Bir kere kaldırdık. Gittiler ileriye indiler, bir kar çukuruna. Sen benden önce yetişecektin kekliklere. Kekliklere varırım derken, sen boğazına kadar kara gömüldün.»

«Yetişmesen ölüyordum. Gittikçe gömülüyordum kara... Derin...»

Hasan kurnazlığını, Taşbaş Hasanın niyetini unuttu, anıların sıcacık yumşaklığına kendilerini bıraktılar.

«Keklikler gene uçtu. Sıcak bir güneş vardı. Çukurova güneşi gibi, insanın gözünü alıyordu, karlar ipileşiyordu.»

«Senin battığın çukurdan gene havalandılar keklikler. Bu sefer uzak gidemediler. Sen gene benden önce ulaştın kekliklere.»

«Sen gelinceye kadar, ben kekliklerin başını bekledim. Sen gelince abanı kekliklerin üstüne attın. Abayı kaldırdık baktık ki altında altı tane keklik.»

«Sonra keklikleri teker teker topladık. Tam kırk üç tane...»

Uzak anılara daldılar. Birinde ikisi birden, hiç uyumadan iki gün iki gece bir deliğe giren sansar yavrusunu, deliğin ağzına oturmuşlar beklemişlerdi. Sansar yavrusunun çıkıp kaçtığını görebildiler ancak. Ayışıklı bir gecede.

Hasan sonunda bu adamın Taşbaşoğlu olduğuna inandı iman etti. Ama niçin bu adam, böyle bir adam bu hale düşmüştü? İşte bunu anlayamıyordu. Soramadı. Sorulmazdı da...

Taşbaşoğlu, Hasana uzun uzun başından geçenleri anlattı. Karda donuşunu, çobanları, köylüyü arayışını bir bir anlattı. Hasan da ona, o köyden gittikten sonra köyde olup bitenleri bir bir söyledi. Muhtar Seferin iki ay, candarmadan yediği dayaktan ötürü yataktan çıkamadığını, hükümet adamlarının bile onunla konuşmadıklarını söyledi. Onun bir top ışık olup dağların yüce doruğuna ağıdığını, Cumali Onbaşının anlattığını duyduklarını da söyledi. Memidiğin şimdiye kadar onu beş kere gördüğü-

nü, gelip köyde söylediğini de söyledi. Sonra babasının döğölmesine geldi, onu da sesi kırılarak, ağlamsı anlattı.

«Babamın pamuk toplamasını çekemediler, karınları yemedi, kemiklerini kırdılar. Yarın sabah git de elini babamın kemiklerine sürüver, belki ermişliğine verir de Allah babamı iyileştirir. Sen de kendini iyi kolla, köylü senin de ermişliğini çekemiyor. Çekemiyorlar da sana neler neler yakıştırıyorlar. Ben bile senin Taşbaş Efendimizin tasviri olduğuna inandım. Konuştum baktım ki, sen bizim öz bir Taşbaş Efendimizsin. Belki tasvirin başka yere gitmiştir. Onun için sen seni kolla Taşbaş Efendimiz.»

Taşbaşın sabrı taştı, gülerekten:

«Bire Hasan,» dedi, «durmadan bana Taşbaş Efendimiz diyorsun. Adam emmisine hiç efendimiz der mi?»

Hasan atıldı:

«Ben de, ben de demiyordum ama, hep emmi diyordum amma, bana dediler ki günahır, adam ermişe emmi demez, dediler. İşte şimdi de seni tanımıyorlar. Varsınlar tanımasınlar. Sen ermiş bir kişisin ya... Kırklar dağında Kırk ermişlere baş oldun ya... Sen ermiş bir kişisin değil mi Memet Emmi?»

Taşbaşoğlu:

«Ben ermiş bir kişiyim Hasanım,» diyerek karşılık verdi.

«Kırklar dağına çıktın değil mi?»

«Çıkmadım ama çıkacağım.»

«Yeşil, sırmalı giyitlerin oldu mu?»

«Olmadı ama olacak.»

«Kırklara seni baş seçmişler.»

«Seçmediler ama seçecekler.»

«Arkanda yedi bin top ışık, öyle gezermişsin dünyayı.»

«Gezmedim ama gezeceğim.»

«Kurda kuşa, karıncaya, akan suya, esen yele, yağan yağmura, kayan yılanla hükümün geçermiş.»

«Geçmedi ama geçecek.»

«Cümle mahlukatın dilini konuşan senmişsin.»

«Ben değilim amma ben olacağım.»

Hasan içini çekti.

Taşbaşoğlu:

«Hasanım,» dedi, «neden içini çektin?»

«Hiç,» dedi Hasan.

«Söyle be kardaş,» diye yalvardı Taşbaş. «Ben senin ermiş amcan değil miyim?»

Hasan uzandı, onun elini tuttu:

«Sen bütün bunları olana kadar köylüler seni öldürecekler. Parça parça edecekler seni.» Ağlamağa başladı: «Ben biliyorum, duydum,» dedi. «Senden köylü çok korkuyor. Seni candarmalar götürdükten sonra köylünün gözüne hiç uyku girmedi. Sabaha kadar ocakların başına oturup seni konuşuyorlar, seni bekliyorlardı. Sonra babam dedi ki, koca bıyıklı Cumali Onbaşı gelmiş demiş ki, senin için, o bir top kocaman ışık oldu, göklere ağıdı. Herkes senden korkuyor, seni konuşuyor, seni bekliyordu. Nenem demiş ki Ummahana, bana Ummahan ormanda söyledi, inşallah Taşbaş köye geri dönmez. Dönerse köylü onu öldürür, demiş.»

«Neden öldürecekmiş köylü beni, nenen onu söylememiş mi?»

Hasan bir ara düşündü kaldı. Taşbaş onu sabırsızlıkla bekliyordu. Sonunda Hasan düşündüğünü buldu.

«Nenem diyormuş ki, köylü bir adamdan bu kadar korkunca, ermiş de olsa, sonunda onu öldürür, diyormuş. Köylü de seriden bir korkuyor, bir korkuyor, bir korkuyormuş ki...»

Taşbaş sesini alçalttı:

«Neneni görmedim, nenene ne oldu, nerede?»

Hasan ağzını onun kulağına dayadı:

«Babam nenemi öldürdü. Nenem çok yaşlandı. Ayakları da tutmuyordu. Çukurovaya gelemezdi. Babam da uyurken boynunu sıktı öldürdü. Ben gördüm. Ama bunu sana söylediğimi hiç kimseye söyleme, olur mu? Sen ermiş de olsan benim Memet emmimsin, bunu da unutma, olur mu?»

Taşbaş: /

«Hiç kimseye söylemem,» diye Hasana güven verdi.

«Ne yiğit, ne onurlu, ne iyi insandı şu Meryemce, Allah rahmet eylesin.»

Hasan:

«Allah rahmet eylesin,» diye ona katıldı.

Aralarında uzun bir sessizlik oldu. Dağların başı usuldan ağarmağa başlamıştı. Sessizliği Hasan bozdu.

«Sen çok sürünmüşsün Memet Emmi,» dedi.

Taşbaşoğlu:

«Çok süründüm Hasan.»

«Hiç de paran yok. Halinden öyle anlaşıyor.»

«Hiç yok.»

«Al öyleyse,» dedi, «bunları sana veriyorum. İçinde tam yirmi tane kutu kibrit var. Çok para eder. Satar cıgara alırsın. Sana veriyorum. Ben kibriti ne yapayım ki bundan sonra. Sana daha çok gerek.»

Naylon torbadaki kutuları Taşbaş uzattı. Taşbaş almamalık edemezdi, elini uzattı torbayı aldı:

«Sağol Hasan» dedi, başka konuşmadı, boğazına bir yumruk geldi tıkanı, kendini tutamadı, ağlamağa başladı. Hasanı kucakladı, bağrına bastı. Yüreğine sıcak, hiç bilmediği, bir anı bile bir ömürlük mutluluk veren bir sevgi oturdu.

Hasan:

«Taşbaş Emmi nolursun kendine mukayyet ol, nolursun. Sen geldin geleli korkusundan hiç kimse uyku uyumuyor. Hep seni kolluyorlar. Kaş altından hep hep sana bakıyorlar. Korkularından deli olacaklar. Mukayyet ol e mi?»

Taşbaş Hasanı yeniden kucakladı:

«Benim deli oğlum,» dedi. «Olur, kendime mukayyet olurum.»

Alaçıklardan sesler geldi, birkaç ateş parladı alaçıkların önünde, dağların başı usuldan ağarıyordu.

İri bir çiçek azmanı çiçek turuncu yapraklarını yeşil çimenli bataklık kıyısı toprağına yaymış, tuhaf, alışılma-

miş bir kokuyla kokuyordu. Çiçek o kadar iriydi ki kucaklayamazsın. Çiçeğin ortasına, turuncu tozlar yapışmış tacının içine arılar giriyor, tacın içinde yitip gidiyorlar. Çiçeğin turuncu yaprakları parıltı içindeydi ve domur domur terlemişti. Sapsarı, kehrübara kesmiş bir bal arısı tacın içinden çıkıyor, bir an durup dört bir yanı dinliyor, sonra hemen kırmızı damarlı kanatlarını gerip uçup gidiyordu. Çiçeğin az ilerisindeki toprak incecik dil dil yarılmıştı. Az ötede de çınar ağacının kökünden bir çaygara kaynıyor, soğuk, şıkır şıkır çakıltaşlı, aydınlık. İri çiçeğin turuncu yankısı çaygaranın aydınlık gölcüğüne vürmüş, suyun bir ucunu turunculamış. Çaygaranın üstünde kaygan böcekleri suyun yüzünde ölü gibi duruyorlar, gölgeleri çakıltaşlarının üstüne vuruyor, suyun dibini noktılıyorlar. Sonra kaygan böceği ölü gibi dururken, birden bu uçtan öbür uca görülmedik bir hızla kayıyor. Arkasından ölü gibi, uzun, ince bacaklarını suyun yüzüne yaymış başka birisi olanca hızıyla, gözükür gözükmez kayıyor. Çakılların üstüne ince iplik iplik karışık, ama dosdoğru, cetvelle çizilmiş binlerce gölge ipliği çiziyorlar. Kaygan böcekleri gidiyor, geliyorlar.

Gittikçe arı vızıltıları artıyor, iri çiçeğin yöresinde. Bir anda iri çiçeğin tacının üstü kanatları titreyen yüzlerce arıylan örtülüyor, pul pul... Uzak çeltik tarlasından yeşil bir buğu yükseliyor, yeşil, patlamağa hazır bir buğu. Sonra buğunun üstünü geliyor bir toz örtüyor. Ortalık bataklık, tuhaf bir çiçek, pıtırak, benzin, yanmış kavrulmuş anız, kurumuş ot, ter, toz, çürümüş su kokuyor. Memidiğin başı dönüyor.

Ovanın öteki ucundan bu yana ağır ağır bir bulutun gölgesi pamuk tarlalarını, biçilip anızı kalmış ekin tarlalarını, günebakanları, susamları, portakal bahçelerini örterek geliyor. Çok ağır geliyor. Gökteki bulutun kenarları salt ışıktan. Gökteki bulut hiç kıpırdamıyor ama yerdeki gölgesi belli belirsiz yürüyor. Uzun bacaklı leylekler ovaya serilmiş, dolaşıyorlar. Anavarza kayalıklarının, Akçasaz bataklığının üstünde ipiltili, sıcak bir duman salınmış kalmış.

Memidik soluyor. Ter içinde.

«Etme Zeliha ben senin yüzüne bakamam. Özrüm büyük. Gelme üstüme, kulun kurbanın olam.»

Dudakları oynuyor mu, ağzından ses çıkıyor mu, Memidik bilemiyor. Büyülü bir düş içinde, Zeliha'ya karşı. İri memeleri inip inip kalkıyor. İri, yuvarlak, kapkara gözleri var, süzölmüş, güneş yanığı yüzünde uzun, gölgeli kirpikleri. Gözleri dumanlanıyor. Ve uzun boylu. Yürürken ceren gibi. Bedeninde güzel bir uygunluk var. Ve çok güzel...

Memidik kendine geldi, ayağa kalktı, yarı koşar yürüdü. Arkasına baktı. Zeliha da geliyordu. Yürüdü. Karabacak bükünü geçti. Kuru Ceyhana düştü. Toprak burada bin türlü biçimde yarılmıştı. Kuru Ceyhan geniş, çok uzun bir çukurdu. Eski Ceyhanın yatağı. Dibinde devedikenini bitmişti. Top top, tarla tarla... Devedikenini çiçekleri mosmor açılmıştı. Her birisi güneşe bulaşmış. Her birisi mosmor... Kuru Ceyhanın dibi mor bir çağıldıydı. Eritilmiş mor bir çelik çağıltısı. Yanar döner bir morluk, göz alan. Kuru Ceyhanın yarılmış dibinden eritilmiş çelik moru akıyor. Bulutun ağır gölgesi geldi, bir süre çelik çağıltısının üstünde durdu. Çiçeklerin güneşteki renkleri değişti bir an. Mor daha koyulaştı, yumşadı. Bir an morun akması durdu. Bulut gölgesi çekilince yeniden, sonsuz bir hızla Ceyhanın yatağında güneşe batmış, tüten bir erimiş çelik moru çağıldamağa başladı.

Yalınayak Memidik, ayağını yere kolay basamıyor, basınca hemen, o anda geri çekiyordu. Toprak köz gibiydi. Bu yüzden Memidiğin yürümesi bir acıip halaya benziyordu. Ardından gelen Zelihanın da yürümesi böyleydi. Yazın yalınayaklar Çukurovada hep böyle bir tuhaf, sıçraya sıçraya halay çeker gibi yürürler.

Koca bir yılan aktı devedikenliğinin içine. Arkadan bir yılan daha. Ağzında büyük bir kurbağa vardı. Yılanların ikisi de üç metreden daha uzundu ve ikisi de mosmordu. Sırtları ışıltılı ışıltılı yanıyordu.

«Gelme Zeliha,» diye inledi Memidik.

Devedikenliğine girdi. Çıktığında bacakları kan içinde kalmıştı.

«Özrüm var, yaklaşma bana. Sana bir gün gelirim.»

Kısılmış gözleri... Sıkı sıkıya kapalı dudakları.

«Utancımdan yerin dibine geçiyorum seni görünce.

Kemiklerim sızlıyor, etimi çekiyorlar, çekip koparıyorlar. Kan işiyorum. Sana elimi süremem. Sana yangınım Zeliha. Kim adamdan sayar ki beni sen sayasın. Adamlığımı yüreciğimin başından Muhtar Sefer aldı Zeliha. Kopardı da aldı. Adamlığımı geri almadan sana dokunamam.»

Çok uzak gökte kartal kara küçük bir lekeydi. İyice bakınca kartalın kimıldadığı, önce küçük, sonra gittikçe genişleyen halkalar çizerek ağır ağır, dönerek yere doğru indiği görülüyordu.

Kuru Ceyhanın öteki ucunda bir kocaman çınır vardı. Göğе doğru ağmış gitmiş. Memidik ona yetişti. Zeliha gene arkasındaydı. Memidik azıcık yornuğunu alıyordu ki Zeliha geldi karşısına dikildi.

Akşam oldu, gün kavuştu. Memidik Ceyhanın ova-ya serildiği tepenin ardındaydı. Salkım söğütler iri dallarıyla süzülmüşlerdi. Tepenin dibinden bir pınar kaynıyordu. Düz büyük bir alana çakıltaşları serilmişti, cilalanmış. Çakıltaşlarının arasında ılgınlar, güzel kokulu hayıtlar bitmişti yer yer. Bir de Memidiğin boyunca yarpuz büyümüş-tü, çakıltaşlarından başlayıp tepeye kadar. Kaynayan pınarın başında bitmiş yarpuzlar insan boyunu geçiyordu. Mavi çiçekliydi. Dehşet kokuyor, kokusu beş metre öteden geçen yoldan dalga dalga duyuluyordu.

Memidik soğuk pınarda yüzünü yudu. Oraya, arka üstü serildi. Şimdi her şey tatlı bir mavideydi. Gökyüzü, yeşil yarpuzlar, serili çakıltaşları, tepe, ak su, boz toprak, ağaçlar, otlar, asılı kalmış toz bulutu, bulutlar, her şey tatlı laciverdi bir kadife mavisi yumuşaklığındaydı. Zeliha da geldi yüzünü yudu, Memidiğin yanına uzandı. Memidiğin elini tuttu. Memidiğin bedeni gittikçe diriliyor, ateşleniyordu. Bir anda yorgunluğunu unuttu. Döndü Zelihayı öptü. Sonra kucakladı. Soyundular. Mavi gittikçe koyulaştı. Memidiğin eli Zelihanın kalçasındaydı. Zeliha

delicene ürperiyordu. Memidik gerindi, kemikleri çatırdadı. Zeliha da gerindi. Bedenler birbirine dolandı. Bir aşk çılgınlığında birleştiler. Yorgun serildiler. Ezilmiş yarpuz keskin koktu. Islaktılar. Sonra gene ürpertiler geçirdiler, gene kovuştular, bedenler birleşti. Ürpermeleri, kor kesilmiş bedenlerinde uzun sürdü. Üç kere kavuşup çok uzun ürperdiler. Gerindiler. Aşkta eridiler, bir tek beden oldular. Üç kere yere bitkin, tüy gibi hafif, yorgun serildiler. Bedenlerin ezdiği yarpuz çiçeği koktu. Terleri kurudu.

Memidik kendine gelince yenilmez bir utanç duydu:

«Kusura kalma Zeliha,» dedi. «Sana bu kadar yangın olmasaydım, dokunamazdım. Senin dengin değilim, hiç kimsenin dengi değilim, adamlığımı Seferden alıncaya kadar.»

Zeliha:

«Adamlığını Seferden al öyleyse. Adamlığını alıncaya kadar seni bekleyeceğim. Yüz yaşına varsam da...»

Memidiğin kemikleri kırılmışçasına sızladı. Yara yerleri ağrıdı, kasığı sancılandı. Kıvrandı.

«Ölümden de beter. Az daha adamlığımı alıyordum. Başkası...»

Hemen ayağa fırladı, koşmağa başladı. Yara aşağı indi, kıyıdan koştu. Uzun bir süre böyle koştu, arkasına baktı, Zeliha yoktu. Zeliha yarpuzluğun içine öyle çırpı-çıplak uzanmış, ağzı yukarı. Soluyordu. Bedeni yalıma kesmiş, Memidiği bekliyordu. Ürpermeler, seyirmeler içinde.

«Memidik, sev beni,» diyor, inliyordu. «Memidik sev beni.»

Yardan yukarı çıktı, yola düştü, karşıdan doludizgin gelen üç atlıyı gördü. Gecede atlar da, atlılar da uzamış, irileşmiş birer dev olmuşlardı. Atlılar yanına gelince atların başını çektiler atlardan indiler.

Memidik gülümsedi:

«Buldunuz mu?»

Atlılar :

«Bulamadık ama bulacağız.»

Memidik:

«Suya aşığı aktı gitti,» dedi. «Ayışığında, kocaman. Çelikten dondurulmuş yirmi altı tane yeşil sinek üstünde.»

«Bulunmalı,» dedi birincisi.

«Çukurova yanıyor,» dedi üçüncüsü.

«Atlar soluyor, atların kantarmaları köpük içinde,» dedi birincisi.

«Bu atlarla şu suyu geçmeliyiz,» dedi üçüncüsü, «doludizgin.»

«Gene yağmur yağacak,» dedi birincisi. «Şevket Bey de gelmedi ki... Kimbilir nerede şimdi?»

Atlarına bindiler, Ceyhan ırmağının karanlık sularına sürdüler. Bulutun içinde yittiler.

Ceyhan ırmağı boz bulanık aktı. Gün ışıdı. Irmak boyunca, ırmağın üstüne ak bulutlar konmuştu, akıyordu. Salınmış ak bulutlar ırmağın üstüne konmuşlar Akdenize gidiyorlardı, düş içinde, sabah aydınlığında. Akıyor, hiç bitmiyorlar.

Ova boyunca ırgatların sabah ateşlerinin dumanı tüt-tü. Uzun, ince, süzülen, çok yükseğe kadar çıkan.

Kel Aşık gecede büyüktü. Bir dağ gibi oturmuştu gecenin ortasına, dimdik, kıpırdamıyordu. Yüzü uzamıştı, acı içinde kırıksıklar içindeydi.

Çiçek azmanı çiçek biraz daha irileşti, turunculadı.

Gece pul pul ışıklıydı. Her adımını kaldırdıkça izinde bir ışık gölü kalıyordu. Her yanın ışıktandı. Yağmur yağdı, ışıktandı, ıslatmadı. Bir ışık böldü geceyi, ortasından. Dağları, geceyi ikiye biçti. Alnın kırıışmıştı. Derin düşünüyordun. Köylüler geldiler başına birikiştiler. Bizi kurtar dediler. Bin yıldır köleyiz. Elimizi kolumuzu bağladılar. Tarlalardan geçtik, bahçelere uğradık, ormanlara girdik... Bin top ışık arkamızda, bin balkıma, bin yalpırtı. Dünya

çiçek açıyordu biz bastıkça. Eski dünya yenileşiyordu. Dünya yeni doğmuş gibi, pırıl pırıl, taze bir dünya... Daha bu sabah yaratılmış sanki, öyle yeni. Tarlalar da başak verdi, ekinler başakları çekemez, bir karış boyunda karakılçık başaklar. Kovanlar, kaya kovukları, yaşlı ağaç gövdeleri kehrübar, güneşli balla doldu. Her kovan arı beş kere oğul verdi. Her ağaç dalında binlerce telaşlı kanatla bir oğul. İncirler ballı, narlar kocaman, yarılmış, kırmızı billur taneler. Toprak işlenmiş, dost. Herkes mutluluk içinde. Doğurgan toprak uzanmış, terlemiş yatıyor. Kimse yalınayak değil, kimse sıtmalı değil, kimse zulüm görmüyor. Kimse kimseyi döğüp de kan işletmiyor. Kimse kimseyi aşağılamıyor, adamlığını elinden alamıyor. Dağları geçtik, yol ettik. Sıcak çölde bir tutam bulut vardı, gölgesi üstümüze düşmüş. Senin aşkına, senin yüzün suyu hürmetine. Ben seni böylece gördüm. Çöl çayır, çimen oldu. Sular şıkırdadı.

«İlk devinen ben değilim, ilk doğan ben. Sen beni çok gördün... Çok.»

Bir şafak vakti Akçadeniz üstüne yürüdüm. Yel oldun estin, bulut oldun ağdın. Şu gözlerimle gördüm. Bir sürmeli ceren dizine yatmış ağlıyordu. Kaç, sürmeli ceren, dedin.

Ağaçları kökünden söktüler, kuşları dallardan, göklerden topladılar, suları kuruttular, insanları hasta ettiler, sen geldin, arkada bir top ışık bir minare boyu.

«İlk görünen ben değilim, ilk doğan ben. Sen beni çok gördün.»

Bir ormana düştük yol belli değil, köylüler seni öldürdüler. Az sonra seni geri diriltiler, işte bu gözlerle gördüm.

«İlk ölen ben değilim, ilk doğan ben...»

Kel Aşığın yüzü uzadı, uzun kırışıklar yukardan aşağı bedenini sardı. Yeryüzü yoktu, gökyüzü yoktu. Toprak, su yoktu. Böcekler, insanlar, karıncalar, cinler periler yoktu, hiç kimse yoktu. Sen de yoktun, ben de yoktum. Gece yoktu, gündüz yoktu... Hiç bir şey yoktu.

Karanlığın kökü, ışığın kökü.

Hiç bir şey, hiç bir şey yoktu.

Kel Aşığın yüzünün bir yanı karanlık oldu, bir yanı aydınlık. Sesi dalga dalga ovaya yayıldı. Korkunç, sıcak, gittikçe büyüyen bir dev çığlığı. Seslerin kökü de yoktu. Anavarza kayalıklarında yankılandı. Kayalıklar da yoktu.

Var olan bir top ışıktı. Hiç bakamazsın, bakınca gözlerini kör eyler. On milyon yıl, yüz milyon, milyon milyon yıl dolandı boşlukta bu yumruk kadar olan, bakınca gözleri kör eden ışık. Boşluk da yoktu.

Sazdaki altı telden üçü kırıldı. Saz yere düştü. Bulutlar toprağa ağıdı.

«Ben seni gördüm. İki gözüm önüme aksın ki gördüm. İşte bu gözlerle.»

«Sen beni çok gördün kardaş, çok.»

Memidik oturdu, ağladı. Yaraları sızladı, sancılandı, kemikleri ağrıdı.

Taşbaşoğlunun elini tuttu.

«O sensin,» dedi. «İşte şu gözlerimle gördüm.»

Kel Aşık boş evren türküsünü bir daha söyledi.

Taşbaşoğlu şaştı kaldı.

Memidik azman çiçeğinin yanındaydı. Azman çiçek gittikçe terliyor, parlaklaşıyor, turunculaşıyordu.

Taşbaşoğlu daha çok şaşırdı.

«Hiç mi hiç görmedin sen beni?»

Yağmur yağıyordu, çok. Sen yağmur altında yürüyordun. Üstüne bir tek yağmur damlası düşmüyordu. Kupkuru, yürüdüğü tozlu yoldu. İşte bu gözlerle...

«Sen beni hiç mi hiç görmedin.»

Bir yilkı yaban atı, yüzlerce, ovada oradan oraya koşuyordu. Delirmişler gibi. Hiç kimse yaklaşılamıyordu onlara. Senin yanına geldiler, teker teker durdular.

«Hiç mi hiç görmedin sen beni?»

Bir fiske vurdun koca kayaya, bir ak su fışkırdı kayadan, buz gibi süt gibi ak. İşte bu gözlerle...

«Hiç mi hiç bir şey görmedin sen?»

Bir nar kopardın dalından, ağzı yarılmış. Nar açıldı. Bütün bir köy yedi bitiremedi.

«Hiç mi hiç...»

«Bir ekin ektik toprağa. Ekin gürledi yekindi. Harmanlar taşı. Ovalar pamuğu almaz oldu. İşte şu gözlerle.

«Hiç mi hiç...»

Kuştüyü yorgan, kuştüyü yastık.

«Hiç mi hiç...»

Çiçek azmanı çiçek daha da turunculaştı, terledi. Tancının içindeki arılar yüzlerce... Kanatlarda ipiltiler.

Akşam oldu, gün kavuştı.

«Hiç mi hiç...»

Kel Aşık kollarını karanlığa kanat gibi açtı, kapadı. Eli sazının göğsüne yumruk gibi indi. Memidik orta parmağını usulca tuttu, sıktı, sonra elini öptü, aldı başına koydu.

Çiçek azmanı çiçek daha da turunculaştı, boşluğa düştü, bir başına.

Meryemce korkusuyla, yıldızlarla bir de Vurgun Ahmetle uğraşır. Bir de çok eski bir eşkiyayı düşünür. Şafak vakti horoz üstüste üç kere öter. Ta karşıki köyden üç horoz ona karşılık verirler.

Akşam oldu, gün kavuştu. Meryemce seleden kuru yufkaları aldı, suladı, sofraya serdi. Yufka yarılamişti. Meryemce, köy dönünceye kadar yufkalar bana yeter diye düşündü. Ocaktaki bulgur pilavı kaynıyordu. Meryemce bir baş soğanı yumruğuyla kırdı. Soğanı yumrukla kırmak gerek. Kesince acısından yenmez, soğanı yumrukla ezmek acısını alır.

Meryemce öğleyin yemek yememiş, sadece ormanda yalabuk emmişti. Hem yalabuk emiyor, güç kazanıyor, hem de ormanda eğleniyordu. Gene de bir epeyi acıkmıştı.

Yağ kalmamıştı. Yağsız pilavı kaşıkladı.

Yatağını tam eşikliğın ağzına serer, kapı yarı açık, yarı kapalı orada öylece uyurdu. Bugün korkuyordu. Damın üstüne çıktı. Alaca gölgeler dökülmüştü bozkıra. Yarı aydınlık, yarı bir hoş karanlık. Ormanın ağaçlarının dibini yoğun bir karanlıkta, başı silme bir pırıltılı aydınlıkta. Gece sessiz, ağır ağır basıyor. Gölgeleler dağlardan düz bozkıra doğru yürüyor. Issızlık. Gün kavuşurken, Meryemce şu dünyanın ortasında yapayalnızdı. İşte evler, işte

ağaçlar, orman, su... İşte çağltı, işte kuşlar, işte bin bir çiçeğiyle zengin toprak, karıncalar yılanlar, cümle yaratıklar... Dünya kıvıl kıvıl, dünya sonsuz bir devinmede, dopdolu. Dünya bin bir ayak. Her şey var. Renk, ışık, gece, sesler, yıldızlar, her şey var. Dünya sonsuz bir çeşitlilikte, sonsuz bir kaynaşmada. Gel gör ki dünya şimdi bomboş. Hiç bir ses, ışık, renk, devinme, hiç bir çiçek, hiç bir canlı yok gibi ıssızlıkta.

Köyde, her evde bir sürü kırlangıç yuvası... Kırlangıçlar sürüyle gelip evlere giriyorlar. Kırlangıçlar dost. İnsana yakın bir yerleri var. İnce sivri kanatlarıyla havayı biçiyorlar. Siniler sinek yok. Otlarda böcekler, arılar, kokular... Hiç hiç bir şey yok.

Meryemce ıssızlığın yamanlığını ta yüreğinin başında duydu. Dünyanın bomboşluğunu. Her şeyi var, ağzına kadar dopdolu, kıvıl kıvıl dünya, bomboş, ıssız, ölü gibi. İnsansızlığı yüreğinin başında duydu. İnsansızlık ta yüreğine işledi, bir kara hançer gibi. Demek dünyayı dolduran insanmış. Her şey, her şey, bütün dünya insanmış. İnsan yoksa dünya yokmuş.

Yönünü batıya, batan güne dönmüş damın üstündeki Meryemce, sıcacık insan sesiyle bağırdı:

«Kokusuna kurban olduğum insanoğlu, kokusuna kurban olduğum insanoğlu, kokusuna kurban olduğum insanoğlu.»

Ve Meryemcenin sesi bir dev sesi gibi dünyayı doldurdu, uzun bir süre ormanda, bozkırda, koyaklarda, derelerde yankılandı durdu.

«Kokusuna kurban olduğum insanoğlu.»

Şimdi kelce bir çocuk olsaydı Meryemcenin yanında ıssızlık, boşluk kesiliverirdi. Dünya dolar, dopdolu olurdu. Bir kelcecik, sümüklü bir oğlan...

«Cenneti tümünden verseler insansızsa vizzo istemem, Cehenneme atsınlar, insan varsa can kurban. İnsansız dünya batsın.»

Zulmeder, kötülük eder, insanı aşağılar, hak yer, insanı öldürür, yalan söyler, tüm kötülükler ona mahsustur. Dünyaya gelmiş hiç bir yaratık insan kadar birbirine, ve

de dünyadaki öteki yaratıklara kötülük düşünemez ve de iyilik. Dünya yoktu, hiç bir şey yoktu, hava, su yoktu, boşluk bile yoktu, der Kel Aşık... Hiç bir şey yoktu, el kadar bir ışık parçası vardı bütün evrende. Bütün evreni şavkıyla dolduran. El kadar ışık o kadar keskin bir ışıktı ki hiç bir göz ona bakamazdı, bakacak göz de yoktu ki, kör olurdu. İşte bu ışık insandı. İşte bu ışık insanlıktı. Her insanın içinde bu ışık yanar. İnsanoğlu bu bir tutam ışıktan halkolunmadır. Allah önce Ademi çamurdan insan suretinde yaptı, sonra içine bu ışığı soktu.

«Kokusuna kurban olduğum.»

Meryemce korkmağa başladı. Orman, periler koyağı, kayalar, ıssız bozkır, hepsi ayağa kalkmış yürüyordu. Dev gölgeler. Dünya uğulduyordu. Meryemce damın üstünde ayakta kalakalmış bu uğuldayan ıpıssız dünyayı seyreyliyordu. Uğuldayan, yürüyen, akan, uçan dünyayı. Bombaş dünyayı.

Kurtlar, çakallar, sesini bilmediği başka hayvanlar bağıriyorlar, sesleri birbirine karışıyordu. Yılan sesleri, baykuş sesleri... Bir an dünya türlü türlü sesle doluyor, sonra birden bıçakla kesilmişcene sesler kirp diye kesiliyordu. Meryemce büyük korkusunun içinde yapayalnızdı. Bu yalnızlık ona türlü, tuhaf, kendine bile söylemediği bir şeyler duyuruyor ama, dile getiremiyordu. Taşbaşoğlu aklına geldi.

«Belki Taşbaşoğlunda olan bende de var,» dedi.

Kendini tüm yaratıkların üstünde görüyor, dehşet bir güç duyuyordu kendinde.

«Deliriyorum belki yalnızlıktan da kendimi, haşa, bin kere haşa, işte ondan sayıyorum.»

Çelişik duygular içinde çırpındı durdu bir süre.

«Bu gece, bu gece uyuyamaz Meryemce. Meryemce inip varmalı, yatağını damın üstüne çıkarmalı. Öyle değil mi? Öyle ama Meryemce baci, sen şimdi aşağıya inebilir misin?»

Ödü kopuyordu. Aşağıda sanki ağzını açmış yüz bin ejderha onu bekliyordu. «Meryemce de bu gece damın

üstünde yataksız uyur. Meryemce bir gece uyumasa da olur.»

Kendisine Meryemce derken sanki yanında başka birisi daha varmış gibi geliyordu. Onun için her sözün başı bir Meryemce.

Bir iki kere aşağıya inmeği denedi, sonra bir köz harmanına basmış gibi ayağını geriye çekti. Dama dayalı merdiven aklına gelince sıçradı, hemen merdiveni yukarı aldı.

«Meryemce, sen ne eşeksin sen Meryemce,» dedi. «Meryemce, Meryemce sen akılsızın birisin. Kurt kuş, peri cin o merdivenden yukarı çıkmaz mı Meryemce?»

Korkusundan büzüldü. Oturdu damın köşesine. Korktukça büzüldü, büzüldükçe korktu, bir topacık oldu. Gökyüzü bu gece duruydu. Yıldızla döşeliydi. Durmadan sağa sola yıldızlar akıyordu. Her yıldız akışında Meryemce bir kere yerinden hopluyor, sonra yürek çarpıntıları içinde geri yerine düşüyordu. Gökyüzüne bakmadı bir süre. Fakat dayanamıyordu. Her yıldız bir insandı. Her kayan yıldız da bir insan ölümüydü. Gökyüzüne bakamıyordu ama kayan yıldızların hepsini de görüyor, kayan yıldızla bir ayağa kalkıyor, yıldız düşünce geri oturuyordu.

Sahha karşı azıcık uyukladı, sonra horozun sesiyle geri uyandı. Karşıkı köyün horozu ona karşılık veriyordu. Gün iyice doğuncaya kadar damdan aşağı inmedi, sonra indi, acıkmıştı, tam bir yufkanın içine çökelek sardı, yiyerekten ormana yollandı. Canı bir et istiyordu ki... Horozun köz üstünde tüten yağlı, kızarmış butları gözlerinin önüne geldi.

Pınarın dibine gün vurmuştu. Eğildi, çökeleğin üstüne güneşli soğuk pından su içti. Su yaban nanesi koktu. Dün ince uzun bir çam görmüştü. İnce uzun çamların yalabuğu güzel olur. Yumşak, kokulu. Meryemce yabuk çıkarmayı, hem de kolaylıkla, artık iyi biliyordu. Bir kol boyunda ucu yassı bir ağaç yontmuştu. Ağacın kabuğunu bir alttan, bir de üstten iki karış uzunluğunda, bir karış eninde kesiyor, sonra da kesilmiş yere elindeki ağacı dayıyor, arkasından taşla vura vura kabuğu gövdeden bir

güzelce ayırıyordu. Ayırıyor, keskin Maraş çakısıyla ka-
buğun içindeki ince zarı alıyor, küçük küçük kesiyor ağ-
zına atıp çiğniyordu. Üstüne soğuk bir pınar suyu içince
tadına doyum olmuyordu yalabuğun, tadına doyum olmu-
yor tadı kokusu uzun bir süre ağzında kalıyordu.

Öğleye kadar yalabuk soydu, yedi. Damarlarında taze
orman aktı, kokusuyla tadıyla. Meryemce yalabuktan son-
ra su içince hep on beş yaşındaki gibi olur, sevinçten
dolup taşar, kuş gibi hafiflerdi. Ağzından kokular çıkıyor-
du, orman kokuları... Bütün ormanın tadı, kokusu yala-
bukta birikmişti.

Meryemce bir kucak mavi çiçekli yarpuz, bir de ya-
ban nanesi topladı. Yalabuk soyarken çingeneler aklına
gelmişti. Çingeneler ve olmaz olası mendebur, Allahın yer-
yüzüne saldığı en kötü kul Koca Halil. Çingeneler ve Ko-
ca Halil bir tavuğu, horozu nasıl yakalardı, bir sağlam
ipe mısır dizerek...

Meryemce eve geldi, kucağında yarpuzla naneyle. Bir
sağlam kinnap buldu, mısırları dizdi. Horoz, karşıdaki Kör
Alinin gübreliliğinde, gübrenin tepesinde, bir ayağını kar-
nına çekmiş dimdik duruyordu. Bu dünyanın sultanı be-
nim der gibi. Sultânı benim, Meryemce de tebam...

Meryemce onun bu haline öfkelenir.

«Yürü gidinin alçağı,» dedi. «Şimdi görürsün gününü.
Sana sultanlığı da padişahlığı da şimdi gösteririm. Seni
alçak seni. Meryemce senin canına sıçacak, anladın mı
lapacı?»

«Geh geh,» diye horozu çağırdı ve elindeki ipe dizili
mısırları yere attı. Horoz koşarak geldi, hemen yemin üs-
tüne atıldı, ilk mısırı yuttu. Meryemce aldırmadı. O dur-
madan mısırları yutuyordu. Bu arada yay gibi gerilmiş
Meryemce ter içinde kaldı. Birden ipe asıldı, asılmasıyla
horoz çırpındı, kıyameti kopardı ama boşanamadı. Tüy,
kanat, toz birbirine karıştı, Meryemce hemen horozun
üstüne atıldı, yakaladı. Horoz teslim olmuyor, Meryemce-
nin kucağında bile çırpınıyordu. Güçlü bir horozdu. Mer-
yemcenin kolları bir süre sonra yoruldu, horoz yorulmadı.

Sonunda Meryemce horozu tuttuğu ipin öteki ucuyla ayaklarından bağladı, yere attı.

«Meryemce senin ayaklarını bağladı ki demirden muh-kem. Haydi çırpın çırpınabildiğin kadar. Meryemce seni kesecek. Bir köz yakacak bugün, vay, vay, vay anam vay! Meryemce seni közde kızartacak.»

Havayı kokladı, kızarmış horozun kokusu burnuna geldi.

«Şimdiden kızarmış kokunu duyuyorum horozcuk. Sen Meryemceye bir hafta yetersin. Meryemce seni kokut-maz, kurutur. Bak, horozcuk, seni bitirdikten sonra, her sabah konuştuğun öteki köydeki arkadaşın var ya, onu da... Şimdi Meryemce Kör Alinin kurumuş odunlarını ya-kacak... Kurumuş kor gibi olmuş.»

Odunları kucak kucak yığdı, ateşi bastı. Odunlar bir anda yalımlandı. Meryemce eski ocağa odunları yığdık-ça yığıyordu. Az bir sürede odunlar yandı, eski ocağın içi ıslı ıslı, kocaman bir köz yığınıyla doldu. Tepeleme bir köz yığını. İçerden kösre taşını aldı, cebinden çakısını çıkardı, çakısını köserelemeğe başladı, çakı kılı keser ol-du. Horozu dibek taşının yanındaki taşlığa yatırdı. Horoz ona şaşkın, yalvaran gözlerle baktı. Meryemce horozun bağlı ayaklarına sağ ayağını bastı, kanatlarına da sol ayağını. Başını da sol avucuna aldı, çekti. Horozun boynu uzadı, Meryemce çakının ağzıyla tüyleri sıvazladı, çakıyı boynuna çalacakken eli duruverdi. Yüreğine bir acı gel-di oturdu, içi acıdı, horozun başını bıraktı, hemen ayakla-rını çözdü, boğazındaki ipi çekti çıkardı, horozu bıraktı. Horoz birkaç kere çırpındı, kaçtı öteki ağıla çıktı, uzun uzun öttü.

Meryemce bir ocaktaki tepeleme köze baktı, bir ağı-lın üstündeki horozu:

«Horozcuk, horozcuk,» dedi. «Meryemcenin şu darı dünyadaki tek yoldaşı, acından ölse de Meryemce seni kesip yiyemeyecek. Allah güzel sesini eksik etmesin Mer-yemcenin kulaklarından. Horozcuk, horozcuk, güzel sesli, güzel tüylü horozcuk... Meryemcenin can bir yoldaşı...»

Memidiğin öfkesi burnundan çıkar. Dayanılmaz bir hal alır. Memidik artık duramaz olur. Zelihayı düşünür hep. Sefer varken Zeliha olmayacak, bunu iyice bilir. Yaşamındaki her engel Seferdir. Sefer olmasa dünya onun için bir Cennettir. Her istediği, istediği an olacaktır. Gün geçtikçe öfkesi büyür, bedeni, düşünceleri hep öfkeye keser. Öfke yer, öfke içir.

Memidik söğüt yaprağı bıçağını olanca hızıyla kınından çekti. Bıçak mavi mavi kıvılcımlanarak havada geniş bir yay çizdi. Memidik gerilmiş bekledi. Bütün bedeni bir demir külçesi gibiydi, kıpırtısız. Hiç titremiyordu. Bu sefer olacak, dedi içinden Memidik. Bu sefer olacak.

Silme bir ayışığı vardı. Durgun akan suyu yaldızlıyordu. Ağaçların gölgeleri suya varmıştı. Burnuna uzaktaki çeltik tarlasından çamur kokuları geliyordu. Çeltik bekçileri yaban domuzlarına durmadan kurşun sıkıyorlardı. Kurşun sesleri Anavarza kayalıklarında yankılanıyordu. Ağaçlar, çalılar, otlar büyümüşü. Ateş böcekleri bir çalının altında yangın gibiydi.

Memidik başını göğse kaldırdı, tam koca kartal kanatlarını çırpıp çırpıp üstünden geçiyordu. Kartal bir hayal gibiydi ayışığında. Kocamandı, bir kartalın üç dört misli

büyümüştü. Kartal geri döndü gittiği yönden, Dumlukaleye doğru aktı.

Seferin başı çukurdan bir fakısiki otunun üstünden gözüksü. Sefer bu yöne geliyordu. Gövdesinin yarısı gözüksü, sonra da bütünüyü ortaya çıktı Sefer. Kocamandı. O da büyümuş, dev bir adam olmuştu. Memidik onu görünce elinin ayağının titreyeceğini sanıyordu. Hiç bir şey olmadı. Öyle gerilmiş kalakaldı. Sefer kocaman karartısıyla üstüne geliyordu. Memidik ancak onun dizine kadar gelirdi. Elinde de tüfeği vardı. Memidiğin içine bir korku düştü, acaba o da kendisini mi arıyordu, öldürmek için? Memidik sağ elini gerdi arkaya doğru. Tam önünden geçerken bıçağı var gücüyle saplayacaktı. O zamana kadar bütün bedeni çözölüp yere yığılmazsa...

Sefer geldi, tam bir adım önünden geçti. Memidik çözölmedi. Gerilmiş, bıçağı sıkan eli havada öyle kalakaldı, donmuş kaldı. Sefer uzaklaştı gitti, küçük çayın koyağına girdi. Geniş adımlarla çakıltaşlarının üstünde yürüdü. Bastıkça çakıltaşlarından sesler geliyordu. Vardı, suyun kıyısına, bir sekiye oturdu. Çakıltaşlarını alıp alıp suya atıyordu. Ayışığında akar suyun dibi gözüküyordu. Seferin gölgesi suya düşmüş, kapkara... Suyun öteki geçesine kadar uzamış. Bir büyük balık üç kere suyun yüzüne atladı, şapırtılarla geriye düştü.

Memidik düşündü, bu Sefer de hep niye böyle geceleri sabaha kadar dolaşır, deli mi? Ya da beni mi sınıyor?

Hayıt çalısının içinden çıktı. Hayıt çalısı taze bir kokuyla ayışığında koktu. Toprak, otlar, ağaçlar gecede hep hayıt kokusuyla koktular. Memidiğin bütün bedeni, elindeki söğüt yaprağı bıçak da koktu.

Bu adamda bir büyü, bir sihir var, dedi Memidik. Öldürüyorum, öldürüyorum, ölmüyor. Can atıyorum onu öldürmeğe olmuyor. Çok korkak adamım. Herkes adam öldürüyor. Bir ben ya çözölüyor, ya donup kalıyorum. Yeryüzüne gelmiş ilk adam öldüren ben değilim ki! Korkuyorum, korkuyorum, korkuyorum, korkuyorum.

Yarın başında durdu. Balık ta yükseğe atlayıp, şap

diye suya geri düşünce irkildi. Eli ayağı çözöldü, ter içinde kaldı, yere çöktü. Seferin sırtı ona dönöktü, öfkeden kuduruyor, deli oluyordu. Şimdi şu anda ayağa kalksa bütün hızıyla Seferin üstüne atılsa, bir, bir daha, bir, bir daha... Bıçağı soksa çekse, soksa çekse... Sefer yerinden kalkamasa. Kızıl kanı şorlasa, çay kızıl kan aksa. Seferin başı suya gömölse... Sabah erkenden onun ölüsünü böyle bulsalar. Kimse bilmez kimin öldürdöğünü. Bok yoluna gider. Ama kimse bilmezse kimin öldürdöğünü onun ölmesi neye yarar ki... Herkes bilmeli kimin öldürdöğünü ki, ölümü bir işe yarasın. Herkes kimin döğüp de, ayaklarını kimin yaktığını, kimin kan işettiğini bildi, bunun öcünün alındığını da gözleriyle görmeliler.

«İnsan yüzüne bakamadık, aylarca sevdiğimizin elini tutamadık, kahrettik kızı. El kızı yüzümüzden helak oldu.»

Onu kimin öldürdöğünü cümle alem bilmeli, görmeli, gazeteler yazmalı. Ama o zaman da eşek cennetine girmek var, hükümetin ipi var. Memidik ayağa kalktı, elindeki bıçağın sapını sıktı, tam bu sırada Sefer de ayağa kalktı, yürüdü suya aşağı. Memidik de ardınca yürüdü. Gölgesi uzundu. Suyun öte geçesine kadar uzanıyordu. Kıyıdaki bir söğötlüğün içine girdi. Memidik korktu, giremedi. Yılan olur, çıyan olur, dedi, yukardan dolaştı, söğödün arkasına geçti. Sefer söğötlüğün içinden bir kaplan gibi çıktı, karşı karşıya geldiler. Sefer irkildi. Memidiğın de sırtından soğuk soğuk bir şeyler geçti. Eli bıçağında daydı, kıpırdatamadı.

«Kimsin sen?» diye sordu Sefer, sonra hemen kim olduğunu anladı. «Sensin öyle mi, avcılar başı Memidik? Gece Çukurovada ne avlanır ki?»

Memidik kendine geldi:

«Benim ağa,» dedi. «Belki bir çakal, bir domuz, bir su samuru yakalarım dedim, olmuyor.»

Sefer:

«Su samurunun yatağı işte bu söğötlüktür,» dedi. «Gir içine de bekle. Korkarsın değil mi söğötlükten?»

Birden uzandı gırtlğından yakaladı, iki eliyle gırtlğıını sıkmağa başladı. Sıktı, sıktı, sıktı. Memidikten bir hı-

rılıtdan başka bir şey çıkmıyordu. Gözlerinin önünde güneşler çakıyordu.

«Bir daha böyle arkama düşer de beni izlersen, canını alırım. Anladın mı?»

Memidiği bir paçavra gibi silkeledi attı. Memidik yere düştü. Başı suyun içine girdi, az daha kendine gelmeyecekti boğulacaktı.

Kocaman balık üç kere suyun yüzüne atladı, yanar döner karnı üç kere bir ışık parçası gibi gecede balkıdı.

Memidik uyandı. Seferin ardına yeniden düştü. Seferi elli adım kadar arkadan izliyordu. Seferin tüfeğinin kundağı gümüş savatlıydı, ayışığında parlıyordu. Koca balık yanında üç kere daha suyun yüzüne fırladı. Çay çağılıyor, iri çakıltaşlarının arasından akarken türlü türlü ışıklanıyordu.

Sefer başını döndürüp atlayan balığa baktı. Çağıldayan, türlü türlü ışıklanan suya baktı, yürüdü.

Memidik ter kokuyordu. Uzakta bir harman yangını gördü. Harman yangını gökleri apaydınlık etmişti. Yangının aydınlığından kanatlarını çırparak kartal geçti. Gölgesi yalımlara düştü.

Memidiğin bıçağı tutan sağ eli hafifledi, sevinçlendi. Kartalın görüntüsü Memidiği yüreklendirmişti. Sefere doğru koştu, elini kaldırdı, bütün gücüyle indirecekken kolu havada asılı kalakaldı. Başını arkaya çevirdi, çıplak atlara binmiş üç kişi arkasındaydı. Elini tutan da onlardan birisiydi. Sefer kaçıyor. Kaçıyor suya giriyordu. Sonunda yardan aşağı sarkmış bir ılgının altına girdi, büzüldü. Korkudan titriyordu. Ölümü atlatmıştı.

Elini tutan atlı onu bıraktı:

«Söyle, Şevket Bey nerede?»

«Şevket Bey mi?»

Yangının ışığı gözlerine vurdu.

«Şevket Bey ya! Biz onu arıyoruz, düştük Çukurova çölüne.»

Sivrisinekler bulut gibi çullandı üstlerine, parçalayacaklar. Vızıltıları uğultu oldu. Memidik adamların yüzünü göremiyor.

«Şevket Bey mi? Ne olmuş Şevket Beye?»

«Ölüyün körü olmuş.»

Yanan harmandan üstlerine yalımlar geliyor, atlıların dev gölgeleri ta uzaklara kadar büyüyor, genişliyordu.

«Şevket Bey ölmüş.»

Memidik boynunu büktü:

«Ben onu hiç görmedim,» dedi. «Kuyuya bakın. On beş gün kuyunun üstünde kartallar döndü durdu. Dünyanın bütün kartalları.»

«Biz kartalları gördük. Şevket Bey yok. Şevket Bey nereye gitti?»

«Suya aşağı. Akdenize gitti. Bir kartal ölüsünün ardından.»

Memidik çok terlemişti.

«Şevket Bey burada. Yalancı.»

Memidik kollarını geniş geniş açarak yanan harmanın gösterdi. Sıcağı ta buraya kadar geliyor.

«Bakın kartal dönüyor yangının tam üstünde. İki karış üstünde yalımların. Kokusu geliyor Şevket Beyin. Şevket Bey koktu. Tutun burnunuzu bayılırsınız.»

Muhtar Sefer ılgının altından çıktı, koşarak onlara geldi.

«Tutun bunu,» diye bağırdı, sesi Anavarza kayalıklarında yankılandı. «Döve döve kemiklerini kırın. Şevket Beyin yerini koca Çukurovada yalnız bu bilir. Kırın kırın kemiklerini, kan iştin Memidiğe. Kan iştin, kan iştin, kan iştin.»

Atlılar kahkahayla güldüler. Baştaki atlı Memidiğin elini bıraktı. Atlar doludizgin suyu geçtiler. Sular, ta atların yelelerine sıçradı.

Memidik elindeki bıçağı üç kere savurdu, bıçak havada üç kere yalımdan, kıvılcımlı geniş yaylar çizdi, üç yayın üçü de ayışığında mavi mavi balkıdı, şimşeklendi, Muhtar Sefer üç kere tökezledi, üç kere ağzı aşağı yere kapaklandı, geri kalktı. Gölgesi koyu, büyük, uzundu ta suyun öte geçesine kadar.

Gün kavuştuktan sonra Memidik alaçıklara sırtında bir çuval karpuzla gelir. Bunu Lapacı görür, bostanın yerini sorar. Sümüklü Hacı, Vicikvicik, Fatmaca, bütün köy bir anda duyarlar. Herkes çuvalını çeker bostana koşar. Bostan bekçisi ulu bir çınarın dalına yapmıştır yatağını, aşağıda kıyamet kopsa, inemez, ödü kopar. Dalın üstünden sadece aşağıya bağırır ve tüfeğini patlatır. Bunun böyle olduğunu Memidik üç günde öğrenir, öğrenince de, işte!

Bostanlığa daldılar. Bostan Karabucak büklüğünün bu yanındaydı. Yalak köylülerin pamuk topladıkları tarlaya epeyce uzaktı. Memidik buraya niçin gelmiş, nasıl bulmuştu burayı, onun orasını bir Memidik bilir. Çınar dalında yatağı olan bekçi bar bar bağırıyor, dünyayı ayağa kaldırıyordu. Arada bir de çiftesinin iki gözünü birden boşluğa patlatıyordu.

Onlarla birlikte gelmiş Memidik, korkanlara:

«Hiç aldırmayın,» diyordu. «O orada bağırır çağırır, durur. Aşağıya inemez, korkar. Bakın isterseniz onu susturayım.»

Yerden bir kesek aldı, öteki çınara fırlattı, kesek vardı çınarın üst dallarına değdi, bekçi susuverdi. Sanki az önceki kıyameti koparan adam havaya karışmış toz ol-

muş gitmişti. Ses soluk yok. Bundan sonra adam bağıрмаğa, tüfeğini patlatmağa başlayacak, o başlar başlamaz da cınara kesekler yağacak, bekçi de karp diye sesini kesecekti.

Karpuz hırsızları gece yarıyı az geçe döndüler. Çuvaları doluydu. Bu gece de dehşet bir sivrisinek vardı. Bulut bulut uğulduyor, yarıyor, parçalıyordu ama kimse farkında değildi. Herkes soluğunu tutmuş karpuz hırsızlarını göz kırpmadan bekliyordu. İki evden hiç kimse hırsızlığa gitmemişti, Taşbaşla Ökkeş Dağkurdunun evinden. Ökkeş Dağkurdu namaz hasırını tarlanın sağ kıyısına sermiş, durmadan eğilip kalka kalka namaz kılıyor, dualar ediyordu. Taşbaşoğluysa alaçığına büzülmüş, düşünüyor-du. Karpuz hırsızlığına gitse mi, gitmese mi?

Ökkeş Dağkurdu ve karısı, çocukları, panzehir olsa da bu karpuzdan tadamazlardı. Çünkü haramdı ve Müslümanlıkta hırsızlık mala el sürmek yoktu.

Taşbaşoğlu kendine yediremiyordu. Bir ermiş kişi hiç gider de karpuz hırsızlığı yapar mıydı? Evinin üstüne ışıklar yağan... Bu ışıkları da cümle alem görmüştü, yediden yetmişe kadar. Bütün Toros duymuştu. Ya karpuz tarlasında suçüstü yakalarlarsa? Yalak köyün üstüne ışık yağan ermişi, gidip de Kırk ölmezlere karışmış Çukurova-da hırsızlık yaparken, hem de karpuz çalarken yakalandı, kıyameti koparmazlar mıydı? Yedi düvele rezil etmezler miydi adamı? Haydi yakalanmadı diyelim, köylünün yüzüne nasıl bakmalı? Zaten ermiştten saymıyorlar artık, bir de karpuz hırsızlığı üstüne tuz biber ekmez mi?

Bütün bunlar olur. Arkasında yedi minare boyu yedi top ışıkla dolaşan, yeşil ışıktan libaslar giyen Taşbaş ermişi hırsızlığa gidemez. Ya üç çocuğu? Ya karısı? Bütün köy karpuz yerken onlar elin ağzının içine bakmaz mı? İnsan olanın buna yüreği dayanır mı?

Taşbaşoğlu düşünüp terliyor, terleyip bir sonuca varamıyordu. Bir cehennem azabı içindeydi. Şu ermiş oldu olalı, şu kara başına neler, neler gelmemişti! Ama bu, beterin beteri-ydi. Eli kolu bağlı.

Birden bir gürültü, bağırtı çağırtı koptu, sonra din-

verdi. Karpuz hırsızları dolu çuvallarla gelmişlerdi. Gürültü patırtı karpuz hırsızlarını bekleyenlerin sevinç sesleriydi. Çuvalları açıp hemen bıçaklara sarıldılar. Bir ağız şapırtısıdır aldı geceyi.

Ökkeş Dağkurdu, tarlanın kıyısında daha eğilip eğilip kalkıyor, namaz kılıyordu.

Taşbaşoğlunun üç çocuğu da uyanık... Kulak kabartmışlar, az ilerilerinde şapırtıyla karpuz yiyen Kel Osmanın çocuklarının ağız şapırtılarını dinliyorlar.

Kel Osman:

«Oh,» diyor, «ooh, Çukurovada bu karpuz olmasa insan ölür! Ekenlerin babasına rahmet, ooh! Bedenim yumşadı, kuş gibi oldum, ooh... Çok büyük bir tarla, uçsuz bucaksız. Allah Memidik kardeşten razı olsun. Ooh, bal gibi, bal gibi... Ooooh!»

Bir ara karısı bir şey söylemiş olacak ki Kel Osman oh ohunu kesti, öfkeli bir sesle söylendi:

«Bir zırnık bile vermem. Zıkkımın kökünü yesinler. Vermem arkadaş. Ben bu karpuzları bir günlük yoldan sırtımda getirdim. Çocuklarım için, kendim için... Sırtım yağar oldu. Ermişlik taslayacağına gitsin de çocuklarına karpuz hırsızlasın da, çocuklarını elin gözünün içine bakıtmasın. O, ermiş olduğu zamanlar...»

Karısı:

«Susss, sus, kurban olduğum Osman... Belki daha ermiştir. Başımıza bir hal getirmesin...»

«Ne ermişi be?» dedi Osman. «Ondan ermiş olur mu? Eşşek köylü, başı dara gelince... O ermiş olunca azıcık yüzüme baktı mı? Yanına yaklaştırmıyordu. Ooh, oh, bal gibi karpuz, soğuk, cana can katan. Kimseye bir dilim veremem. Veremem avrat. Ermiş değil, karagözlü güzel Allah da gelse bir dilim veremem. Bir günlük yoldan sırtımda... Oh!»

Taşbaşın karısı alaçığın kapısına oturmuş, hiç kıpırdamıyordu. Neden sonra konuştu:

«Kimimiz kimsemiz yok ki bizim,» dedi duyulur duyulmaz. Taşbaşoğlu duyuyordu. O da zaten Taşbaşoğlu duysun diye söylüyordu. «Yok ki... Çocuklarımız elin eli-

ne bakmasın, böyle yalanmasın... Çocuklarım umsunuk olacaklar, uy Allah. Biz kimsesiz kaldık. Şu ermişlik olmaz olaydı. Yıkıldı yuvamız, öldük bittik. Ne hayrı oldu ermişliğin bize, Koca Allah? Süründürmekten başka... Hey Koca Allah...»

Kadın vır vır durmadan yakınıyordu. İçerde Taşbaşoğlu çıldırıyor, kuduruyordu.

«Sıçayım ermişliğin içine,» dedi, sürünerek alaçığın kapısından çıktı. Karısı onun sözlerini duymuştu, elindeki çuvalı Taşbaşoğlu uzattı. Taşbaşoğlu çuvalı aldı, yola düştü.

İçinde, yenemediği bir utançla, korkuyla karpuz tarlasına geldi, onun karartısını gören çınarın dalı üstündeki bekçi tüfeğinin iki gözünü de birden boşalttı. Taşbaşoğlu kendinde olmadan yere düştü, bir süre yerde kaldı. Bekçi avazı çıktığı kadar bağıriyordu. Eli, ayağı titreyerek ayağa kalktı, karpuzları toplamağa başladı. Çınarın altına doğru yerlerde iri karpuzlar kalmıştı. Bekçi vurur diye korkmadan çınarın dibine kadar gitti, oradakileri topladı, çuvalını doldurdu, yüklendi. Arkasından top patlar gibi bir silah sesi daha geldi.

«Vursunlar da kurtulayım,» diyordu durmadan. «Keşke vursa da kurtulsam. Canımdan bezdim. Ermişlik batsın, hem de yerin yedi kat dibine. Geçimimden oldum, insanlığımdan oldum. Rezil oldum. Vursa da... Keşke vursa...»

Sonra gülen bir düşünceyle gülmeğe başladı. Karpuz tarlasının ortasına upuzun serilmiş ölüsü. Kendi köylüsü, öteki dağ köylüleri, ününü duymuş Çukurova köylüleri... Ermiş vurmuşlar diye gülüyorlar. Herkes bir ölüye acır, ölüden korkar, bu ölüye herkes gülüyor. Karpuz hırsızlığına gelip de, hırsızlıkta vurulan ermiş. Kimbilir neler yakıştıracaklardı! İyisine, hem de kötüsüne. Gülecek, sırtındaki ağır karpuz yükünün altında bacakları бүkölerek, tarlayı dışarı çıktı. Artık tarla içinde vurulmaktan kurtulmuştu. Bekçinin sesi çınarın üstünden geliyordu. Bekçi deli gibi çırpınıyordu.

Taşbaşoğlu, Ceyhanın kıyısına kadar durmadan yürüdü ama, bitmişti. Ceyhanın kıyısında yükünü sırtından

indirdi. Teri soğuyunca bütün bedeni çözüldü, hiç gücü kalmadı. Sirtını karpuz çuvalına dayamış, öyle duruyordu. Duruyordu ya, kalkıp karpuzları sırtına almalı, gün doğmadan alaçıklara yetişmeliydi.

Uzun bir uğraşmadan sonra çuvalı sırtına alabildi ve bacakları bükülerek yola düştü. Az biraz yürüdükten sonra gene terledi, terleyince gücü yerine geldi ama, bacakları bükülüyor, titriyordu. İki kere kapaklandı, çuvaldaki karpuzları topladı, çuvalı yüklendi.

Gücü kalmamıştı ama, canını dişine takmıştı. Gün doğmadan, köylü uykudayken alaçıklara varmalıydı. Bu alçak köylünün onu karpuz hırsızlığından gelir görünce ne yapacağı hiç belli olmazdı. İnsanın başına olmadık, akla gelmedik işler açabilirlerdi.

Ancak bütün gücü kesilince ki karpuz çuvalının altına çöküyor, azıcık dinlenince hemen gene yola koyuluyordu.

Ağırlığa dayanamadı, yolda üç tane karpuzu bir çalının içine sakladı. Çuval biraz daha yeynimişti.

Su kıyısında yürürken birden bir düşünce geldi kafasına çakıldı kaldı:

«Kurtulamayacağım,» diyordu, «bu beladan. Hakaretlerden, küçülmekten, her gün, her gün öldürülmekten... Şu Ceyhana kendimi atsam da hepsinden kurtulsam...»

İçinde öyle bir rahatlama özlemi duydu ki, bir an durdu, suya baktı. Karanlıktı, durgundu. Şöyle, şu anda çuvalı atıp, suyun içine, derinle bir yürüyüvermek... Yöresindeki her şey silindi, yapayalnız, korkunç bir karanlıkta kaldı, korktu, yüreği küt küt, göğsünü yırtarcasına vurdu, birden silkindi, karanlık bitti. Yürüdü.

Doğuya baktı. Dağların başı ağarıyordu. Bir karpuzu daha bir çalının içine sakladı, yükü biraz daha yeynidli, ayakları azıcık daha hızlandı. Gün ağardı ağaracak, ırgatlar uyandı uyanacak... Koşar adım yürüdü.

Gün doğdu. Güneş bir fırın ağız gibi yalımlandı. Taşbaşoğlu başını kaldırdı, uzun bir sıra olmuş, eğilmiş pamuk toplayan ırgatları gördü. Irgatlar yirmi adım ilerliyeydi. Onu görünce hepsi birden doğruldular.

Gömleksizoğlu birden gürledi, gülerek:

«Evliyaya bakın,» dedi. «Karpuz hırsızlığından geliyor. Elin adamı gece hırsızlar, bizim evliya gündüz... Ulan evliyalara başı, kapkara kesilmiş, bitmişsin. Ulan evliyalara başı... Ahır zaman evliyası kimdir?»

Deli bir sağnak gibi bir kahkaha yükseldi kalabalıktan. Taşbaşoğlu şaşkınlıkla gözlerini kirpiştirdi.

Gömleksizoğlu iyice sevindi:

«Kimdir, kimdir? Söyleyin millet, kimdir?»

Kahkaha tufanı bir an durdu.

«Gündüz karpuz hırsızlığı yapandır.»

Kahkaha sağnağı gene başladı.

Taşbaşoğlu ışık içinde kalmış bir baykuşa benziyordu. Sırtında çuvalı, ne ileri, ne geri, ne sağa, ne sola gidebiliyor, şaşkınlıkla başını bir oraya bir buraya çeviriyor, bakıyor görmüyordu.

«Evinin üstüne her gece, her gece ışıklar yağan kimdir?»

Kahkaha tufanının ardından, uğultulu, hep bir ağızdan gürlemeler:

«Dal gündüz karpuz hırsızlığı yapandır.»

«Arkasında yedi minare boyunca, yedi top ışık olan kimdir?»

«Gündüz gözüne Çukurda karpuz hırsızlığı yapandır.»

Kahkahalar, gürlemeler arasında şaşkına dönmüş, ne yapacağını bilemez Taşbaşoğlunun bacakları çözöldü, yere yığılıverdi. Karpuz çuvalı elinden kaydı, karpuzlardan birkaçı yere yuvarlandı.

Tam bu sırada Sefer, Vicikvicike bir işaret çıktı, Vicikvicik yıldırım gibi sıradan çıktı, çıkmasıyla Taşbaşın yanına varması, böğrüne bir tekme savurması bir oldu.

«Ulan kerametın varsa, ulan sihirbazlığın, ermişliğin varsa, ulan kırsana şu ayağımı, ulan odun etsene beni. Ulan hırsız ermişi. Ulan mendebur bok, hırsızdan hiç ermiş olur mu? Olur ya, senin gibi ırz düşmanı, alçak bir adamdan ermiş olursa olur ya...»

Hem tekmeliyor alay ediyor, hem de gülüyordu. Seyirciler de gülüyorlardı.

«Uian senin namusun yok, şerefın yok, ırzın yok, hiç bir şeyin yok! Ulan sen hırsızlıkta yakalansaydın Yalak köyünün şerefi ne olurdu? Demezler miydi ki Yalak köyün evliyası bir hırsız? Bizim köyün şerefine ne olurdu Çukurovada? Söylesene boklu evliya!»

Köylüler bu hale içten, derinden gülüyorlardı. Tam bu sırada Hasan kalabalıktan fırladı, yerden bir küçük taş aldı, Vicikvicikin başına vurdu. Vicikin başı kanadı. Vicik döndü Hasanın karnına bir tekme savurdu. Hasan onun ayağını tuttu. Vicik ayağını silkeledi, Taşbaşa döndü, tekmelemeğe başladı.

«Uian evliya boku, hani kerametın? Ulan ağzına sıçtığım...»

Kıçını getirdi, Taşbaşın ağzına koydu:

«İşte böyle böyle evliya ağzına sıçtığım çarpsana beni, haydi çarp, düzenci...»

Kalabalıkta gülmeler durmuş, bir acıma başlamıştı. Taşbaşın karısı için için ağlıyor, çocukları kıyameti koparıyor, akrabaları susuyorlardı. Kalabalık homurdandı.

Gömleksizoğlu bağırdı:

«Bu kadarı da vicdansızlık,» dedi. «Köpoğlu köpek öldürdü herifi...»

Kalabalıktan homurtular yükseldi:

«Öldürdü herifi.»

«Kim karpuz hırsız değil?»

Kalabalıktan:

«Kim değil?»

Homurtular gittikçe artıyor, ayakta şaşkın kalakalmış Vicikvicikin üstüne yürüyordu ki... Vicikvicikin ayakları dibinde soluksuz Taşbaşoğlu yatıyordu ki...

«Günah değil mi?»

«Yazık değil mi?»

«Garipçik.»

«Hey gidi Memet Taşbaşoğlu, hey... Sen böyle hareketlere layık mıydın?»

Birden Sefer ortaya fırladı, Vicikvicikin kolundan tuttu, var gücüyle onu öteye fırlattı:

«Seni vicdansız köpek seni,» diye bağıyordu. «Öldürdün adamı. Öldürdün. Ya bir ermiş kişiye bu adam? Ermişler sabırlıdır. Kerametlerini hemen göstermezler.»

O yürüyor, Vicikvicik kaçıyor. Sefer adamını böylelikle uzaklaştırdı, kalabalığın öfkesinden kurtardı.

«Kaç ulan,» dedi usulca. «Seni parçalayacaklar.»

Vicikvicik kaçarken o yerdeki Taşbaşa döndü, kaldırdı, koluna girdi, alaçığına götürdü:

«Eeee, Taşbaşzadem,» dedi kinle, «ben sana demedim miydi bu kış? Demedim mi ki bu köylü insana böyle yapar? İşine gelince başına taç eder geçirir, ermiş yapar, peygamber yapar, işi bitince de vurur götüne tekmeyle işte böyle rezil rüsvay yapar. Ermiş kardışım, daha yeni başlıyor senin belan...»

Birkaç kadın, bitkin Taşbaşı alaçığın içine saktular, yatırdılar. Hasan onun elini tutmuş durmadan ağlıyordu.

Memidik Taşbaşoğlunun başına gelenlere çok üzülür. Bir de korkar. İnsanlığına dokunur, ağırına gider. Onun dövülmesiyle içinde bir şeyler yıkılır. Bütün bu olanın bitenin de Seferin başının altından çıktığını bilir. Taşbaştan kendisi için dua etmesini ister. Dilekte bulunur.

Sazlardan, dallardan yapılmış, ancak iki yatak sığacak genişlikteki, en çok bir metre yüksekliğindeki alaçıkların önünde karpuz kabukları yığılıydı. Karpuz kabuklarının üstü eşek arıları, bal arıları, sarıca arılarla örtülüydü. İyice kemirilmiş kabuklara arılar bir bulut gibi ipiliyerek inip kalkıyorlardı. Alaçıkların önü arı oğul verir gibiydi. Öylesine arı uğultusu vardı ortalıkta. Eşek arıları çok büyük, kanatları çok parlak ve çok kırmızıydılar. Bir uçak gibi süzülerek, ağır ağır iniyorlardı kabukların üstüne. Güneş, toprağı gene kızgın demire döndürmüştü. Irgatlar gölgelere çekilmişler, topladıkları kozaları gönül-süz, yorgun, bitkin çekiyorlardı. Çocukların bütün bedenleri yara içindeydi, irinlenmişti yaralar. Sivrisinekler büyükleri de aşağı yukarı çocuklara benzetmişti. Bütün köy uyuz olmuş gibi bir kaşıntıdaydı. Bir pamuk çekiyorlar, bir kaşınıyorlardı. Belleri kırılmış gibi ağrıyor, köyden tek kişi şöyle bir dosdoğru kıcının üstüne oturamıyordu. Her bir mafsalları da havanda dövülmüş, un ufak edilmiş gibi

açıyordu. oğunun parmaklarının ucu korkmuştu. Parmak ucu derisi incelmiş, nerdeyse kanları dışarı fışkıracık. En korkuncu da parmak korkmasıdır. Bir şeye dokunurken insanın ii ezilir, kusacağı gelir, ölümden berterdir.

Uzunca Ali yeni yeni iyileşmişti ama, parmakları korkmuştu. Bunun ilacını bir tek insan bilirdi, o da anası... Anası da yok. Kahrolsun zulüm. Gene de herkesten çok pamuk çekiyordu Ali.

Ağır, puslu, basık bir sıcak kmşt. Sıcak gittikçe de ağırlaşıyor, soluk aldırılmaz oluyordu. Uzun Ali gök-yüzüne baktı, bu bir yağmur sıcacına benziyordu.

«Yarabbi,» dedi, «güzel Allahım, yağdırma yağmurunu! Yağdırma nolarsun. Hiç olmazsa bu tarla bitinceye kadar.»

Bir ikircik geçirdi. Acaba Taşbaşoğlunun yüzü suyu hürmetine, aşkına dese miydi? Sonra vazgeçti. Taşbaşoğlunun başına gelenleri duymuştu. Eskiden olsa, Allaha yalvarırken, her zaman ermişliğiyle ğndğ en yakın arkadaşının adını anmamazlık edemezdi. Mutlaka, Taşbaş Efendimiz aşkına, derdi. İnansın inanmasın. Hasan her şeyleri ona bir bir söylüyordu.

«Vallahi de billahi de bu adam Taşbaşoğlu Memet emmim. Ne onun fotoğrafı, ne bir şey. Ne sureti, ne de tasviri. Ben konuştum onunla, ta kendisi. Her şeyi biliyor. Beraber sığırcık tuttuğumuzu, yalabuk soyduğumuzu, her şeyi biliyor. O Taşbaş emmi olmasa, ne bilsin bunları? Bir de dünyanın en iyi adamı. O konuşurken insan sevincinden kanatlanır da havada uçar. Taşbaş emmiden başka böyle sıcak kanlı adam olabilir mi? Hiç olamaz. Adamı sevinçten uçuracak başka adam gördün m sen? O her şeyi de biliyor. Başına geleceklerin hepsini de biliyordu. Başka bir adam bilebilir mi?»

«Ermiş olduğunu da sana söyledi mi?»

«Söyledi ya... Ben ermişim ki, dedi, öyle bir ermişim ki üstüme yok.»

«Başka ne dedi?»

«Vicikvicik, Seferin kışkırtmasından, ona para ver-

mesinden dolayı beni döğecek, belki de öldürecek, dedi. Ben çok yorulmuşum, hastayım, dedi. Baban da hasta, dedi, güldü. Varsın döğsün, dedi.»

Ali dişlerini gıcırdattı:

«Elbet bu günler de geçer. Başka?»

«Dedi ki, köylü beni ermiş etti ya, darlıkta etti. Pamuk iyi olunca, köylü çok pamuk toplayınca, Adil Efendi korkusunu, açlık korkusunu arkaya atınca, dedi...»

«Başka, başka... Başka ne dedi?»

«Atınca, dedi, beni tutup ermiş yaptıklarına utandılar. Bana yaptıklarına utandılar. Beni kendileri uydurdular sanıyorlar. Halbuki uydurmadılar. Ermiş uydurulmaz. Ben düpedüz ermişimdir de onlar farkında değil.»

«Başka ne dedi?»

«Çok utanıyorlar. Gene bana ya eskisi gibi tapacaklar, ya da beni yok edecekler. Varlığıma dayanamıyorlar. Taşbaş emmin dedi ki, beni, beni yok edecekler. Gelecek tarla da böyle verimliyse...»

Ali:

«Senin Taşbaş emmin hiç bir şeyi bilmiyor,» dedi. «Onu ermişlik tahtından kimse indiremez. O Taşbaş ermiş bir kişidir. Ama o seninle konuşan senin Taşbaş emmindir, ermiş Taşbaş değildir. Ermiş Taşbaş Kırk Ölmezler arasına, Kırklar dağına çekildi gitti. Başka?»

«Çok hasta... Kan işiyor. Sapsarı, eli ayağı titriyor.»

«Söyle de bir gece, hiç kimse görmeden benim yanıma gelsin.»

Sıcak boğucuydu, pustan iki adım ilerisi gözüküyordu. Otlar terliyordu. Ağaçlar, pamuk fidanları, insanlar, pamuklar, kuşlar, arılar, böcekler, çalılar, çiçekler, kurumuş anızlar her şey terliyordu. Toprak su dolu bir testi gibi domur domur terliyordu. Her şey vıcık vıcık terliyordu. Keskin, acı, yakan, ekşi bir ter kokusu alaçıkların üstünden göğе doğru fışkırıyordu. Baş döndürücü.

Öteki uçtaki alaçıklardan birisinden bir cığlık yükseldi. Bir kadın cığlığıydı.

«Kel Osmanın karısı,» dediler. «Oğlu titriyormuş.»

Kadınlar, çoluk çocuk Kel Osmanın alaçığının önüne

doluştular. Çocuk yedi yaşındaydı. Bacaklarını karnına çekmiş, yumulmuş, uçarcana titriyordu. Titriyor, dişleri birbirine vuruyordu.

Bir yaşlı:

«Bir semer bulun da çocuğu semerin içine yatırın, belki geçer,» dedi. «Oğlanlık tutmuş.»

Hemen öyle yaptılar. Çocuğu semerin içine yatırdılar.

«Bir doktor, bir doktor,» diye inliyordu Kel. «Bir doktor...»

Gerçekten bir doktor olsaydı çocuk kurtulacaktı. Önceki yıllarda, Adana yakınında, Karşıyakada pamuk topladıklarında on dört çocuk böyle titremeye tutulmuş, doktorlar çocukları bir iğnede kurtarmışlar, hastalığın adına da zehirli sıtma demişlerdi.

Köylülerin hepsi de işi bırakmışlar, çocuğun başına toplanmışlar, elleri koynunda, çaresiz, çatır çatır, terleyen sıcağın altında bekliyorlardı. Çocuk öğleye kadar titrediydi, titredi semerin içinde, sonra durdu, kasıldı, az daha titredi, gene kasıldı, bir daha kıpırdamadı, öldü.

Kadınlar çocuğun yöresine halkalandılar, çığlık çığlık seslerle ağıda başladılar.

İkinci üstü çocuğu yıkadılar. Karşıdaki köyden bir imam geldi. Cenaze namazını sıcağın altında kıldılar. Çocuğu bir yorgan yüzüne sarmışlardı.

Ceyhan yarının az ötesinde bir tümseğe gömdüler. Kel Osman küçücük mezarın etrafını büyücek çakıtaşlarıyla çevirdi. Yalak köylüsünün yarısının ölüsü böyle Çukurova tümseklerine gömülüydü. Alıştıkları bir şeydi bu, o kadar çok üzülmeler.

Vakit gece yarısı çoktan geçmişti. Taşbaşoğlu alaçığının önünde pamuk yığınının duldasında Memidiği dinliyordu. Memidik onun önüne diz çökmüş, elpençe divan durmuştu.

«Ermişim, Efendimiz,» diyordu, «bana akıl ver. İşte seni taneyletti de ne oldu. Kelin başına geleni herkes gördü. O Vicikvicik iti de görecek. Haşa huzurdan. Ben sana inandım iman ettim. Arkasında yedi ışıklan gördü-

ğüm senin iki üç misli lrlilikteydi ama, o sendin. Yüzü de ışık içinde yalp yalp yanıyordu ama, o sendin. İnandım, iman ettim.»

Taşbaşoğlu hiç bir söze varmıyor, öyle dimdik ayakta duruyor, tepeden Memidiğe bakıyordu. Ayışığı gölgesini doğuya götürmüş, ötelere uzatmıştı.

«Efendimiz, bıçağımı alıyor, yolunu gözlüyorum, Sefer geliyor, o gelince elim ayağım çözülüyor, azıcık gücüm bile kalmıyor, yere yığılıyorum. Belki on kere sınamdım, olmadı. Ya dondum, ya çözuldüm. Bu adamı öldürmezsem bu dünya bana haram. Yaşayamıyorum. O adamı gördükçe ağı yeyip ağı içiyorum. Keşke ölebilsem. Yaşamak ağrıma gidiyor. Seni inkar edeyim diye, biliyorsun, kemiklerimi kırdı. Öldürmeliyim onu, ermişler ermişi Efendimiz.» Dizlerine sarıldı, öptü. «Bir çare bul da, bir dua et de onu öldürmeğe gittiğimde bedenim çözülmesin.»

Taşbaşoğlu onu elinden tuttu kaldırdı, sağ elini başına koydu, uzun bir süre tuttu, sonra arkasını döndü, onu beklemekte olan Uzunca Aliye doğru yürüdü. Ali onu bir pamuk öbeğinin üstüne oturmuş bekliyordu, geldiğini görünce ayağa kalktı. Şaşırmıştı. Taşbaş erimiş bitmiş, küçük bir çocuk kadar kalmıştı. Gecede bile belli oluyordu. Elinden tuttu.

«Haydi dereye aşağı inelim,» dedi. «Orada daha rahat konuşuruz.»

Ceyhanın yarına indiler, bir hayıt çalısının sekisine yanyana oturdular.

Ali:

«Hoş geldin kardaş,» dedi.

Öteki:

«Hoş bulduk.»

«Başından geçenleri sonra anlatırsın. Çocuğun ölümünden sonra senden daha çok korkacaklar. Ödleri patlamış. Senin alaçıktan yana köylü başını çevirip bakamıyor, korkudan. Bir daha senin ermişliğine de dönemezler. Gerçek bir ermiş de değilsin, uydurma.»

Taşbaş, sert:

«Gerçek bir ermişim. Uydurma değil. Çok denedim. Anladım ki uydurma değil.»

«Bizim Hasan dedi de inanmadım. Demek sen ermiş oldun, Memet kardaş?»

«Oldum Ali.»

«İyi,» dedi Ali. «İyi ama, bu sefer de köylü senin ermişliğini kabul etmiyor. Taşbaşoğlunu kabul ediyor da seni etmiyor. Keşke gelmeseydin. Şimdi ne yaacaksın? Halin kötü.»

«Halim kötü.»

«Buradan gitmelisin. Köylü başına iş açacak. Kudurmuşlar.»

«Bir yere gidemem,» diye inledi Taşbaş. «Görüyorsun halimi. Çok kötü bir durumdayım. Bir adım atacak halim yok. Çok hastalık çektim. Yoksa Vicikvicik yanıma yaklaşabilir miydi?»

«Çok korkuyorlar senden kardaş. Bu korku onlara her şeyi yaptırır.»

«Yaptırır,» dedi Taşbaş.

«Öldürseler iyi ama, hakaret ederler. Dayanamazsın.»

«Dayanamam,» dedi Taşbaş.

Muhtar Sefer, Vicikvicik Taşbaşı dövdukten sonra büyüünün bozulduğunu sandı. Artık köylü benimle konuşur, diyordu. Memidiği de tuzağa düşürmüş, ağzından sözler almıştı. Konuşursa köylü, şimdi konuşurdu onunla. Kırılırsa Taşbaş ermişin efsanesi şimdi kırılabilirdi ancak. «Gün geçirip fırsat verme zamana,» diyordu boyuna. Taşbaş da zeki adamdır, ne yapacağı belli olmaz.

Muhtar Sefer en güzel giyitlerini giymişti, sinek kaydı tıraş olmuştu. Bıyıklarını da kara üzümle burmuş, sip-sivri eylemişti. Piz gibi. Bugün ırgatlar belki bin metrelik uzun iki sıra olmuşlardı. Elleri bile oynamıyordu. Hava durgundu, yaprak kımıldamıyordu. Buğulu bir toz kaplamıştı bütün ovayı. Sıcak tütüyordu. Göz kamaştırıcı, kör edici bir sıcak. Çok mucuk vardı ve ırgatların yüzleri, elleri mucuktan kapkaraydı. Bir kocaman el yüzündeki mucukları sıyrıp atıyor, o atar atmaz da bir top sinek gelip yüze yeniden sıvanıyordu. Uzunca Ali de bugün topluyordu. Gün kuşluktu. Yerdeki pamukları alıp, toprağını silkeliyor, üflüyorlar, ağır, sepetlerine öyle koyuyorlardı. Artık, yağmurdan sonra pamuğu o kadar çok koza olarkten toplayıp sonra çekmiyorlardı. Daha çok üstünde

çekiyorlardı kozaları. Bir de yağmurun yere döküp de toprağa karıştırdığı pamukları alıyor, silkeliyorlardı. Korkulu bir düştü topraklı pamuk. Ya tarla sahibi, topraklıdır diye bütün pamuğun toplama fiyatını indirirse emekleri boşa giderdi. Bu yüzden yağmur sonu pamuğunu herkes ayrı öbek yapıyordu. Daldaki pamuklar apak, yere düşmüş pamuklar kirli bir gümüş rengiydi. Bir de ırgatlar her iki pamuğu karıştırmaya kıyamıyorlardı. Uzun sıralar, sıcak gölgede bir yılan ağırlığında zorla kımıldıyorlardı. Bu ağırlıkla her insan günde ancak beş kilo pamuk toplayabilirdi. Ve bu gidişle de tarla bitmezdi. Kimsenin cebine para girmezdi. Ama günlerden bu yana durmadan, har har çalışıyorlardı. Elleri korkmuş, belleri kırılıyordu. Birkaç gün bu ağırlıkta toplayacaklardı ki pamuğu, kendilerine geleler, sonra hızlanalar.

Memidiğin elleri hiç işlemiyordu, dalgındı. Hep, durmadan, sürünürcesine toprağa yapışmış, herkesten çok pamuk toplamağa çalışan Taşbaşoğluna bakıyordu. Taşbaşoğlu görmüyor, el yordamıyla topluyordu. Olan bitenden sanki hiç haberi yoktu. Beli kırılmış, arka ayaklarını cansız, arkasında sürükleyen bir kediye benziyordu. Kalın kaşlarının altındaki kara gözlerini görmek mümkün değildi. Hiç kimseye, hiç bir yere bakmıyordu. Sanki yoktu, sanki bu dünyadan değildi, sanki büyülemişlerdi onu. Memidik sepetini aldı, vardı onun yanına durdu. O, farkında bile olmadı. Yüzü uzamış, kırıışmış, kara sarı, yeşilimtrak bir renk almıştı. Bıyıkları düşmüş, karmakarıştı. Memidik onu yakından alıcı gözle süzüyordu. Taşbaşoğlu bu olmasına buydu ama, her bir yeri, sesi, şekli, şemali, her bir yeri Taşbaşoğluna benziyordu ama, bu küçücük, bir avuç bir adamdı. Taşbaşoğlu kocamandı. İki metre boyunda. Hem de ışıklı. Gözlerinden yalım saçılan, hay Allah! Belki sınamak için milleti böyle gelmiştir köye. Böyle ölümcül, el ayak tutmaz. Eğer öyleyse, yandı köylü. Herkes yandı. Vicikvicik, Cehennemde bile kendisine yer bulamaz.

Birden Muhtar Seferin sesi sıcakın ortasında top gibi patladı:

«Gel buraya Vicikvicik kardaş,» dedi. «Gel ki sana bir çift sözüm var.»

Irgatların elleri durdu. Bir göz, bir kulak kesildiler. Vicikvicik hemen sıradan çıkıp Seferin yanına geldi durdu. Taşbaş, hiç bir şeyi duymamış gibi, durumunu hiç bozmamıştı. Elleri ağır ağır pamuk topluyordu, dünyadan, topladığı pamuktan habersiz.

«Bu adam bizim köydeki Memet Taşbaşoğlu mu, değil mi?»

Irgatlar soluk soluğa kaldılar. Acaba Vicikvicik ermişin sözünü beş paralık sayıp da Muhtarla konuşacak mıydı?

Vicikvicik taş gibi olduğu yerde kalakaldı.

«Ulan sana diyorum, it ölüsü Vicik, bu adam Taşbaş mı değil mi? Ulan konuşsana! Bu adam ermiş Taşbaşoğlu mu, değil mi? Sen dün bir iyice döğmedin mi ermiş, ağzına sıçmadın mı? Onun ermişliğinin vizzo olduğunu anlamadın mı? Ulan bu adam bizim köylü Kel Taşbaş değil mi, eliyle, ayağıyla, bıyığı, saçı, sesiyle! Ulan hiç bir adamın sureti, tasviri olur mu canlı? Suret kağıt üstünde olur. Ulan Taşbaş rezili budur. Tımarhaneden kaçmış gelmiş buraya. Uyuz lte dönmüş. Ermiş olsa elin kurumaz mıydı? Demek ki kurumadı. Kurumayınca bu Taşbaş da ermiş değil, senin benim gibi adam. O zaman niçin konuşmuyorsunuz benimle? Sebep ne? Ermiş olsaydı anlardım. Emretti ermiş, benimlen konuşulmaz, konuşmak yakışık almaz. Ama işte Taşbaş rezili, beli kırılmış uyuz it gibi karşımda sürünüyor. Hayrı olsa, kendine olurdu. Ulan bu adam Taşbaş mı değil mi, onu söyle bana. Madem konuşmuyorsun, işaretle söyle!»

Söyledi, konuştu, kudurdu, tehdit etti, kudurdu ama taş kesilmişti Vicikvicik! Ne bir ses. ne bir kıpırtı. Hiç beklemiyordu bunu Vicikvicikten. Kendisiyle konuşur sanıyordu. Vicikvicik konuşacak, döğdüğü, aşağıladığı adamın öz bir Taşbaşoğlu olduğunu söyleyecek, ondan sonra da bütün köylü onunla konuşacaktı. Tutmadı.

Sefer, Vicikvicikin kulağına:

«Ulan it soyu,» dedi dişlerini gıcırdatarak, «sana bir

kuruş vermem ermişi döğdüğün için. Evlendirmem de seni. Haydi, siktirol git.»

Vicikvicik yerine gitti.

Muhtar umutsuz, sonra Memidiği çağırdı. Memidik her gezip konuştuğu yerde bu adamın Taşbaşoğluna benzediğini söylemişti. Şimdi de inat için bir söylese.

Yumşak konuştu:

«Memidik kardaş...» dedi. «Bu adam Taşbaşoğlu mu, değil mi? Bana odur demiştin de...»

Konuştı, konuştu, Memidik de hiç bir söze varmadı. Sefer ondan da umudunu kesti.

Sonra Taşbaşın karısına sordu, çocuklarına sordu, önüne gelene sordu, kimse onunla konuşmadı, öfkelendi, vardı Taşbaşın başucunda durdu:

«Ulan,» dedi, «ulan Taşbaş Efendi, sıçtın ağzıma. Hem kendi ağzına sıçtın, hem de benim ağzıma... İşte ölünceye kadar kimse bana ağzını açmayacak, çocuklarım, karılarım bile. Seninle de alay edecekler, aşağılayacaklar, küçümseyecekler seni de... Mahvedecekler seni. Sen bir oyuncaksın bundan sonra Taşbaş. Sen bir köylü oynucağısın. Şimdi ağzına sıçarlar, üç gün sonra sıkışır, gene ermiş yaparlar seni, taparlar. Sonra bolluğa erişirler, götüne parmak atarlar, çünkü sana tapmaları ağırlarına gider... Sen bir kocaman, ölmez oyuncaksın. Tuu sana, tuu sana... Ölüm gibisin, ölüm gibisin uyuz it! Tuuu...»

Taşbaşın önüne kocaman bir tükrük attı yürüdü. Yüzü acıdan bumburuşuktu. Ağlıyor gibiydi. Başını önüne eğdi, Ceyhana aşağı yürüdü. Su durulmuştu, uyuyordu.

Umutsuzdu, bütün gayreti boşa gitmişti, bir karanlık içindeydi.

Akşam oldu, gün kavuştu. Sivrisinekler, uğultuyla geldiler, köylülerin üstüne çullandılar. Kaşınmaktan yara olmuş, yaraları kabuk bağlamış köylülerin yaraları gene kaşındı ve kanadı.

Yatsıdan çok sonra başladı garbi yeli. Yatsıya kadar sinekten sıcaktan boğulan ırgatlar, azıcık kendilerine geldiler ve uyudular. Yel şiddetli esiyor, sivrisinekleri

uzaklara savuruyordu. Herkes uyudu. Uyuyamayan iki ki-
şi vardı, birisi Taşbaşoğlu, öteki de Sefer. Üç dört gün-
dür Taşbaşoğlunun gözüne bir damla uyku girmiyordu.
Bir hoş olmuş, başı dönüyor, bir koca karanlığa batıp ba-
tıp çıkıyor, ölünceye kadar hiç uyuyamayacakmış gibi
geliyordu ona.

Muhtar Sefer korkuyordu. Köylü bu sefer de ermiş
yapacaktı Taşbaşı. Bu sefer hiç kurtuluş yoktu Taşbaşın
elinden. Hele Vicikvicikin dayağını da yedikten sonra hiç
bağışlamazdı onu, köylüye parça parça ettirirdi. Ve de
ettirecekti. Bir küçücük kıvılcıma bakar, köylünün Taşba-
şın ayağına kapanması. Ömerden de bir haber gelmedi,
Ömer çoktan dağlardan buraya dönmeliydi. O da mı yok-
sa, o da mı? Tepeden tırnağa tere battı.

Memidik yatağından sıçrayarak uyandı, ayağa kalktı,
eli söğüt yaprağı bıçağına gitti. Gökyüzünde bir hışıltı
duydu, baktı. Kartal da yücelerden bir kara top gibi yu-
mulmuş, hışım gibi yere doğru akıyordu, bir kurşun hı-
zında. Bir ağaç boyu toprağa yaklaşınca kartal, geniş ka-
natları birden açıldı, düz ovanın yüzünü yalayarak, ayışı-
ğında Akdenize doğru uçtu gitti. Akdenizin üstündeki ak,
ışıklı bulutlara doğru.

Koca Halilden gittiği günden beri hiç bir ses seda çıkmadı. Hiç kimse de, oğlu bile, Uzunca Ali bile ne oldu bu adama diye onu bir kere olsun düşünmediler. Koca Halil bir varmış bir yokmuş oldu. Sanki böyle bir adam hiç dünyaya gelmemişti. Koca Halil bunu bilseydi kahrından hık der ölürdü.

Koca Halilin arkasına sarı, iri bir çoban köpeği takılmıştı. Çukurovada köpekler, ne cins olurlarsa olsunlar, böyle irileşemezler, güdük, piç kalırlar, insanları gibi. Çukurovanın yalnız bir işe yaramaz otları başlarını alır giderler, bir de sivrisinekleri. Her bir sineği kemikli, iğneleri de çelikten. Torosun ölümü Çukurovadan. Sarı köpek kırmızıya çalıyordu. Kuyruğundan başına kadar onu kırmızı bir çizgi yaldırlıyordu. Kocaman dili dışardaydı. Koca Halil oldum olası köpekleri sevmez, onlardan korkardı. Bir uğursuzluk sayardı köpeği. Bu yüzden hiç köpek beslemezdi. Birkaç kere sarı köpeği kovaladı, sarı köpek durdu, öfkeyle onun yüzüne baktı, hiç kıpırdamadı, o yürüyünce, o da yürüdü.

Koca Halil:

«Bunda bir iş var ama, bu köpekte, Allah encamımı hayra tebdil eyleye,» dedi.

Yanık sarı otlar, otlar güneşten kavrulmuş, renk değiştirmişlerdi. Büyük, ağaç gibi otların da üstünde çilek-

leri kurumuştı. Çukurova çatır çatır ediyordu. Çukurova kor gibiydi. Bir kibrit çaksan bütün ova birden alışıacaktı.

Kanatları çok uzun, boynu da uzun gümüş renkli bir kuş bir adam boyu yükseklikte, kanatlarını germiş uçuyor, mavi bir duman gibi tüten Toroslara doğru kayıp gidiyordu. Sanki durmadan toprakta bir şey arar halli bu kuştan da korkuyordu Koca Halil. Bu kuşlar uçmağa, ovanın üstünde bir adam boyu yükseklikte kaymağa, ağır ağır, ta Akdenizin kıyısından başlar, Torosa varırlar, oradan geriye dönerler, yeniden Akdenize gelirler. Azıcık da Akdenizin üstünde kayarlar. Deniz de Çukurova gibi düzdür. Deniz mi ova mı farketmezler. Sonra bakarlar ki ot yok, ağaç yok, gene geriye dönerler, şaşkın. Koca Halil bu kuşu da uğursuzluk saydı.

Gün kavuşuyordu. Bugün başka bir hal vardı şu yıkılası Çukurovada. Bir an her şey, taş toprak, akar su, ağaçlar, Anavarza kayalıkları, pamuk öbekleri, harmanlar, atlar, sığırlar, kamyonlar, traktörler, Akdenizin üstündeki kabarmış ak yelken bulutları, bütün dünya ışıltılı bir kırmızıya kesti. Ustura ağzı gibi bir kırmızı. Koca Halil bu keskin kırmızıdan da ürktü. Sonra her şey mavileşti. Billur mavisine kesti, insanın içini sevinçle dolduran. Toros dağları ta yakına geldi, elini uzatsan tutacaksın, ağacının bir dalını koparacaksın... Toroslar, bir ışık mavisinde tüttü, ipiltili. Koca Halil bundan da ürktü. Arkasından gelen köpek masmavi olmuştu. Sirtında ince, çok mavi bir ışık çizgisi. Ustura ağzı gibi. Koca Halil daha çok ürktü. Durdu, köpek de durdu. Koca Halil bağırıp çağırarak yerden kesekler aldı, köpeğe fırlattı. Köpek durduğu yerden hiç kıpırdamadı. Köpek, bir köpek heykeli gibiydi. Koca Halil bağırıp çağırmaktan, köpeğin üstüne kesek yağdırmaktan yoruldu. Köpeğe yaklaşmaktan da korkuyordu, yürüdü. Köpek de hiç bir şey olmamış gibi altı adım arkasından yürüdü.

Koca Halil başını kaldırdı. Son ışıklar Anavarza kayalıklarında, örenlerinde yansıyor. Anavarza düz, gölge basmış, yer yer duman tüten, kararmış ovanın ortasında ışıklı bir ada gibiydi. Üstünde çok eskiden kalma büyük

bir şehrin örenleri daha gözüküyordu. Su yolları, kemerleri, su yıkıntıları. Ve gece, hele ayışığında, denizde ulu bir kalyona benziyordu Anavarza. Yelkenlerini açmış, yelkenlerine rüzgar doldurmuş, şişirmiş, başdöndürücü bir hızla kayan... Anavarzada çok kaya yılanı vardır. Sırtı toprak benekli, paslanmış, demir pasında. Kaynaşırklar kayalıklarda. Gözleri canlı, cana yakın, sıcak, yıldız gibi. Soğuk yılanın gözleri kadar cana yakın hiç bir yaratığın gözleri yok. Sıcak, Çukurova göğü yıldızı gibi.

Koca Halil sırtını bir ağaca dayadı. Terlemişti. Karşısında büyük bir pamuk öbeği duruyordu. Köpek de geldi, onun ayağının ucuna, başını ön bacaklarının üstüne koyup yattı. Koca Halil bu sefer köpeğe kızmadı. Bunda da belki bir hayır var, dedi içinden. Şimdi ırgatlar uyusunlar. Ya da pamuk bekçisi. Böyle büyük pamuk öbekleri, eğer kocaman bir tepe gibi tam tarlanın ortasına yığılmışsalar, tarla sahiplerinin ırgatlardan toplama ücretlerini verip aldıkları pamuklardır. Koca Halil yalnız böylesi pamuklardan çalmıştı bütün ömründe. Hiç bir zaman ırgadın sarı sıcak altında canını dişine takıp topladığı pamuktan çalmamıştı. Ve bununla da öğünürdü. Irgadın hakkı, bir kuruş da olsa ağırdır, yiyeni iflah etmez. Koca Halil elli yıldır hırsızlık yapardı. Daha da çok pamuk hırsızlığı. Altı yıldır yapamıyordu. Uzunca Alinin kötü durumu olmasa, Meryemce dağda kalmasa bunu da yapmazdı. Bir çuval pamuğun parası güzelce Meryemcenin tatlı canını kurtarırdı.

Gün battı, Koca Halil ayağa kalktı, köpek de arkasından. Koca öbeğe ikisi de en küçük bir çitirtı çıkarmadan vardılar. Koca Halil omzundaki çuvalı indirdi, pamuğu basmağa başladı. Pamuk bekçisi ötede, bir ağacın altında çorbasını içiyordu. Koca Halil bunu, sağ kolunun kalkıp kalkıp inmesinden anladı.

Koca Halil bir anda çuvalı doldurdu, sırtladı, tarladan çıktı. Tam tarlanın kıyısındaiken bekçi haberlendi. Koca Halil kendisini büyük bir ilgin çalısı topluluğunun içine attı. Köpek de geldi yanına sokuldu. Bekçi, yanında üç kişiyle Koca Halili arıyordu. Bir iki kere üstüne bas-

tı geçti de göremedi. Koca Halil yanına yatmış köpeğin dostça başını okşadı. Köpek öylesine sokulmuş ki, çalının dibine, soluk bile almıyor. Koca Halil içinden, çok vartalardan geçmiş bir hırsız köpeğidir bu, diye geçirdi.

Durmadan arıyorlardı. Koca Halil baktı ki bulacaklar, çalının içinden aşağı dereye doğru kaydı, köpek de arkasında. Pamuk çuvalı çalıların arasında kaldı.

Bekçi:

«Gördüm onu öbekten doldururken. Hele doldursun dedim, ben çorbamı içeyim, sonra onu yakalarım dedim. Ne zaman doldurdu, ne zaman kaçtı kayboldu! İn mi, cin mi bu adam? Böyle bir hırsız görmedim, kırk yıldır pamuk beklerim burada.»

Haymaya çekildiler, gittiler. Koca Halil indiği yarın dibinden yukarı çıktı, çalılara, çuvalı bıraktığı yere geldi, baktı ki çuval yok. Aradı taradı yok. Koca Halil, Koca Halil oldu olalı başına böyle bir iş gelmemişti. Köpekle birlikte çalıların köklerini koklamağa başladı. Koca Halilin inanılmaz bir koku alması vardı. Neyi nereye koymuşsa koklayarak bulurdu. Çalı dipleri çürümüş, güneşte yanmış keskin bir kokuyla kokuyordu. Hiç bir yerden ne pamuk, ne de çuval kokusu geliyordu. Köpeğin burnu da çuvalın kokusunu alamadı.

Koca Halil deli oluyordu. Sabaha karşı mutlaka burarlardan uzaklaşmalı, kasabayı tutmalıydı. Düz ovada bir yakalanırsa, sırtındaki çuvala... Evelallah şimdiye kadar hiç yakalanmamıştı. Yakalanma ne kelime, evelallah, Koca Halil derler onun adına! Bir kamyonun farı geldi üstünde durdu. Koca Halil hemen yere yattı. Köpek de... Far üstünden hiç gitmedi. Işık bir kurşun külçesi gibi bütün ağırlığıyla üstünde. Koca Halil bu çelik külçesi ışığın altında soluk bile alamıyor.

Birkaç adam birden güldü. Gülüşleri Anavarza kayalıklarında yankılandı. Yanıbaşında birkaç ayak sesi daha duydu. Toprağa yapışıkça yapışıyordu. Mengene gibi bir el bileğine yapıştı, onu kaldırdı. Gözlerine ışık geldi, bileğine yapışmış elin adamını göremedi. Gözlerini uzun bir süre kirpiştirdikten sonra görebildi. İri, genç bir adamdı.

Arkasında da beş kişi daha vardı. En yaşlıları hem gülüyor, hem konuşuyordu:

«Cin oldu adam. Üç kişi aradık aradık bulamadık. Kamyonun farları olmasa gene bulamazdık. Nasıl da ya-pışmış yere! Toprak olmuş.»

Genç adam bileğini bırakmadan:

«Amma da yaşlı bu be!» dedi. «Çok pamuk hırsız gördüm şimdiye kadar, böyle yaşlısını görmedim. Yüz ya-şından da fazla bunun yaşi be!»

Koca Halil:

«Fazla,» dedi. «Beni bırakın çocuklarım.»

Uzun ak sakalları utanmış, hüznü, bol ışıkta göğsü-ne aşağı aktı.

«Altı yıldır hırsızlık yapmıyordum, hayırlı bir iş için yapacaktım bunu da...»

«Oğlunu mu everecektin?»

Onunla boyuna alay ediyorlardı. Koca Halil onlara sabaha kadar bırakmaları için yalvardı, onlar onunla alay ettiler.

«Çukurova seninle çok eğlenecek,» diyorlardı. «Çok pamuk hırsız görmüştür Çukurova ama, senin gibi yaşlı bir kudurmuşu hiç görmemiştir.»

Gülerek, iteleye kakalaya, onun elini ayağını bağla-dılar, getirdiler pamuk öbeğinin dibine yuvarladılar, pa-muk çuvalını da yanına yatırdılar.

Koca Halil durmadan yanık yanık inliyor, yalvarıyordu.

«Sus artık kocamış köpek,» dediier. «Uyu. Uyu ki yarın sana çok iş düşecek, çok yorulacaksın.»

Köpek de geldi Koca Halilin yanına uzandı. Koca Ha-lilin içinden şimdiye kadar bilmediğı yoğun bir acıma geçti.

Gün doğar doğmaz sivri burunlu, yüzü lekeli, dimdik saçları güneşten solmuş, uçları nerdeyse ağarmış, yeşil gözlü delikanlı Süllü, Koca Halili omuzlarından tuttu, ta yukarı kaldırdı, bıraktı. Koca Halilin bacakları büküldü ama, yaşlı kişi yere yığılmadı. Delikanlı onun ellerini çöz-dü, boğazına bir yuları iyice çeke çeke bağladı, sırtına da çaldığı pamukları verdi, yollara düştüler.

İlk köye geldiklerinde güneş bir minare boyu yükselmişti ve köyün kerpiç evlerinin dumanları uzun uzun, göğün bir yarısına kadar tütüyordu.

Delikanlı, Koca Halili yularından tutmuş çekiyordu. Koca Halil yükünün altında iki büklümdü. Köpek de epeyce arkadan geliyordu. Başı yerde. Onları görür görmez köyde bir vaveyladır koptu. Bir anda köyde ne kadar çocuk varsa, çığlık çığlığa Koca Halilin üstüne çullandılar. Ona taş, sığır mayısı, tezek, kesek fırlattılar. Bu bittikten sonra teker teker Koca Halilin yüzüne tükürmeğe başladılar. Bir hayü huy arasında Süllü, Koca Halilin yularını çekti, altında peykeler bulunan yaprakları tozdan apak olmuş ulu bir dut ağacının altına getirdi. Yaşlılar, öteki köylüler oturmuşlar çay içiyorlardı. Koca Halili görür görmez ayağa fırladılar yüzüne teker teker tükürmeğe başladılar. Evlerden kadınlar çıktı, yaşlılar, kızlar çıktı, çocuklar, hastalar, yatalaklar, kim varsa dut ağacının altına geldiler birer ikişer kere Koca Halilin yüzüne tükürdüler. Her tükürükte Koca Halilin yüzü bir geriliyor, kırışıyor, sağ elmacık kemiğinin üstü de durmadan seyiriyordu. Sapsarı, uzamış yüz az bir sürede ak tükürük içinde kaldı. Koca Halilin yüzü karmakarışık, şaşkın, acı çeken bir çocuğun yüzü umutsuzluğunda. Püskül püskül ak kaşlarının altındaki gözlerini kamaşmış gibi, durmadan kirpiştiriyor.

Söğmeler, saymalar, beddualar. Köy sevinçli bir bayramdaydı. Arada birkaç kişi: «Ulan etmeyin ulan, yaşlıdır, etmeyin günahdır,» diyordu ama, sözlerini duyan bile olmuyordu.

Süllü, Koca Halilin yuları elinde, arkasında köyün tek mil çocukları köyün sokaklarını çığlık çığlığa dolaştılar. Süllünün dudaklarında bir zafer gülümsemesi köyden çıktılar. Çocuklar ta köyün dışına, karacan ağaçlarının oraya kadar onları uğurladılar. Süllü, Koca Halil, bir de kocaman, hüzünlü sarı köpek yola düştüler.

Koca Halilin ayakları yalındı ve köz gibi olmuş tozlar ayaklarını yakıyordu. Her yere bastıkça kızgın demire basmış gibi hopluyordu. Dizleri de titremeğe başlamıştı.

Çok sıcak vardı. Gökten ateş yağıyordu bugün. Ve

Koca Halilin sırtındaki ağır yük gittikçe de ağırlaşıyordu.

İkinci köye daha girerken Süllü bağırmağa başladı:

«Pamuk hırsız, pamuk hırsız!...»

Köyün içinde hiç kimse yoktu. Herkes sıcaktan evlere çekilmişlerdi, sesi duyanlar, çocuk, yaşlı genç dışarıya uğradılar. Koca Halil bir süre toz duman içinde yitti. Bağırma, çağırma, söyleme, vurma.

Birden sesler durdu, tükürmeler, kaynaşmalar durdu, toz bulutu ağır ağır indi. Koca Halil toz bulutunun içinden çıktı. Namaz kılar gibi diz çökmüştü. Pamuk çuvalı yana yatmış, ağzı açılmıştı ama, pamuklar dökülmemişti. Koca Halilin giyitleri hilim hilimdi, çamura, sığır mayısına, tükürge bulanmıştı. Koca Halil bir insana değil, topraktan, kirden, tükürkten, toz içinde kalmış, bu dünyanın şimdiye dek hiç görmediği tuhaf bir yaratığa benziyordu. Tükürük ve çamurlu toz içinde kalmış, gözükmeyen gözlerini kirpiştiriyordu durmadan. Gözlerinin kirpişmesi de olmasa Koca Halile kimse canlı demezdi.

Birkaç yaşlı, birkaç kadın:

«İnsandır, bu kadar ileri gitmeyin,» dediler.

Bir çocuk, yedi yaşlarında, durmadan ağlıyor:

«Dedemi, dedemi öldürdüler, babamı gelirse söylerim, söylerim,» diyordu.

Süllü yuları hızla çekti, Koca Halil yüzükoyun tozların içine yuvarlandı, uzun çamurlu sakalları toza yayıldı.

Çok sıcak vardı, gökten ateş yağıyordu.

Süllü, Koca Halili doğrulttu, ayağa kaldırdı, Koca Halilin ayakta duracak hali yoktu, bacakları titriyordu. Ayakta durmak, şu insanın alçağı Çukurlulara daha fazla rezil olmamak istiyordu. Biliyordu ki bir yere düşerse, onu it leşi sürür gibi yerde sürükleyecekler. Yakalanmış çok pamuk hırsızının başına geleni görmüştü, gülmüştü.

Süllü, iki delikanlı daha kaldırdılar pamuk çuvalını Koca Halilin sırtına yüklediler. Koca Halilin dengesi bozuldu, çuvala birlikte yere yuvarlandı. Kalabalıktan, o yere düşer düşmez, top patlar gibi bir gülme yükseldi.

«Kalk bakalım koca köpek,» dedi Süllü. «Çukurova da pamuk hırsızlamak kolay mı? Biz bir pamuk fidanı

için bir tas ter döküyoruz. Sen soğuk pınarlı yayladan gel, bizim terimizi hırsızla... Kalk bakalım moruk.»

Omuzlarından tuttu kaldırdı. Pamuğu da sırtına verdi, yuları çekti.

Köylüler:

«Sen bu moruğu üç köy daha dolaştıramazsın, çöker kalır bu be,» dediler.

Süllü:

«Gittiği yere kadar. Sonra sürürüm.»

Arkasında çocuklar, köyün ateş içindeki kerpiç evlerini geçtiler. Koca Halil kendini bırakmıştı. Artık ayaklarını cayır cayır yakan toza basınca hoplamıyordu.

İki köy daha dolaştılar. Artık Koca Halil, gözlerini bile kirpiştiremez olmuştu. Serildiği tozların içinden kalkamıyordu. Süllü kaldırıyor, o yere boylu boyunca seriliyordu.

Köyün ağası, Süllüye sordu:

«Bunun, bu mendebur kudurmuşun yerini biliyor musun?»

Süllü:

«Biliyorum, sorup öğrendik,» diye karşılık verdi.

«Bu herifte hal kalmamış, düşüp ölürse başına bela olur, götür köylüsünün üstüne at. Bindir bizim arabaya.»

Süllü:

«Aah,» dedi, «aah! On köy daha dolaştırmalıydım ki bunu... Nasıl da gözlerini kirpiştiriyordu, nasıl da...»

Koca Halili arabaya fırlatıp atıverdiler. Koca Halil öylesine bitmişti ki inleyemedi bile.

Doludizgin Yalak köylülerinin pamuk topladıkları yere geldiler. Gün batıya iyice yıkılmış, sıcak kırılmıştı.

Süllü, Koca Halili arabadan aşağı bırakıverdi. Koca Halil toprağa yığıldı. Köpek geldi, onu kokladı, az ileriye gitti yattı. Sinirli sinirli kuyruğunu sallıyordu.

Süllü:

«Bunun adı Koca Halildir,» dedi. «Pamuk çalarken yakaladık. Buyrun alın, işte.» Atları kırbaçladı, bir toz bulutu içinde oradan uzaklaştı.

Koca Halilin başına birikti bütün köy, yürekleri para-

landı. Ona sarıldılar, ağlaştılar. Onu iyice yıkadılar, neden sonra Koca Halil gözlerini açtı. Uzunca Aliyi başucunda görünce gülümsedi:

«Bu sefer başaramadık oğul,» dedi, ölü bir sesle. «Olmadı. Yakalandık.» Sonra yüzü karardı. «Bak,» dedi, «Uzunca Ali, bu başıma gelenleri Meryemceye söylemeyeceğine söz ver. Onun yüzünden öldüğümü ona söyleme. Söz mü?»

«Söz.»

«Hemen durma git, ulaş güzel Meryemceye. Söz mü?»

«Söz!»

Meryemceye bir korku, bir bıkkınlık gelmişti. Ne Taşbaştan bir haber, ne Vurgun Ahmetten. Periler de semtine uğramıyordu. Bu uğursuz köyün içinden eşkiyalar, uğru-lar bile geçmiyordu. Epeydir bir süre, Meryemce gün doğar doğmaz ormana koşuyor, mantar, it burnu, yaban elması topluyordu, gül kokulu.

Ormanın içi koyu gölgelikti, ıslaktı. Gün doğuyu, bulutların arasından geçen ince bir pırıltı çizgisi kuşatıyordu. Daha güneş gözükmemişti. Meryemce, ormanda mantar topluyordu. Ormanların mantarı çok lezzetli olurdu. Hele közlemesi. Meryemce kuşluğa kadar mantar topladı, elindeki sepet iri mantarlarla doldu. Azıcık beli ağrımişti. Beli ağrıyınca aklına Çukurova düştü. Sarı sıcakta pamuk toplayanlar düştü. Beli bir iyice daha sızladı. Şimdi, Çukurovada pamuk toplayanlar hiç bellerini tutamıyorlardır. Belleri kırılmış kedi gibi ayaklarını sürüyerek yürüyorlardır. Bir de sinekler bütün bedenlerini yara etmiştir. Parmaklarının ucu da beter olur. Hiç bir şeye dokunamazsın. Bir de ne sıcak, ne sıcak! Hasanla Ummahan geldi gözünün önüne. İçi sızladı. İçini özlemleri bir duygu doldurdu. Çocuklar geldiler karşısına dikildiler...

Köye geldiğinde öğlene daha çok vardı. Başını kaldırınca öyle kalakaldı. Elindeki sepet yere düştü, içindeki

mantarlar yola dağıldı. Meryemce bir türlü gözlerine inanamıyordu. Gözlerini oğuşturdu. Hayal miydi, düş müydü bu? Bir daha, bir daha baktı. Ne hayaldi, ne düştü, düpedüz bir adamdı gelen.

Önce Taşbaşoğlumdur bu gelen, dedi, sevindi. Sonra Vurgun Ahmettir, dedi. Sonra ikisinin de olamayacağını anladı. Bir eşkiya olabilirdi, bir hırsız, bir kaçakçı. Bir düşman, bir dost. Kim olursa olsun, bir insandı ve geliyordu. Meryemce hemen yerdeki mantarları topladı, sepete doldurdu, eve yürüdü sepeti yere koydu. İçeriye girmede. Uzaktan gelen adamın seyrine doyamıyordu. Sevincinden de ne yapacağını bilemiyordu. Önce bir uzun uzun güldü, sonra parmak şaklatıp üç kere üstüste göbek attı. Gelenden hiç gözünü alamıyordu. Dünya, boş dünya bir anda doluvermişti. Ağaçlar başka, kuşlar, çiçekler, ören gibi duran şu yıkık evler bambaşkaydı artık. Her şey insanın yüzüne gülüyordu. Sevincinden, bir çalının üstüne tüneyip yönünü yoldan gelene dikmiş horoz bile üç kere öttü. O da biliyordu dünyanın olduğunu, dünyanın bir insanla olduğunu. Gelen karartıyı gözleriyle, bütün sevgisini gözlerine toplamış, geleni gözleriyle okşuyordu.

«Gel,» dedi gülümseyerek, «gel! Kim olursan gel! Hırsız ol, gavur ol, kanlı katil, kim olursan ol, yeter ki gel! Allahım, karagözlüm, sürmelim, sen kimseyi, kul olanı insansızlıkla terbiye etme. Benim başıma verdiğini kimse-nin başına verme. İnsansızlık düşmanın başına bile değil... Gel kurban olduğum, çabuk yürü. Kimbilir nereden, ne uzak bir yoldan geliyorsundur. Kimbilir ne kadar yorulmuş-sundur. Gel, ayaklarının altına kurban olduğum, çabuk!»

Meryemce birden telaşlandı, hayran baktığı yolcudan gözlerini aldı:

«Meryemce,» dedi, «kara yazılı Meryemce, daha durmuş da bakıyorsun, aslanın geliyor da sen öyle dikilmiş duruyorsun! Akılsız kadın.»

Hemen içeriye girdi, bayramlık, yeşil pazenden fistanını sandıktan çıkardı, hemen giydi. Bu fistanı şimdiye kadar üç kere daha giymişti. Sandığın dibindeki küpele-rini, hırızmasını, mercandan gerdanlığını çıkardı, taktı ta-

kıştırdı. Bir de yeşil ipekli başörtüsünü bağladı. Beyaz çorabını çekti. Sandığın dibindeki, bilmem kaç sene önce Çukurovadaki ablasının kendisine verdiği kundurasını giymeğe korkuyordu. Ne zaman giymişse bu ayakkabıyı ayakları yara olmuştı. Ama şimdi, ne olursa olsun, gene giyecekti. Aşağıdan, oğulcuğu Meryemce deyip geliyordu.

Dışarı çıktığında gördü ki yolcu, epeyce yaklaşmış. Heyecandan yerinde duramadı, bekleyemedi, yola aşağı hızla yürüdü. Kollarını açmış bir sevinç kasırgası gibi yolcuya aşağı akıyor:

«Yarabbi, Yarabbi, sürmelim,» diye mırıldanıyordu boynuna. «İnsanoğlunu insansızlıkla terbiye etme. Hiç tadı kalmıyor dünyanın, hiç tadı.»

Yaklaşınca, Meryemce bu gelenin bir bildik kişi olduğunu anladı ama, kimdi? Bu kocaman, uzun boylu bir delikanlı. Hemen o anda da kim olduğunu buldu:

«Yavrum, yiğidim, Ömerim,» diye boynuna atıldı. «Yavrum, yiğidim, Ömerim hoş geldin Meryemce Anana. Hoş gelip sefalar getirdin. Başım üstüne geldin, gözüm üstüne.»

Ne yapacağını, ne söyleyeceğini bilemiyordu. Bu taşkın sevgiye karşı Ömer de ne yapacağını, ne söyleyeceğini şaşırmişti. Meryemcenin yüzüne hiç bakamıyordu. Kendini bildi bileli hiç kimse ona böyle davranmamış, hiç kimse onu böyle taşkın bir sevgiyle karşılamamış, okşamamıştı. Onu böyle candan hiç bir kimse öpmemişti. O da Meryemceyi öpmek istiyor, onu kucaklamak istiyor, bir türlü ne yüzüne bakabiliyor, ne de eğilip onun elini öpebiliyordu. Bir tuhaf, şimdiye kadar hiç bilmediği bir duygu içinde kalmıştı. Boğazına bir yumruk düğümlemişti. Ağlayamıyordu bile.

Meryemce Ömerin durumunun hiç farkında değildi, sevincinden uçuyordu. Elinden tuttu onu köye çekti. İçeri girdi bir çul, bir de döşek, yastık çıkardı serdi.

«Otur yavru, otur canım, yavrum Ömerim,» dedi. «Ayşemin biricik oğlu. Babayiğidim otur. Uzak yerden gelmişsindir.»

Döşegin üstüne oturttu onu. Hemen ibriği, sabunu, havluyu aldı geldi:

«Çıkar ayaklarını,» dedi. «Uzak yoldan gelmişsin. Çıkar da yıkayım.»

Ömer daha doğrulmadan ayakkabılarını çıkardı, ayaklarını leğene aldı, bir güzelce sabunlayıp yıkadı, kuruladı. Sonra da eline su döktü, Ömer de elini yüzünü bir iyice yıkadı.

Ömer, bu Meryemce Ana hep böyle sıcak kanlı, dost yüzlü, sevgi doludur, diye düşündü. O hep, herkese karşı, her zaman böyledir. Beni başkalarından azıcık fazla sever ya... Rahmetli anamı çok severmiş. Kızı gibi.

Meryemce:

«Sen azıcık şöyle köskel yornuğunu çıkar,» dedi. «A-cıkılmışındır, ben ateş yakayım.»

Ocaklığa odunu doldurdu, yaktı. Ocak iyice yalımlanınca, gitti mısır dizili ipi aldı, horoza gitti. Horoz, Hacı'nın evinin önünde geziniyordu, ipi attı, horoz hemen mısırlı yuttu.

Meryemce:

«Ahmak herif,» dedi, «ne çabuk unuttun, geçende de seni böyle yakalamamış mıydım?»

Horoz çırpındı. Ortalığı bir tüy bulutu aldı, Meryemce sonunda horozu kucakladı getirdi:

«Ömerim,» dedi, «şunu kesiver de sana pişireyim. Uzak yoldan geldin, karnın açtır. Gücün tükenmiştir.»

Ömer kalktı horozu Meryemcenin elinden aldı, belindeki uzun Çerkes hançerini çıkardı, sağ ayağıyla horozun ayaklarına, sol ayağıyla kanatlarına bastı, keskin hançer horozun başını bir anda kopardı. Kesik başlı horoz bir süre ortada hopladı durdu, azıcık yürüdü de... Sonra düştü.

Meryemce horozu aldı, bir anda yoldu, yıkadı tuzladı.

«Kimse kimsenin kısmetini yiyemez,» diyordu. «Bu sabah ormandan kocaman kocaman mantarlar topladım, bir sepet. Bak yavru, ağzına layık.»

Köz bir harman olmuştu ki, kıpkırmızı. Meryemce közü serdi. Mantarları da tuzladı. Közün bir yanına horozu,

bir yanına da mantarları koydu. Yağlı et cızırdadı.

Ömer ilk olarak başını kaldırabildi, Meryemceye baktı. Ocağın közlerinin ışığı yüzüne, akşam güneşiyle birlikte vuruyor, onu bir başkalaştırıyordu. Meryemce, Ömerin kendisini izlediğinin farkında değildi. Meryemcenin boynu ipinceikti ve kırış kırıştı. Tutsan kopacak. Ömerin ilk defa bu gece Meryemceyi, bu boynuna basarak boğacağı aklına geldi.

İç geçirdi:

«Meryemce Ana beni de çok sever, hele anamı ne kadar çok severdi,» dedi içinden. Ve bunu çok tekrarladı.

Kızgın közün üstünde horozun yanan yağları tütüyor, kokuyordu. Ömer içinde dehşetli bir açlık duydu.

Köylüler kıvançlıydılar. Tarlanın birinci ağzını toplayıp bitirmişlerdi ve bu tarla öyle iyi bir tarlaydı ki, herkes yeterince pamuk toplamıştı. Daha şimdiden Adile borçlarını verebilecek parayı kazanmışlardı.

Genellikle koza dört beş parçalıdır. Altı yedi parça olanı da olur. Üç parçalı olanı da. Yalnız iki parçalı koza pek yoktur. Binde bir bulunur. Bu iki parçalı kozaya eşek adını verirler. Bir ırgat eşek bulursa onun içinin pamuğunu çekmez, öylecene saklar. Sonradan bu eşek törenle tarla sahibine verilir. Tarla sahibi ya eşiği bulana, ya da bütün ırgatlara armağanlar verir, şölenler çeker. O, tarla sahibinin elinin açıklığına bağlıdır.

Zalaca karı tarlaya girdiklerinin üçüncü günü bir eşek bulmuş, içini çekmemişti. Eşiği başörtüsünün bir ucuna bağlamış, tarla sahibinin gelmesini bekliyordu. Zalacanın bir eşek bulduğunu ve başörtüsünde çıkılı olduğunu bütün köy de biliyor, bekliyorlardı.

Tarla, dün akşam bitmişti. Herkes bu sabah gene erkenden uyandı. Kirli giyitlerini çıkarıp, olduğu kadar herkes temiz, yeni giyitler giydi. Kadınlar da neleri var, neleri yok taktılar takıştırdılar.

Delikanlılar, genç kızlar öbek aralarında tembel, gururlu, iş yapmışın mutluluğu, yorgunluğu içinde dolaşıyorlar, en çok kimin pamuk topladığını, kimin en çok para

kazanacağını tartışıyorlardı. En büyük öbek Uzun Alinin öbeğiydi. Alinin elinin çabukluğuna şaşıyorlardı. Çukurova Çukurova oldu olalı böyle bir çabuk el görmemişti. Az sonra basküller gelip kurulacaktı tarlaya ve kantarcılar bu kadar pamuğu bir adamın topladığına inanmıyacaklardı.

Tarla bitirmenin sevinci olmasa bu belleri ağrıtmaktan kırılan köylüler oturdukları yerden üç gün üç gece kalkamayacaklardı. Hepsinin parmak uçları korkmuştu. Bir yere dokunsalar yüreklerinin başından bir sızıltı kopuyordu. İnsanı bayıltan. Sineklerin yediği bedenleri kabuk bağlamıştı, yaraları irinlenmişti, kaşıntı yerleri. Hele çocukların hali bin beterdi. Yanmış gibi ağrıyor, sızlıyordu bedenleri.

Ama pamuğu bitirmişlerdi, aldırmıyorlardı. Duymuyorlardı bile sızıları, ağrıları.

Önce toza batmış siyah bir Mercedes otomobil geldi durdu. Son modeldi ve daha bir ay önce Almanyadan getirilmişti. Otomobilden önce kısa boylu, göbekli, çok esmer, gözlerinin altı morarmış, sarkmış, yuvarlak yüzlü, saçları ağarmış, beyaz keten elbise giymiş, hasır şapkası elinde, altın kösteğini göbeğinin üstüne salmış birisi indi. Sonra onun ardından kara gözlü, genç bir adam. Genç adam göbeklinin karşısında el kavuşturmuş, saygılıca duruyordu. Bir şey söylese hemen, o anda yetişiyordu.

Muhtar Sefer gitti, önünde eğildi, kendini tanıttı. O tanıtır tanıtmaz adam gülmeğe başladı. Sefer de ellerini önüne kavuşturmuş duruyor, o da onun gülmesini, beceriksiz, utangaç, karşılamağa çalışıyordu.

«Demek seninle kimse konuşmuyor ha? İnsan çatlar be! Şimdi ben seninle konuştum diye, yani gavur mu oldum, başıma bir felaket mi gelecek? Karıların, çocukların, akrabaların da konuşmuyorlarmış seninle, öyle mi?»

«Konuşmuyorlar. Hiç kimse bir yıldır bir tek sözcük bile söylemedi.»

«O senin ermiş de gelmiş ha, seninle konuşmayı yasak eden. Senin düşmanın. Sizin ermiş masalını Çukurovada duymayan kalmadı.»

Göbeğini tuta tuta, içtenlikle, gözleri parlayarak gülüyordu.

Köylüler başlarına toplanmışlar, uzaktan kıpırtısız, anlamsız yüzlerle, azıcık mutlu onlara bakıyorlardı.

Sefer:

«Muttalip Bey,» dedi, «tekmil bu toprakların sahibi ve de tekmil Çukurovanın ve de en büyük beyi... Bizim ve de büyük nimetimiz.»

Muttalip Bey:

«Yahu,» dedi, «köylüler, bu fıkaraıyla neden konuşmazsınız? Ermiş mi yasak etti? Yahu köylüler, bu devirde hiç ermiş olur mu? Yahu köylüler, İncirlik hava alanından kalkıp üstümüzden geçip giden jetleri görmez misiniz? Yahu köylüler, insanoğlu uzaya gitti, şimdi hiç ermiş olur mu? Yahu köylüler...»

Uygarlık üstüne köylülere uzun bir söylev çektikten sonra:

«Duydum ki ermişiniz Kırklar dağından inip gelmiş içinize pamuk toplamağa. Hanginiz ermiş? Yahu köylüler, çağırın bakalım şu ermişinizi de görelim, huzuruna varalım.»

Sefer yanındaki bekçiye:

«Var git, al getir şu ermiş,» dedi. «Anlat ki ona, onu kanun çağırıyor. Muttalip Bey gelmiş. Parti Başkanı.»

Tam bu sırada Zalaca büzülerek Muttalip Beye yanaştı, başörtüsünün ucundaki düğümü elleri titreyerek çözdü. Beye uzattı.

Muttalip Bey:

«Sağ ol hatun, teşekkür ederim, varol,» dedi, eşeği Zalacanın elinden aldı.

Zalaca uzandı, onu yeniden tuttu çaktı:

«Düşümde gördüm,» dedi. «Seni düşümde. Işıklar içindeydin. Dört yeşil kartal, yeşil ışıktan kanatları... Senin başının üstünde dolanıyorlardı. Birisi gelip kanadını senin başına sürüyor gidiyor, sonra ötekisi geliyordu. Dört bir yana yeşil kıvılcımlar saçıyorlardı. Büyük bir şehire böyle girdiniz. Kartallardan en büyüğü geldi başına kondu. Yeşil, kıvılcım saçan kanatlarını çırpı. Bir kalabalık,

bir kalabalık... Senin dört bir yanında... Adam tam sendin... Kalabalık çok sevinçliydi, el çırpıyorlardı. Kartalın yeşil kanatlarından yeşil kıvılcımlar saçılıyordu kalabalığın üstüne...»

Muttalip Bey küçümseyen, inanmayan bir gülümsemeyle dimdik duruyor, bu düşten hem hoşlandığını, hem de düşe inanmadığını belli ediyordu.

Zalacayı sonuna kadar dinledikten sonra:

«Düşün hayırola,» dedi.

Zalaca:

«Düşümde gördüm, düşümde. Hayıra yordum hayıra,» diye karşılık verdi.

Muttalip Bey ağır ağır cüzdanını çıkardı, açtı, bir elliliği iki parmağının ucuyla cüzdanından çekti Zalacaya uzattı. Sonra da kara gözlü delikanlıya döndü:

«Kasabaya hemen git, köylülerimize yedi sandık yaş üzüm al getir, dağıt.»

Gömleksizoğlu, Zalacanın elindeki elliliği görünce:

«Bey,» dedi, «sen bu işi hiç iyi etmedin.»

«Ne işini?» diye bozularak hemen sordu Muttalip Bey.

«Bu elli lirayı Zalacaya vermek işini. Gün yirmi dört saat düş görür bundan sonra Zalaca. Eskiden geceleri görüyordu. Şimdi gündüzleri de görür...»

Gülüştüler.

Tam bu sırada iki büklüm, karnı ağrır gibi yumulmuş, yüzü acı içinde, bir çocuk gibi küçülmüş, gözleri çukura batmış Taşbaşıoğlu bekçinin önünde geldi. Muttalip Beyin karşısında suçlu suçlu durdu.

Muttalip Bey gülerek Taşbaşıoğluna doğru bir adım attı:

«Yahu evliyalar başı, ne bu hal? Sen hasta mısın?»

Taşbaşıoğlu başını kaldırmadı, karşılık vermedi.

«Yahu ermişler padişahı. Kırk Ermişler yoldaşı... Yahu sen yasak etmişsin... Kimse konuşmayacakmış Muh-tar Sefer Beyle? Doğru mu? Sebep ne buna?»

Taşbaşıoğlu gene başını kaldırmadı.

«Yahu ermişler başı, senin ünün ta Çukurovaya indi de bütün Türkiye'yi sardı. Evinin üstünde bir ışıktan ulu

ağaç, karanlığa oyulmuş, gelirmiş de her gece balkırmış, öyle mi?»

Taşbaşoğlu büzüldükçe büzülüyor, renkten renge giriyor, sağ ayağı titriyordu.

«Yahu ermişler başı senin dilin yok mu? Yahu senin dilini sıçanlar mı yedi?»

Baktı ki Taşbaşoğlu konuşacak değil:

«Bu ermişler, evliyalar, Kırklara karışmışlar bizim gibi kullarla, ölümlülerle konuşacak değiller ya...» dedi, arkasını döndü, sinirli gülerek.

Bu sırada da tarlaya kamyonlar, arkasına naylon arabaya takılmış traktörler girdi. Mavi, yeşil, kırmızı, turuncu, sarı kamyonlar, traktörler. Üstlerini toz bağlamış, parlak renkler yarı yarıya toz altında kalıp bozlaşmış.

Üç tane baskül indirildi bir kamyondan. Üç ayrı yere kuruldu. Üç kantarcı genç hemen tartmağa koyuldu. Tartılanlar hemen hararlara basılıyor, kamyonlara, naylon arabalara yükletiliyorlardı.

Muttalip Bey, Muhtar Seferle birlikte ulu çınarın altına soğuk çaygaranın başına gitmişlerdi. Muttalip Bey ermişin macerasını öğrenmek istiyordu. Nasıl ermiş olmuş, ne kerametler göstermiş, bu hale nasıl gelmişti? Bir insanla, hem de köyün muhtarıyla bir köylüyü toptan konuşturmayacak kadar etkisinin sebebi neydi? Hele hele, asıl istediği, bu ermiş hangi partiyi tutuyordu? Gide gide bu ermiş bütün Torosta, bütün Çukurovada etkili olabiliyordu. Şu sümüklü, şu zavallı, elleri koynunda, boynu bükük, yarı ölü adam nasıl ermiş olmuştu, bunu öğrenmeli, parti merkezine bildirmeliydi. Bu ermiş ya karşı partilerdense?

Çaygaranın başında o sordu, Sefer anlattı. Sefer, Muttalip Beyin hangi partiden olduğunu, ağzını aramış, Taşbaşoğlunu karşı partinin en büyük militanı yapmış, çıkmıştı.

İkinci üstü tarlaya geri döndüklerinde tartı bitmiş, kavruk yüzlü, kırmızı kırıvatlı bir muhasebeci teker teker ırgatların adını okuyor, paralarını veriyordu.

Muhasebeci, Muttalip gelirken:

«En çok toplayan şu uzun adam,» dedi. «Görölmüş değıl. İnanmadım, sordum soruşturdum, kendisi toplamış. Hırsızlık da yapmazmış geceleri. Bir kere toplamağı kalkmış geceleyin, onda da köylüler yakalayıp kemiklerini kırmışlar. En az toplayan da şu evliya. Çocuklar bile ondan çok toplamışlar.»

Muttalip Bey:

«Uzun adam gel bakalım,» dedi, elini cüzdanına attı, gene bir elliliğı ucundan tuttu, ona uzattı. Ali karşısında hazıröl duruyordu. Durumunu hiç bozmadan sağ elini uzattı, parayı aldı, selam çaktı.

«Sağöl komutanım,» dedi. «Varöl, Allah bin bereket versin. Halil İbrahim bereketi. Tarlalar dolup taşsın pamuktan.»

Bir selam daha çakıp, uygun adım huzurdan uzaklaştı.

«Ermiş nerde?»

Ötede, bir hendeğın içinde oturuyordu Taşbaşoğlu. Gösterdiler.

«Gel buraya ermiş!»

Taşbaşoğlu gönölsüz gönölsüz kalktı, korkarak, ayakları ayaklarına dolanarak geldi. Muttalip Beyin karşısında durdu. Muttalip Bey parayı gene iki parmağının ucuyula tutup çekerken:

«Yahu ermişler başı, sen hiç pamuk toplayamamışsın. Bir çocuk kadar bile. Nedir bu hal? Yoksa ermişler pamuk toplamazlar mı? Bir keramet gösterip, bir sihir yapıp bütün tarlayı göz açıp kapayıncaya kadar toplamak olmaz mıydı?»

Güldü, köylüler de onunla birlikte güldüler.

«Ermişlik bir saatte bin dönüm tarlayı toplamakla olur, zart atmakla, milleti kandırmakla değıl.»

Güldü, köylüler de onunla birlikte güldüler. Taşbaşoğlunun yüzü kırıştı, mosmor kesildi. Başını eğdikçe eğdi. Sol eli sağ elinin içindeydi, sıkıyordu.

«Yahu ermişler başı, mademki bir ulu ermişsin sen, senin yeşil sarıklı görünmezlerini çağırıydın da bir anda

bütün tarlanın pamuğunu toplataydın! Ermişlik palavrayla olmaz ki...»

İçten, candan kakkahayla güldü. Köylüler de ondan belki yüz misli daha içten, candan güldüler.

Çoktandır ucundan tuttuğu elli liralığı Taşbaşoğluna uzattı, Taşbaşoğlu parayı gördü, elini uzatmadı, arkasını döndü, ayağını sürükleyerek uzaklaştı.

Muttalip Bey şaşırды, utandı, onuruna dokundu, ne yapacağını bilemedi. Koca Halil gözüne ilişkin durumu kurtaracak bir çare diye ona sarıldı.

«Sen, sen, ihtiyar!» dedi. «Adın ne?»

«Koca Halil derler bana.»

«Al bunu. Helal olsun.»

Koca Halil havada kaptı elliliği, sevinçten deli divane:

«Sağol, varol,» dedi. Uzun Aliye koştu topallayarak. O gün bugündür topallıyordu.

«Al bunu,» dedi, elliliği Aliye verdi. «Ulaş Meryemceye. Daha ölmemiştir Meryemce. Bu para yeter sana. Bak söz verdin ha! Söyleme Meryemceye, benim onun ölümüne ağladığımı... Hem de hırsızlık yaptığımı onun için. Hem de elli lira verdiğimi. Söz.»

Şaşkınlığı az zamanda geçen Muttalip Bey:

«Ermiş olmuş dolandırıcılar, ermiş olmuş dolandırıcılar,» diye güldü. «Işık yağarmış üstüne, sen ışığa kurban ol yahu! Sümüklü! Şu uyuza bak.»

«Şu uyuza bak!» diye ekledi birkaç köylü. «Şu uyuza...»

Kakkahalar yükseldi:

«Uyuz ermiş. Uyuz it ermiş.»

Muttalip kıvançlı, Taşbaşın gidişine bakıyor, onunla canı gönülden alay ediyordu.

Taşbaşın yürürken başı dönüyordu. Nerdeyse yere yığılacaktı. Bu kadar insanın, bu kadar alçağın gözü önünde yere yığılmak istemiyordu. Arkadan gelen her söz, her gülme uğultusu, onun tepesine çekiç gibi iniyordu. Ama canını dişine takmış dayanıyor, yere düşmüyordu. Alaçığının kapısına kadar dayandı, orada tükendi, yere yığıldı.

Çok sıcak vardı, gökten ateş yağıyordu.

Kızlar, oğlanlar, gençler, yaşlılar, Ceyhana inmişler, cırılçıplak suya girmişlerdi. Yaralı, kabuk bağlamış, kurumuş bedenler. Yanmış. Çöp gibi kollar, bacaklar. Buruş buruş karınlar, pörsümüştü, ta göbeğe kadar inmiş dağarcık memeler. Ve pırıl pırıl, dolgun, ama sıyrıklı, yaralı, çibanlı, güzel genç kız bedenleri. Güzel yanık bedenli delikanlılar, sıırım gibi. Yaralı...

Akşama doğru Akdenizin üstünden ak yelken bulutları kalktı. Garbi patladı. Hamazlar dönmeğe başladı, pırıldı. Yollardan toz kalktı, yollar boyunca havaya asılı kaldı.

Kel Aşık sazını çekti, bir oyun havası vurdu, delikanlılar halaya durdular. Az sonra bir kamyon dolusu üzüm geldi. Muttalip Bey, yağmur pamuğu alarak haklarını da kesmemişti. Toplanan her kilo pamuk için yirmi kuruş vermişti, eskisi gibi. Bu da sevinçlerine sevinç kattı. Sinsin ateşi yaktılar, yandaki buğday tarlasına.

Köyde Taşbaştan başka iki tane okuryazar vardı, birisi Uzunca Ali, ötekisi de Memidik. Uzunca Ali okumayı yazmayı askerlikte öğrenmişti, köye gelen bütün mektupları o okur, köyden giden bütün mektupları o yazardı. Bir de Memidik yıllar yılı çalışmış çabalamış üç tane harf öğrenmişti, a, b, c... Bu harfleri durmadan pamuk bekleyen kamyonların tozlarının üstüne yazıyordu. Kırmızı, mavi, yeşil, sarı, harfler toz içinde parlıyorlardı.

Çok sıcak vardı, gökten ateş yağıyordu.

Alaçığının içine uzanmış Taşbaşoğlu tirtir titriyor, dişleri birbirine çarpıyordu.

Ve Memidik terliyordu. Terden su içinde kalmıştı.

Memidik tepeden tırnağa öfkelenir. Çelik bir tel gibi gerilmiştir, tirtir eder. Memidiğin bu yerinde duramaz halini herkes sezer, görür. Memidik tarlaların içinde dört döner.

Memidik söğüt yaprağı bıçağını olanca hızıyla kınından çekti, bıçak havada üç kere döndü, üç tane büyük, ışıktan, kıvılcımdan çelik mavisi yay çizdi. Yaylar parladı söndü.

Çelik yeşili sinekler, yüzlerce, ışıktan örümcek ağı gerdiler. Karpuzlara konmuş eşek arılarının, sarıca, bal arılarının kanatları ipileşti, tirtir. Uzak tarlalar, tarlalarda anızlar ipileşti, tüttü. Uçaklar havada erimiş gümüşten izler bırakarak Akdeniz üstüne uçtular. İzleri karmakarış, yol yol bütün gün gökte salındı kaldı.

Yağmur sonu toprağının üstünü kaymak bağlamıştı. Kaymak bağlamış toprak, yüzbinlerce örümcek ağı, örümcek ağı yarılmıştı. Memidik, bastıkça yayılıyordu. Başına mendilini bağlamıştı. Güneş gölgesini ayaklarının dibine koyu, kapkara bir yuvarlak gibi düşürüyor, her bastıkça ayaklarının altındaki toprak çatır çatır kırılıyordu. Ovanın ipiltisi gözlerini yakıyordu. Kızgın güneş, milyonlarca cam kırığı dökülmüş gibi güneşi yansıtan anızlar, saman parçaları...

Hızlı yürüyordu. Ter içindeydi. Sırtına, yüzüne yapışan tozlar bir anda çamur oluyordu. Dudakları çatlamış-

tı. Susuzluktan da ölüyordu ya, bir yerde durup da su içmek aklına gelmiyordu.

Gökteki tek kartal sıcağın içinde daha kapkara kesilmiş, erimiş gümüş mavisine dönüşmüş gökte oradan oraya, oradan oraya delirmiş gibi savruluyordu. Kanatları daha da uzamıştı. Birden aynı savrulan hızla halkalar çizerek göğe yükselmeğe başladı. Ta uzak göğe gitti, küçücük bir nokta kaldı orada. Sonra yumuldu, tortop oldu, dehşet bir hızla inmeğe başladı. Memidik ısıklık çalan bir hışıltı duydu gökte, başını kaldırdı, kapkara bir top kurşun gibi yere doğru iniyordu. Kartal bir kavak boyu yere yaklaşınca kanatlarını açtı, hızla Dumlukale yönüne doğru bir ağaç boyu üstten kaymağa başladı. Memidik onu Anavarza kayalıklarının ardında yitene kadar gözleriyle izledi.

Memidik yürüyordu, uğunmuş. Büke girdi, arandı. Bataklığa girdi, bataklık kaynamış, köpürmüştü, geriye döndü. Kuru Ceyhanın dibinden bir tüfek sesi geldi. Memidik kuru Ceyhanın dibine, devedikenlerinin morunun içine girdi bekledi. Tüfekli adam önünden geçti. Uzun boyunlu bir kuş vurmuştu. Kemerine asılı. Kuşun başı sallanıyor, kederli. Bir tüfek daha patladı, gene önünden bir adam geçti. Yeşile çalan masmavi kuşlar vurmuştu, yanar döner. Ayaklarından bir ipe bağlamış, başları sarkıyor. Yanda yönde tüfekler patlıyordu.

Gözleri kısılmış, yüzü biraz daha küçülüp kararmıştı. Alnının kırıışıklarına çamur oturmuştu.

Devedikenlerinin içinden çıktı, Ceyhanın kıyısına kadar koşarcasına yürüdü. Kartal Anavarzanın ardından dönmüş, çok ağır, kanatlarını sallamadan, gerilmiş, göğe doğru yükselerek uçuyor, bu yana geliyordu. Ceyhanın kıyısından top ağaçlara yürüdü. Ayağının biri bir yarığa girdi burkuldu, acısını bile duymadı. Güneş etini kızgın demir gibi dağladı.

Soluk alamaz oldu, durdu. Top ağaçlarda belini bir ağaca verdi, yorgun oturdu. Azıcık bir yel fisil dedi. Ağaçtaki birkaç kuş cıvıladı.

Gözünü açtığı zaman güneş batmıştı. Ayağa kalktı.

Az sonra ayı gördü. Gölgeleer büyüdü. Gökteki kartal da büyümüş birkaç misli olmuştu. Küçük suyun başına geldi, hayıt çalısinın içine girdi oturdu. Ne gelen vardı, ne giden. Ortalık ıssızlıktan çın çın ediyordu. Hemencecik, o anda, ilerdeki dutluktan cırcır böceklerinin sesi başladı. Başlayıp kesiliyor, başlayıp kesiliyordu.

Memidik cırcır böceklerinin sesinin ne zaman bittiğini hiç anlamadı. Gece böcekleri cikiliyordu. Tepeden aşağı üç uzun gölgeli adam geliyordu. Arkalarından üç kocaman köpek. Adamlar duruyor konuşuyorlar, yürüyor konuşuyorlar. Onlar durdukça köpekler de duruyor, yürüdükçe izlerine basarak köpekler de yürüyorlar. Memidik saydı, adamların üstünden sekiz tane atmaca geçti. Karanlıkta bir uçağın ışığı gökte, uzakta yandı söndü. Sonra uçağın gürültüsü geldi. Uçaklar gökte, ayın altında kırmızı çizgiler çizdiler. Sonra da yitip gittiler.

Bir büyük tilki, uzun, kırmızı kuyruğunu savura savura Memidiğın burnunun dibinden geçti. Memidik elini uzat-sa tutacaktı. Tilki geçtiği yolu iki kere kokladı. Bir yaramazlık sezmiş olacak ki aldı yatırdı.

Kuşlar geçti cığlık cığlığa. Bir an ince ince ışıklar yağdı, kar gibi. Bulutlar geçiyordu gökten. Bir an her yer ışığa kesti. Bir kamyonun farı onu yalayıp geçmişti. Hemite dağının doruğundan aydınlık bir bulut yere doğru sarktı.

Gelen üç adam, üç köpekle birlikte tepenin eteğinde gözden yittiler. Yol öyle ak, dümdüz, boş kaldı. Beklemekten, boşluktan canı sıkıldı Memidiğın. Suyun kıyısına indi. Bir kumsalda ayakları ince, serin kuma gömüldü. Az zamanda kendisine bir çaygara kazdı. Suyu buz gibiydi, içti, serinledi. Gece gene yapış yapış, soluk aldırılmaz, boğucu bir sıcaklıktaydı. Ayışığı pusluydu.

Memidik sağ ayağını üç kere yere vurdu. Taşbaşoğlu geldi aklına. Bir de tepeden tırnağa yara kesilen Eyüp Hazretleri. Eyüp Hazretleri yaralarının yere düşen kurtlarını alıp geri yarasına koyuyormuş. Taşbaşı Allah bir Eyüp Hazretleri gibi sinamasın? Ses çıkarıyor mu, çıkarmıyor mu diye...

Taşbaş da Allah için hiç mi hiç ses çıkarmıyor. Alay ediyorlar, döğüyorlar, gülüyorlar, aşağılıyorlar, o, bana mısın demiyor. Eski Taşbaş olsaydı, ona böyle yapsalardı, bütün köyü ateşe vurur da yakardı. Bu adam ışıklar içindeki Taşbaşdır. Tebdili kıyafet etmiştir. Bu köylünün başına gelecek var. Daha bu köpeğin ardından gidiyorlar. Bu köpeğin, bu köpeğin, bu alçağın...

Bıçağının sapını sıktı, avucuna kan oturdu. Yarın üstüne çıktı, dört bir yanı araştırdı, ne gelen var, ne giden. Yardan aşağı yuvarlanırcasına indi, ayakları acıdı. Çınara sırtını dayadı, orada duramadı, karaçalılığa girdi.

Kartal daha da büyümüş, ayın altında kapkara dönüyordu. Suyun yüzüne kıpkırmızı bir ışık düştü. Büyük bir yalım suyun yüzünü yaladı, geçti.

Memidik:

«Uzun Aliden sonra en çok pamuğu ben topladım,» dedi kendi kendine. «Ama kaç para eder, böyle ölü dolaştıkça. Memidik, sen ölüsün, sen ölüsün. Ölüsün, ölü... Bu adam iki ayağı üstünde dolaşıp gezdikçe ve de soluk aldıkça... Kuştan korkan, gölgeden ürken yüreksiz, ermişine söğdüren, Allahın sevgilisini döğdüren, alçak Memidik!»

Yanından uzun, kara bir hamaz geldi geçti hışıltıyla. Ayışığı toza battı bir süre. Toz tanecikleri suyun yüzünde ipiledi. Kaygan böcekleri durmadan mekik dokudular, suyun durgununda, söğütlerin altında...

Bir leylek boynunu uzata uzata bir kurbağa kaptı. Üç kere yutkundu. Suyu cop diye bir şey düştü. Cırlavuk böcekleri bir an ötmeğe başladılar, sonra hemen kestiler.

Bir an her yer karardı, kapkaranlık oldu. Derinden de bir uğultu geldi.

Memidik çakıtaşlarının üstünden yarpuzlu tepeye kadar koştu. Soluk soluğa kaldı. Bu gece bu adam mutlaka gelecekti, gelmezse olmazdı. Ay batıya yıkılmıştı ki, yorgun geldi çakıtaşlarının üstüne oturdu. Bir balık üç kere suyun yüzüne fırladı, düştü. İri bir balık. Suyun dibindeki yosunlu çakıtaşları gümüşlendi. Balığın gümüş karnı bütün ışıltısını suyun dibine götürdü.

Memidik bir yay gibi gerildi. Öfkeden kudurmuştu. Yüreği göğsünü yırtacakmış gibi döğüyordu.

Arkasını dönünce Seferle karşı karşıya kaldı. Sefer iki misli, üç misli büyümüşü. Memidiğin öfkesi yatışiverdi. O anda öfkesi birden korkuya dönüştü, eli ayağı çözüldü, hiç yerinden kıpırdayamadı. Sefer ona şöyle bir tepeden baktı, sonra gülümsedi, sonra da bir iyice güldü. Taşbaşoğluna nasıl güldüyse, ona da öyle güldü. Kabadayı, onurlu, dimdik, korkusuz yürüdü, suyun kıyısına vardı, ayaklarını suya sokup oturdu. Bir çakmak çaktı, çakmağın sesi ıssızlıkta cınladı, bir yalım fışkırdı. Sigara yandı söndü, yandı söndü.

Memidiğin sağ dizi yerdeydi. Karnı gümüştten balık üç kere daha fırladı suyun yüzüne, üç kere daha suyun yüzünde çok parlak üç ışık parçası kaldı.

Sefer kalktı, omuzu karanlık bir duvar gibi genişti. Adımlarını çok geniş açarak, kararan ıslak söğütlerin oraya vardı, ağzı yukarı söğüdün dalının altına uzandı.

Memidik bıçağı elinde, kendine gelmeğe, fırlamağa hazır bekliyordu. Şimşek gibi fırlayacak, elinin ayağının çözülmesine zaman bırakmadan işini görecekti.

Söğütlerin altından kalkan Sefer, geldi tam Memidiğin önündeki tümseğin üstüne oturdu, ayaklarını da suya saldı. Ayakları suyun içinde büyüyor, küçülüyor, kırılıyor, suyla birlikte akıp gidiyor, gene sonra koskocaman bir ayak oluyordu.

Memidik fırladı, o fırlar fırlamaz da çıplak atlılar, hasır şapkalılar geldiler, karşısına dikildiler.

«Şevket Beyi bulamadık,» dedi birincisi, kır atlı olanı. Doru atlısı :

«Akdeniz kıyısında da göremedik.»

Yağız atlısı, him him konuşanı:

«Kuyunun dibinde de yok.»

Kır atlısı:

«Şevket Beyin yerini senden başka bilen yok,» diye bağırdı. Sesi Anavarza kayalıklarında yankılandı. «Bilen yok, bilen yok.»

Doru atlısı:

«Bütün Ceyhanın kıyısını, Ceyhanın dibini ta Akdenize kadar aradık. Yok işte, yok. Göster Şevket Beyi bize.»

Memidik usulca:

«Şevket Bey öldü,» dedi. «Fıkara, yazık!»

Yağız atlısı şıkır şıkır bir kelepçe aldı atın boynundan:

«Uzat ellerini,» dedi. «Biz bu işi anlamadık, sen var derdini hükümete anlat. Ayyıldızlılara.»

Memidik kollarını uzattı, kelepçe şıkır şıkırdı.

Kır atlısı:

«Vazgeç,» dedi. «Allah belasını versin, bu da adam mı, sümüklünün birisi, korkak, yüreksiz, kelepçene değmez. Haydi gel, Şevket Beyi şu büklükte arayalım.»

Atlarına bindiler, kelepçe şıkırtılarıyla uzaklaştılar. Atların üçü de çıplaktı, üçü de uzun belliydi. Üçünün de sağrısı ayışığında sıcacıktı.

Sefer ayağa fırladı, su bulandı, balıklar sıçradı. Gümüş karınları Memidiğin gözünü kamaştırdı, yaktı. Suyun dibine bir yıldız düştü. İri çakıltaşının yanında böyle durdu kaldı.

Sıcak yapış yapıştı, boğucu.

Memidik söğüt yaprağı bıçağını kınından çekti, olanca gücüyle savurdu. Bıçak havada üç kızıl, yanları sırtlanmış ışıktan yay çizdi. Üç yay üç çelik çizgi gibi ayışığında balkıdı.

*Yeni bir tarlaya geçerler. Bu tarla da Mut-
talip Beyin tarlasıdır. Ötekinden daha da
verimli bir tarladır. Her bir koza yumruk
kadar. İçlerinden taşmış, kabarmış pamuk-
lar. Tarlayı görünce Kel Aşık çok eski, köy-
lünün şimdiye kadar duymadığı, insanı ye-
rinde durdurmayan bir sevinç türküsü söy-
ler. Bu gece sinek de yoktur. Köylü rahat
uyur. Taşbaşoğlunun sıska bedenindeki yı-
kıntı büyümüş, öldürücü bir yere gelmiştir.
Böylesine bir yıkıntıya sonuna kadar daya-
nacak değildir Taşbaşoğlu...*

Yelken bulutları bir anda Akdenizin üstünde küme-
lendiler, apak, köpürmüş. Sağdan soldan yeller esmeğe,
Torosun üstündeki gümüş renkli bulutlar kaynamağa baş-
ladı. İrili ufaklı hamazlar göğe doğru direkleyip dönmeğe
başladılar, ince ince ipiltili. Yumurtalık üstünden, Dumlu-
dan, Ceyhan kasabasından, Yılankaleden, Bodrum yöre-
sinden, Hemite dağı üstüne hamazlar direklemiş, renk
renk geliyorlardı. Esen yel pamukları biribirine katıyor, fi-
danların dallarını çatırdatıyordu. Ceyhan suyu göğe yu-
karı bir savruluyor, sonra yatağına gümbürtüyle dökülü-
yordu. Çukurova, ot, çalı, ağaçlar, kurumuş çiçekler, çel-
tik tarlalarının doymuş, fışkırmış yeşili, traktörler, kam-
yonlar, atlar eşekler, böcekler, arılar, toz duman, her şey

biribirine girmişti. Havada ekin sapları, kurumuş pamuklar uçuşuyordu. Bütün Çukurova bir toz bulutunun içindeydi. Kadınların başörtülerini, erkeklerin yağlı, yırtık kasketlerini alıp götürüyordu hamazlar. Yoğun bir toz bulutu ovada dönüp duruyor, çalkanıyor.

Yorgun Taşbaşoğlu zorla kalktı, sürünerek alaçığından çıktı, ağzı acıydı, ağı yemiş gibiydi. Pamuk toplayanlara yöneldi. İki elini beline koydu, ırgatların elli adım kadar ilerisinde durdu. Irgatlar da durdular onun bu haline baktılar. Tam köyde öfkelendiği zamanki gibi durmuştu. Büyümüş, heybetlenmişti. Çok köylünün yüreğine korku düştü. Bir kısmı hemen o anda içindeki ikirciği attı, bunlar on beş, yirmi kişiydi zaten.

«Taşbaşoğlu Efendimizin ta kendisi,» dediler. «Kutsal kişi köyde de böyle elini beline koyar, öyle öfkeli dururdu.»

Taşbaşoğlu son öfkede idi, sağ ayağını öne attı, konuşmaya başlayacaktı, bir iki yutkunduydu, vazgeçti.

Irgatların hepsi bir kulak kesilmişler, onu dinlemeğe hazırlanmışlardı. Yarı korkulu, alaylı, pişman, çok meraklı gözlerini ona dikmişlerdi. Konuşmadı. Bir süre öyle durdu bekledi, sonra gözlerini teker teker ırgatların üstünde dolaştırdı, onlara hiç değişmeyen bir yüzle baktı. Hoşgörüyü vardı belki yüzünde. Belki biraz hüzün, derinden gelen, aydınlık bir hüzün. Gözleri en çok karısının, çocuklarının üstünde kaldı. Hasana gelince belli belirsiz mutlu, ona bir gülümsedi. Hasan da ona gülümsedi.

Taşbaşoğlu bir süre başını yere dikti, durdu, sonra arkasını döndü ağır aksak uzaklaştı. Irgatlar bir süre arkasından baktılar, sonra yeniden hiç bir şey olmamış gibi işlerine koyuldular.

Hasan onun ardından tarlayı çıkarken yetişti, elinden tuttu:

«Gitme Memet Emmi,» dedi. «Ben büyüyünce senin öcünü o Vicikvicikten de, köylüden de alırım. Haydi, gitme kal!»

Taşbaşoğlu Hasanı yerden kaldırdı, bağrına bastı, öptü, gülümsedi, yere koydu, hiç bir şey demeden yürüdü.

Memldik esen fırtınanın içinde, gökte bana masın demeden rahat, kanatlarını açmış uçan kartalı gördü, kanatlarını esen yele karşı germiş ağır ağır süzülüyordu. Taşbaşoğlu da kartala baktı. Memidiğe öyle geldi. Şimdiye kadar hiç bilmediği bir acı, bir öfke geldi yüreğinin başına bir dağ gibi çörekledi.

Hasanın verdiği kibritler sol elindeki sıkı sıkıya tuttuğu naylon torbanın içindeydi. Elindeki torbayı saliaya sallaya Taşbaşoğlu Ceyhan kıyısına indi, gözden yitti.

Kasırga, toprağı, ağaçları, suları, bataklığı, büklüğü, gökyüzünü beşik gibi sallıyordu. Ceyhan ırmağı yatağından bir boşalıyor, bir doluyordu. Savruluyor fışkırıyordu. Deniz gibi de derinden gümbürdüyordu...

Taşbaşoğlu ırmağa aşağı yürüyor, burnuna şimdiye kadar hiç koklamadığı nefis kokular geliyordu, keskin, sarhoş edici, bayıltıcı. Yarı düş, yarı gerçek içindeydi. Bütün gücünü toplamış, son gücünü de harcıyor, yürüyordu. Gözünün önünden türlü ışıklar geçiyordu. Ak kara vurmuş, renk renk ışıklar. Çalkanan, kabaran su üstüne üstüne geliyordu. Bulutlar salkım saçak, otlar, ağaçlar, ekin sapları, tozlar karmakarış bir kaynaşma, bir çalkantı içinde. Kuşlar korkularından yuvalarından dışarı uğramışlar, hayvanlar, arılar, börtü böcek deliklerinden kaçmışlardı.

Gökyüzü de darmadağındı. Ay, yıldızlar, göğün mavisi, ısıltısı, sarısı, yeşili birbirine girmişti. Yıldızlar bir uçtan bir uca savruluyorlardı.

Taşbaşoğlu yarı beline kadar suya batmıştı. Üstüne üstüne gelen su onu serinletiyordu. Arkasına döndü, arkasından büyük bir köpeğin geldiğini gördü, gülümsedi.

Sular sarsıldı, yandaki ağaçlar, yar sarsıldı. Taşbaşoğlunun ayağı altındaki toprak kayıyordu. Yeşil, yağlı. Düş içinde. Yarılmış örümcek ağları, çelik ısıltısında ipler, ışıklar herşey kayıyor, çiçekler, yeşil yapraklar, sular, bataklık köpürüyor, kayıyor. Yıldızlar kaynaşıyor, sonsuz bir çalkantıda oradan oraya savruluyorlar. Savruluyorlar. Taşbaşoğlu yorgun başını bir hayıt çalısı köküne koydu. Hayıtlar çiçek açmıştı. Derinden koktu. Bir ulu düş... Sular ayağına inceden ince değişiyordu. Serin.

Taşbaşın böylesine çekip gitmesi beklemedikleri bir şeydir. Önce Taşbaş olayı üstünde hiç konuşmazlar, ağızlarını bıçaklar açmaz, sonra yavaş yavaş çözülürler. İkircik içindedirler.

İyi bir pamuk tarlasının ucuna dikilir de şöyle bir barksan salt yeşil yapraklar görürsün. Yeşil yapraklar arasından patlamış ak ak pamuklar. Böylesi bir tarlanın her bir fidanı insanın yarı beline gelir. Ve yeşil dallar arasındaki patlamış kozalar yumruk kadar, yumruk kadardır. İyi olmayan, ya da orta verimdeki bir pamuk tarlasındaki pamuk fidanlarının yaprakları dökülmüş, salt pamuk kalmıştır fidanların üstünde. Tarla, kar yağmış da ortalığı örtmüş gibi olur, lekesiz. Bir de çiçeksiz. Verimli, iyi pamuk tarlası büyük bir çiçek bahçesine benzer, binlerce, renk renk çiçekli. Ve böyle bir tarla sıcağı azıcık kırar.

Sular ılıktır, kan gibi, içilmez. Çamurludur. Böyle bir tarlada azıcık serinler. Böyle bir tarlaya düşen yorgun ırgatlar kendilerine gelirler. Düşükleri tarla böyle bir tarla olmasaydı Taşbaşın gitmesi onlara daha çok koyardı, onları deli divane ederdi. Yorgun bedenleri biraz daha yorulurdu.

Renk renk açılmış çiçekler, az sonra dökcekler, elma olacaklar, elmalar patlayacak, her bir elmadan ak bu lutlar gibi, gün görmemiş pamuklar fışkıracak. Irgatlar

toplayacak yeniden. Ve sevinecekler. «Birinci ağız kadar verdi ikinci ağız da... Üçüncü ağız da böyle olacak,» diyecekler. İrgatlar böyle tarlalarda bütün yorgunluklarını unutacak, Muttalip Beyin geçmişine hayır dualar okuyacaklar.

Muttalip Bey siyah, toz içindeki Mercedesiyle sabah erkenden tarlaya geldi. O gece onu uyku tutmamış, hep pamuk tarlasındaki ermişi düşünmüştü. Adamın iki büküm önünden yumulmuş gidişi hiç gözlerinin önünden gitmemişti. Hele parayı kabul etmemesi... Bu insanlar şaşılacak insanlardı. Ermişe yaptığı kabalığa çok pişman olmuştu. Bir ermişe, adı ermişe çıkmışa böyle davranılır mıydı, bir kaba köylüye davranır gibi? Bir hırsıza, bir yolsuza davranır gibi?

Otomobilden iner inmez Seferi çağırdı:

«Beni ermişe götür,» dedi. «Onu hemen görmeliyim.»

Sefer bir süre karşılık vermedi. Öteki köylüler de sustular. Muttalip Bey çok heyecanlandı, yüzüne bir korkunun gölgesi geldi düştü.

«Ermişe ne oldu?» dedi.

Hasan çocuk:

«O gitti,» dedi. «Küstü de gitti. Hepinize küstü. Kırklar dağına gitti. Bana dedi ki, ben oraya gidiyorum, dedi. Korkmasınlar, onlara kötülük edecek değilim. Onların kötülüğü yanlarına kalsın. Amma onlara iyilik de etmeyeceğim, dedi. Böyle dedi de gitti.»

«Ne yana gitti?»

Hasan elini Ceyhana aşağı uzattı:

«İşte oraya, başını aldı da gitti.»

Muttalip Bey durdu, sarardı, konuşmadı, hemen otomobiline atladı çekti gitti. Memidik alelacele otomobiline arkasına, toza parmağıyla a b c'sini yazmıştı.

Muttalip Bey hayıflanıyordu:

«Kaçırdık ermişi,» diyor gülüyordu. «Kaçırdık ki biz kaçırdık. Durun bakalım nerede bulacağız? Bulacağız da kerametlerini göreceğiz.»

Muttalip Bey gittikten sonra ırgatlar fısıldaşmağa başladılar.

«Ne dedi Muttalip Bey?»

«Eyvah kaçırdım, dedi, ahır zaman ermişini. Eyvah ki eyvah.»

«Muttalip Bey ne dedi, ne dedi?»

«Eyvah ki eyvah, dedi, kendi elimlen kendi evimi başıma yıkan benim, ahır zaman ermişini küstüren benim, kara başlı, Tanrı katında kara yüzlü olan benim.»

«Muttalip Bey ne dedi, ne dedi?»

«Bir bulup da, akılsızlığımdan dolayı bir yitiren uğursuz insan benim.»

«Ne dedi, ne dedi?»

«Benim bu tarlalarım şimdiye kadar böyle pamuk ne demek, yarısını, onda birisini vermedi. Bu yıl tarlalarım doldu taşı pamuktan. Ahır zaman ermişi yüzünden. Kendi eliyle iki gözünü kör eden benim.»

«Ne dedi?»

«Dedi ki Muttalip Bey, bir daha elime geçse Taşbaş Efendimiz, güzelce yüzünü bir daha görsem onun, onu çiçek yapar da başıma sokarım. Hiç bir vakit de başımdan indirmem.»

Garbi yeli çıkıncaya kadar Muttalip Beyi konuştular. Muttalip Bey bu arada üç kere daha geldi tarlanın ucunda durdu otomobiliyle. Irgatların önünden geçti. Yüzü kararmış, ağzını bıçaklar açmıyordu.

Gömleksizozğlu uzun boyu, iri bedeniyle ikide birde ayağa kalkıyor:

«Gene gelecek,» diyordu. «Ermişler hiç bir zaman kullara gücenmezler, kızmazlar, küsmezler. Hasana bakmayın, küstü dediğine aldırmayın. Çocuk milleti kadar yalancı bir millet hiç bir vakit bu dünyaya gelmemiştir, her zaman yalan söylerler. Ermişimiz bize küsmedi.»

Sefer hiç işe karışmıyor, hiç bir söze varmıyordu. Vicikvicik durmadan söylüyordu. Ödö kopuyor, ödö kopukça da Taşbaş, ermişlere, Sefere, ağaca, kuşa, buluta, her şeye durmadan söylüyordu.

«Öldürsünler beni. Haydi öldürsünler. Yoketsinler, süründürsünler. Ne duruyorlar? Ulan o Allahın da gücü varsa, işte buradayım, ne duruyor, ne duruyor?»

Tepiniyor, çırpınıyor, deliriyor, ağzından tükrükler saçıyor. Yüzü sapsarı, gerilmiş.

Zalaca:

«Düşümde gördüm Efendimizi,» diye başladı, onu hemen susturdular.

«Düşün batsın,» dediler.

Koca Halil döğünüyordu. İki gözü iki çeşme.

«Kimin, adam olan hangi insanın kıymetini bilir ki bu alçaklar, senin kıymetini bilsinler yiğidim, yavrum. Taşbaşoğlu ermiş Memedim...»

Arkası boydan boya yırtılmış şalvarını bacaklarına kadar çemremiş, bütün ırgatları dolaşüyor, «kimin?» diye herkese soruyordu.

Ökkeş Dağkurdu, Cennetteki köşkünü hiç aklından çıkarmadan, kırçıl sakalını sıvazlayarak, namazını kılıyor, duasını ediyor, yanındakilere okuyup üflüyerek:

«Haşa, sümme haşa!» diyordu. «Bizim dinimizde sihir, keramet yoktur. Taşbaş Memet iyi bir adamdı. Adamı dinden imandan çıkardılar, sonra da etmediklerini komadılar, fıkaraı dağa düşürdüler. Haşa, haşa, sümme haşa.»

Uzunca Ali hiç konuşmuyor, için için ağlıyordu.

Hasan:

«Ben onun yanına gideceğim,» diyordu, «şu Düldül dağının tepesine.»

Ve karlı Düldül dağı sivri tepesi, ala karlı gövdesiyle Çukurovadan, güzel, serinletici, mavinin üstüne yapıştırılmış apak gözüküyordu.

Kel Aşık:

«Azdırdınız fıkaraı,» diye sabahtan bu yana bir sürü düşünce değiştirip konuşuyordu. «Azdırdınız, deli ettiniz. Ermişse de delirttiniz fıkaraı, değilse de... Hastaydı zaten fıkara. Ayakta duramıyordu. İki adım atacak hali yoktu. Belki ermiş bir kişiydi. İki adım atacak hali yoktu. Belki ermiş bir kişiydi. Belki de bizim gibi. Adım atamıyordu. Gidin bulun fıkaraı. Arayın yakınları. Buralardadır. Yıkılmış, bir çalı dibinde inildi yordur. Gidin bulun fıkaraı, imdadına yetişin. Taşbaşoğlu buna layık değildir. Ermişse düştüğü yerden bir ışık çıkar, ışığa gidin, elinizle

koymuş gibi bulursunuz fıkarayı. Haydi çabuk olun. Ermiş değilse ne ışık, ne bir şey... Bu kadar akrabasınız. Eskiden bir dediğini iki etmezsiniz. Gidin arayın Taşbaşı. Yarım köy akrabasınız.»

Kadınlar, genç kızlar Taşbaşoğlunun karısının başına blrikmişlerdi.

«Hiç sana dokundu mu Taşbaş Efendimiz?» diye soruyordu Delice Bekirin karısı. «Efendimiz seninle hiç yattı mı, ooh, ne güzel!»

Kadın karşılık vermiyordu. Karşılık vermeyince aralarında konuşuyorlardı.

«Taşbaş,» diyordu Zalaca, «kudurmuş, boğa gibi bir erkektir. Eline bir kadın düşerse, isterse kendi karısı olsun, pestilini çıkarmadan bırakır mı?»

«Boğa gibi...»

«Ne boğası, ayakta sallanıyordu fıkara!»

«Öyle gözüküyordu.»

«Kimbilir ermişler nasıl sevişirler...»

Delice Bekirin karısı:

«Her bir ermiş bir köz parçasıdır. Elini süremez, kudurur, deli olursun. Taşbaşı ben çok gördüm.»

Sevinçli bir gülüş bıraktı ortalığa, çın çın.

Tebdilhava inliyordu, toprakta bir uçtan bir uca titriyerek debeleniyordu, bir deri bir kemik kalmış.

«O da gitti, o da gitti,» diye durmadan tekrarlıyordu.

Fatmaca:

«Onun kesip attığı tırnağa kurban olurum, hem de bütün köyü, bütün dağları, bütün Çukurovayı, hem de dünyayı onun tırnağına kurban ederim. Bakınsana yedi yıllık yatalak kızımı nasıl ayağa kaldırdı! Bakın bakın, bakın işte.»

«Söylesene Allahın belası karı, dilini mi yuttun? Taşbaş seninle yattı mı, yatmadı mı? Yattıysa nasıl yattı, yatmadıysa nasıl yatmadı? Söyle kız, anlat kız!»

Muhtarın karısı Kır İsmailin kızı durmadan soruyordu. En sonunda kadın elinden kurtulamadı:

«Git bacım başımdan,» dedi. «Git başımdan. Benim derdim bana yeter. Yetiyor da artıyor bile. Hiç insan er-

mişlen yatabilir mi? Bir ermiş hışım gibidir. İnsanın yüreğine korku düşer ki, eli ayağı çözülür, yatmak şöyle dursun.»

«Yatmak istedi mi?»

«Git bacım, git benim derdim bana yeter.»

«Kudurdu mu, delirdi mi?»

Kır İsmailin kızı titriyordu.

«Elini tuttu mu?»

Kollarını açtı, geniş geniş gerindi.

«Kucakladı, kucakladı, kucakladı mı?»

Yerden bir avuç toprak aldı, avucunda sıktı. Toprak köz gibiydi.

«Kemiklerini kırdı mı?»

Yüzü kıpkırmızıydı, yalım gibi yanıyordu. Toprağa oturmuş, sıkı sıkıya yapışmıştı çıplak teni yanan toprağa. Gözleri kaydı, bir an kendinden geçti.

«Etine değdi mi?»

«Git bacım git, benim derdim başımdan aşkın.»

Öteden bir gürültü koptu. Büyük bir kalabalık biribirine düşmüşler, taş, sopa, kesek döğüşüyorlardı. Döğüş bir saat kadar sürdü. Ve köyden döğüşe Ökkeş Dağkurdu, Tebdilhava, Sefer, Taşbaşın karısı ve Kel Aşıktan başka hemen hemen herkes katıldı.

Ortalık ter koktu. Her yer toza kesti.

Sığırtmacı uzun değneğini havaya kaldırdı. Kocaman bir adamdı. Dimdik durdu.

«Sığırlardan, koyunlardan keçilerden, atlardan eşeklerden bir tane bile eksik yok. Şu aşağıdaki bucakta hepsi. Suya vurdum. Ne kavga ediyorsunuz öyle? Haydi toparlanın bakalım.»

Köylüler sürüde bir eksikliğin olmamasına sevindiler, bir anda Taşbaşı unuttular. Döğüşü de...

Sığırtmacı:

«Duydum ki tuzunuz kuru. Çok iyi bir tarlaya düşmüş, çok pamuk toplamış, çok para kazanmışsınız. Sığırlar da bu yıl iyi. İyi bir otlak buldum. Öyle tavlandılar, öyle tavlandılar ki görseniz tanıyamazsınız. Hazırlanın bakalım.»

Hazırlanın bakalım demenin ne demek olduğunu her-

kes bilirdi, çıkınlarından, ceplerinden birer lira çıkardılar teker teker sığirtmacın önünden, açılmış avucuna liralığı bıraktılar geçtiler, bıraktılar geçtiler.

O gece çok sıcak vardı, çok sinek. Sabaha kadar yandaki tarladan taşıdıkları susam saplarını yaktılar. Tarla yıldız yıldız oldu.

Ömer, günlerdir Meryemceyle birlikte, yerler içerler, ormanı dolaşır, mantar toplarlar. Ömer ava gider kuş, tavşan vurur. Her gece de Meryemceyi öldürmek ister. Tam onu boğacakken birden: «Bir gece daha yaşasın Meryemce Anacık, ne güzel de uyuyor,» der, eli ayağı tirtir, heyecandan boğularak, vazgeçer. Her gece, her gece erişilmez heyecanlar ve öldürmenin, öldürmekten vazgeçmenin tadını, şehvetini yoğun yoğun yaşar. «Bu gece değil, yarın gece. Mükünü yok yarın gece boğacağım anacığı.»

Meryemce Anacık büzülmüş, kapkara, incecik dudaklarını bir çocuk gibi sündürerek uyuyordu. Ortalık aydınlıktı ama daha gün doğmamıştı. Buruş buruş olmuş Meryemce Anacığın yüzü mutluluk içindeydi, güler gibiydi uykusunda. Hani çocuklar uykularında gülümserler ya, Meryemce Anacık uykusunda gülümsüyordu. Amma da sevgi dolu bir kadındı. Ömer kendini bildi bileli saçından, gözlerinden, her bir sözünden, her kıpırdanışından, yürümesinden böyle sevgi taşan sıcacık bir insan görmemişti. İnsanın anası, babası, kardeşleri, can bir yangılısı hiç kimse Meryemce Anacığın sevdiği gibi bir insanı sevemezdi.

Ömerin gözleri yaşardı. Meryemce Anacığın ayakla-

rı yorganın dışına çıkmıştı, dilim dilim yarılmış tabanlar, Ömer tabanları örttü:

«Bu gece, bu gece boğacağım anacık seni,» dedi. «Ne yapayım hiç bir çarem yok. Elimden geleni yaptım. Uzatabildiğim kadar uzattım bu işi anacık, salt senin gül hatırın için. Bugün üç tane keklik yakalayacağım anacık, çok yalabuk çıkaracağım anacık, şu dünyadan giderken bir iyice doyarak git anacık. Mutlu git güzelim. Beni çok iyi ağırladın. Anam olsaydı, beni bu kadar candan seve mezdi, anacık. Allah senden bin razı olsun anacık. Bu gece son. Kusura bakma. Nerdeyse pamuk bitecek Çukurda, köylüler dağlara döndü dönecekler. Sonra Sefer benim paramı vermez. Bu gece son. Kara bağrıma taşlar basacağım. Ne yapayım anacık. Fıkarcılık batsın. Bu kadar fıkarcı olmasaydım, bir çift öküzüm olsaydı, Bedriye de benim olsaydı, seni hiç öldürür müydüm, sana hiç kıyar mıydım gülüm anacık? Alırdım evime, elini ılıktan soğuğa vurdurmazdım. Ne yapayım hiç bir mümkünüm çarem yok. Hiç de vaktim kalmadı.»

İki büyük damla yaş Ömerin gözlerinden aşağı yuvarlandı, ta boynuna kadar süzüldü aktı. Sonra yaşlar birbirini izledi.

Ömer Meryemce Ananın yüzüne bakmağa doyamıyor, içinden, «yarın sabah, yarın sabah hiç olmayacak anacık,» diyordu. «Böyle bebeler gibi melâikeler onu güldürmeyecek uykusunda.»

Bu sırada Meryemce uyandı, uyanmasıyla:

«Ömerim, yavrum, yiğidim,» demesi bir oldu, Ömere sarıldı. «Neyin var yiğidim. Meryemce Anan sana kurban olsun? Bir derdin mi var bana söylemediğin? Söyle anana, onan onun hakkından gelir. Neyin var da böyle sabah aydınlığında ağlıyorsun? Söyle kurban olduğum yavrum, anlat Meryemce Anana, ben senin için her bir şeyin çaresini bulurum. Bulurum yavrum. Söyle derdini.»

Ömer hem ağlıyordu, hem de şaşkınlık içindeydi. Hem kendini topladı gülümsedi:

«Hiç bir şeyim yok, can güzelim, anacığım,» dedi. «İşte, öyle canım sıkıldı da...»

Gülümseyerek gözyaşlarını yeniyle sildi.

Meryemce damdan aşağı indi, çabucak. Çok sertti. Aşağıda yüzünü yudu, saçlarını düzeltti.

Damdan inen Ömeri karşıladı, uzandı sağ elinin serçe parmağından tuttu:

«Hiç,» dedi, «mümkünü yok, derdini bana söyleyeceksin. Birlikte, ikimiz birlikte senin derdine çare arayacağız. Hiç, söyleyeceksin bana. Yakanı bırakmam. Dünyayı sana zindan ederim, seni ağlatan derdi öğrenirim. Söyle yavru, söyle anacığın da, anacığın bilsin. Bilsin de seni ağlatan bu pis derde bir çare bulsun. Ya beni öldür, ya söyle.»

Ömer gülerek:

«Ana,» dedi, «bu gece sana söyleyeceğim. Şimdi ava gidiyorum. Şimdi benim yakamı bırak. Bu gece yarısı öğreneceksin.»

Elini onun elinden kurtardı, ormana koşarcana yürüdü.

«Sen kal anacık,» dedi. «Kal da iyi bir ateş yak da, köz olsun. Üç tane keklik, bir sepet de mantar getireceğim. Bir de yalabuk. Gece yarısı da her şeyi öğreneceksin.»

Meryemce uzaklaşıp gitmiş Ömerin ardından bağırdı:

«Haydi git, yolun açık olsun, yavru, avın bol olsun. Hem de kısmetin.»

Ve ilk olarak Ömer üstünde düşündü. Şimdiye kadar o kadar Ömerin sevinciyle doluydu ki, Ömer üstüne, onun köye niçin geldiği üstüne bir kere bile düşünmemişti. Ne Ömere, ne de kendine bir soru sormak aklının köşeciğinden geçmemişti.

Niçin gelmişti ola bu oğlan, pamuğun en cıvıcvıli zamanında, derdi neydi, başına büyük bir iş mi gelmişti, birinden, bir şeyden mi saklanıyor, hükümetten mi kaçıyordu?

«Ah,» diyordu Meryemce, «aaah, delibaş karı, bir kere olsun oğlana derdin nedir diye sormadın. Oğlan da söyleyemedi. Şimdi de küstü işte. Sormadığın zoruna gitti de küstü işte. Küsmez mi ya, sen geldi geleli bir k-

re olsun, halin ne, derdin ne yavru, diye sormazsın, o da küser işte. Söyemez işte. Onun yerinde kim olursa olsun onur eder de söyemez. Akılsız karı, akılsız Meryemce.»

Uzun bir süre Meryemce kendi kendini suçladı durdu. Nerdeyse öfkesinden saçını başını yolup kendini paralayacaktı.

«Taş yürekli Meryemce, taş yürekli, taş yürekli,» diye bağırdı.

Sonunda inatla kestirdi attı:

«Ben de ona derdini söyleteceğim. İsteddiği kadar onur etsin. Hem de derdine derman olacağım, isterse şu tatlıca canımı Ömerimin yoluna kurban edeceğim. Kurban kurban, kurban edeceğim.»

Ömer ikindiye doğru elinde üç keklikle geldi. Bir elinde de bir sepet dolusu iri iri mantarlar vardı. Ağzı kulaklarında Ömer, hep gülüyordu.

«Tuzak kurdum kekliklere, düşü düşüverdiler. Mantarlar da iri. O kayanın dibindeki mantarlar hep iri olurlar. Haydi ana, şunları yol, temizle. Bir de yalabuk... Ateşi de yakmamışsın ana, ben yakayım.»

Meryemce dimdik dikildi, sert kaya gibi:

«Şuradan şuraya bir adım atmam, derdini bana söylemezsen.»

İki adım attı, vardı Ömerin yakasına yapıştı:

«Söyle bana derdini,» dedi. «Derdine ben derman olurum, gerekirse yoluna da ölürüm. Bu tatlıca canı da Ömerime kurban ederim. Sen de derdini söylemezsen ben de senin avladığın kekliklere elimi sürmem, acımdan ölürüm de bir lokmasını yemem. Akılsız başım, akılsız başım, aklıma gelmedi, aklıma... Senin büyük bir derdin olacağı.»

Meryemce directti, ilendi, konuştu, keklikler orada, yerde durup durdular. Mantarlar sepette. Yalabuklar kabukların içinde.

Ömer Meryemcenin elinden kurtulmanın yolunu bir türlü bulamıyordu. Meryemce de azıttıkça azıtıyor, yakasını bir türlü bırakmıyordu.

Gece basıncaya kadar bu cebelleşme böylece sürdü. Ömer baktı ki olmayacak:

«Dur ana, dur,» dedi. «Sana büyük derdimi söyleyim ama, elinden bir şey gelmez.»

Meryemce:

«Gelir!» diye kestirdi attı.

«Ana,» dedi, «sen Bedriyeyi bilirsin. Ben ona sevda landım. Sevdadan aklımı oynattım. Anası babası verim ker olmadı bana. Ben de kendimi yitirdim. Dağlara yollara düşmüşüm. Bir de baktım köye gelmişim. Bir de baktım sen köydesin. Aşağıda biz seni öldü biliyorduk. Sen de beni kurtardın. Derdim bu işte. Bu sabah Bedriye aklıma düştü de, ben onu hiç bir zaman alamayacağım diye düşündüm de, ağladım. Bir öksüze kim kız verir...»

Meryemce kıvanç içinde ve çok sakın:

«Bu Meryemce Anan sağken Bedriye de senin olacak. Mal isterse babası mal veririm, para isterse para. Hiç birisi olmazsa, zorlan alırım kızı sana. Sen öksüz değilsin, sen Meryemcenin öz bir oğlusun. Haydi onu hiç düşünme. Köy döner dönmez, düğününü kurarım. Bedriye senin olur.»

Ömerin içi, sevinçten pır pır etti:

«Sahi mi ana!» dedi.

Büyük bir ateş yaktı, az sonra ocakta közler kümelendi. Meryemce keklikleri yoldu, yıkadı, tuzladı.

«Şuna bak, şunun da derdine! Keşke bütün dertler senin derdin gibi kolay olsaydı. Ömerim, yavrum, Meryemce Anan yağdan kıl çeker gibi yapar Bedriye işini.»

Oturdular, keklikleri, mantarları bir iyice yediler doydu, damın üstüne çıktılar, yataklara oturdular.

Ömer anasının babasının hikayesini kendini bildi bileli her gün, her gün, herkesten dinlemişti. Anası babası üstüne çıkmış türküyü her gün her gün herkesten, Kel Aşıktan dinliyordu.

Meryemce başladı:

«Senin anan yavrum, güzel atlar yetiştiren Binboğalarda Kırkısrak köyünden olurdu. Binboğaların alabalığı derde dermandır. Balı püren kokar, şifadır. Çiçekli bir

topraktır. Binboğalar, durmadan çiçek kokar. Toprak nen-nilenir. İnsanı kadar güzel insan bu yeryüzüne gelmemiş-tir. Kadını erkeği insanoğlunun yakışığıdır. Dünyanın ya-kışığıdır. Baban bizim köydendi. Binboğalara gitmiş, ana-nı görmüş. Baban güzel atlar bakıcısıymış. Anan bir Türkmen beyinin kızıymış. Türkmen beyinin çok güzel atları varmış. Baban atlara öyle bir bakmış ki usta şeyis baban, atlar daha da güzelleşmişler. Baban Türkmen beyinin gözünün bebeği olmuş. Derken senin anana, Türkmen beyinin kızı anana yangılanmış. Türkmen beyi bunu an-lamış, babanı koğmuş. Baban köyden ayrılamaz, köyün yöresinde aç susuz, perperişan döner dururmuş. Kız bir gece babana gelmiş: «Al götür beni,» demiş. «Beni alır gö-türürsen babam ikimizi de öldürür. Kaçalım biz. Öyle de öldük, böyle de. Bari koyun koyuna, elele, biribirimizin olduktan sonra ölelim.» Baban da, doğru demiş, kızı elin-den tutmuş, getirmiş köye. Sen doğduktan üç yıl sonra bir sabahı, köy çalkalandı birden. Bir kaynaşma, bir çığ-ırışma. Köylü sizin evden yana koşuyor. Ben de koştum. Kapıyı açtım girdim ki ne göreyim. Ananı da babanı da kesmişler, başlarını gövdelerinden ayırmışlar. Sen ikisi-nin arasında elin yüzün kana bulanmış, onların kelleleriyle oynuyorsun. Ondan sonra sana köylüler baktılar. Sen gün görmedin yavrum. Anan üstüne türkü çıkardılar. Za-lim Türkmen beyi üstüne...»

Gökte yıldızlar, yıldızlar durmadan akıyordu. Ve yıl-dızların altında belalı bir türkü, güzel bir erkek sesi gece-de bozkıra yayılıyordu.

Bin yıllık bahar toprağının üstüne oturduk, diyordu türkü. Yüz bin yıllık aşka geldik. Toprak kadar eski. Aşk-ta buluştuk, ölümde buluştuk, yüz bin yıllık bahar top-rağının üstüne oturduk. Aşka geldik. Ala kanımız biribi-rine karışacak, karıştı, diyordu. Ve türkü uzuyor, uzadık-ça uzaklaşıyordu.

Meryemce uyudu, türkü uzaklara gitti. Usul usul, bir bebek gibi soluk alıyordu.

Ömer iki kere:

«Ana, ana,» dedi, Meryemce iyice uyumuştı, ses so-
luk yok.

Ömer Meryemcenin elini tuttu, sıcaktı. Ne de ince boynu var, diye düşündü Ömer. Bir sıkınca canı çıkıverecek. Ellerini usul usul boynuna doğru uzatıyordu, gerilmiş. Elleri Meryemcenin boğazına geldi, sıcacık, yumşak, kırıışmış. Bedenini birden soğuk terler bastı, elleri uyustu, yüreği göğsünü parçalarcasına küt küt attı. Elleri Meryemcenin sıcacık boynunda. İçinden bir ses: Haydi sık, haydi sık, sıkıver de bitsin, diyordu. Sıkıver, sıkıver... Gittikçe de terliyordu.

Ellerini Meryemcenin boynundan, sıcaklığından çekti. Rahatladı, çözüldü. Gitti yatağına oturdu. Bütün bedeni havanda döğölmüş gibi ağrıyordu.

«Bugün de, bu gece de olmadı,» dedi kendi kendine. «Yarın gece mutlaka mutlaka sıkacağım boynunu. Sefer de şimdi benim yolumu gözlüyor, deli oluyordur. Adama rezil olduk. Nolacak,» dedi sesli, «bir gün daha yaşasın Meryemce Anacık. Bir gün daha. Canım anacık. Bir gün daha yaşasa, bir gün daha görse güzel dünyayı... Yarın ona üç keklik daha vuracağım, onları da yesin, bir iyice doymuş gitsin öteki dünyaya.»

Ömer yavaş yavaş kendine geldi. Yarı uykuda, yarı düşte...

*Beklemedikleri bir olaydır bu, köylüleri al-
lak bullak eder, onları dehşet bir korkuya
salar. Sonra, sonra ateş küllenir gibi olur.*

Aşağıdan, bucağın altındaki top söğütlerin oradan bir kadın çılgılığı geldi. Uzun, ince, keskin bir çılgık ovayı doldurdu, ovanın ortasında bir ada gibi kalmış, pus içindeki Anavarza kayalıklarında yankılandı. Çılgık, ovadaki bütün ırgatları ürpertti. Alışılmamış, duyulmamış uzun bir oılgıktı bu.

Söğütlerin altına gün vurmıştu. Ölünün şalvarının paçası, çarığının ipi söğüdün dalına budağına dolanmıştı. Bir kolu kırık bir kuş kanadı gibi açılmış, suyla birlikte aşağı doğru akıyordu. Öteki eli tam göğsünün üstündeydi, sıkı sıkıya Hasanın verdiği kibrit dolu naylon torbayı tutuyordu. Saçlarını da sular dalgalandırıyor, alıp aşağıya götürüyordu. Kara gözleri açıktı, canlı gibiydi, büyüktü. Suyun altındaki gözleri açılır kapanır gibi oluyordu. Ölü azıcık da gülümsüyordu. Azıcık da üstünde yarı düş görür, yarı hayalde, yarı uykuda bir hal vardı. Uzun gölgesi suyun dibine, çakıltaşlarının üstüne düşmüş, gölgede usul usul suyun dibinde sallanıyordu sabah güneşinde. Kaygan böcekleri bir kıyıda ölüye, bir ölüden kıyıya şimşek gibi gidip geliyorlardı. Büyük bir yeşil sinek de suyun altındaki ölünün üstünde dolanıyor, şaşkın, suyun yüzüne yaklaşıyor, pırıltısı suyun yüzünde parlayıp

sönüyordu. Ama bir türlü ölünün üstüne konmanın yoiunu bulamıyor, öfkeleniyor, vızılıyor, suyun yüzüne pike yapıyor, suya gelince yukarı doğru olanca hızıyla, hışım gibi yükseliyordu. Dizinden aşağı yırtılmıştı şalvarının, yırtığı su alıp götürüyordu. Ak çakıtaşlarının üstünde sallanan gölgenin üstünden bir balık yavrusu sürüsü geçti, balıklar geldiler, bir ara ölünün kulaklarına, saçlarına, yüzüne, bir anlık sülükler gibi yapıştılar. Sonra küçük bir kıpırtıdan, o anda darmadağın oldular. Sonra gene sürü sürü geldiler, sonra gene darmadağın oldular.

İnce, uzun, keskin çığlık üç kere daha ovayı doldurdu, üç kere daha Anavarza kayalıklarında cınladı, çın çın.

Gömleksizoğlu Taşbaşın kendinden geçmiş, çığlık üstüne çığlık atan karısının koluna girmiş, onun suya girip Taşbaşın ölüsü üstüne atılmasını önlüyor:

«Başa gelen çekilir bacı,» diyordu. «Başa gelen çekilir. Allah beterin beterinden saklasın. Yaa, beterin beteri de var. Öldü işte fıkara. Yerlerin göklerin ermişi Taşbaş Efendimiz öldü işte. Allah sana sabırlar versin bacı. Bizim Taşbaş fıkaramız ermiş olduğunda ölmüştü zaten. Şimdi de iyice öldü işte.»

Kadın üstüste üç çığlık daha koyverdi. Kulakları sağır eden. Gömleksizoğlunun elinden kurtulmağa çalıştı, adam onu güçlü kollarıyla kucakladı, bırakmadı.

Kadın:

«Ermişim, evliyam, Kırklara karışmışım, karınları yemedi seni, çekemediler ermişliğini, işte bu hale getirdiler seni...» diye durmadan, kesik kesik konuşuyor, ağlıyor, arada bir de çığlıklarını uçsuz bucaksız Çukurovanın toprağına salıveriyordu.

Bütün Yalak köylüleri yarın kıyısına dizilmişler, orada öyle hiç kıpırdamadan duruyor, gözlerini suyun içinde usul usul saflanan ölüye, ölünün suyun dibindeki uzamış gitmiş gölgesine dikmişler bakıyorlardı. Donmuş kalmış gibiydiler. Ta ötede, köylülerden üç yüz adım aşağıda, suyun kıyısında, çakıtaşlarının üstünde de Sefer durmuştu. Yönü güneşe dönüktü. Güneş bir kavak boyu ye-

kinmişti. Sefer sapsarı kesilmiş, dudaklarındaki bütün kanı çekilmişti. Belli belirsiz bir şeyler düşünüyordu. Bir umutsuzluk, karanlık içine usul usul düşüyor, Taşbaşoğlu'nun kocaman kocaman açılmış ölü gözlerine bakıyordu. Bakıyor, şu anda ne yapılması gerektiğini hiç bilemiyordu. Yukardaki durmuş kalmış köylüler de ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Öyle kalakalmıştılar. Bir korku içlerinde gittikçe boy atıyordu. Gün kuşluğa kadar böyle kaldılar.

Sonunda Koca Halil Durmuşu kolundan tuttu:

«Gel,» dedi, «benimlen. Gel de şu fıkaranın ölüsünü suyun içinden çıkaralım. Dirisine gün göstermediniz fıkaranın ölüsünden korkuyorsunuz. Korkarsınız ya... Ölüsünü rezil edersiniz fıkaranın. Kımıldanının itler. Memidik sen de düş önüme.»

Delikanlılar çekindiler, korktular ama, Koca Halile de karşı koyamadılar, önüne düşüp yardan aşağı söğütlere indiler. Koca Halil bacaklarını çemredi, önce suya girdi, Taşbaşoğlu'nun söğüde dolanmış çarığının bağını çözdü, sonra şalvarı takıldığı budaktan kurtardı. Ölü kurtulunca suya aşağı akmağa başladı.

Koca Halil telaşla:

«Tutun ulan, boşandı ulan, tutun ölüyü,» diye bağırdı.

Memidik yarı beline kadar suya girdi, Taşbaşoğlu'nun kolundan tuttu dışarı çekti, çakıltaşlarının üstüne yatırdı. Tam burada da Taşbaşoğlu'nun karısı Gömleksizin elinden boşandı koşarak geldi. Taşbaşın ölüsü üstüne kapandı.

«Memedim, Taşbaşım, yiğidim kıydılar sana,» diye ölüyü kucakladı.

Köylüler de kıpırdadılar, yardan aşağı inip ölünün yöresinde büyük bir halka oldular. Gömleksizoğlu geldi kadını kocasının üstünden aldı:

«Sabırlı ol, bacı, sabırlı ol! Ölen ile birlikte ölülmeyiz,» dedi, kadını daha birçok öğütledi.

Kel Aşık halkayı yardı ağır ağır ölüye ilerledi:

«Onun bedeni burda, kendi Kırklar dağında. Bunu

böylece bilesiniz kardaşlar,» diye gürledi tok sesiyle.

Vardı ölünün ayak ucunda durdu. Gölgesi ölünün üstüne düştü.

İçi kibrit dolu naylon torba göğsünün üstündeydi ve içine su girmemişti. Sıkı sıkıya tutuyordu. Sol eliyle.

Hasan da halkadan çıktı, geldi ölünün az ötesinde durdu. Gözleri yaş içindeydi. Bir ara eğildi ölünün yüzüne baktı, sarkmış elini okşadı.

Güneş gittikçe kızdırdı, ölü kurudu. Taşbaşoğlu güneş altında çok yalnızdı.

Karısı üç kere üstüste bir çığlık daha attı, ölüye koştu, bırakmadılar. Sonunda sekiye çömeldi, güzel, dertli, yanık sesiyle bir ağıt tutturdu.

«Ne yatarsın sevdiceğim, kuşluklayın ısıcakta,» diyordu. «Seni bekliyorum, gene gel,» diyordu. «Ne yatarsın sevdiceğim, kuşluklayın ısıcakta? Hazerine hüzerine, ışık yağmış mezarına, ne yatarsın kuşluklayın, gün altında ısıcakta, bin kır atın üzerine,» diyordu.

Birkaç kadın daha geldi katıldılar ağıt söyleyen kadına. Biri durup öteki söylüyor, biri durup biri söylüyordu.

Koca kartal Aladağ üstünden geldi ovanın üstünde bir geniş halka çizerek dolandı, akar su boyunca aşağı indi, gölgesi aydınlık suyun dibine düştü. Sonra yukarı çıktı su boyunca. Sonra da geldi, koca kanatlarını güneşe gererek kalabalığın üstünde durdu, buğulu maviliğe kanatlarını verdi, süzüldü. Gökyüzünde kıpırdamadan öyle kaldı.

Ölü ortada öyle durup duruyordu.

Kel Aşık:

«Bu ölüyü yıkamak istemez, çünkü sudan çıktı,» dedi bilgece. Bilgece kuruldu, iki elini göğsüne bastırdı. «Bu ölü kefen istemez, üstünde giyitleri var. Bizde de kefen yok. Duasını ben yaparım, namazını şimdi, şurada kılarız. Türbesini de şu karşı tepede yaparız. Zaten Taşbaşoğlu

mezarında duracak değil. Bu gece Kırklar dağına çekilir gider. Bu ölü hiç bir şey istemez.»

Hemen imam oldu, cemaat arkasına sıralandı, namazı kıldılar.

«Kaldırın ölüyü delikanlılar, alın sırtınıza. Memidik, haydi.»

Muhtar Sefer olduğu yerden hiç kımıldamamış yüzü sapsarı öyle duruyordu.

Dört delikanlı ölüyü kaldırdılar, elleri üstüne aldılar, bir tabutu taşır gibi az ilerdeki etekleri yarpuz kokan tepeye götürdüler. Köylü tümüyle ölünün ardından tepeye kadar geldi. Ağır ağır, korkulu, yaslı.

Bir anda mezarı kazdılar, köylüler yolda gelirlerken kucak kucak yarpuz toplamışlardı, küçücük mavi mineli çiçekler, mezara yarpuzları serdiler, Taşbaşı üstüne indirdiler.

Bütün bu olan bitenler karşısında köylülerden çıt çıkmadı. Sefer daha öyle suyun kıyısında dikilmiş kalmıştı.

Bugün ırgatlar pamuk toplamadılar. Kadınlar akşamki ölü şöleni için yemekler pişirdiler. Tarhanalar, domatesli bulgur pilavları... Kadınlar bir bostandan bamyalar, patlıcanlar toplamışlardı, Memidik de iki turaç, üç üveyik vurmuştu.

Bütün yemekleri ikindi üstü Taşbaşın karısının alaçığına taşıdılar. Gün aşağı sarkarken sofralar kuruldu, kadınlar ayrı, erkekler ayrı, sofralara bağdaş kurup oturdular.

Bir yemeğe başlamadan, bir de yemek bitince Taşbaşoğlunun ruhuna dualar okudu Kel Aşık. Yatsı ezanı bir dua daha okudu. Duaya herkes katıldı.

Ve:

«Allah sabırlar versin bacı,» dediler Taşbaşın karısına. «Ölenle ölünmez. Allah rahmet eylesin, iyi adamdı, kimseye bir zararı dokunmadı,» dediler.

Teker teker, bu sözleri söyleyip oradan ayrıldılar.

Şöleniden bitkin dönen Seferi sabaha kadar uyku tutmadı. İçinde bir eziklik, sebebini bulamadığı bir korku vardı.

Daha gün doğmadan Kel Aşığın sesiyle uyandılar, doğrulup yatakların içine oturdular. Kel Aşık heybetli sesiyle çalıp söylüyordu.

Akar suların akması durdu, diyordu. Kılıçla kesilmiş gibi kirp diye kesildi durdu, diyordu. Akar sular akmaz oldu dondu, diyordu. Çeşmeler, pınarlar akmadı. Yeller esmedi o anda, yaprak kıpırdamadı, kuş uçmadı, kanatları kıpırdamadı, otlar büyümedi, çiçekler açmadı, denizler, göller dalgalanmadı. Işıklar akmadı. Işıklar da durdu. Gece gitmedi, gece gelmedi. Karanlıklar da durdu. Yıldızlar akmadı, çalkalanmadı, balkımadı. Yıldızlar da durdu. Ormanlar hışırdamadı, karıncalar yürümedi, insanların yürekleri de atmadı o anda. Yeryüzünde ne varsa, gökyüzünde ne varsa durdu. Hiç bir şey kıpırdamadı. Tomurcuklar çatlamadı, ateşler yanmadı, dağlar uyanmadı, buğu tütmedi. Taşbaşoğlu Efendimiz öldüğü an, tatlı canını verdiği an, evren saygısından sustu, hiç bir şey yerinden kıpırdamadı. Çıt da çıkmadı.

Ve geceydi, çok karanlık vardı. Kurşun işlemez, göz gözü görmez, taş gibi. Ötelerden, uzaklardan cığlık cığlığa kuşlar geldi, küçücük küçücük, her birisi bir başparmak iriliğinde. Milyonlarca milyonlarca ışıktan kuş. Cığlık cığlığa geldiler, gökyüzünü, geceyi tuttular, pul pul ışıktan, milyonlarca, Taşbaşın türbesine, tepeye döküldüler. Gökyüzünde, gecede sabaha kadar balkıldılar, yağıdılar, ışık seli, pul pul sağıldılar. Sabaha kadar.

Gün doğarken Kel Aşığın elindeki saz kucağından sıcak toprağa kaydı, pamuk fidanlarının arasına boylu boyunca serildi.

Kel Aşık gün kuşluk oluncaya kadar kıpırdamadan, oturduğu yerde dimdik durdu kaldı. Donmuş gibi, kaskatı. Onu böyle bir korku olarkten görenler ürperdiler.

Neden sonra doğruldu, sazını yerden aldı, alaçığa götürdü, vardı pamuk toplayanların safına katıldı, ilk pamuğu kozadan çekince içini bir sevinç doldurdu.

Milyonlarca, milyonlarca pul pul ışık günün battığı yere çekildi gitti. Gece durdu, ışık durdu, aydınlık, karanlık durdu. Çığlık çığlığa, pul pul ışık.

Kel Aşığın yüzünde terler domur domurdu. Yüzü sapsarı, safran gibi.

Koca kartal duru gökte üç kere döndü. Sol kanadı üstüne yatmış gibiydi. Yan yan uçuyordu.

Çok sıcak vardı. Kuşları havadan tap diye yere düşüren, kör edici bir sıcak. Gün kuşluktu. Yorgun ırgatlar pamuk topluyorlardı, ağır. Sefer geldi karşılarına dikildi. Tüfeği omuzundaydı. En güzel, yeni giyitlerini giymişti. Körüklü çizme, külot pantolon, siyah ceket, beyaz gömlek, kırmızı kırvat ve fötör şapka. Bir elinde kırbacı ve kırbaçlı eli beline dayalı. Köylülerin karşısında öyle duruyor, mutlu gözükme çabasında. Yüzü uzamış, safran sarısı... Boynunda uzun kırıksıklar. Yüzü acılaştırıyor. Gözleri korkunun gözleri, fıldır fıldır, dudakları beyaz, kansız, kaşları tozlu. Bir heybet gibi dikilmiş. Gölgesi uzun, gün batıya uzamış gitmiş. Yüzü andan ana değişiyor. Yaslı, ölü, durgun, yırtıcı, canavar, çocuksu, bitkin, korkak, yürekli. Yaygın yaygın gülümsüyor, bütün bunları örtmek için ve meydan okurcasına bir heybet, öyle duruyor, sağ ayağı önde.

Memidiğin pamuk toplayan elleri durdu, birden yıldırım gibi fırladı. Öyle çabuk fırladı ki, nereden, ne zaman, nasıl fırladığını kimsecikler göremedi. Varmasıyla Sefere çullanması bir oldu. Sağ eli güneşte üç kere parladı, kıvılcımlandı, indi kalktı, indi kalktı.

Sefer:

«Ah, anam yandım!» diye böğürdü, yere boylu boyunca serildi, birkaç kere dizlerini karnına çekti, titredi, sonra upuzun gerildi kaldı.

Köylüler yerlerinden hiç kıpırdamadılar. Bir süre öyle kalakaldılar. Memidik de ölünün başucunda öyle dikilmiş kalmıştı, elinde kanlı bıçağı. Kanlı elini Seferin üstüne silkeledi, elindeki bıçak ölünün yanına, yumşak toprağa, mavi çiçekli pamuk fidanının dibine düştü. Yüzü bembeyazdı, arkasını köylülere döndü, ağır ağır Anavarzaya doğru yürüdü, Kuru Ceyhana indi, mor devedikenlerinin içine düştü.

Seferden daha ıgıl ıgıl kan akıyordu. Kan sıcakta göllendi, tıttı. Kanın üstünde çelik yeşili üç sinek üç kere çaktı.

Neden sonradır ki, Memidik gözden ırayıp yitince dir ki köylülerin dilleri çözöldü, konuştular.

«Memidik neden öldürdü ki Seferi?»

«Memidik neden...»

«Neden?»

Memidik Seferi öldürdü. Kanı sıcak toprağa göllendi. Kan sıcakta köpürdü, koyulaştı, karardı, üstünü kaymak bağladı. Ölü orada gün altında iki gün kaldı. Yeşil sinekler, sıcakta çelik yeşili, arı oğul verir gibi Seferin ölüsü üstünde binlerce çaktılar.

Yalak köylüleri Muttalip Beyin tarlalarından başka, Kizir Ali Ağanın da beş tarlasını topladılar. Topladıkları tarla toplamı on dördü buldu. Tarlaların ikinci üçüncü ağızları da çok çiçek dökmüş, çok pamuk açmıştı. İkinci üçüncü ağızlardan da hemen hemen birinci ağız kadar pamuk aldılar. Bu arada iki kere yağmur yağdı. Memidiği mahpushaneye attılar. Seferin son karısı, Kır İsmailin kızı, kocasının ölümünden üç gün sonra Durmuşla evlendi. Köylüler iki kere mahkemeye gidip Memidik için ifade verdiler. Zeliha Kız Memidiği üç kere hapiste ziyaret edip on beş paket köylü sigarası, bir mendil dolusu yaş üzüm götürdü.

Yağmur yağıyordu. Çukurovanın o ıyıp kesmeyen güz yağmurları gene başlamış, gökten denizler boşanır gibi boşanıyordu.

Ve pamuk ırgatları, çeltik ırgatları çamurlu Çukurova yollarına düşmüşler, karınca katarları gibi dağlara çekiliyorlardı. Ceplerinde inanamayacakları kadar para vardı bu yıl. Ürün iyi gitmişti.

Kasabanın iri çakıldaşlarından örülmüş sokaklarında, kaldırımlarında kocaman, nasırlı, yarılmış çıplak ayaklar. Üstlerinden sular süzülerek dükkandan dükkana giriyor-

lar çıkıyorlar, alışveriş ediyorlardı. Kadınların, erkeklerin bacakları dizlerine kadar çemrekti.

Bu karınca gibi insan katarları, yağmur altında sıtmalı, hastalanmış, içleri bozulmuş, iki büklüm, sırtlarından buğular fışkırarak günlerce günlerce yolları belleri doldurarak Torosa çekileceklerdi. Ama mutlulardı. Para kazanmışlardı. Bu yıl Adil korkusu yoktu. Ve yukarda, dağlarda düğünler başlayacaktı. Düğünlerde, bayramlarda kasaba çarşısından aldıkları ucuz, renkli giyitlerini giyeceklerdi. Ve sinek, ve sıcak, sıtma, kan gibi ılık çamurlu su unutulacaktı. Gelecek yıla kadar.

Uzunca Ali kasabada bir an bile durmadan, yanını yönünü görmeden, bacakları çemrek, giyitleri bedenine yapışmış, dağlara doğru yel gibi gidiyordu.

«Anam,» diyordu, «Meryemcem,» diyordu. «Seni bu sefer bir sağ bulmalıyım ki... Bir daha gözümden ayırmam.»

Ve gözünün önüne anası geliyordu. Kapının önüne, güz güneşine yatmış uyumuş. Kucağında bir kedi yavrusu. «Ana, ana, ana, biz geldik.» Meryemce onun boynuna sarılıyordu. Mutlu.

«Ana, ana ana, biz geldik!»

Meryemce sevinecek gülecek, ama onlarla bir daha ağzını açıp konuşmayacaktı.

Ve gözünün önüne anası geliyordu. Kapıyı açıyor, bir koku, bir koku... Kıvrılmış, şişmiş Meryemce... Çürümüş. Kokusu bütün köyü almış. Üstünde bir sürü yeşil sinek... Bir de sarıca karıncalar gözlerini oymuşlar, burnunu, dudaklarını yemişler.

Uzunca Ali yarı baygın, burnunu tutuyordu.

Uyumuş Meryemcenin koynunda kedi yerine palazlaşmış, gagası ayakları kızarmaya yüz tutmuş bir keklik yavrusu.

Uzunca Ali soluk soluğa bir koşu...

Zeliha Kız alışverişten sonra mahpusaneye Mernidiğe gitti. Ona ipekliden bir mendil verdi, beyaz. Mendil ıslanmıştı. Bir de yeşil onluk uzattı, ıslanmıştı. Memidik almadı. Memidik uzandı Zelihanın elini tuttu, demir par-

maklıklar arkasındaki yüreğinin üstüne koydu. Yüreği çok atıyordu, eli sıcaktı. Hiç konuşmadılar. Zelihanın gözleri yaşardı, sonra Memidiğe bakıp mutluluk içinde güldü.

Zeliha ayrılırken, Hasan çocuk geldi. Zelihanın giyitleri ince, uzun bedenine yapışmıştı. İnce uzun bir kadın hayali kaldı Memidiğin gözlerinde.

Hasan gülümsedi, bir naylon torbanın içine koyduğu üç kibrit kutusunu Memidiğe uzattı. Memidik en çok buna sevindi. Hasan beni Taşbaşoğluyla bir tutuyor diye düşündü.

Hasan büyük bir adam tavrıyla:

«Geçmiş olsun Memidik,» dedi.

Memidik:

«Sağol kardaş,» diye karşılık verdi.

Hasan:

«Sana gene kibrit getiririm. Seni içerde hiç kibritsiz koymam,» dedi.

Memidik:

«Sağol kardaş, varol,» diye kıvancını bildirdi.

Sonra çok gizli bir sır sorarcasına usuldan:

«Sana bir سوال var Hasan,» dedi. «Ben ayrıldıktan sonra Taşbaş Efendimiz ne yaptı? Ondan ne haber?»

Şimdiye kadar yanına gelip giden hiç bir köylüden Taşbaşoğlunu sormamıştı.

«İyi,» dedi Hasan, şaşkın, kekeliyerek. «İyi. Orada, o tepede yatıyor.»

Memidik Taşbaşoğlu üstüne daha başka sorular da soracaktı ama vazgeçti.

Hasanın ardından topallayarak oraya Koca Halil geldi.

«Geçmiş olsun deli oğlan,» dedi. «Eline sağlık. Elin ışıklansın.»

«Sağol emmi,» dedi Memidik.

Sonra Koca Halil Memidiğe gökyüzünü gösterdi:

«Bak,» dedi, «bak, Memidik.»

Memidik baktı, mutlu mutlu güldü.

Köresinden boşanmış karıncalar gibi yolları belleri doldurmuş ırgatlar bacakları çemrek, giyitleri üstlerine ya-

pışmış, sırtları dumanlanarak gökten sel sel inen yağmur altında dağlara doğru çekiliyorlardı.

Koca Halil:

«Bak,» dedi. «Bak Memidik.»

Gene gökyüzünü gösterdi.

Memidik baktı gülümsedi.

Koca kartal gökyüzünde kanatları ıslak, ağır, azıcık büzülmüş, göğün yamacına yapışmış gibi uzak dağlara uçuyordu. Çukurovanın ucunda üç kere döndü, sonra Aladağdan yana yön değiştirdi, süzüldü gitti.

İsvec ve İngiliz Basınında Yaşar Kemal

Toros dağlarının eteklerinde yaşayan yoksul insanların hikâyesi bize Jean Giono ve Ignazio Silone'nin romanlarını anırtıyorsa da Yaşar Kemal'in anlatma gücü hepsinden üstün.

B. Söderbergh

Bugünkü dünyayı edebiyatının belki en ilginç yazarının bir Türk olması birkaç yönden sevindirici.

Per Schwanbom

Yaşar Kemal, W. Moberg, Erich Maria Remarque ve Pearl Buck ayarında bir yazar.

M. Willarhavsén

Küçük fakat üstün kaliteli Gidlunds Yayınevi hiçbir büyük yayınevinin yapamadığını yaptı: Bize büyük bir yazar kazandırdı. Yaşar Kemal okuru büyüleyen usta bir yazar.

Trygve Carlson

Yaşar Kemal'in romanı Tolstoy'un çapına ve Dickens'in canlılığına sahip.

Lena Jeger

Yaşar Kemal halkının ruhunu bütün canlılığı ile açıklıyor.

Annie Brierre

500 LİRA